

DĚTI ŽÁDALY SOBĚ CHLEBA...

J A N S T A N Ě K,

EM. DOC. KATECHETIKY NA BOHOSL. ÚSTAVĚ V BRNĚ.

BRNO 1946.

TISKEM A NÁKLADEM BRNĚNSKÉ TISKÁRNY V BRNĚ.

DĚTI ŽÁDALY SOBĚ CHLEBA...

Vzdálenější a bližší příprava k prvnímu přijetí sv. svátostí.

(Vypracované katechese.)

V duchu hesla „Per visibilia ad invisibilia“ sepsal

JAN STANĚK,

emer. docent katechetiky na bohosloveckém ústavě v Brně.

BRNO 1946.

Tiskem a nákladem Brněnské tiskárny v Brně.

Ex Episcopali Consistorio Brünensi.

Brunae die 18. Maji 1944.

Nrus: 3213.

Nihil obstat:

Josef P o u l,
censor ex officio.

Imprimatur:

Dr. Josef K r a t o c h v í l,
Vicarius Capitularis.

Předmluva.

Vrcholem a konečným cílem, k němuž má směřovati veškerá náboženská výchova na nižším stupni, jest první přijetí svátosti pokání a zvláště první svaté přijímání. Dle dekretu Pia X. „Quam singulari“ z roku 1910 mají děti po prvé přistoupiti ku sv. zpovědi a ku sv. přijímání zpravidla v 7. roce věku (tedy u nás ve 2. šk. roce). V prvních však letech po vydání dekretu ustálila se v obou moravských diecésích praxe bráti děti po prvé ku svatým svátostem dle místních poměrů a vyspělosti dětí buď ve 2. nebo v 3. školním roce, takže děti byly připravovány ku přijetí sv. svátostí sice již ve 2. školním roce, ale ve 3. školním roce byla příprava dětí opakována, rozšířena a prohloubena. Avšak z důvodů hlavně psychologických chodily děti k první sv. zpovědi a k prvnímu svatému přijímání většinou až ve 3. školním roce. Teprve na II. brněnské synodě r. 1934 bylo rozhodnuto bráti děti po prvé ke svatým svátostem zpravidla již ve 2. školním roce.

Dekret „Quam singulari“ nedělí sice první sv. zpověď od prvního sv. přijímání, avšak II. brněnská synoda z důvodů psychologických doporučuje kněžím bráti děti nějaký čas před sv. přijímáním také pouze ke zpovědi. Jde totiž o to, aby si děti na zpověď, která je někdy rozčiluje, poněkud již navykly a mohly pak s větším klidem a s větší radostí přijati tělo Páně.

Od roku 1935 chodí děti v brněnské diecési po prvé ke svatým svátostem již ve 2. školním roce, kdežto ve 3. školním roce jdou jen děti méně schopné nebo takové, jichž rodičové si nepřejí, aby jejich děti šly ke svatým svátostem již ve 2. školním roce. Naznačeným okolnostem jsou také přizpůsobeny brněnské Osnovy.

Katechese, které v novější době byly vydány jako pomůcka ku přípravě dětí, přistupujících po prvé ku svatým svátostem, namnoze nejsou dosti praktické, a to proto, že málo dbají hlavního požadavku dnešní katechetiky: Náboženství na nižším stupni budiž vyučováno na základě biblických dějin. Děti na tomto stupni lze jen tehdy něčemu naučiti, jestliže učitel v nejširší míře používá n á z o r u. A platí-li tato zásada o každém vyučovacím předmětě, platí tím více o vyučování náboženství, kde se podávají dětem velkou většinou představy a pojmy abstraktní,

duši dětské málo přístupné. Proto musí katecheta tyto představy a pojmy podávatí dětem nikoliv osamoceně, nýbrž vždy ve spojení s názorem, který je duši dětské blízký (nějaká věc, liturgický předmět nebo úkon, obraz, příběh, podobenství a pod.). Tato metoda jest vlastně methodou našeho nejlepšího učitele Ježíše Krista, který „mluvil zástupům v podobenstvích a bez podobenství nemluvil jim“ (Mat. 13, 34). Jestliže tedy sám Kristus Pán vyučoval názorně zástupy lidí dospělých, tím více tak musíme činiti my, vyučující pravdám náboženským děti nejmenší. „Příklad zajisté dal jsem vám . . .“ (Jan 13, 15). Naším pak hlavním a nejdůležitějším názorem jsou — a to z důvodů zásadních — biblické příběhy a podobenství. Jsou příběhy tyto a podobenství nejen pouhým názorem, nýbrž i hlavním pramenem pravd náboženských.

Rídě se naznačenými zásadami, připravoval jsem hned od vydání dekretu „Quam singulari“ děti nižšího stupně k první zpovědi dle podobenství o marnotratném synu a k prvnímu sv. přijímání dle biblického vypravování o ustanovení nejsvětější svátosti oltářní. Připravoval jsem je tak již ve 2. školním roce, načež ve 3. školním roce jsem s dětmi přípravu opakoval a více prohloubil. Avšak vzhledem k tomu, že církev od sedmiletých prváčků žádá jen minimum náboženských vědomostí (základní náboženské pravdy k spáse nutné a aby aspoň dovedli rozeznati tělo Páně od obyčejného chleba), stanul jsem spočátku před otázkou: Budu-li postupovati dle naznačené metody, mám dětem podati látku dětské chápavosti sice přiměřeně, ale podrobně či jen zkráceně a jen to nejnutnější? Věděl jsem, že dítě miluje podrobnosti, barvitě líčení života a dramatický spád a že by tedy děti takovým způsobem pravděpodobně mnohem více si zapamatovaly než co církev od nich žádá a že by vše také citově a vůbec duševně více prožívaly. Bude to ovšem pro katechetu namáhavější, ale pro děti v tom námahy nebude. Na druhé straně však při zkráceném podání látky ušetřím si sice práce, ale práce ta bude méně radostná, protože se pak nevyhnu některým všeobecným pojmům a jistým abstrakcím, pro které však malé děti mají pramálo smyslu. Se stanoviska dogmatického a morálního tato příprava ovšem také vyhoví, neboť jde hlavně o nevinnost srdce, o kterou však u tak malých dětí netřeba míti obav. Mám však jisté pochybnosti, vyhoví-li tato příprava také se stanoviska psychologicko-vychovatelského. Nenačnou si děti pro pozdější přijímání svatých svátostí jisté povrchnosti? Budou se později snažiti poznat šířeji a hlouběji tyto svátosti pro život tak důležité? Neusadí se jim v hlavě potouchlá myšlenka: Tehdy jsem byl u sv. zpovědi a u sv. přijímání a uměl jsem to; proč bych to tedy nedovedl nyní? Výsled-

kem pak těchto úvah bylo, že jsem se konečně rozhodl: Zkusím to s katechesemi podrobnými. Zkusil jsem to tedy a hned první léta jsem se přesvědčil, že tyto katechese, které jsem přirozeně dle nabytých zkušeností rok od roku zdokonaloval, děti neobyčejně zájímají, že se na ně těší a že si z nich pamatují daleko více než jsem očekával.

Od roku 1920 působil jsem v Brně na chlapecké a dívčí škole na Dlouhé a od r. 1924 na dívčích školách na Veverčí. Ježto pak jsem v té době přednášel také katechetiku na bohosloví, chodili ke mně bohoslovci posledních dvou ročníků hospitovat, při čemž jsem věc zařídil tak, aby mohli co nejvíce hospitovati ve 2. třídě obecné, když jsem připravoval prváčky ke svatým svátostem. Bohoslovci rádi chodili na tyto hospitace a mnohdy nevycházeli z obdivu, když viděli, jak i děti 2. školního roku snadno chápou pravdy, které někdy i žactvu středního stupně činí jisté obtíže, učí-li se jim dle katechismu.

Časem pak nabyl jsem s těmito katechesemi ještě dalších cenných zkušeností. Připravoval jsem dle nich ke svatým svátostem také žákyně 4. třídy (dříve ovšem i 3. třídy) a přesvědčil jsem se, že si z předešlých dvou let o obou svátostech hodně pamatovaly. Proto jsem se rozhodl, že při té osvědčené methodě zůstanu i v 5. třídě, kde se již obě svátosti dle osnov brněnské diecése probírají dle katechismu. Ježto žákyně již téměř většinu látky znaly, mohl jsem pak více času věnovati těm otázkám katechismu, pro které děti na nižším stupni nemají ještě dosti pochopení (na př. o litości dokonalé a nedokonalé, o tajemství zpovědním, o mši svaté a j.). Konečně jsem při tomto postupu důsledně zůstal i na škole měšťanské, neboť jsem si byl vědom, že nabyté poznatky jen tehdy mohou náležitě zakotviti v životě mládeže, podává-li se jí látka aspoň v podstatě ve všech ročnících stejnou methodou. Rýha, vrytá do mladých duší již ve 2. školním roce, v následujících letech rok od roku se zesiluje a tak vychází mládež ze školy s náležitou svátostní průpravou pro život.

Moji bývalí posluchači z bohosloví, kteří byli svědky účinnosti mých katechesí, stále na mne naléhali, abych je vydal tiskem. Já však jsem se dlouho nemohl k tomu rozhodnouti, uvažuje stále, neměl-li bych přece katechese značně zkrátiti. Konečně však rozhodla náhoda. Jedna výpomocná učitelka náboženství mne žádala, abych jí půjčil své katechese k přípravě dětí k prvnímu přijetí svatých svátostí. Psala, že již loni si vypůjčila od jednoho kněze tyto katechese psané strojem a že se jí podle nich příprava dětí pěkně dařila, ale letos že jich nikde nemůže dostat vypůjčiti. Měl jsem tehdy doma jeden výtisk od bohoslovců, kteří si někdy katechese psávali strojem. Poslal jsem jej tedy žadatelce, ale poznamenal jsem, že tyto katechese jsou pro 2. školní rok příliš obšírné, že je hodlám sice vydati

tiskem, ale značně zkráceně. Když pak jsem se s dotyčnou učitelkou setkal, řekla mně, že je ráda, že dostala ty katechese ještě nezkrácené; až prý budou zkráceny, že už se sotva bude podle nich tak pěkně učit.

Tak jsem se konečně rozhodl vydati tiskem katechese nezkrácené jako pomůcku pro mladší duchovenstvo diecése brněnské. Kdežto však původní katechese obsahovaly pouze p ř í p r a v u b l i ž š í k první sv. zpovědi a k prvnímu sv. přijímání, rozšířil jsem je ještě o p ř í p r a v u v z d á l e n ě j š í.

Vím dobře, že mnozí kněží mají také bohaté zkušenosti z tohoto oboru, a proto mně bude velmi vítáno, budou-li mně tyto zkušenosti sděleny, abych jich mohl použít ke zdokonalení tohoto dílka v případném novém vydání.

Prosím laskavé čtenáře, aby si již předem přečetli také vzadu „Methodické poznámky“.

V Blansku dne 5. ledna 1944.

J. S.

Příprava k prvnímu přijetí svátosti pokání.

A. Příprava vzdálenější.

e

Vzdálenější příprava prváčků ke svátosti pokání záleží jednak v tom, že děti v 1. a 2. školním roce — ještě před vlastní či bližší přípravou — příležitostně při probírání biblických příběhů prakticky seznámíme s pojmy dobra a zla (hříchu), lítosti a polepšení (pokání), milosti Boží a křtu a jednak v tom, že jim podáme jednoduchý a malým dětem přiměřený výklad Desatera. Při tomto výkladu vysvětlíme také dětem, čemu se říká „zpytování svědomí“ a probírajíce jednotlivá přikázání Boží, budeme zároveň s dětmi prakticky zpytovat svědomí o každém probraném přikázání a povzbuzovati je, aby také samy vždy večer před spaním svědomí zpytovaly. Při tom také děti naučíme litovati hříchu a činiti dobrá předsevzetí. Vše musí se ovšem díti přiměřeně chápavosti sedmiletých dětí. Takovým způsobem seznámí se děti hravě a prakticky s pojmy, které později při bližší přípravě budou dětem již celkem známy, čímž se ovšem katechetovi pozdější bližší příprava dětí velmi usnadní. V opačném případě, jestliže se výklad svrchu uvedených pojmů ponechá až na přípravu bližší, nahrne se v době tak krátké do těch malých hlaviček tolik nových představ, že je děti nemohou zvládnouti a odnášejí si pak v duši jen představy více méně nejasné, ne-li úplný chaos. Proto na přípravu vzdálenější nikdy nesmí býti zapomínáno.

a) Katechese o dobru a zlu, o lítosti a dobrém předsevzetí v 1. a 2. školním roce.

První příležitost k objasnění pojmů dobra a zla naskytne se nám při vypravování biblickém o hříchu prarodičů. Katecheta vypravuje nejprve příběh sám a pak jej s dětmi asi dvakrát zopakuje. Při vypravování a opakování příběhu musíme se ovšem také zmíniti

o hříchu, kterého se Adam a Eva dopustili, ale učiníme tak zatím jen krátce, aby mysl dětí nebyla rozptylována a aby delším výkladem netrpěla kontinuita děje. Teprve až děti s dotyčným příběhem dostatečně jsou obeznámeny, vrátíme se k němu znovu speciálně za tím účelem, abychom dětem na něm znázornili pojmy *d o b r a* a *z l a*, což je v tomto případě zároveň a p l i k a c í n a ž i v o t. Postupujeme asi takto:

„Děti! K tomu, co jsme si teď vykládali, vám ještě něco povím. Dávejte pěkně pozor!

Pán Bůh chce, aby ho lidé poslouchali. Co Pán Bůh chce nebo poručí (přikazuje), to musí lidé dělat. A co myslíte, děti: Musili Adam a Eva Pána Boha poslouchat? (*Oni také.*) To se rozumí, že oni také musili Pána Boha poslouchat. Když Pán Bůh Adama a Evu stvořil, oni dlouhý čas Pána Boha pěkně poslouchali. Dělali jen to, co Pán Bůh chce a co se Pánu Bohu líbí. Tak třeba Pán Bůh chce, abychom se k němu modlili. A co asi dělali Adam a Eva, když Pán Bůh chce, abychom se k němu modlili? (*Modlili se.*) Koho tedy poslouchali Adam a Eva, když se modlili? (*Poslouchali Pána Boha.*) — Pán Bůh také chce, abychom vždycky mluvili p r a v d u (*abychom nelhali*). A co asi mluvili Adam a Eva, když Pán Bůh chce, abychom mluvili pravdu? Lhali snad? (*Nelhali, oni mluvili pravdu.*) Koho tedy poslouchali Adam a Eva, když mluvili pravdu? (*Poslouchali Pána Boha.*) Pán Bůh také chce, aby se lidé m ě l i r á d i, aby se na sebe nezlobili, aby si nenadávali. A co asi dělali Adam a Eva, když Pán Bůh chce, aby se lidé měli rádi? Snad se na sebe zlobili nebo si nadávali? (*To ne! Měli se rádi.*) Koho tedy poslouchali Adam a Eva, když se měli rádi? (*Poslouchali Pána Boha.*) A nyní si pamatujte: Kdo poslouchá Pána Boha, dělá d o b ř e. Můžeme také říkat, že je to d o b r é a že se to Pánu Bohu líbí. Který člověk Pána Boha poslouchá, toho má Pán Bůh rád a až ten člověk umře, vezme si jej Pán Bůh do nebe. Také Adama a Evu měl Pán Bůh rád, dokud Pána Boha poslouchali. Říkáme také, že měli m i l o s t B o ž í. Tehdy byla jejich duše č i s t á, k r á s n á, s v a t á a P á n u B o h u m i l á.

Ale řekněte mně, děti, z toho, co jsme se dnes učili: Poslouchali Adam a Eva Pána Boha v ž d y c k y? Poslouchali ho p o ř á d? (*Ne, pořád ho neposlouchali.*)

Co jim Pán Bůh jednou přikázal (poručil)? (*Pán Bůh jim přikázal „Se všech stromů v ráji smíte jísti, jenom s toho prostředního stromu nesmíte jísti. Kdybyste s něho jedli, umřeli byste.”*) Poslechli Adam a Eva Pána Boha, když jim toto přikázal? (*Neposlechli.*) Ale nemyslete si, děti, že oni h n e d Pána Boha neposlechli, když jim toto přikázání dal. Dlouhý čas Pána Boha poslouchali, raději ani k tomu

stromu nešli. Ale jednou toho přikázání přece neposlechli. A jak se to stalo, že ho neposlechli? O tom jsme se právě dnes učili, ale já vám to nyní řeknu docela krátce: *A d a m a E v a j e d l i o v o c e s e s t r o m u z a k á z a n é h o.* Opakuj to, N. N. Koho tedy neposlechli Adam a Eva? (*Neposlechli Pána Boha.*) Měl z nich Pán Bůh radost, když ho neposlechli? (*Neměl z nich radost.*) Jistě, že ne. Vždyť oni tím Pána Boha rozhněvali (urazili). Pán Bůh se potom na ně hněval. Bylo to tedy *d o b r é*, když Adam a Eva Pána Boha neposlechli? To nebylo dobré — to bylo *z l é*. Říkáme tomu také *h ř í c h*. Když Adam a Eva Pána Boha neposlechli (jedli ovoce . . .), *u d ě l a l i h ř í c h* (s p á c h a l i h ř í c h).¹⁾ Co udělali (spáchali) Adam a Eva, když neposlechli Pána Boha? Opakuj, N. N. Byli potom Adam a Eva ještě hodní lidé, když neposlechli Pána Boha? (*Ne, potom už nebyli hodní.*) Jací tedy potom byli? (*Byli zlí.*) Měl je ještě Pán Bůh rád? . . . Mohli pak ještě přijíti do nebe? . . . Kam asi zasloužili přijíti? . . .

Ale teď vám, děti, ještě něco povím. Také některé děti neposlušují Pána Boha. Pán Bůh poroučí (Pán Bůh chce), abychom se modlili, ale některý chlapec se nemodlí ani ráno, ani večer. Koho neposlouchá ten chlapec? Co udělá tedy, když se ani ráno, ani večer nepomodlí? (*Udělá hřích, dopustí se hříchu.*) — Pán Bůh také poroučí, abychom m l u v i l i p r a v d u, ale některý chlapec nemluví pravdu, ale l ž e. Co tedy udělá ten chlapec, když lže? (Čeho se dopouští?) — Pán Bůh také poroučí, abychom s e m ě l i r á d i, ale některé děti se nemají rády. Nadávají si a bijí se. Koho neposlušují takové děti, když si nadávají a když se bijí? . . . Co tím udělají? (Čeho se dopouštějí?) . . . Jsou hodné takové děti, které se nemodlí, které lžou, které si nadávají a které se bijí? . . . (*Nejsou hodné — jsou zlé.*) Má z nich Pán Bůh radost? . . . Proč z nich Pán Bůh nemá radost? (*Protože ho neposlouchají.*) A čeho se dopouštějí (co udělají), když neposlouchají Pána Boha? (*Dopouštějí se hříchů, dělají hříchy, páchají hříchy.*)

Tak si, děti, pamatujte: *K d o n e p o s l o u c h á P á n a B o h a* (co Pán Bůh přikazuje), *u d ě l á h ř í c h* (spáchá hřích, dopustí se hříchu). Opakuj, N. N.

Vy, děti, jistě si přejete, aby vás měl Pán Bůh rád a aby si vás vzal do nebe, až umřete. Proto musíte také vy Pánu Bohu dělati radost. A největší radost Pánu Bohu uděláte, když ho budete pěkně poslouchati. Já vás budu učit ve sv. náboženství, co nám Pán Bůh přikazuje (poroučí), abyste věděly, co se Pánu Bohu líbí a co se mu nelíbí. Když budete dělat vždycky, co Pán Bůh přikazuje (chce),

¹⁾ Později: „říkáme také, že se dopustili hříchu“. Vůbec užíváme těch synonym s počátku souběžně a později střídavě, aby si děti navykly, že je to jedno.

budete hodné děti. Pak z vás budou mít radost tatínek a maminka, pan učitel i já a všichni hodní lidé vás budou mít rádi. A nejradši vás bude mít Pán Bůh. On si vás pak vezme do nebe, až jednou umřete. Ale kdybyste Pána Boha neposlouchaly, nebyly byste hodné děti a Pán Bůh by si vás nevzal do nebe. Ale vy jistě chcete Pána Boha poslouchati, že ano, děti? (Ano!)

Nyní se ještě pomodlíme modlitbičku, aby vám Pán Bůh pomáhal, abyste vždycky Pána Boha poslouchaly. Napřed se tu modlitbičku budu modlití já sám a vy zatím jen potichu (budete si to jen myslit), ale potom vy se ji budete modlití se mnou nahlas. Vstaňte tedy a sepněte ruce!

„Pane Bože, pomáhej nám, abychom Tebe rády poslouchaly. Amen.“

Modlitbičku tuto modlíme se s dětmi častěji, zvláště za podobných příležitostí.

Této první katechesi o dobru a zlu nutno věnovati alespoň jednu vyučovací hodinu. Jde o to, aby děti měly dobrý základ. Věc tato jest velmi důležitá, a to nejen jako vzdálenější příprava ke svátosti pokání, ale také jako základ nábožensko-mravní výchovy dětí. Již zde musí jasně vyniknouti hlavní znak nábožensko-mravní výchovy na rozdíl od výchovy laické: Dítě se musí naučiti konati dobro a varovati se zlého proto, že Bůh to chce, že jest to vůle Boží.

Výměr hříchu v této katechesi podaný jest ovšem jen relativně úplný, t. j. vzhledem na malou chápavost dětí 1. školního roku obsahuje zatím jen hlavní znak hříchu: *n e p o s l o u c h a t i B o h a*. K absolutní úplnosti výměru schází ještě dva znaky: *v ě d o m ě a d o b r o v o l n ě*. Ale tyto znaky doplníme dětem až na středním stupni, protože by toho dobře nechápaly. Na nižším stupni vystačíme celkem s uvedeným hlavním znakem až na to, že později hlavně při probírání Desatera u některých hříchů připojíme ještě znak „dobrovolně“, ale výrazem, malým dětem přístupnějším, na příklad: hřeší, kdo *n a s c h v á l* někoho zabije nebo udeří, někomu něco pokazí (poškodí).

Tím ovšem ještě není řečeno, že děti, poučeny touto katechesí, budou již dobře znáti pojmy dobra a zla. To bude ještě dlouho trvati. Děti jsou téžavé a snadno zapomínají. Základy však jsou položeny a nyní jest na katechetovi, aby, probíraje další články biblické, toutéž methodou jednak opakoval a jednak dále rozšiřoval to, co děti poznaly o dobru a zlu v katechesi o prarodičích. Příležitost k tomu se naskytne hned při biblickém příběhu o *K a i n o v i* a *A b e l o v i*. Na Abelovi vylíčí katecheta dobré jeho vlastnosti, ovšem jen pokud jsou dětem toho věku pochopitelné, na Kainovi pak jeho závist, hněv a vraždu.

Postup je podobný jako u prarodičů. Katecheta vypravuje příběh o Kainovi a Abelovi s patřičnými vysvětlivkami, načež jej s dětmi ještě dvakrát opakuje. Pak řekne dětem (bude to zároveň aplikace na život):

„Nyní si, děti, povíme o Kainovi a Abelovi ještě něco. Řekli jsme si již, že Abel byl d o b r ý (hodný) a Kain z l ý. — Když byl Abel dobrý, copak asi udělal, když mu tatínek nebo maminka něco poručili? (*Poslechl.*) A rodičů musíme poslouchati, protože to Pán Bůh přikazuje. Však se o tom později (ve 2. třídě) budeme učit. Komu se to tedy líbilo, když Abel poslouchal rodičů? (*Líbilo se to Pánu Bohu.*) Bylo to tedy dobré nebo zlé? (*Bylo to dobré.*) Říkáme také, že byl Abel poslušný. Co říkáme o Abelovi, jaký byl, když poslouchal rodičů? (*Byl poslušný.*)¹⁾

Abel také rád pomáhal rodičům při práci, pomáhal jim na poli a pásł jejich ovečky. Proto říkáme, že byl Abel pracovitý nebo pilný. To také Pán Bůh poručí. Komu se to tedy líbilo, když byl Abel pilný (pracovitý)? . . . Bylo to tedy dobré nebo zlé? . . . Abel měl také rád svého bratra Kaina. I když se na něj Kain zlobil, i když mu nadával, Abel jej měl přece rád. Nikdy mu nic zlého neudělal. Jistě se ještě za Kaina modlil, aby se Kain polepšil. Kdo poručí, abychom se měli rádi? . . . Bylo to tedy dobré nebo zlé? . . .

A nyní se ještě podíváme na toho zlého Kaina. Proč říkáme o Kainovi, že byl zlý? Co udělal zlého? Zopakujeme si to pěkně po pořádku. Když Kain viděl, že má Pán Bůh radši Abela než jeho, bylo to Kainovi milé? (*Ne, on to Abelovi záviděl.*) A když Kain Abelovi záviděl, líbilo se to Pánu Bohu? . . . A když se to Pánu Bohu nelíbilo, bylo to dobré? . . . A když to bylo zlé, jak tomu říkáme? (*Tomu říkáme h ř í c h.*) Ale pamatujte si, děti, že tento hřích se jmenuje z á v i s t. Proč se jmenuje z á v i s t? (*Protože Kain Abelovi z á v i d ě l.*) Ale Kain, jak jste dnes slyšely, dopustil se ještě horšího hřichu. Napřed Abelovi záviděl, ale pak z té závisti se na něj také r o z -

¹⁾ Ve 3. školním roce a dalších připojíme k tomu ještě: „Když je někdo poslušný rodičů a když jich poslouchá v ř d y c k y r á d, říkáme tomu p o s l u š n o s t a ta poslušnost je c t n o s t. Jsou ovšem ještě jiné ctnosti, na příklad nábožnost, pravdomluvnost, pilnost, dobročinnost a j., ale o těch si povíme zase jindy. Ale pamatujte si, děti, už nyní, že každá ctnost je Pánu Bohu milá, a Pán Bůh má nejraději takové lidi, kteří mají nejvíce ctností. Proto se musíte přičinit také vy, děti, abyste si časem navykly všem křesťanským ctnostem, aby také z vás mohl Pán Bůh mít velkou radost. Dnes jsme se učili, že mají děti poslouchati rodičů. Vždy, kdykoli poslechnete rodičů, bude to dobré a Pánu Bohu milé. Ale když jich budete poslouchati v ř d y c k y a r á d y, pak se vaše poslušnost stane c t n o s t í a ta bude Pánu Bohu ještě daleko milejší. Poslouchejte tedy svých rodičů vždycky a rády. Musíte ovšem poslouchati také ve škole pana učitele a velebného pána, jak jste se tomu loni učili ve IV. příkázání Božím.

h n ě v a l. Hněval se, zlobil se na něj čím dál víc a nakonec nemohl Abela ani vystát, nemluvil s ním a ani se na něj nepodíval. Jen pořád přemýšlel, jak by se Abelovi pomstil. Chtěl mu totiž udělati něco hodně zlého. Říkáme také, že Kain Abela n e n á v i d ě l (*toto slovo až ve 2. třídě*). Líbilo se to Pánu Bohu, když se Kain na Abela hněval (zlobil)? (*To se Pánu Bohu nelíbilo.*) To Pán Bůh zakazuje. Však jsme si prve vykládali, jak se Pán Bůh s Kainem vadil, že se nemá na Abela hněvat. Co to tedy bylo, když se Kain na Abela hněval? (*To byl hřích*).¹⁾ A tomuto hříchu říkáme h n ě v. Proč mu říkáme hněv? . . . A to byl, děti, zase jinačí hřích. Jak se jmenuje ten hřích, když Kain Abelovi z á v i d ě l? . . . A jak se jmenuje ten druhý hřích, když se Kain na Abela hněval? . . . Ale nakonec udělal (spáchal) Kain ze zlosti (hněvu) ještě třetí hřích a ten byl ze všech nejhorší. Však jste se toho všechny zhrozily, když jsem vám to vykládal. Co ještě udělal Kain nakonec? (*Kain zabil Abela.*) A tomu hříchu říkáme v r a ž d ě. A jako Kain se dopustil vraždy, tak by se dopustil vraždy každý člověk, který by se opovážil zabít jiného člověka. Vražda, děti, je veliký hřích. Místo veliký hřích říkáme také t ě ž k ý hřích. Jak říkáme také místo veliký hřích? . . . Že je vražda hrozně veliký hřích, poznáte už z toho, jak Pán Bůh Kaina za tu vraždu přísně potrestal. Jak jej Pán Bůh potrestal? (*Kain byl potom tulákem a poběhlíkem na zemi.*)

Nyní, děti, mně ještě jednou řekněte, jak se jmenují ty hříchy, kterých se dopustil Kain? (*Závist, hněv, vražda.*) Napřed Kain Abelovi z á v i d ě l, že jej má Pán Bůh radši, pak se na něj h n ě v a l (zlobil) a nakonec ze zlosti jej z a b i l.

Vím dobře, děti, že vy byste jistě nechtěly nikoho zabít, a to ani teď, dokud jste ještě malé, ale ani později, až budete velké. Já si nemohu ani pomyslit, že by někdo z vás byl takový zlý, že by chtěl spáchat tak hrozný hřích. Ale viděly jste, že Kain také nezabil bratra hned. Napřed mu z á v i d ě l, pak ze závisti se na něj h n ě v a l, až konečně z hněvu (zlosti) Abela z a b i l. Proto, děti, nesmíte jeden druhému závidět, když má druhý krásnější šaty nebo lepší známky na vysvědčení. Potom byste ze závisti třeba také se na něj rozzlobily, hněvaly byste se na něj a možná, že byste mu pak ze zlosti (hněvu) třeba ještě něco horšího udělaly. Copak asi? (*Necháme mluvit děti a my jen jejich nápady opravujeme a doplňujeme.*) Nadávaly byste mu, bily byste ho a třeba byste ho udeřily holí nebo byste po něm hodily kamenem. A víte, co byste mu mohly udělat,

¹⁾ Jakmile si již děti zvykly na myšlenkový postup, směřující k objasnění pojmu h ř í c h u, může se již některý článek z myšlenkového řetězce vypustiti, jako na př. zde byly vypuštěny věty: „Bylo to tedy dobré? . . . Jaké to bylo? . . . A když to bylo zlé, jak tomu říkáme?“

kdybyste jej udeřily holí nebo kdybyste po něm hodily kamenem? *(Ať mluví děti!)* Mohly byste mu udělati ránu (poraniti jej) nebo mu vyrazit oko nebo byste jej mohly kamenem zabít. Však už se to kolikráte stalo, když nějaký chlapec hodil po jiném chlapci kamenem. Kamenem jej udeřil do hlavy a zabil jej. Potom plakal a nařikal, že ho nechtěl zabít, ale bylo už pozdě. Život už tomu zabitému chlapci vrátiti nemohl.

Umiňte si tedy, děti, že si nikdy nebudete závidět, když má druhý něco lepšího, že se nebudete na sebe hněvat, že si nebudete nadávat, že se nebudete bít a že nikdy nebudete po sobě házet kamením. Nesmíte se podobati tomu zlému Kainovi, ale hleďte, abyste se podobaly hodnému Abelovi. Poslouchejte svých rodičů jako jich poslouchal Abel. Rodičům při práci nemůžete sice ještě moc pomáhati, protože jste ještě malé, ale zato buďte hodně pilné ve škole; hezky se uče a pilně pište úlohy, které máte uloženy. Také se mějte rády mezi sebou, jak jsem vám to už řekl, když jsme se učili o Adamovi a Evě. Pak budete hodné děti a Pán Bůh vás bude mít rád. Však víte, co řekl Pán Bůh Kainovi, když se hněval na Abela. Co mu řekl Pán Bůh? „Buď takový hodný jako Abel a já tě budu mít rád.“

Bude se asi někomu zdáti, že ty indukční rozhovory jsou trochu dlouhé a že zaberou mnoho času. Snad. Ale to bude jen na začátku, než si děti na ten myšlenkový postup zvyknou. U schopnějších dětí a zvláště ve 2. školním roce, kdy se některé biblické příběhy jen opakují, stačily by již dvě uvedené ukázky. U pozdějších biblických příběhů mohl by se již indukční myšlenkový řetězec o některé články zkrátiti, jak jsem učinil na př. u Kainova h n ě v u a zvláště u Kainovy v r a ž d y. Zde zvláště nebylo třeba dlouhého vyvozování, že Kainova vražda byla hříchem, a to hříchem velikým, neboť bylo možno přímo poukázati na přísný trest, kterým Bůh Kaina za tu vraždu potrestal. Bude ovšem dobře i později aspoň někdy dáti rozvinout celý indukční rozhovor, zvláště pozoruje-li katecheta nějaké mezery nebo nesprávnosti v pojmech dobra a zla (a později i jiných pojmů). Ostatně ta ztráta času při tom není tak velká, jako by se na první pohled zdálo, protože takové rozhovory rychle postupují.

To, co zde bylo řečeno o indukčních rozhovorech k objasnění pojmů dobra a zla, platí ovšem také mutatis mutandis o pozdějších indukčních rozhovorech při výkladu Desatera, při vysvětlování částí svátosti pokání a j. Na každý způsob jsou tyto rozhovory prací radostnou jak pro katechetu, tak i pro děti. Katecheta má radost ze živé součinnosti dětí, protože děti zpravidla hodně se hlásí, neboť otázky nevyžadují větší duševní námahy. Dětem pak působí takové rozhovory radost proto, že tak snadno mohou vyhověti svému pudu po činnosti

(pasivně jen naslouchati výkladu dlouho nedovedou) a mimo to mohou se pak ještě doma pochlubit rodičům, že ve škole „uměly“. Jelikož pak děti tím také ukojují svůj pud po činnosti, nemají ani kdy na hraní a šeptání, čímž nemálo získává i kázeň ve třídě. Tak si děti snadno osvojují a spolu jaksi prožívají náboženské představy jim posud neznámé nebo málo známé.

Podobně jako v příběhu o prarodičích a o Kainovi a Abelovi postupujeme také, probírajíce ostatní biblické příběhy Starého i Nového Zákona, a to v 1. i 2. školním roce. V Novém Zákoně ovšem máme hlavně příležitost mluvit o *dobrych skutcích a ctnostech*, které zvláště vřele a s nadšením musí katecheta vylíčiti dětem na osobě Spasitelově a P. Marie, aby se děti záhy učily Krista a matku jeho milovati a jejich příkladu následovati. Avšak máme zde dosti příležitosti mluvit i o *hříších*, na př. farizeové nevěřili v P. Ježíše, přetvařovali se, lživě (křivě) obžalovali P. Ježíše, křivě svědčili proti němu. Petr zapřel Pána Ježíše, Jidáš jej zradil, židé pod křížem se mu rouhali (posmívali) a j.

Vypravujeme-li dětem o Marii Magdaleně, o zapření Petrově a o lotru na pravici, zdůrazníme zvláště, že tito lidé svých hříchů upřímně litovali a chtěli se polepšiti, a proto že jim Pán Ježíš hříchů odpustil. Když na př. vyložil katecheta příběh o kající Magdaleně, řekne dětem (zároveň je to aplikace na život):

„Pročpak asi P. Ježíš odpustil Magdaleně její hříchů? (Pán Ježíš odpustil Magdaleně její hříchů, protože jí bylo moc líto, že ty hříchů spáchala.) Říkáme také, že Magdalena těch hříchů litovala. Jak říkáme také, N. N. . . Místo „litovala“ může se také říkat, že M. měla v srdci (v duši) lítost. Co měla Magdalena v srdci, když svých hříchů litovala? A víte, děti, proč Magdalena svých hříchů litovala? Ona proto těch hříchů litovala, že těmi hříchů urážela (hněvala) Pána Boha. Proč Magdalena litovala svých hříchů, N. N. . . ? Ale, děti, to by bylo ještě málo, kdyby byla M. svých hříchů jenom litovala. Ona si také umínila (udělala předsevzetí), že už nebude páchat hříchů, ale že se nadobro polepší. Když tedy Magdalena litovala svých hříchů, co si při tom ještě umínila (jaké předsevzetí si udělala), N. N. ? . . . Proto jí Pán Ježíš odpustil hříchů. A Magdalena se opravdu polepšila. Potom už žádné hříchů nedělala a byla pořád hodná. Ráda poslouchala kázání Pána Ježíše a co Pán Ježíš kázal, to s radostí dělala, podle toho se řídila. Proto byla čím dále hodnější a když umřela, vzal ji Pán Ježíš do nebe. Je to svatá Maří Magdalena. Má svátek 22. července.

Vy, děti, také někdy jste urazily Pána Ježíše svými hříchů. Když třeba někdo z vás lhal, má si vzít příklad z Magdaleny a má dělati něco podobného jako Magdalena, když chtěla, aby jí Pán Ježíš

odpustil hříchy. Co má tedy dělat ten, kdo lhal? (*Má toho hříchu litovat.*) Nemusí při tom plakat jako Magdalena, ale musí mu býti líto v srdci (v duši), že tím hříchem urazil Pána Boha. A při tom si musí ještě něco u m í n i t. Copak? (*Že už nebude lhát.*) Místo „musí si umínit“ můžeme také říkat, že si musí u d ě l a t p ř e d s e v z e t í, že už nebude lháti. Pak si musí dáti pozor, aby už nelhal. Když to tak budete dělat, budou z vás hodné děti a Pán Bůh vás bude míti rád.“¹⁾

Zbude-li čas, možno uvéstí stejným postupem ještě jiné dětské hříchy.

Podobně jako u Magdaleny postupujeme také u kajícího Petra a u lotra na pravici.

Naznačeným postupem položí katecheta do duše dítek první základy, na kterých pak již snadněji a s větším užtkem bude dále stavěti, až bude probíratí s dětmi přikázání Boží, jakož i bližší přípravu ku svátosti pokání.

b) D e s a t e r o p ř i k á z á n í B o ž í c h .

Osnovy brněnské (p. 14.) praví: „Ježto děti 2. třídy ještě neznají historické souvislosti prohlášení Desatera na hoře Sinaj s předcházejícími články ze St. zákona, nemělo by ovšem smyslu vypravovati jim článek 26. tak, jak jest podán v Prvouce. Stačí vybrati z článku jen Desatero a věnovati jeho výkladu několik hodin. Dříve však než přikročí katecheta ke speciálním výkladům jednotlivých přikázání, seznámí děti s Desaterem všeobecnou katechesí úvodní.

Ú v o d n í k a t e c h e s e o D e s a t e r u .

„Děti! Aspoň někteří z vás jistě se již doma modlíváte jednu modlitbu, které se říká „Desatero Božích přikázání“.“²⁾ (*Některé děti*

¹⁾ Úmyslně jsem zde neřekl, že jim Pán Bůh také h ř í c h y o d p u s t í, neboť později se budou děti učit, že k tomu je nutná také z p o v ě ě . A vykládati sedmi-letým dětem o lítosti dokonalé a nedokonalé a o účincích lítosti dokonalé samozřejmě nelze. Ostatně takové děti mívají jen všední hříchy a tak stačí jim říci, že z nich budou hodné děti a že je Pán Bůh bude míti rád.

²⁾ Desatero není sice formálně modlitbou ve vlastním slova smyslu, ale v jistém smyslu přece modlitbou jest, protože v Desateru je prohlášena vůle Boží, a křesťan modlitbou Desatera si denně připomíná vůli Boží a tím již aspoň implicity dává najevo, že chce vůli Boží plniti a tak dokazovati svou lásku k Bohu. Aby však se zde i forma modlitby více uplatnila, je dobře připojovati ku konci Desatera vzbuzení lítosti nad spáchanými hříchy. To však zařídí katecheta až později, až děti při bližší přípravě ke zpovědi budou více poučeny o lítosti.

se hlásí. Z těch vyvolá katecheta nejschopnějšího, aby se hlasitě a pomalu pomodlil Desatero, při čemž, kde třeba, opravuje nebo doplňuje. Pak vyvolá nato ještě asi 2—3 děti. Nyní, když i ostatní děti, které posud Desatera neznaly, mají už jakýsi názor o Desateru, pokračuje katecheta dále.) „Ta modlitba, kterou se ty děti modlily, se jmenuje D e s a t e r o B o ž í c h p ř í k á z á n í. Jak se jmenuje ta modlitba? ... Proč se asi říká „p ř í k á z á n í“. To vy ještě nevíte. Proto se říká „přikázání“, protože se nám v té modlitbě p ř í k á z u j e nebo poroučí, co máme dělat, abychom byli hodní lidé a abychom se Pánu Bohu líbili, na př. „V jednoho Boha věřití budeš“ nebo „Cti otce svého i matku svou.“ Ale v té modlitbě se také z a k á z u j e, co nesmíme dělat, co by bylo hříchem, na př. „Nezabiješ“ nebo „Nepokradeš“. Říkáme tedy té modlitbě „přikázání“. Ale proč se říká „d e s a t e r o“ přikázání? To už vám jistě napadne. (Protože těch přikázání je deset.) A desatero přikázání B o ž í c h říkáme proto, že nám je dal Pán Bůh.

To desatero Božích přikázání dal Pán Bůh lidem už před dávnými časy, ještě dávno před tím, než se narodil Pán Ježíš. Pán Bůh je dal lidem na jedné hoře moc daleko od nás, až za mořem, a ta hora se jmenuje Sinaj. Jak se jmenuje ta hora, N.? Když tedy ta přikázání jsou od Pána Boha, musíme dělat všechno, co Pán Bůh v těch přikázáních poroučí, a nesmíme dělat nic takového, co v nich Pán Bůh zakazuje. Říkáme také, že desatero Božích přikázání musíme z a c h o v á v a t i. Co říkáme také o desateru Božích přikázání, N.? Kdo by některé přikázání Boží nezachoval, dopustil by se hříchu. Čeť by se dopustil, kdo by některé Boží přikázání nezachoval (přestoupil), N. N.?

Nyní se, děti, budete učit to desatero přikázání Božích, abyste je všechny dobře uměly. Já vám pak také vyložím o každém přikázání Božím zvlášť, jak je máte zachovávat, t. j. co máte dělat a co nesmíte dělat, abyste se líbily Pánu Bohu. Najděte si v „Katolické prvouce“ str. 36. Tam hned nad tím obrázkem máte „desatero přikázání Božích“. Kdo si je tam již našel?“ (Katecheta počká, až si všechny děti dotyčný odstavec najdou, načež pokračuje): „Ale v Prvouce u těch přikázání nejsou čísla. Abyste tedy věděly o každém přikázání, kolikáté je to přikázání, já vám ke každému přikázání připiší číslo.“ (Katecheta připiše dětem do knížek ke každému přikázání číslo nebo, aby tím v hodině nemařil čas, učiní to raději před vyučováním třeba za pomoci dětí z nejvyššího ročníku. Pak pokračuje): „Nyní vám ta přikázání přečtu napřed sám a pak je budete čísti vy. Ale nežli je začnu čísti, řeknu: „Desatero Božích přikázání“. To sic v knížce nemáte, ale musíte si to tam na začátku přimyslit. Vy to potom také tak budete říkat. Tedy pozor!

Desatero Božích přikázání:

1. (první): V jednoho Boha věřití budeš!

2. (druhé): Nevezmeš jména Božího nadarmo!“ atd.

(Katecheta přečte Desatero pěkně hlasitě, pomalu a vážně, načež je dá čísti několika dětem, které ještě Desatero neumějí. Pak řekne): „Tak, jak jste nyní ta přikázání četly, naučte se jim všichni doma, aby je dobře uměli i ti, kteří je ještě neumějí. Já je pak budu ve škole zkoušet. Také se nyní budeme modlívati desatero Božích přikázání ve škole, a to vždycky před náboženstvím a po náboženství. Také doma ráno a večer se modlívejte desatero přikázání Božích. Dokud je ještě někdo nebude umět, může se je zatím pomodlit z Prvouky. Některé modlitby již umíte a tak k nim budete nyní přidávati ještě desatero Božích přikázání. Nejlépe bude, když se ty modlitby budete modlit v tomto pořádku: Otče náš a Zdravas, Maria, Věřím v Boha, Desatero Božích přikázání a Anděle Boží. Které tedy modlitby se budete modlit doma ráno a večer? Opakuj, N. N.¹⁾ To se rozumí, že kdo umí více modliteb, může se jich modlit více. To bude ovšem ještě lepší.“ *(Při této příležitosti zeptá se katecheta dětí, zda a které modlitby se doma modlívaly. Z toho také pozná náboženský stav rodin.)*

„Ale, děti, ještě vám k těm přikázáním něco povím. Vy asi v té modlitbě některým slovům nerozumíte. Já vám sice všechna přikázání vyložím tak, abyste jim rozuměly, ale najednou to nejde. To potrvá delší čas. Proto vám dnes vysvětlím v té modlitbě zatím aspoň ta slova, kterým byste samy vůbec nerozuměly. Já nechci, abyste při modlitbě říkaly slova a nevěděly byste ani, co to je.

„Ví někdo z vás, jak zní (jak je) 6. přikázání Boží? Můžete se třeba podívat do knížky.“ *(Některé děti řeknou „Nesesmilníš!“)* „Ale tomu slovu „nesesmilníš“ vy nerozumíte. To je, děti, tak, jako by tam stálo „Nebuď nestydatý“²⁾ (nemravný, nepočestný).“ Co je to tedy, když tam stojí „Nesesmilníš?“ Jak by se to mohlo říci jinak, N. N.?

Pán Bůh tím zakazuje lidem, aby nemluvili nestydatě a aby se nechovali nestydatě, jak se nesluší.

Nyní dále! Jak zní 8. přikázání Boží? *(Děti obyčejně nahlízejí do Prvouky a někdo pak to přikázání řekne nebo přečte.)* „V tom přikázání tedy Pán Bůh poroučí „Nepromluviš křivého svědectví proti bližnímu svému.“ Copak je to „křivé svědectví?“ Nemyslete si, že je to snad něco, co je nakřivo. To je něco jiného. Za starodávna místo „lživý“ říkali „křivý“. „Křivé svědectví“ je tedy totéž jako

¹⁾ Zde katecheta dětem připomene, kdyby třeba někdy, a to zvláště ráno, neměly už dosti času na všechny ty modlitby, že stačí, pomodlí-li se aspoň jednu modlitbu.

²⁾ Zde vždy je nutno vyjít od synonyma v místě dětem známého. V Brně na příklad se říká „sprostý“, ale na venkově většinou „nestydatý“.

„lživé svědectví“. Co je tedy „křivé svědectví“? Jak se to může říci jinak? Tím tedy, děti, Pán Bůh lidem zakazuje, aby nikdo nepovídal o druhých lidech nic, co není pravda, co by bylo lživé — tedy žádnou lež. Co tím 8. přikázáním Pán Bůh lidem zakazuje?

Jak zní 9. přikázání Boží? („*Nepožádáš manželky bližního svého.*“.) Tomu přikázání vy jistě nerozumíte. To je, děti, tak: Váš tatínek říká o mamince, že je to jeho žena nebo manželka. A zase maminka říká o tatínkovi, že je to její muž nebo manžel. Tak si říkají od té doby, co měli spolu svatbu. Od té doby jsou svoji. Patří k sobě a bydlí spolu v jednom bytě. Muž patří své ženě a žena patří svému muži. Anebo se může říci: Manžel patří své manželce a manželka patří svému manželovi. Ale kdyby třeba nějaký cizí muž si chtěl jeho manželku namlouvat,¹⁾ jako by on ji chtěl nebo žádal by si ji mít za ženu (za manželku), to nesmí, to by byl hřích! To Pán Bůh zakazuje v 9. přikázání Božím. Jak zní 9. přikázání Boží? . . . Také kdyby nějaká cizí dívka nebo žena si chtěla (ž á d a l a by si) vzít za muže některého muže, který už má svou manželku, byl by to také hřích proti 9. přikázání Božímu.²⁾

Nyní si ještě povíme, jak zní 10. přikázání Boží. Kdo mně to poví? („*Aniž požádáš statku jeho.*“.) To je tak, jako by řekl: „*Nepožádáš statku jeho,*“ to jest statku svého bližního. Ale co je to statek?“ (*Na venkově děti obyčejně říknou, že je to „grunt“ nebo „když mají velký dům a koně a krávy a moc polí“ a pod.*) „To je sice pravda, ale kromě toho se může říkati „statek“ nebo „majetek“ také všemu, co lidé mají. Třeba co vy, děti, máte?“ (*Šaty, knížky, hračky, některý má také ušetřené peníze v pokladniče a j.*) „Tak vidíte, děti, to je váš majetek nebo statek. Je to ovšem jen docela maličký statek, ale přece je to statek. A co mají na př. vaši rodiče?“ (*Dům, zahradu, nábytek, šaty, peníze atd., jak to děti vyjmenují.*) „To je tedy zase majetek nebo statek vašich rodičů. Pán Bůh však zakazuje, že nikdo si nesmí ž á d a t i nebo přát statku svého bližního. Ale jak to vlastně je? Tamhle Jiřík si dnes přinesl do školy obrázkovou knížku, kterou dostal od strýčka. Však jste si ji před vyučováním prohlíželi. Ale tady Jeník by si přál nebo žádal: „Ó kdybych já tu knížku měl! To bych byl rád!“ Co myslíte, děti, byl by to hřích? (*To by nebyl hřích.*) Jistě že ne. Každý si může žádat nebo přát, co chce, jen když to není nic zlého. Můžete

¹⁾ *Kdysi jsem se tomu slovu ve 2. třídě vyhýbal a věc jsem všelijak opisoval, až jednou mně „napovědělo“ jedno děvčátko: „Chtěl by si ji namlouvat!“ A od té doby jsem to říkal také. Tomu i ty malé děti ještě asi nejlépe rozumějí.*

²⁾ *Toto vysvětlení netřeba s dětmi opakovati. Malé děti tomu stejně ještě nemohou plně rozuměti, a zde jde pouze o to, aby aspoň nějakou představu měly o přikázání, kterému se učí.*

si přát třeba zlatý dům (zámek). Ale něco jiného by bylo, kdyby si některý chlapec žádal: „Kdybych tak mohl Jiříkovi tu knížku ukradnout! Však já mu ji v přestávce vezmu, až se nikdo nebude dívat.“ Ale přece Jiříkovi tu knížku nevzal, protože se pořád někdo díval. Nevzal, ale chtěl ji vzít — žádal si krást. A co teď myslíte, děti, dopustil se ten chlapec hříchu nebo ne? *(Tu bývají děti někdy na rozpacích.)* Jistě se ten chlapec dopustil hříchu, protože si žádal něco hříšného (něco špatného). Jeho žádost byla hříšná. On si žádal (přál si) ukradnout knížku, a to víte, že krásti se nesmí, že je to hřích. Však Pán Bůh v jednom přikázání zakazuje krásti. Víte, kolikáté je to přikázání? Podívejte se do Prvouky! *(Sedmé: „Nepokradeš!“)* Tak vidíte: Kdyby ten chlapec opravdu byl tu knížku ukradl, byl by spáchal hřích proti 7. přikázání Božímu: „Nepokradeš!“ On ji ovšem neukradl, ale c h t ě l nebo ž á d a l s i (přál si) ji ukradnout. A to je také hřích, jenže ne proti 7. přikázání Božímu, ale proti 10. přikázání Božímu. Jak zní 10. přikázání Boží? . . . *(Vysvětlení 10. přikázání Božího se s dětmi zopakuje.)*

Nyní jsem vám, děti, vysvětlil aspoň ta přikázání Boží, kterým byste samy neporozuměly. Učily byste se tomu a nevěděly byste, co to je. Ta ostatní přikázání jsou už pro vás lehčí. U těch už samy se dovztípíte, co v nich Pán Bůh poroučí nebo zapovídá, na př. „Cti otce svého . . .“ Ale já vám v příštích hodinách všechna přikázání vyložím tak, abyste jim dobře rozuměly a abyste se dovedly podle nich řídit. Zatím se jim tedy naučte a já je budoucí hodinu budu zkoušet.“

(Pokud se týče zkoušení Desatera, nedoporučuji, aby katecheta zkoušel všechny děti tak dlouho, až by všechny Desatero dobře uměly. To by někde zabralo i několik hodin a byly by ty hodiny jak pro děti, tak i pro katechetu fádni. Mimo to děti už vyzkoušené by sotva dávaly pozor, ale hrály by si, šeptaly by a pod. Lepší je vyzkoušení na začátku každé náboženské hodiny jen 2—4 děti a potom hned konati speciální katechese o jednotlivých přikázáních. Zároveň se ovšem také s dětmi modlíme Desatero na začátku i na konci hodiny.)

O 1. přikázání Božím.

„Děti! Minulou hodinu jsem vám slíbil, že vám každé přikázání Boží vyložím tak, abyste věděly, jak je máte zachovávat. Dnes vám tedy budu vykládati o 1. p ř í k á z á n í B o ž í m. Pověz mně, jak zní (jak je) 1. přikázání Boží, N. N.? . . Nyní to ještě povězte všichni najednou! Když tedy 1. přikázání Boží zní „V jednoho Boha věřit

budeš!“ copak asi nám Pán Bůh tím přikázáním poroučí? Co abychom dělali? (*Abychom věřili v jednoho Boha.*) Vy, děti, všechny věříte, že je Pán Bůh, ale vy také věříte o Pánu Bohu všechno, čemu jste se o Pánu Bohu učily v náboženství. Co třeba jste se o Pánu Bohu již učily? (*Děti vypravují, co si zapamatovaly o Bohu a vůbec z náboženství, při čemž jim katecheta pomáhá otázkami.*)

Tak vidíte, děti, nyní jsme si zopakovali aspoň něco z toho, čemu jste se již učily o Pánu Bohu. Vy ovšem jste se učily o Pánu Bohu mnohem více a ještě více se budete o něm učit, až budete větší. A to všechno, děti, čemu se učíte o Pánu Bohu v náboženství, musíte věřit, abyste se líbily Pánu Bohu. A když to všechno o Pánu Bohu věříte, čemu se učíte v náboženství, můžeme také říci krátce, že věříte v Pána Boha. A když věříte v Pána Boha, zachovávejte tím jedno přikázání Boží. Víte, kolikáté? Kdo to ví? . . . Jak zní 1. přikázání Boží? . . . Tak si pamatujte, děti: Když budete vždycky věřit v Pána Boha a v naše křesťanské náboženství tak, jak nyní věříte, budete zachovávat 1. přikázání Boží a Pán Bůh vás bude mít rád.

A nyní, děti, slibte Pánu Bohu, že vždycky v něho budete věřit. Vstaňte, sepněte ruce a říkejte hezky za mnou: „Pane Bože! Slibujeme Ti, že vždycky budeme věřit v Tebe a všechno, čemu se v náboženství učíme. Amen.“

Ale, děti, když je někdo křesťanem jako jsme my, a přece nevěří v Pána Boha a v křesťanské náboženství, líbí se to Pánu Bohu? . . . A když se to Pánu Bohu nelíbí, čeho se dopouští takový člověk? (*Dopouští se hříchu.*) Ano, děti, a sice dopouští se hříchu proti 1. přikázání Božímu. Proč říkám: „Dopouští se hříchu proti 1. přikázání Božímu? V kolikátém přikázání Pán Bůh poroučí, abychom v něho věřili? . . . Proto říkám, že ten, kdo nevěří v Pána Boha, dopouští se hříchu proti 1. přikázání Božímu, ale to by bylo tuze dlouhé. Místo „dopouští se hříchu proti 1. přikázání Božímu“ budeme raději říkat: „hřeší proti 1. přikázání Božímu.“ Tak to bude kratší. A nyní si ten hřích napíšeme na tabuli.

**Proti 1. přikázání Božímu hřeší:
kdo nevěří v Pána Boha.**

Přečti to, N. N.! A nyní všichni!

Avšak některé děti věří sice v Pána Boha a věří také v křesťanské náboženství, ale ony věří také něco takového, co nemají věřit. Třeba některý malý chlapec nebo děvče bojí se jít večer do komory nebo na půdu. Víte, proč se bojí? (*On myslí, že tam straší.*) Ale co by tam strašilo? Snad nějaké strašidlo? Copak Pán Bůh stvořil nějaké strašidlo? Učili jsme se v náboženství, že Pán Bůh stvořil

nějaké strašidlo? (*Ne, ne, ne!*) No tak vidíte, děti. Jsou nějaká strašidla? . . . A když některý chlapec nebo děvče přece věří na strašidla a bojí se jich, líbí se to Pánu Bohu? . . . Co je to tedy? (*To je hřích!*) Je to také hřích proti l. přikázání Božímu, protože ten chlapec věří, co nemá věřit. On má špatnou víru a té špatné víře říkáme také „pověra“. On věří v pověry a on tedy také hřeší proti l. přikázání Božímu. To už je druhý hřích proti l. přikázání Božímu. Říkám „pověry“, protože jsou ještě jiné pověry než víra na strašidla, ale o těch zase uslyšíte, až budete větší. Připíšeme si tedy k tomu prvnímu hříchu ještě druhý: kdo věří v pověry.

Já vám to nyní přečtu celé napřed sám a vy to pak budete čísti po mně. Tedy:

Proti l. přikázání Božímu hřeší:
kdo nevěří v Pána Boha,
kdo věří v pověry.

Přečti to, N. N.! Nyní všichni!

Jest to tedy hřích proti l. přikázání Božímu, když někdo věří v pověry, třeba na strašidla. Je to ovšem jen maličký hřích, protože je to taková dětská hloupost, ale je to přece hřích, protože se to Pánu Bohu nelíbí.

Ale větší hřích je, když se třeba některý rozpustilý kluk dozví, že někde malé děti se bojí strašidel, a on je pak postraší. Z toho často už povstalo velké neštěstí.

Jeden takový rozpustilý kluk, kterému již bylo 13 let, se dověděl, že v jednom domku mají dvě malá děvčátka a ta že se bojí strašidel. A tak jednou večer, když rodiče těch děvčátek nebyli doma, vlezl ten kluk k nim na dvůr, tam si dal na sebe bílou plachtu, obličej si posypal moukou, do ruky si vzal hořící svíčku a čekal blízko dveří, až některá holčička vyjde na dvůr. A opravdu za chvíli jedna z těch dvou děvčátek otevřela dveře do dvora a chtěla si jíti k pumpě pro vodu. Ale jak uviděla tu bílou postavu se svíčkou, myslila, že je to strašidlo, a tak se polekala, že s hrozným výkřikem padla na zem a omdlela. Kluk hned utekl, a ze sousedství přišli lidé, kteří křik uslyšeli, a děvče zase přivedli k sobě. Ale zdravá, chudinka, už nebyla nikdy — dostala z toho padoucnici. (*Katecheta vyloží dětem, co to je.*)

Z tohoto příkladu vidíte, jaké neštěstí zavinil ten rozpustilý kluk. Když se o tom jeho tatínek dověděl, dostal sice doma řezu, co do něho vlezlo, ale to ubohému děvčátku ke zdraví nepomohlo. Ale podobná neštěstí při strašení dětí stala se už často. Proto, děti, vy nikdy nestrašte menší děti, a kdyby snad nějaký větší kluk

chtěl postrašiti v á s, vysmějte se mu a řekněte: „Copak ty si myslíš, že my věříme na strašidla? To my jsme se už dávno učili v náboženství, že Pán Bůh žádná strašidla nestvořil, že jsou to jen pověry!“

Nyní se budeme učit o 1. přikázání Božím ještě dále. Děti! Když věříte v Pána Boha, víte také, že Pán Bůh nás všechny stvořil, že on je naším Pánem a že Pán Bůh nám dává všechno dobré. Co na př. nám dává Pán Bůh? . . . Proto musíme také Pána Boha ctíti (uctívati). Jakpak my ctíme Pána Boha? To vy ještě nevíte, ale já vám to povím. Pána Boha ctíme hlavně tím, že se k němu m o d l í m e. Opakuj, N. N. . . Modlíváte se, děti? Kdy se modlíte? (*Ráno a večer, před jídlem a po jídle, ve škole, v kostele.*) Až budete umět „Anděl Páně“, budete se také modlit Anděl Páně když zvoní klekání. Zvláště se nikdy nezapomeňte pomodlit ráno, jak vstanete, a večer před spaním. Proč ráno? . . . Proč večer? . . . Už jsem vám řekl minule, které modlitby takové děti, jako jste vy, obyčejně se modlíávají ráno a večer. Které jsou to modlitby? . . . Tak se ty modlitby také modlívejte vždycky ráno a večer. Chlapec, který ráno vstane a nepomodlí se jako nějaký pejsek, a večer jde spát a nepomodlí se zase jako ten pejsek, ten není pořádný křesťan. On hřeší proti 1. přikázání Božímu, protože Pána Boha nectí. To už je třetí hřích proti 1. přikázání Božímu. Nyní si ten třetí hřích přepíšeme na tabuli:

k d o s e n e m o d l í .

Nyní si přečteme všechny 3 hříchy proti 1. přikázání Božímu. Přečti je, N. N.!

A na konec, děti, ještě něco. Když se modlíte, víte, s kým mluvíte? (*S Pánem Bohem.*) A nyní si představte, že by někdo z vás mluvil s panem učitelem. Některý chlapec jde třeba poprosit pana učitele, aby mu půjčil knížku. Co myslíte, děti, na koho se ten chlapec dívá, když prosí pana učitele, aby mu půjčil knížku? (*Dívá se na pana učitele.*) A na co při tom myslí? . . . Snad na nějaké hračky? (*Ne, na tu knížku.*) Kdyby však ten chlapec při té prosbě se ohlížel dozadu, smál by se na děti nebo by na ně šeptal, slušelo by se to a líbilo by se to panu učiteli? (*Ne, ale pan učitel by se s ním vadil a knížku by mu nepůjčil*). Tak vidíte, děti, podobně to musíte dělat také vy, když při modlitbě mluvíte s Pánem Bohem. Na koho se tedy budete dívat při modlitbě? (*Děti obyčejně řeknou: „Na Pána Boha.“*) Na Pána Boha se však dívati nemůžete, protože Pána Boha nevidíme, ale to nevadí. Pán Bůh je všude. Dívejte se při modlitbě na kříž. Na kříži je obraz (podoba) Pána Ježíše, Syna Božího, a tak, když se budete dívat na kříž, budete při tom také myslet na Pána Boha a ovšem také na to, co se modlíte. Kdo

myslí při modlitbě na Boha, říkáme, že se modlí nábožně, a jen taková nábožná modlitba se líbí Pánu Bohu. Vzpomeňte si, děti, kdo se jednou tak nábožně modlil ve chrámu Páně v Jerusalemě? (*Dvanáctiletý Ježíšek.*) Tenkrát Ježíšek klečel ve chrámě s rukama sepjatýma, modlil se a díval se při tom k nebi (tehdy ještě nebyly kříže). Neohlížel se ani napravo, ani nalevo, ani dozadu, se žádným chlapcem ani slovíčko nezašeptal a pořád jen myslel na svého nebeského Otce, tedy na Pána Boha. Jak se tedy modlil Ježíšek? (*Nábožně.*) Tak i vám, děti, dal Ježíšek krásný příklad, jak se máte modlit. Jak se budete vždycky modlit také vy? . . .

Ale nyní si představte, děti, že by se nějaký chlapec modlil, ale nemyslel by při tom na Pána Boha ani na to, co se modlí, ale myslel by na něco docela jiného. Kdyby se třeba modlil před obědem a při modlitbě myslel by na to, jak dobré budou knedlíky s kadtáčkama nebo při modlitbě po vyučování myslel by jen na to, kam půjde po škole, jak si bude hrát s chlapci a pod. Byla by taková modlitba nábožná? . . . Takové modlitbě říkáme *roztržitá* nebo *neuctivá*. Ten chlapec by se modlil *roztržitě*. A líbí se to Pánu Bohu, když se někdo modlí *roztržitě*? . . . Byl by to také hřích proti 1. přikázání Božímu, a my si ten hřích připišeme na tabuli k těm ostatním:

kdo se modlí roztržitě.

Nyní si to přečteme všechno. Kdo hřeší proti 1. přikázání Božímu, N. N.? Teď všichni!

(Hřichy proti Desateru mohou si děti psát do poznámkových sešitů, ale aby se tím nemařil čas — malé děti píš pomalu a někdy to spletou — je praktičtější dáti je vytisknouti na lístky velikosti Prvouky nebo naklepati na stroji a dáti je dětem, aby si je vložily do Prvouky.)

Modlívejte se tedy, děti, vždycky rády a nábožně. Jen modlitba nábožná se líbí Pánu Bohu a jen nábožnou modlitbu Pán Bůh vyslyší, budete-li jej o něco prositi.

Měl jsem jednou ve škole velice hodnou a zbožnou žákyni. Jmenovala se Mařenka. Když chodila do 4. třídy, těžce jí onemocněl tatínek a bylo mu čím dále hůře. V rodině bylo 5 dětí a všechny i s maminkou chodily stále uplakané, protože se bály, že jim tatínek umře. Ale Mařenka neztrácela naděje. Pamatovala si ze školy, že Pán Bůh rád vyslyší nábožnou modlitbu. Umínala si tedy, že se bude za tatínka hodně a nábožně modlit. Modlívala se za něj zbožně při ranních a večerních modlitbách. Mimo to chodila každý den na mši svatou a při ní se také za tatínka nábožně modlívala. Také ke svatému přijímání často chodila a každé svaté přijímání obětovala za

tatíčkovu uzdravení.¹⁾ Nemoc tatínkova trvala sice plných 7 neděl, ale nakonec tatínek přece se uzdravil a potom zůstal již pořád zdrav. Když mně Mařenka tu radostnou zprávu zvěstovala, řekl jsem jí: „Tvůj tatínek se uzdravil s pomocí Boží. Ale ty, dobré dítě, jistě jsi mu tu pomoc Boží svými zbožnými modlitbami a častým svatým přijímáním vyprosila.“

Ostatní děti, jak to slyšely, také si umiňovaly, že se budou také tak nábožně modlit. A já se, děti, těším, že také vy si vezmete příklad z Mařenky a že také se budete tak nábožně modlit, že ano?“²⁾

(Na konec katecheta dětem uloží, aby se naučily hříchy proti 1. přikázání Božímu. I když při tomto výkladu Desatera jde hlavně o přípravu na sv. zpověď, nesmí přece katecheta při opakování látky zanedbávat ani p o s i t i v n í stránky jednotlivých přikázání, podobně jako jsem ji zde podal ve výkladu.)

To, co je zde všeobecně řečeno o 1. přikázání Božím, platí ovšem také o ostatních přikázáních).

Zpytování svědomí.

„Malá Jiřinka si všimla jednou v zimě, že její spolužačka Mařenka se třese zimou. Byla chudinka moc chudobná a měla na sobě jen chatrné letní šatečky. Jiřince bylo Mařenky líto. Vzpomněla si, že má doma ve skříni ještě pěkné zimní šaty, které však nenosila, protože jí byly malé. Ale myslila si, že Mařenka by je mohla nosit, protože je menší. Poprosila tedy maminku, aby ty šaty směla dát Mařence, aby jí nebylo zima. Maminka řekla, že může a ještě Jiřinku pochválila, že má dobré srdce. Jiřinka pak zavedla Mařenku k nim a dala jí ty šaty. Mařenka měla velkou radost, že už jí nebude zima a pěkně poděkovala Jiřince i její mamince. Ale když Mařenka odešla, zdálo se Jiřince, jako by ji někdo chválil: „Dobře jsi udělala, Jiřinko, že jsi Mařence ty šaty dala. Byl to d o b r ý s k u t e k a Pánu Bohu se líbí.“ Tu chválu však Jiřinka neslyšela ušima, ale slyšela ji uvnitř ve své duši. Tam v duši slyšela jakýsi h l a s a ten hlas ji chválil, že udělala dobrý, Pánu Bohu milý skutek. Proto měla Jiřinka radost.

¹⁾ Ježto katecheta mluví k dětem, které ještě nebyly u sv. přijímání, vysvětlil jim krátce, že modlitba se sv. přijímáním se líbí P. Bohu ještě více než samotná modlitba. V dětech bude tím vzbuzena ještě větší touha po sv. přijímání.

²⁾ Rozumí se samo sebou, že tam, kde uvádíme příklad z vlastní zkušenosti, uvede jej katecheta asi takto: „Jeden velebný pán měl ve škole zákyni...“

Vy, děti, nevíte, jaký to byl hlas, ale já vám to povím. To je takový hlas, který má každý člověk ve své duši od Pána Boha. Tomu hlasu říkáme s v ě d o m í. Jak říkáme tomu hlasu, který má každý člověk od Pána Boha ve své duši, N. N.? . . Také každý a každá z vás, děti, má svědomí. Když jste udělaly něco d o b r é h o, vaše svědomí vás za t o c h v á l í a vy máte radost. Tak na příklad některý chlapec včera si napsal pěkně úlohy a dobře se naučil všemu, co jste měli na dnešek uloženo. Když pak ten chlapec ráno šel do školy, co myslíte, děti, bylo mu v duši smutno nebo měl radost? . . Proč měl radost? Bylo mu tak, jako by mu v duši nějaký hlas říkal: „Jeníku, to jsi dobře udělal, že jsi se včera všemu naučil a úlohy napsal. Byl to dobrý skutek. Pánu Bohu se líbí.“ Jak říkáme tomu hlasu, který Jeníka chválil za ten dobrý skutek? . . .

A tak i vás, děti, svědomí vaše chválí za každý dobrý skutek, který jste vykonaly a vy pak máte z toho radost. Jen si vzpomeňte, jak vám bylo, když jste někdy udělaly něco dobrého, co se Pánu Bohu líbí. (*Zde mohou děti samy pověděti nějaký příklad ze svého života o vykonaném dobrém skutku*). Proč jsi měl tehdy radost? Kdo tě za ten dobrý skutek chválil? . . .

Ale nyní vám, děti, povím o hlasu svědomí ještě něco jiného.

V jednom městě žil kupec Horák. Měl chlapce Karlíka, který chodil do 2. třídy. Karlík byl s počátku hodný chlapec, ale později se seznámil s chlapcem Josefem, který chodil do 5. třídy. Josef však byl chlapec nehodný a Karlíka kazil. Jednou jej naváděl, aby vzal tatínkovi ze zásuvky v krámě 10 Kčs, že jej pak zavede do cukrárny a že si tam spolu koupí cukroví. Karlík s počátku nechtěl ani slyšet. Řekl, že by se to tatínek dověděl a že by pak od tatínka dostal. Ale Josef mu řekl: „Nic se neboj! Vezmi těch 10 Kčs, až nikdo nebude v krámě! V zásuvce je moc peněz a tatínek to ani nepozná. Tak nikdo nebude nic vědět a my se budeme mít dobře.“ Tak stále mluvil ten pokušitel do Karlíka, až si konečně Karlík dal říci a peníze ze zásuvky ukradl. Pak je s Josefem promlsal u cukráře. A opravdu se o tom nikdo nedověděl, ani Karlíkův tatínek nic nepoznal. Už se tedy Karlík nemusil báti, že od tatínka dostane. A přece Karlík nebyl spokojen, ale zlobil se sám na sebe, že ty peníze ukradl. Così mu v duši stále vyčítalo: „Tys to neměl dělat! Ukradls tatínkovi peníze, a to je hřích! Pán Bůh se na tebe hněvá.“

Možná, že už někomu z vás napadlo, k d o ten hřích Karlíkovi vyčítal. Kdo asi? (*Svědomí*). Ano, tak jest. Když člověk udělal něco zlého, zvláště když to bylo něco h o d n ě zlého, dělá mu svědomí výčitky. Vyčítá mu, že to neměl dělat. Některý chlapec na př. nešel v neděli do kostela na mši svatou. Mohl jít, a nešel. A ještě doma rodičům řekl, že v kostele byl! Kolik to bylo hříchů? . . . Ani tatínek

ani maminka a vůbec nikdo se o tom nedověděl. A přece ten chlapec nebyl spokojen. Byl jaksi smutný. Proč asi? (*Svědomy mu to vyčítalo.*) Kdo nám to tedy vyčítá, když jsme udělali něco zlého? (*Svědomy.*)¹⁾

A tak, děti, teď si to o tom svědomí všechno pěkně zopakujeme. Pozor! Když člověk udělal něco d o b r é h o, co tomu říká jeho svědomí? (*Chválí jej za to.*) Opakuj, N. N.! Ale když člověk udělal něco z l é h o (nějaký hřích), co t o m u říká jeho svědomí? (*Vyčítá mu to.*) Opakuj, N. N.! Kde je ten hlas, kterému říkáme svědomí? (*V duši.*) Kdo dal svědomí do naší duše? (*Pán Bůh.*)

Nyní, děti, už tedy víte, co je to svědomí.²⁾ Ale my se také někdy p t á m e svého svědomí, zda jsme udělali nějaké hříchy třeba proti I. přikázání Božímu nebo proti II. přikázání Božímu nebo vůbec proti všem přikázáním Božím. Také vy, až půjdete k sv. zpovědi, budete se ptáti svého svědomí, kterých hříchů jste se dopustily. To proto, abyste věděly, z čeho se máte zpovídati. A když se ptáme svého svědomí, které hříchy jsme udělali (spáchali), říkáme tomu, že z p y t u j e m e s v ě d o m í. Jak tomu říkáme, když se ptáme svého svědomí, které hříchy jsme udělali, N. N.? (*Tomu říkáme, že zpytujeme svědomí.*) Opakuj, N. N.!... A když budete zpytovat svědomí, řekne vám vaše svědomí, které hříchy jste udělaly. Neřekne vám to nahlas, ale to nevádí. Svědomí vám to řekne tak potichoučku, že to ani neuslyšíte, ale přece si hned vzpomenete, kterých hříchů jste se dopustily.

Abyste se naučily zpytovat svědomí, budete se v tom cvičit hned nyní, když se učíte znáti desatero Božích přikázání. Vy jste se teprve učily o I. přikázání Božím a víte tedy už, kdo I. přikázání Boží zachovává a kdo proti němu hřeší. Budete tedy dnes zpytovat svědomí zatím jen o I. přikázání Božím, t. j. budete se ptáti svého svědomí, jestli jste udělaly nějaký hřích proti I. přikázání Božímu. Také o těch ostatních přikázáních Božích budete zpytovat svědomí, ale až později, až jim budete tak rozuměti jako tomu I. přikázání Božímu. Naučím vás tedy dnes zpytovat svědomí o I. přikázání Božím. Napřed vám budu při tom pomáhati, ale později, až to budete umět, budete zpytovat svědomí samy. Tedy pozor!

Jak zní I. přikázání Boží? ... Kdo hřeší proti I. přikázání Božímu? ... Řekni jenom ten I. hřích, N.! ... A nyní se zeptej sám

¹⁾ Správnější by zde sice bylo ptáti se „co?“, ale pro děti srozumitelnější a jaksí názornější je zde částice „kdo?“ (svědomí se zde personifikuje).

²⁾ Výměr pojmu „svědomí“ zde podaný je ovšem úplný jen relativně (relative ad parvulos) a nikoli absolutně. K úplnosti absolutní schází zde ještě dvě funkce svědomí: Již předem také povzbuzuje k dobrému a varuje před hříchem. To však doplníme dětem až na vyšším stupni. Kdybychom jim to vše řekli najednou ve věku tak útlém, všechno by si v hlavě poptlely a nic by z toho neměly.

sebe, t. j. svého svědomí, zda jsi nevěřil v Pána Boha. Jak se asi budeš ptáti? (*S pomocí katechety zeptá se žák: „Nevěřil jsem v Pána Boha?“*) A nyní, kdyby sis vzpomněl (t. j. kdyby ti svědomí řeklo), že jsi v Pána Boha nevěřil, jak bys ten hřích pak řekl třeba ve svaté zpovědi, N.? (*Nevěřil jsem v Pána Boha.*) Ale, děti, z vás jistě nikdo není tak zlý, že by nevěřil v Pána Boha. Proto na ten první hřích si teď nemusíte ani vzpomínat při zpytování svědomí. Ovšem až budete starší a kdyby potom někdo z vás snad se tak moc pokazil, že by ani v Pána Boha nevěřil, pak by se také musil ptáti svého svědomí na ten hřích a svědomí by mu jistě řeklo, že je to velký hřích a musil by se z něho zpovídati. Ale nyní ještě ten první hřích nechte být a nevsímejte si ho; ještě o něm nezpytujte svědomí.

Teď však budete dále zpytovat svědomí. Kdo ještě hřeší proti 1. přikázání Božímu, N.? (*Kdo věří v pověry.*) Zeptej se tedy svého svědomí, zda jsi věřil v pověry, N. (*Věřil jsem v pověry?*) A kdyby si někdo z vás vzpomněl, že věřil v pověry, třeba že věřil na strašidla, jak by to řekl ve svaté zpovědi, N.? (*Věřil jsem v pověry.*)

Kdo ještě hřeší proti 1. přikázání Božímu? (*Kdo se nemodlí.*) Máte se modlit aspoň ráno a večer. Zeptej se, zda jsi se modlil ráno a večer, N. (*Modlil jsem se ráno a večer?*) A když někdo si vzpomene, že se nemodlival ani ráno, ani večer, jak to řekne, N.? (*Nemodlival jsem se ani ráno, ani večer.*) Ale někdo se nemodlival jen ráno. Jak by to řekl, N.? (*Nemodlival jsem se ráno.*) Ale někdo se modlival ráno i večer, ale n ě k d y přece ne. Jak by to ten řekl, N.? (*Někdy jsem se nemodlil ráno a večer.*)¹⁾

Kdo ještě hřeší proti 1. přikázání Božímu, N.? (*Kdo se modlí roztržitě.*) Zeptej se svého svědomí, zda ses modlil roztržitě, N. (*Modlil jsem se roztržitě?*) A jestliže se někdo modlil roztržitě, jak to řekne, N.? (*Modlil jsem se roztržitě.*)

Tak jste se nyní, děti, učily, jak máte zpytovat svědomí o 1. přikázání Božím. Ale my budeme na konec zpytovat svědomí ještě jednou, ale tak, aby to bylo kratší. Uděláme to takto:

Lehněte si všichni na lavici a to tak, že si dáte čelo na ruce, t. j. na lokty (*katecheta ukáže, jak*). Když takto budete ležeti na lavici, nebudete nic vidět kolem sebe a před očima budete mítí tmu. Proto nebudete roztržití a při zpytování svědomí budete lépe dávat pozor na otázky a lépe si všechno zapamatujete. Já sám budu vám dávat otázky, ale budu to říkat tak, jako by se každý z vás sám ptal svého svědomí. A když si při tom na některý hřích vzpomenete, zapamatujte si ho, ale hned si také umiňte, že se ho

¹⁾ Tento poslední případ je asi nejčastější a proto vzhledem k tomu, že zde nejde o gravia a pak i proto, aby se ušetřilo času a věc se zjednodušila, může se zpytování svědomí o 3. bodě omeziti jen na tento případ.

už nebudete dopouštět, že se polepšíte. Ale nahlas neříkejte nic, ani potichu. Jen si to myslíte v duši (v hlavě).

Tedy pozor!

1. Věřil jsem v Pána Boha? (*Jen malá pauza...*)
U této otázky ani nepřemýšlejte, protože vy všechny věříte v Pána Boha. Jistě nikdo z vás není tak zlý, aby ani nevěřil v Pána Boha.
— Ptejte se tedy dále:

2. Věřil jsem v pověry? (*Pauza.*) — Kdo nevěřil v pověry, ten si té otázky ani nevšimne. Ale kdo věřil v pověry (třeba na strašidla), pomyslí si: „Věřil jsem v pověry“ a umíní si, že už nebude věřit v pověry.

3. Nemodlil jsem se ráno a večer? (*Pauza.*)

4. Modlil jsem se někdy roztržitě? (*Pauza.*)

Také při 3. a 4. otázce udělá katecheta podobnou připomínku jako při 2. otázce.

Připomínky však stačí připojovati jen při prvních asi třech příkázáních Božích. Zatím si děti na to zvyknou, takže při ostatních příkázáních udělá katecheta po každé otázce jen krátkou pauzu. Připomínku pak učiní jen tu a tam při některé zvlášť důležité otázce, aby si děti v paměti oživily, jak mají na otázky reagovat.

V této katechesi uvedl jsem dvojí metodu, jak možno s dětmi prakticky zpytovat svědomí, jakmile bylo probráno 1. příkázání Boží, a týchž metod možno ovšem použítí také při ostatních příkázáních. První metoda je didakticky odůvodněnější, protože jednak více vyhovuje dětskému pudu po činnosti a tím děti upoutá, a jednak svou součinností děti věc lépe pochopí a v paměti podrží. Druhá metoda zase jde více do hloubky, protože děti nemajíce příležitosti k roztržitosti, mohou soustřediti všechnu pozornost na otázky jim kladené a o nich přemýšleti. Každé dítě je jaksi osamoceno, samo se svou duší a se svým Bohem. A do tohoto posvátného ticha dětské samoty zaznívají otázky katechetovy, které nejsou nijak rušeny, mluví pak tím jasněji nejen k rozumu a paměti, ale také k citům a vůli dítěte. Musí ovšem katecheta klásti otázky pomalu, vážně a s náležitým důrazem tam, kde jde o věc zvláště důležitou, a vůbec tak, aby otázky svému účelu vyhovovaly, ne tedy nějak odměřeně, chladně, mechanicky a beze vší účasti na tom, co se děti ptá.

Nejúčinnější by ovšem bylo po výkladě každého příkázání zpytovat o něm svědomí oběma metodami tak, jak jsou zde společně uvedeny, avšak v praxi bohužel to sotva bude možno pro nedostatek času. Bude tedy nutno při výkladě příkázání Božích u prváčků zpytovat

s nimi svědomí zatím jen metodou *d r u h o u*, která je kratší. Zpytování svědomí dle metody první uvedl jsem zde hlavně proto, že ji může katecheta dobře použít ve 3. školním roce, kde jednak k tomu je více času a jednak také při pouhém opakování probrané již látky a při větší vyspělosti žactva lze rychleji postupovati. Také ve 4. školním roce použije katecheta s úspěchem obojí metody, ale ovšem s náležitým rozšířením látky dle toho, jak se v tomto ročníku probírají přikázání Boží a církevní.

Po zpytování svědomí povzbudí ještě katecheta děti, aby také samy vždy večer po večerní modlitbě svědomí zpytovaly (zatím ovšem jen o 1. přikázání Božím).

O 2. přikázání Božím.

Katecheta nejprve zopakuje s dětmi o prvním přikázání Božím, načež pokračuje:

„Dnes, děti, zase si něco povíme o 2. přikázání Božím, abyste věděly, kdo proti němu hřeší a jak je máte zachovávatí.

Jak zní 2. přikázání Boží, N. N.? . . . Co je to „Nevezmeš jména Božího nadarmo? Tomu vy asi nerozumíte. To je tak, jako bychom řekli: „Nesmíš říkat jméno Boží zbytečně, když toho není potřeba.“ Napřed si povíme, která jména Boží nesmíme říkat nadarmo nebo zbytečně. Znáte některá jména Boží? (*Bůh, Ježíš Kristus, Duch svatý, nejsvětější Trojice.*) Smíme ta Boží jména říkat? Smíme, ale ne nadarmo, ne zbytečně. Smíme je říkat, jen když je toho potřeba. Kdy tedy na př. smíme říkat jméno Boží? (*Když se modlíme, když se učíme náboženství, když vykládáme o Pánu Bohu.*) A ještě někdy.

Jeden chlapec spadl do řeky a byl už až po krk ve vodě. Zachytil se sice malého keříčka na břehu, ale nemohl vylézt z vody, protože břeh byl vysoký a hladký. Měl tedy strach, že se utopí a proto stále volal: „Bože můj! Ježíši Kriste!“ a podobně. Konečně jej někdo uslyšel a pomohl mu na břeh. Volal (bral) ten chlapec jméno Boží nadarmo (zbytečně)? . . . Proč volal jméno Boží? (*Chtěl, aby mu Pán Bůh pomohl.*) To ovšem nebyl hřích. Smíme tedy také volat jméno Boží, kdykoli se ocitneme v nějakém nebezpečí. (*Zde mohou i děti samy uvést podobné případy.*) A tak si, děti, pamatujte: Jméno Boží smíme říkat (vyslovovat), když ho neříkáme nadarmo (bez potřeby), ale když je toho potřeba. Opakuj, kdy na příklad, N.? To pak není hřích, ale naopak tím člověk Pána Boha uctívá.

Nyní však si povíme, kdo říká jméno Boží bez potřeby (zbytečně) nebo kdo bere jméno Boží nadarmo. Jedna dívka, když jí spadla na zem lžička nebo nůžky nebo když jí na sporáku převřela voda, hned vykřikla: „Ježíš, Maria!“ Proč volala ta svatá jména? Chtěla snad, aby jí Pán Ježíš a Panna Maria pomohli zdvihnouti lžičku nebo nůžky nebo odstavit na sporáku hrnec s vodou? To jistě ta dívka nechtěla, ale udělala si to sama. Na takovou maličkost nechtěla přece volati na pomoc Pána Ježíše a Pannu Marii. Volala nebo brala tedy jméno Pána Ježíše a jméno Panny Marie nadarmo. Jméno Panny Marie není sice jméno Boží, ale je to jméno nejsvětější matky Pána Ježíše a takové jméno také se nesluší bráti nadarmo. Když maminka té dívky slyšela, jak její dcera bere jméno Boží a jméno Panny Marie nadarmo, napomínala ji: „Neber pořád jméno Boží nadarmo! Víš přece, že je to hřích proti 2. přikázání Božímu.“ Avšak dcera řekla: „Ale, maminko, vždyť je to jen maličkost, to nic není!“ Je sice pravda, že to není velký hřích, když někdo bere jméno Boží nadarmo, že je to jen hřích lehký (všední), ale i takový lehký hřích je urážkou Boží.

Jeden chlapec šel po ulici a asi 10 kroků před ním šel pan starosta. A tu ten chlapec jen tak z rozpustilosti si na něj zavolal: „Pane starosto!“ Starosta se obrátil a ptal se chlapce: „Co chceš?“ „Ale nic,“ řekl chlapec, „to já jen tak jsem na vás zavolal.“ Ale starosta se rozhněval a řekl: „I ty kluku rozpustilý, copak ty si myslíš, že si na mne můžeš zavolat, kdy chceš? Voláš na mne a nic nechceš! No počkej, to já povím tatínkovi.“ A opravdu byl pak chlapec doma od tatínka potrestán.

Tak vidíte, děti, pan starosta se urazil, když chlapec nadarmo na něj volal, a ten starosta byl přece jen člověk. Jak by se tedy neměl uraziti Pán Bůh, když člověk jeho jméno bere nadarmo. Jest to tedy hřích. Ten, kdo bere jméno Boží nadarmo, hřeší. Proti kolikátému přikázání Božímu hřeší? Proč proti 2. přikázání Božímu? V kolikátém přikázání Božím to Pán Bůh zakazuje?... Jest to tedy hřích proti 2. přikázání Božímu. Nyní si to napíšeme na tabuli.

Proti 2. přikázání Božímu hřeší:

kdo bere jméno Boží nadarmo.

Opakuj, co jsem napsal na tabuli, N. N.!

A nyní dále. Když někdo bere jméno Boží nadarmo, bývá to, jak už jsem řekl, jen všední (lehký) hřích, protože to obyčejně člověk řekne jen z neopatrnosti a ani na to moc nemyslí. Ale jsou proti 2. přikázání Božímu také větší hříchy. Možná, že jste už někdy slyšely, jak některý nehodný kluk nebo i dospělý člověk třeba se

s někým hádal nebo se na něco zlobil a ze zlosti řekl „sakra“ nebo „sakramentský kluk“. Nemyslete si, děti, že jsou to nějaká špatná slova. Ne, právě naopak! Jsou to s v a t á slova, s v a t á j m é n a. Jsou to slova l a t i n s k á (v takové řeči, jako třeba slyšíte v kostele, když je velká mše svatá) a po česku je to tak, jako když se řekne „velebná svátost“ nebo „nejsvětější svátost oltářní“. Však už jsem vám o té velebné svátosti loni něco řekl a ještě více vám povím, až se budete připravovat k 1. svatému přijímání. Kdopak je v té velebné svátosti ukrytý? (*Pán Ježíš.*) A když se pak někdo opovází taková svatá slova (jména) vykřikovat v e z l o s t i, když se na něco zlobí nebo někomu nadává, hodí se to — sluší se to? Není to urážka Pána Ježíše? Jistě že je. A říkáme tomu, že takový člověk k l e j e. Jak tomu říkáme?... Jest to také hřích proti 2. přikázání Božímu a už jsem vám prve řekl, že je to větší hřích než když někdo bere jméno Boží nadarmo. Je to tedy druhý hřích proti 2. přikázání Božímu a my si jej teď připišeme na tabuli k tomu prvnímu hříchu: k d o k l e j e. Kdo tedy hřeší proti 2. přikázání Božímu? Opakuj oba ty hříchy, N. N.!

Ale, děti, to ještě není všechno. Někteří lidé se dopouštějí ještě třetího hříchu proti 2. přikázání Božímu a ten je ze všech nejhorší. Vzpomeňte si, když zlí lidé Pána Ježíše ukřižovali na hoře Kalvarii, kdo stál tehdy pod křížem? (*Panna Maria, svatý Jan a Maria Magdalena.*) A kdo ještě? (Židovští velekněží a ještě jiní židé.) A copak ti říkali, když viděli, jak Pán Ježíš na kříži trpí veliké bolesti? Politovali ho snad? Bylo jim ho líto? (*Ne! Oni se mu ještě posmívali.*) A jak se mu posmívali? (*Říkali: „Jiným pomáhal a sám sobě pomoci nemůže. Jsi-li Syn Boží, sestup s kříže a my ti uvěříme.“*) Co myslíte, děti, mohl Pán Ježíš sestoupiti s kříže, kdyby byl chtěl? (*Mohl, protože byl všemohoucí.*) A proč nesestoupil s kříže? (*Protože nás chtěl vykoupiti.*) Ale kdyby byl Pán Ježíš přece sestoupil s kříže, byli by ti židé uvěřili, že je Syn Boží? (*Nebyli by uvěřili.*) A proč? (*Zde už zpravidla děti mlčí a katecheta musí to vyložit sám.*) Nebyli by uvěřili, protože byli zlí a nechtěli věriti, že je Pán Ježíš Syn Boží. Vždyť oni viděli větší zázraky Pána Ježíše a neuvěřili v něj. Které zázraky na př.? ... Tak veliké zázraky židé viděli, ale uvěřili v něj jenom ti hodnější židé, ale ti nehodní přece nechtěli věřit, že Pán Ježíš jest Syn Boží a ještě na něj žalovali, aby jej dal Pilát ukřižovat. A právě ti nehodní židé stáli pod křížem a ti tak mluvili. Když nechtěli věřit v Pána Ježíše, proč tedy říkali, že v něho uvěří, když sestoupí s kříže? (*Oni se mu jen tak posmívali.*) Ano, děti, ti židé se Pánu Ježíši posmívali. Místo „posmívali“, když se to týče Pána Boha,

můžeme také říkat, že se m u r o u h a l i. Jak můžeme také říkat místo „posmívali se“ Pánu Ježíši, N. N.? . . . A když se ti židé Pánu Ježíši r o u h a l i, byl to jistě velký (těžký) hřích, protože tím velice uráželi Syna Božího, tedy Pána Boha. Můžeme také říkat, že tím rouháním velice zneuctívali nebo uráželi jméno Boží, a proto jest to také hřích proti 2. přikázání Božímu.

A tak i nyní, děti, když někdo si dělá posměch z Pána Boha, když o Pánu Bohu nějak neuctivě (neslušně) mluví, říkáme, že se r o u h á. Ale také ten se rouhá, kdo mluví neslušně (neuctivě) o Panně Marii, o svatém Josefu nebo o jiných svatých nebo o svatých věcech, třeba o mši svaté, o velebné svátosti, o křtu svatém, o modlitbě a o jiných svatých věcech. Kdo mluví neuctivě o svatých osobách nebo o svatých věcech, je to tak, jako by se rouhal Pánu Bohu.

Nyní si přepíšeme k těm dvěma hříchům proti 2. přikázání Božímu ještě ten třetí hřích:

k d o s e P á n u B o h u r o u h á.

Kdo hřeší proti 2. přikázání Božímu? Přečti všechny tři hříchy, N. N. Teď všichni!

Děti! Nyní už víte, jak máte 2. přikázání Boží zachovávat i kterých hříchů proti němu se máte varovat. Vyslovujte vždycky jméno Boží uctivě. Nikdy jméno Boží neberte nadarmo, neříkejte ho bez potřeby a nikdy neklejte. Zvláště však se chraňte r o u h á n í. Nerouhejte se Pánu Bohu ani teď, dokud jste malé, ani až budete velké. Kdo se Pánu Bohu rouhá, toho Pán Bůh za to často potrestá už zde na světě. Povím vám příklad.

Za horkého letního odpoledne přišel do osamělého mlýna z blízkého města obuvnický učeň, který mlýnářovým něco vyřizoval. Chtěl pak zase hned jít zpět do města, ale mlýnář řekl chlapci, že se blíží bouře, aby tedy raději počkal u nich, až se bouře přezene. Ve světnici byla shromážděna celá mlýnářova rodina. Všichni úzkostlivě se dívali oknem, jak obloha čím dál více se zatahuje černými mraky a jak chvílemi se blýská. Konečně bylo slyšet i dunění hromu. Tu zbožná paní mlýnářka obrátila se k přítomným a řekla: „Ještě neprší, ale bude pršet co nevidět. Zdá se však, že to bude zlá bouře. Jen aby blesk neuhodil do mlýna a aby nám kroupy nepotloukly obilí! Tak víte, co? Pěkně si všichni klekneme a pomodlíme se, aby nás Pán Bůh v té bouři chránil ode všeho zlého.“ Hned také postavila na stůl kříž a po obou stranách kříže dvě hořící posvěcené hromničky, načež všichni poklekli a zbožně se modlili. Jenom ten učedník stál vzpurně u okna a nemodlil se. Když pak jej mlýnář napomenul, aby se také modlil, neposlechl a

ostatním se ještě vysmíval: „Vy si myslíte, že vám ta modlitba pomůže? Já už dávno se nemodlím a nic se mně nestalo . . .“ „Jen dej pozor, aby tě Pán Bůh za to rouhání nepotrestal!“ kárala jej mlynářka. Ale kluk se rouhal ještě více. Dal se do smíchu a řekl: „Vy se bojíte bouřky? Já vám ukážu, že já se bouřky nebojím.“ Podíval se z okna, pohrozil pěstí proti nebi a zvolal: „Hrome, bij!“ Pak vzal čepici a utekl. Šel pak cestou podle potoka k městu. Asi uprostřed cesty spustil se však velký lijavec a kluk, aby nezmočil, schoval se pod košatý strom. Avšak do stromu náhle udeřil blesk (hrom) a chlapce zabil! Po bouři našli jej tam lidé mrtvého. Když pak se o tom všem lidé dověděli, říkali: „To jej Pán Bůh jistě potrestal za to drzé rouhání.“ A ti lidé měli pravdu. Proto i já vám říkám ještě jednou: Nikdy se nerouhejte!

A nyní, děti, na konec se ještě se mnou nábožně pomodlete, jak já vám budu předříkávat:

„Pane Bože, slibujeme tobě, že nikdy nebudeme bráti nadarmo tvé nejsvětější jméno, že nikdy nebudeme klíti a zvláště že nikdy se ti nebudeme rouhati, ale že tvé nejsvětější jméno budeme vyslovovati s největší uctivostí. Amen.“

Na konec katecheta zpytuje s dětmi svědomí o 1. a 2. přikázání Božím dle návodu, uvedeného při 1. přikázání Božím.

O 3. přikázání Božím.

„Dnes si povíme něco o 3. přikázání Božím. Jak zní 3. přikázání Boží? . . . V tom přikázání tedy Pán Bůh poroučí, abychom světili d e n s v á t e č n í. O tom svátečním dnu četli jste už něco v Prvouce ve článku 5. Pamatujete si ještě, jak říkáme tomu svátečnímu dni, kdy si obléknete sváteční šaty a jdete do kostela? (*To je neděle.*) Pročpak asi tomu dni říkáme n e d ě l e ? To proto, že se v neděli nesmí d ě l a t nebo pracovat. Pán Bůh to zakazuje. Je to tak, jako by Pán Bůh každému člověku říkal: „Když je n e d ě l e, tedy n e d ě l e j!“

Jestlipak také vy, děti, někdy něco děláte nebo pracujete? (*Zde děti obvykle mlčí.*) To vy ještě nevíte. Vy také pracujete, ale ne tak, jako třeba rolník na poli nebo dělník v továrně. Vaše práce je jiná. Vy pracujete, když se ve škole učíte nebo když si doma píšete úlohy. Když se ve škole učíte, musíte hezky dávat pozor a musíte při tom hodně přemýšlet, abyste porozuměly tomu, co vám zde vykládáme a abyste si to zapamatovaly. Také když píšete

úlohu, musíte přemýšlet, abyste ji dobře napsaly. A když přemýšlíte nebo se učíte nebo píšete, je to také práce. Jenže při té práci nepracujete t ě l e m, na př. rukama, leda když něco píšete, ale to je jenom maličkost, od toho vás ruka nebolí. Vy tedy nepracujete tělem, ale pracujete d u š í, protože vaše duše musí přemýšlet a dávat pozor, abyste se něčemu naučily. Proto vaši školní práci říkáme práce d u š e v n í. Jak říkáme vaši školní práci?

Proč je to práce duševní? (*Protože při ní pracuje duše.*) Ale takovou duševní práci Pán Bůh ve 3. přikázání nezakazuje. Tedy učit se nebo psát něco v neděli se smí — to není hřích. Kdyby tedy třeba nějaký chlapec v pondělí nepřinesl si do školy úlohu, mohl by se panu učiteli omluvit, že ji nemohl včera napsat, protože byla neděle? . . . Proč ne? . . . Máte sice v neděli prázdno, ale to je hlavně proto, abyste mohly jít do kostela.

Duševní práci v neděli tedy Pán Bůh nezakazuje, ale zakazuje práci t ě l e s n o u. To je taková práce, při které se namáhá t ě l o, nejvíce ruce, ale také třeba nohy a záda, když člověk při práci musí také někdy hodně běhat a záda ohýbat. Řekněte mně, kdo na př. dělá takovou práci tělesnou? (*Děti za pomoci katechetů jmenují lidi různých stavů a povolání, kteří konají práci tělesnou.*) Takové tedy práce tělesné se v neděli dělat nesmějí, ty Pán Bůh ve 3. přikázání Božím zakazuje. A je dobře, že Pán Bůh zakázal lidem konat v neděli tělesnou práci. Víte, co by se stalo, kdyby lidé pracovali každý den, kdyby ani v neděli si neodpočali? Z té ustavičné práce lidé by se moc unavili, onemocněli by z toho a brzy by umírali. A to Pán Bůh nechce. Proto nám dal 3. přikázání Boží. Co Pán Bůh činí, dobře činí. Vzpomeňte si, děti: V kolika dnech stvořil Pán Bůh svět? (*V šesti dnech.*) A co činil Pán Bůh sedmého dne? (*Odpočíval.*) To je tak, jako bychom řekli, že Pán Bůh sedmého dne už nestvořil nic. Sám Pán Bůh nám dal příklad, abychom také šest dní pracovali a sedmého dne (v neděli) od práce odpočívali.

Někdy však se smí tělesná práce konat také v neděli, ale jenom když je toho nutně potřeba, když se ta práce nemůže odložit na jiný den (na všední den). Tak na př. v neděli někde hoří dům. Co myslíte, děti, smějí hasiči hasit oheň hned v neděli nebo se to musí nechat až na pondělí? (*Smějí hasit v neděli.*) Proč v neděli? (*Protože do pondělka by dům shořel a třeba ještě i jiné domy.*) Ta práce je tedy n u t n á a proto to není hřích. — Někdy v létě, když jsou žně, mají lidé na poli posečené obilí suché a těší se, že v pondělí je budou svážet do stodol. Ale tu neděli je velké horko a na nebi ukazují se v dálce černé mraky. Z toho každý pozná, že se blíží bouře a s ní velký déšť. Kdyby lidé chtěli

svázet obilí až v pondělí, co by se zatím v neděli stalo? (*Zatím by jim to v neděli zmoklo.*) Ale Pán Bůh nechce, aby lidé měli škodu z toho, že svítí neděli. Proto když se v neděli blíží bouřka a lidé mají na poli suché obilí, mohou svázeti obilí do stodol. To pak není hřích, protože je to nutné, musí to být.

Kdyby však někdo v neděli konal tělesnou práci bez nutné potřeby, t. j. takovou práci, kterou by mohl udělat ve všední den, hřešil by proti 3. přikázání Božímu. Kdo by na př. pracoval bez potřeby v neděli? (*Děti samy uvádějí příklady.*) Čeho se tedy dopustí ten, kdo v neděli bez potřeby tělesně pracuje? (*Dopouští se hříchu proti 3. přikázání Božímu.*) Aby to bylo kratší, budeme říkat jen „p r a c u j e“ (místo „t ě l e s n ě p r a c u j e“), protože když se řekne „pracuje“, každý už ví, že je to práce t ě l e s n á. Také nemusíme říkat „bez potřeby“, protože se to rozumí samo sebou, že se nesmí v neděli pracovat „bez potřeby“. Hřeší tedy ten, kdo v neděli p r a c u j e. Proti kolikátému přikázání Božímu hřeší? Řekněme si tedy:

„Proti 3. přikázání Božímu hřeší, kdo v neděli p r a c u j e.“

Ale jsou také některé svátky, které musíme světiti tak jako neděli. Takovým svátkům říkáme z a s v ě c e n é svátky. Poznáte je podle toho, že v takové zasvěcené svátky se nepracuje, lidé chodí do kostela a v kostele je všechno tak jako v neděli. Znáte některý zasvěcený svátek? (*Děti za pomoci katechety jmenují některé zasvěcené svátky, zvláště svátek nejbližší.*) Kdyby tedy někdo v zasvěcený svátek pracoval, byl by to takový hřích, jako kdyby pracoval v neděli. Hřešil by tedy také proti 3. přikázání Božímu. Napíšeme si tedy na tabuli:

Proti 3. přikázání Božímu hřeší:

kdo v neděli nebo ve svátek pracuje.¹⁾

Aby to bylo kratší, napsal jsem jenom „ve svátek“. Však každý už ví, že je to z a s v ě c e n ý svátek. Když třeba někdo řekne: „Ve středu bude svátek,“ hned každý ví, že to bude z a s v ě c e n ý svátek, že bude všechno tak, jak to bývá v neděli.

Kdo tedy hřeší proti 3. přikázání Božímu, N. N.?

¹⁾ Svěcení zasvěcených svátků je sice nařízeno až v 1. přikázání církevním podobně jako účast na mši svaté v 2. přikázání církevním. Avšak z důvodů psychologických a praktických můžeme obě tato církevní přikázání v širším smyslu zahrnouti také do 3. přikázání Božího. Činíme tak zvláště tam, kde jde o zpytování svědomí nebo o přípravu dětí k svaté zpovědi. Ostatně 1. a 2. přikázání církevní jsou vlastně jen rozšířením 3. přikázání Božího na zasvěcené svátky a na mši svatou, což učinila církev z pravomoci, Kristem jí dané.

Vy, děti, ovšem ještě t ě l e s n ě nepracujete. Proto také nyní, pokud jste malé, ještě nehřešíte tělesnou prací proti 3. přikázání Božímu. Avšak mohly byste ještě jinak hřešit proti 3. přikázání Božímu. Jak zní 3. přikázání Boží? . . . Všimněte si, děti, dobře, že Pán Bůh přikazuje: „Pomni, abys den sváteční s v ě t i l.“ Když někdo v neděli nebo ve svátek jenom nepracuje, tím ještě nesvětí sváteční den. Aby sváteční den opravdu s v ě t i l, musí také ve sváteční den konat něco s v a t ě h o; musí jít do kostela na mši s v a t o u. Tak máme všichni světit sváteční den. Kam tedy máme chodit v neděli a ve svátek, N. N.? . . .

Řekly jste, že v neděli a ve svátek máme chodit na mši s v a t o u. Už loni i letos jsem vám něco vykládal o mši svaté, ale později, až se budete připravovat ke svatému přijímání, povím vám o mši svaté ještě více. Kdy je v kostele mše svatá, ráno nebo odpoledne? . . . Musíte tedy chodit na mši svatou r á n o. Poproste pěkně maminku, aby vás vzbudila, abyste nepřišly na mši svatou pozdě. Ale nechoďte na mši svatou jen proto, že to Pán Bůh poroučí, ale chodte s radostí na mši svatou, abyste ukázaly Pánu Ježíši, že ho máte rády. Pamatujete si ještě, kde je Pán Ježíš v kostele skryt (přítomen)? (*Ve svatostánku.*) On ze svatostánku se na vás dívá a jistě z vás má radost, že jste za ním přišly. Vzpomeňte si také, co dělal Pán Ježíš dětem, když je maminky jednou k němu přivedly? (*Pán Ježíš jim žehnal, dával jim požehnání.*) Také vám, děti, Pán Ježíš v kostele žehná jako žehnal těm dětem ve Svaté zemi. Žehná vám, abyste byly zdravé, aby vám Pán Bůh dlouho zachoval tatínka a maminku, žehná vám, abyste se ve škole dobře učily, abyste se třeba nepokazily od zlých dětí, ale abyste byly čím dál hodnější a až umřete, abyste přišly k němu do nebe. Chodte tedy rády na mši svatou v neděli a ve svátek a když můžete, jděte také ve všední den do kostela. Však si tam chodíte pro Boží požehnání.

Děti, kterým ještě není 7 let, ty nemusí ještě chodit v neděli a ve svátek na mši svatou. Když přece jdou aspoň někdy, má z nich Pán Bůh jistě radost, ale když nejdou, nehřeší (nemají za to hřích). Vám však už je 7 let pryč a proto vy jste povinny jít v neděli a ve svátek na mši svatou. Kdybyste nešly, hřešily byste (byl by to hřích). Kdo tedy také hřeší proti 3. přikázání Božímu? (*Proti 3. přikázání Božímu hřeší také ten, kdo v neděli nebo ve svátek nejde na mši svatou.*) To už je tedy druhý hřích proti 3. přikázání Božímu, a my si jej nyní připišeme na tabuli: k d o v n e d ě l i n e b o v e s v á t ě k n e j d e n a m š i s v a t o u.

Nyní si přečtete oba tyto hříchy. Kdo hřeší proti 3. přikázání Božímu, N. N.? . . .

Ale někdy, děti, přece byste nehřešily, když byste v neděli nebo ve svátek nešly na mši svatou. Kdybyste třeba někdy byly zachlazené nebo vůbec kdybyste byly nemocné nebo kdybyste neměly botky nebo šaty, kdyby třeba byla velká zima nebo kdyby moc přišlo a vy byste měly daleko do kostela (třeba 1 hodinu cesty a pod.). Vy ovšem jste ještě malé a vy samy nemůžete poznat, zda máte jít do kostela nebo zda můžete zůstat doma. Vy to musíte udělat tak, jak vám řeknou rodiče. Kdyby třeba někdy v neděli maminka řekla někomu z vás: „Dnes je velká zima a ty moc kašleš, nemůžeš tedy dnes jít do kostela,“ musíte poslechnout a zůstat doma. Hřích byste za to neměly. Co nemůže být, toho Pán Bůh nežádá. Jenom nikdy nevynechávejte v neděli nebo ve svátek mši svatou bez důležité příčiny. Když můžete, chodte vždycky v neděli a ve svátek do kostela a chodte rády.

Avšak když jste, děti, v kostele, vždycky se tam chovejte tak, aby se to Pánu Bohu líbilo. Znal jsem jedno velice hodné děvčátko. Chodila do 2. třídy jako vy a jmenovala se Anička. Anička chodila ráda do kostela na mši svatou. Často chodívala na mši svatou také ve všední den. Ale měly jste ji vidět, jak pěkně se při mši svaté chovala! Nikdy se neohlížela dozadu, nešeptala, nesmála se, nehrála si. Pěkně se dívala na oltář, jak velebný pán mši svatou slouží. Když lidé zpívali nějakou nábožnou píseň, kterou Anička uměla, zpívala s ostatními také. Když lidé v kostele zpívají nábožnou píseň, je to také modlitba a Pánu Bohu se to líbí. Když však lidé zpívali nějakou nábožnou píseň, kterou Anička ještě neuměla, modlila se potichu všechny modlitby, které uměla. A když se ty modlitby všechny pomodlila a ještě nebyl konec mše svaté, modlila se je znovu ještě jednou a třeba ještě po třetí. Později, až chodila Anička do 3. třídy a již uměla pěkně číst, našla si v modlitebních knížkách modlitby ke mši svaté a ty se pak modlívala. Při pozdvihování Anička klečela a když velebný pán pozdvihoval Tělo Páně a potom kalich s krví Pána Ježíše, Anička se klaněla Pánu Ježíši. Bila se třikrát v prsa a modlila se při tom tak, jak se tomu naučila ve škole. Také před sv. přijímáním, když kněz ukazoval lidem svatou hostii, klaněla se Anička Pánu Ježíši. Zase se bila v prsa a modlila se při tom tak, jak se tomu učila ve škole.

Co říkáte, děti, líbilo se to Pánu Bohu, jak se Anička chovala v kostele při mši svaté? ... Jistě se to Pánu Bohu líbilo, protože Anička se chovala v kostele nábožně a uctivě tak, jak to Pán Bůh chce. Však také všechny maminky říkaly svým dětem: „Vezměte si příklad z Aničky! Chovejte se v kostele tak nábožně a uctivě jako ona.“ A já se nyní budu těšit, že také vy, děti, si vezmete příklad z Aničky, že se budete v kostele také tak chovat!

jako ta Anička. Co tedy nebudete dělat v kostele? . . . A co budete dělat, jak se tam budete chovat? . . . Když to tak vždycky budete v kostele dělat, budete se tam chovat nábožně a uctivě. Všichni lidé z vás pak budou mít radost. A víte, kdo z vás bude mít největší radost? (*Pán Bůh.*)

Nyní však vám, děti, povím zase něco jiného. Měl jsem jednou ve škole chlapce Jeníka. Chodil už do 3. třídy, ale byl to chlapec nehodný. Nechtěl poslouchat a stále zlobil doma i ve škole. Do kostela nerad chodil a když přece někdy v neděli přišel na mši svatou, dělal tam jen neplechu. Pořád se ohlížel, druhé děti požduchoval a mluvil na ně, smál se, hrál si a někdy i přecházel s místa na místo. Ve škole jsem jej stále napomínal a poučoval jsem ho, jak se má v kostele chovat, ale nebylo to nic platno. Jeník neposlechl. Však také neměl od Pána Boha žádného požehnání. Ve škole nic neuměl. Jednou měl dokonce na vysvědčení tři pětky a ani z mravů (z chování) neměl nikdy jedničku. Ale jednou, když už chodil poslední rok do školy, šel se koupat do řeky na zakázané místo, kde byla velká hloubka, a tam se utopil. Lidé tehdy říkali, že to byl na Jeníka Boží trest.

A nyní mně, děti, řekněte: Jak se choval v kostele Jeník? Choval se tam uctivě? (*Ne, on se choval neuctivě.*) A líbilo se Pánu Bohu takové neuctivé chování v kostele? (*To se Pánu Bohu nelíbilo.*) Co to tedy bylo, když se to Pánu Bohu nelíbilo? (*To byl hřích.*) Ano, děti, byl to hřích a sice také hřích proti 3. přikázání Božímu, protože ten chlapec špatně světil sváteční den, když do kostela jenom někdy šel, ale tam ještě Pána Boha urážel. A tak jako ten Jeník hřeší proti 3. přikázání Božímu každý, kdo se v kostele chová neuctivě. Kdo tedy také hřeší proti 3. přikázání Božímu, N.? . . . To je tedy třetí hřích proti 3. přikázání Božímu a my si jej také přepíšeme na tabuli:

kdo se v kostele chová neuctivě.

Kdo hřeší proti 3. přikázání Božímu? Přečti všechny tři hříchy, N. N. . . . Ty hříchy proti 3. přikázání Božímu se doma naučte.

Nyní ještě slíbíte Pánu Bohu, že budete zachovávat 3. přikázání Boží. Vstaňte a modlete se, jak já vám budu předříkávat:

„Pane Bože, slibujeme tobě, že budeme rády chodit do kostela na mši svatou v neděli a ve svátek a že v kostele budeme nábožně se modlit a uctivě se tam chovat. Amen.“

Na konec zpytuje katecheta s dětmi svědomí o 1., 2. a 3. přikázání Božím. Při 3. přikázání Božím táže se katecheta:

1. Pracoval jsem v neděli nebo ve svátek?

K tomu však připojí poznámku:

Tato otázka ještě pro vás není (vás se netýká), protože vy ještě tělesně nepracujete. Ale budete si na ni odpovídat, až budete starší. Ptal jsem se vás na to jen proto, abyste věděly, že by to byl hřích proti 3. přikázání Božímu.

Nyní dále:

2. Nechodil jsem někdy v neděli a ve svátek na mši svatou? (*Pausa... Připomínka.*)

3. Choval jsem se někdy v kostele neuctivě? (*Pausa... Připomínka.*)

Tak jako nyní jste zpytovaly svědomí o 1., 2. a 3. přikázání Božím, tak zpytujte svědomí také samy před spaním po večerní modlitbě. A tak číňte vždy, kdykoli s vámi proberu další přikázání Boží.“

O 4. přikázání Božím.

„Děti! Vy dobře víte, jak se o vás pečlivě starají vaši rodičové. Sám Pán Bůh vás rodičům svěřil (odevzdal), aby se o vás starali, aby vás živili a šatili a zvláště aby vás vychovávali a ke všemu dobrému vedli. O to všechno se musí tatínek s maminkou starati, aby z vás jednou, až vyrostete, byli hodní lidé a abyste pak sami se mohli živiti a o sebe se starati. Proto tatínek od rána do večera pracuje, aby na vás vydělal a aby vám mohl koupiti jídlo, šaty, knihy a j. Také maminka celý den pracuje a o vás se stará. Víte, co pro vás dělá maminka? (*Uklízí, vaří, pere, zašívá, nakupuje.*) Vzpomeňte si také, když jste byly nemocné, jak maminka i v noci u vašeho lůžka sedávala, těšila vás a obklady a léky vám dávala. Sama se chudinka v noci ani nevyspala a pak ráno zase unavená a nevyspalá od rána do večera pracovala a o vás se starala. A to všechno dělají vaši rodičové s radostí, protože vás mají rádi (milují vás). Avšak za všechny ty práce a starosti jistě si tatínek a maminka zaslouží, abyste se k nim chovaly tak, aby z vás mohli mít radost. Proto také Pán Bůh přikazuje dětem, jak se mají chovati k rodičům, aby se to Pánu Bohu líbilo a aby se rodičové dočkali radosti na svých dětech. Pán Bůh to přikazuje dětem ve 4. přikázání Božím a o tom se dnes budeme učit.

Jak zní 4. přikázání Boží? ... Ještě jednou všichni! ... Co tedy přikazuje Pán Bůh dětem ve 4. přikázání Božím? (*Abyste děti otce i matku ctily.*) Aby to bylo kratší, budeme říkati: „Ve 4. přikázání

Pán Bůh přikazuje, aby děti své rodiče ctily.“ Opakuj, N. N. Děti tedy mají své rodiče ctít i, t. j. mají si jich vážit. Ale jak ukáží děti, že své rodiče opravdu ctí, že si jich váží?

V jednom městě žil hodný chlapec Václav. Chodil už do 3. třídy, ale když chodil ještě do 2. třídy a slyšel velebného pána vykládat o 4. přikázání Božím, jak mají děti své rodiče ctít, hned si umínil, že bude vždycky své rodiče ctít. A opravdu Václav vždycky měl v úctě své rodiče. Hned jak ráno vstal, vždycky tatínka a maminku pěkně pozdravil a také večer, když šel spát, dal jim „dobrou noc“. Když mluvil s tatínkem nebo s maminkou, nikdy se neodvážil říci jim nějaké hrubé slovo, ale vždycky s nimi mluvil slušně a uctivě. Když byl svátek tatínka nebo maminky, vždycky jim blahopřál (gratuloval). Ten den šel také na mši svatou do kostela a tam prosil Pána Boha, aby dal tatínkovi a mamince zdraví, dlouhý život a Boží požehnání. Podobně také o Novém roce Václav blahopřál rodičům.

Ale Václav si od loňska pamatoval, že ve škole pan učitel a velebný pán vyučují a vychovávají děti místo rodičů, protože rodičové buď by sami nedovedli vyučovat větší děti nebo na to nemají kdy. Učitelé jsou tedy ve škole zástupci rodičů. Proto Václav ctí také pana učitele a velebného pána jako ctí své rodiče; choval se k nim tak uctivě jako se choval ke svým rodičům.

Tak ctí Václav své rodiče a učitele. Kolikáté přikázání Boží zachovával tedy Václav, když své rodiče a učitele ctí? . . .

Vezměte si, děti, příklad z Václava a ctěte také tak své rodiče jako Václav. Co tedy budete dělat, abyste ukázaly, že také ctíte své rodiče, že si jich vážíte? . . .

Avšak některé děti bohužel n e c t í své rodiče. Ráno, když vstanou a večer, když jdou spát, ani si na rodiče nevzpomenou. Když je svátek tatínka nebo maminky, ani jim neblahopřejí a ani do kostela nejdou, aby se tam za ně pomodlily. Když třeba některého chlapce rodiče napomenou, aby se učil nebo aby nechodil se špatnými kamarády, ještě vzhlíží a mračí se na rodiče a někdy také hrubě jim odmlouvá. A pak třeba na rodiče ani nemluví a ukazuje jim, že se na ně zlobí.

Takové nehodné děti někdy také ve škole na pana učitele nebo na velebného pána vzhlíží a mračí se, když je napomínají, a někdy jim také odmlouvají.

Když tedy některé děti takto se chovají k rodičům a učitelům, ctí také své rodiče a učitele? (*Ne, ony je n e c t í.*) Můžeme také říci, že se k nim ch o v a j í n e u c t i v ě. Jak to můžeme také říci? . . . A víte, čeho se tím takové děti dopouštějí? . . . Protiolikátému přikázání Božímu hřeší ten, kdo své rodiče a učitele nectí?

Nyní si to napíšeme na tabuli:

Proti 4. přikázání Božímu hřeší:

kdo své rodiče a učitele nectí (chová se k nim neuctivě).¹⁾

Abyste tomu lépe rozuměly, připsal jsem k tomu ještě do závorky „chová se k nim neuctivě“. Ale tomu, co je v závorce, se nemusíte učit nazpaměť. Učte se jen to první: „kdo své rodiče a učitele nectí“. A také jen toto (*ukáže také na tabuli*) budete nyní opakovat. Kdo hřeší proti 4. přikázání Božímu, N. N.?

Ale, milé děti, kdo své rodiče opravdu ctí, má je také rád (miluje své rodiče) a poslouchá jich. Kdyby jich neměl rád, kdyby tatínka a maminku zlobil, kdyby je obelhával (kdyby jim lhal) a kdyby jich neposlouchal, ctil by takový chlapec doopravdy své rodiče, vážil by si jich? ... Jistě že ne.

To si ten hodný Václav dobře zapamatoval z 2. třídy. Viděl také, jak tatínek a maminka jej mají rádi, jak od rána do večera pilně pracují a o něj se starají. Václav také měl rád své rodiče, ale on to nedělal tak, jak to dělají některé děti. Ty si myslí, že milují rodiče, když jim hodně často říkají: „Tatínku, já vás mám rád“ nebo „maminko, já vás mám ráda“.²⁾ To Václav také někdy řekl rodičům, ale hlavně o to se snažil, aby rodičům ukázal (dokázal), že je má opravdu rád. On především se za své rodiče modlil každý den ráno a večer. Když se ráno a večer modlil, přidával ještě na konec Otčenáš „za tatínka a za maminku“, aby jim dal Pán Bůh hodně zdraví a Božího požehnání. Václav také věděl, že ten, kdo své rodiče miluje, snaží se také, aby jim dělal radost. Věděl také, že rodiče mívají z dětí největší radost, když si jejich chlapec nebo děvče přinese ze školy pěkné vysvědčení. Proto Václav rád chodil do školy, ve škole se vždycky slušně choval a dával hezky pozor, aby si zapamatoval, čemu se ve škole učili. Také doma se pilně učil, co měli uloženo a psal si úlohy. Nikdy nepřišel do školy bez úlohy. Školní knihy a sešity vždycky měl v pořádku. Když pan učitel nebo velebný pán mluvili s rodiči Václavovými, vždycky Václava chválili. Václav také nikdy nelhal, ani doma rodičům, ani ve škole panu učiteli nebo velebnému pánovi (neobelhával je). Vždycky řekl pravdu. Když pak si Václav přinesl ze školy vysvědčení, tu

¹⁾ Pojmy „ctí“ a „nectí“ dělají malým dětem obtíže. Proto je dobře připsati ještě do závorky „chová se k nim neuctivě“, což je dětem srozumitelnější. Slovo „nectí“ volil jsem proto, aby odpovídalo 4. přikázání Božímu „Cti otce svého...“ Také v dalších podobných případech budou dávány do závorky výrazy dětem známější.

²⁾ V příkladech z rodinného života používáme ve styku dětí s rodiči „vykání“ nebo „tykání“, dle toho, jak je v místě zvykem.

tatínkovi i mamince zářily oči radostí, když viděli na vysvědčení samé jedničky. Tehdy maminka pohládla Václava a řekla: „Je vidět, Vašíčku, že nás máš rád, když nám děláš takovou radost!“ A tatínek k tomu dodal: „Jen buď vždycky takový!“ A Václav už zůstal pořád takovým. Dělal svým rodičům čím dál větší radost. A ovšem Václav svým chováním a pilností ve škole dělal také radost svým učitelům (p. učiteli a vel. pánovi). Tím jim dokazoval, že také je má rád, že je také miluje.

Děti! Milujte také své rodiče a učitele, ale dokažte jim také, že je máte rády podobně jako to dělal Václav. Co tedy budete dělat, abyste svým rodičům a učitelům ukázaly, že je máte opravdu rády, že je doopravdy milujete? Co budete dělat při ranní a večerní modlitbě? . . . Co řeknete svým rodičům nebo svým učitelům, když se vás na něco zeptají, třeba, zda jste udělaly něco zlého? (*Řekneme vždycky pravdu.*) Co budete dělat ve škole? . . . Co doma? (*Možno také nechati děti volně říkat svá předsevzetí dle toho, co si pamatovaly o Václavovi a jen „mezery“ doplniti otázkami.*)

Když tedy takto budete milovat své rodiče, budete tím také zachovávat 4. přikázání Boží.

Bohužel však všechny děti nemilují své rodiče, ani své učitele. Některé děti místo radosti působí jim zármutek, z a r m u c u j í a z l o b í j e. Jakkpak asi některý chlapec nebo děvče zarmucuje své rodiče? (*Ať se při tom také děti účastní hovoru!*) Některý chlapec nebo děvče se nemodlí za své rodiče ani ráno, ani večer. Doma stále rodiče zlobí. Bije třeba druhé děti a nadává jim. Tatínek a maminka jej pak musí stále napomínat a trápí se nad tím. Když udělá nějaké darebáctví (třeba cizím lidem rozbije okno), rodičům se ani nepřizná, ale lže jim, že to neudělal (rodiče obelhává). Také pana učitele a veleb. pána obelhává (lže jim). Ve škole nedává pozor, šeptá, hraje si, neučí se a nepíše úlohy. Tak stále pana učitele nebo velebného pána zlobí a zarmucuje. Pak ovšem nic neumí a domů si přináší špatné vysvědčení. Rodiče se nad tím rmoutí, že mají takového nehodného synka, že se musí za něj stydět. Někdy chudáci proto ani v noci spát nemohou.

A nyní mně řekněte, děti: Líbí se to Pánu Bohu, když některý chlapec nebo děvče tak se chová ke svým rodičům nebo učitelům? Čeho se tím dopouští? . . . Proti kolikátému přikázání Božímu hřeší ten, kdo své rodiče a učitele zlobí, zarmucuje a obelhává? . . .

Připíšeme si tedy na tabuli k tomu prvnímu hříchu ještě tyto hříchy:

kdo je zlobí a zarmucuje,

kdo je obelhává.

Kdo tedy hřeší proti 4. přikázání Božímu? Přečti všechno, co jsme si o tom napsali na tabuli, N. N. . . . Pověz to zpaměti, N. . . .

Ale to není ještě všechno. Řekli jsme si hned na začátku, že ten, kdo své rodiče a učitele ctí, musí jich také p o s l o u c h a t. Také Václav rád poslouchal svých rodičů a učitelů. Jak to asi Václav dělal, když svých rodičů a učitelů poslouchal? V čem na př. jich Václav poslouchal? (*Zde mohou také děti něco říci ze svých zkušeností.*) Když jej třeba maminka poslala pro vodu nebo ke kupci nebo tatínkovi s obědem, co udělal Václav? (*Hned poslechl a šel.*) Ale Václav poslechl vždycky s radostí. Byl rád, že může mamince nebo tatínkovi v něčem pomáhat. Také vždy poslechl, když mu třeba tatínek řekl, aby šel do kostela nebo aby se učil. Také ve škole vždycky poslouchal p. učitele a vel. pána. S radostí udělal všechno, co mu poručili.

A nyní mně řekněte: Líbilo se to Pánu Bohu, když Václav tak rád a ochotně poslouchal svých rodičů a učitelů? . . . Kolikáté přikázání Boží tím Václav zachovával? . . . Vzpomeňte si, děti, zda také vy tak rády ve všem posloucháte svých rodičů a učitelů jako jich poslouchal Václav. A jestliže jste jich snad neposlouchaly nebo jen málo poslouchaly, udělejte si dnes předsevzetí (umíňte si), že si vezmete příklad z Václava a že budete svých rodičů a učitelů tak poslouchat, jako jich poslouchal Václav. Řekněte tedy, v čem na př. budete rády poslouchat svých rodičů? Co někomu z vás na příklad třeba maminka poručí? . . . Co uděláte? (*Děti ať samy uvedou některé příklady poslušnosti z dětského života.*) A jak ve škole budete poslouchati pana učitele a velebného pána? V čem na př.? (*I zde ať děti uvedou příklady poslušnosti ve škole.*)

Tak si, děti, pamatujte: Co jste si dnes umínily, to také vždycky dělejte. Poslouchejte svých rodičů a učitelů tak jako jich poslouchal Václav a budou z vás hodné děti. Kolikáté přikázání Boží budete zachovávat, když budete poslouchati svých rodičů a učitelů? . . .

Ale povězte mně: Poslouchají vš e c h n y děti svých rodičů a učitelů? (*Některé jich neposlouchají.*)¹⁾ Některé děvče, když je maminka někam posílá, nechce jíti. Řekne třeba: „Já jsem byla včera, ať jde zase Fanda!“ Někdy zase je už pozdě večer, ale děti si ještě

¹⁾ Stává se také, že některé děti jmenují j m é n e m toho, který neposlouchá. V takovém případě řekneme: „Nikoho mně nejmenujte! Já to nechci slyšet. N. snad neposlouchal, protože se ještě neučil o 4. přikázání Boží. On snad ještě nevěděl, že je to hřích. Ale teď, když už se učíme o 4. přik. Božím, on už bude poslouchat. Vid' N., že ano?“ . . . Podobně si počínáme také v jiných podobných případech. Hledíme každý takový případ uhladiti iřenicky, aby dítě nebylo zahánbeno. Teprve na vyšším stupni, kde se někdy taková poznámka týká notorického dareby, není již třeba přílišných ohledů, ač i zde zpravidla po dobrém dosáhneme více.

hrají venku na ulici. A tu tatínek volá svého chlapce, aby šel domů, že už je tma. Ale kluk neposlechne. Hraje si dál a jde domů teprve, až jej tatínek zavolá po druhé nebo po třetí nebo až mu tatínek pohrozí rákoskou, že dostane bití. A pak se ještě na tatínka mračí a zlobí se na něj, že musil jít domů. A takové děti, které doma neposlouchají svých rodičů, obvykle neposlouchají ani ve škole svých učitelů.

Ale řekněte mně: Líbí se to Pánu Bohu, když děti neposlouchají svých rodičů a učitelů? . . . Proti kolikátému přikázání Božímu hřeší takové děti? . . . My si nyní tento hřích ještě přepíšeme k těm ostatním na tabuli:

k d o j i c h n e p o s l o u c h á .

Nyní přečti všechny hříchy proti 4. přikázání Božímu, které jsou napsány na tabuli, N. . . . Řekni je zpaměti, N. . . .

K tomu vám, děti, ještě něco řeknu. Některé dítě nemá ani tatínka ani maminku, protože mu umřeli. Říkáme o něm, že je sirotek. Takového sirotka se někdo ujme (vezme si ho k sobě). Je potom třeba u babičky nebo u strýčka nebo také u cizích lidí. O těch pak říkáme, že jsou pěstouni toho dítěte. Oni o to dítě pečují, starají se o ně a vychovávají je jako by to bylo jejich dítě. To dítě má ty pěstouny místo rodičů. Proto takové dítě (sirotek) musí své pěstouny ctít (vážit si jich), musí je milovat a poslouchat jich jako by to byli jeho rodiče. Kdyby některé dítě svých pěstounů nectilo, kdyby jich nemělo rádo a kdyby jich neposlouchalo, hřešilo by také proti 4. přikázání Božímu. Snad i někteří z vás nemají rodiče a jsou u pěstounů. Kdo třeba? Tak si pamatujte, že Pán Bůh ve 4. přikázání Božím také vám poroučí, abyste ctili a milovali své pěstouny a abyste jich poslouchali. A já očekávám od vás (doufám), že to tak budete dělávat, že to 4. přikázání Boží také budete zachovávat.

Některé zlé děti posmívají se někdy starým lidem. Starý člověk (dědoušek, babička) je třeba někdy hrbatý, hluchý nebo chromý. Nemůže chudák dobře chodit a nějaký rozpustilý kluk se mu ještě posmívá, na př. ukazuje druhým dětem, jak ten chromý člověk chodí. To, děti, nikdy nedělejte! Naopak starých lidí si máte vážit a chovat se k nim uctivě. To také Pán Bůh prikazuje ve 4. přikázání Božím. Ti starí lidé nejsou sice vaši rodiče, ale to nevadí. Oni už na světě mnoho zkusili, mnoho pracovali a třeba i jinak mnoho dobrého vykonali. Proto je má Pán Bůh rád a chce, aby je děti ctily. Že jsou už starší, hrbatí, chromí, hluchí nebo slepí, za to oni chudáci nemohou. Každý ať si vzpomene, že třeba také bude takový, až bude starý. Kdyby se někdo starým lidem posmí-

val, byl by to také hřích proti 4. přikázání Božímu. My si tedy ten hřích připišeme ještě k těm ostatním hříchům proti 4. přikázání Božímu:

kdo se posmívá starým lidem.

Přečti ten hřích, N. . . . Přečti všechny hříchy proti 4. přikázání Božímu, N. . . . Říkej je všechny zpaměti, N.

K tomu vám, děti, povím ještě příklad, jak Pán Bůh jednou potrestal rozpustilé kluky za to, že se posmívali starému člověku. Ve starých dobách, ještě dávno předtím, než se narodil Pán Ježíš, žil ve svaté zemi nábožný, svatý muž. Jmenoval se Eliseus. Byl už tak starý, že měl holou hlavu (málo vlasů). Takovému se říká holohlavý nebo lysý. Jednou šel Eliseus do jednoho města cestou kolem lesa. Tam u lesa si hráli nějakí rozpustilí kluci. Ti, jak uviděli Elisea, posmívali se mu, že má holou hlavu (lysou). Pokřikovali za ním: „Lysý, lysý, pojď sem, lysý!“ Eliseus je napomínal, aby se mu neposmívali, že by je Pán Bůh potrestal, ale oni se mu pořád posmívali. Tu najednou vyběhli z lesa medvědi a ty rozpustilé kluky roztrhali. To byl trest Boží za to, že se posmívali starému a svatému muži.

Já si, děti, o vás myslím, že vy nikdy se nebudete posmívat starému člověku, ale kdyby snad přece někdo z vás se chtěl starému člověku posmívat, ať si vzpomene na to, co jsem vám nyní vykládal, a pak to jistě neudělá.

Děti! Nyní si všimněte, že k tomu 4. přikázání Pán Bůh ještě něco přidal, co není v žádném jiném přikázání Božím. Copak tam stojí na konci? („*abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi*“). Těmi slovy Pán Bůh něco slíbil dětem, které své rodiče ctí, milují a jich poslouchají. Co jim Pán Bůh slíbil? (*Že budou dlouho živý a že se budou míti na světě dobře.*) Mimo to až takové hodné děti zemřou, vezme si je Pán Bůh do nebe. Ale zase naopak děti nehodné (nezdárné), které si neváží svých rodičů, které se k nim chovají hrubě a jim vzdorují, které svým rodičům nedělají radost, ale naopak působí jim jen zármutek a trápení, takové děti ne z d á r n é nebudou dlouho živý a až vyrostou, budou se míti na světě zle (třeba budou často nemocné nebo se jim stane nějaké neštěstí, budou míti bídu a pod.). A takové děti si ovšem Pán Bůh po smrti nevezme do nebe. Z toho vidíte, děti, jak Pánu Bohu na tom záleží, abyste byly hodné, zdárné děti, t. j. abyste rády zachovávaly 4. přikázání Boží.

Udělejte si tedy dnes opravdové předsevzetí (umiňte si), že budete 4. přikázání Boží vždycky a rády zachovávat. Nyní se ještě

pomodlíme modlitbu k Ježíškovi, aby dobrý Ježíšek dlouho na živu zachoval a chránil vaše rodiče:

Můj Ježíšku zlatý
tam v nebeské říši,
kéž andílci Tvoji
modlitbu mou slyší!
Ať maminku chrání
a tatíčka sílí
a vlast naši brání
Tví andílci bílí!
Ať hodné má děti
a pokoj zde svatý,
tu modlitbu splň mi,
můj Ježíšku zlatý.

Tuto modlitbičku se rády modlívejte!“

(Na konec zpytuje katecheta s dětmi svědomí o 1., 2., 3. a 4. přikázání Božím.)

O 5. přikázání Božím.

„Dnes budeme se učit o 5. přikázání Božím. Jak zní 5. přikázání Boží? *(Nezabiješ!)* Tomu přikázání snadno porozumíte. Pán Bůh tím přikázáním člověku něco zakazuje. Co zakazuje? *(Zakazuje zabít člověka.)* Čeho se tedy dopustí ten, kdo zabije člověka? *(Dopustí se hříchu, hřeší.)* A proti kolikátému přikázání Božímu hřeší? . . . Aby však to bylo kratší, budu se vás ptáti takto: Proti kolikátému přikázání Božímu hřeší ten, kdo n ě k o h o zabije? *(Kdo někoho zabije, hřeší proti 5. přikázání Božímu.)*

Když někdo zabije člověka, je to hřích veliký neboli t ě ž k ý. Už loni jsme se učili (a také letos) o jednom zlém člověku, který zabil svého bratra. Kdo to byl? *(Kain.)* Koho zabil? . . . Když tedy Kain zabil Abela, spáchal tím těžký hřích proti 5. přikázání Božímu. Že to byl opravdu hřích těžký (veliký), je vidět z toho, jak Pán Bůh za ten hřích Kaina potrestal. Jak jej Pán Bůh potrestal? *(Kain byl za to tulákem a poběhlíkem na zemi; každý se mu vyhýbal.)* Ale víte, co Kaina nejvíce trápilo? Něco mu stále vyčítalo, že to neměl dělat. Víte, co to bylo? Už jsme se o tom učili. *(Svědomí.)* Ano, děti. Svědomí dělalo Kainovi stále výčitky, ve dne i v noci. Ve dne

nemohl nic dělat, ale stále jen musil myslet na zabitého bratra. Připadalo mu to tak, jako by zabitého Abela ustavičně viděl před sebou. A když odešel někam daleko do lesa, nic mu to nepomohlo. Zase toho zabitého Abela viděl před sebou. Když pak v noci chtěl spát, dlouho nemohl usnout. A když přece usnul, zase se mu zdálo, že vidí před sebou zabitého Abela. A tak se nešťastný Kain stále toulal po světě s místa na místo a nikde neměl pokoje. Všude mu svědomí vyčítalo, že zabil Abela, až konečně Kain někde bídne zahynul. Umřel a nikdo neví, kde a nikdo ho nepochoval. Draví ptáci rozklovali a sežrali jeho mrtvé tělo. Tak potrestal Pán Bůh Kaina za ten veliký hřích. A kdyby teď někdo zabil člověka, také by jej Pán Bůh za tu vraždu přísně potrestal, ale třeba zase jinak. Jistě by svědomí také jemu nedalo pokoje a stále by mu vyčítalo, že spáchal velmi těžký hřích proti 5. přikázání Božímu.

Ale k tomu vám, děti, ještě něco povím. Jeden zedník stál na vysokém lešení a stavěl dům. A tu najednou se mu vysmekla z ruky cihla a spadla na hlavu jednomu člověku, který šel právě kolem, a zabilo jej to. Chtěl ten zedník toho člověka zabít (zavraždit)? (*Ne, nechtěl!*) On chudák za to nemohl. Však sám také plakal, když viděl, co se stalo. On to neudělal naschvál nebo úmyslně (neměl úmysl ho zabít). A protože to neudělal úmyslně, nebyla to vražda a vůbec to nebyl ani hřích. Když se stane něco takového, říkáme, že se stalo neštěstí. Hříchem by to bylo, kdyby byl ten zedník sám naschvál hodil cihlu tomu člověku na hlavu, ale to on neudělal.

Nyní tedy už víte, kdo hřeší proti 5. přikázání Božímu, a my si to ještě napíšeme na tabuli.

Proti 5. přikázání Božímu hřeší:

kdo někoho zabije (úmyslně, naschvál).

Slovům v závorce se neučte, ani je nyní neopakujte. Jsou tam přidána jen proto, abyste tomu lépe rozuměli.

Přečti to, N. . . . Opakuj to, N. N. . . .

Vy, děti, jistě byste nechtěly zabít žádného člověka. (*Děti obyčejně se toho hrozí a křičí: ne, ne, ne!*) To vím, ale nemyslete si, že jenom ten hřeší proti 5. přikázání Božímu, kdo někoho zabije. Řeknu vám příklad. Jeden chlapec se rozhněval na kamaráda a hodil po něm kamenem. Tím kamenem však udeřil chlapce do hlavy tak, že mu udělal na hlavě ránu a z té rány pak mu tekla krev. Zabil ten chlapec kamaráda? . . . Nezabil ho sice, ale protože mu udělal na hlavě ránu, říkáme také, že jej poranil. Kdo však bližního poraní, není to sice tak veliký hřích jako kdyby jej zabil, ale přece je to také hřích proti 5. přikázání Božímu. Víte, proč?

Protože tím škodí bližnímu na těle (na zdraví) a ten člověk by z toho mohl také umřít. Už se kolikrát stalo, že nějaký chlapec udeřil druhého chlapce kamenem tak prudce do hlavy, že ten chlapec pak z toho umřel. Jiný chlapec zase druhému chlapci vyrazil kamenem oko a ten chlapec pak z toho oslepl.

Avšak proti 5. přikázání Božímu hřeší nejen ten, kdo někoho zabije nebo poraní, ale také ten, kdo někoho bije. Víte, proč? Protože ten, kdo někoho bije, také by mu mohl uškodit na zdraví. Jeden velký kluk nabil menšímu chlapci. Zbil ho napřed rukou a pak ještě hůlkou tak, že ten chlapec z toho onemocněl. A něco podobného také se už kolikrát stalo. Proto Pán Bůh v 5. přikázání Božím také zakazuje, že nikdo nesmí bít svého bližního.¹⁾ My si tedy nyní přepíšeme na tabuli také ty dva hříchy proti 5. přikázání Božímu. Kdo ještě hřeší proti 5. přikázání Božímu?

Kdo někoho poraní,
kdo někoho bije.

Přečti to, N.... Opakuj všechny 3 hříchy proti 5. přikázání Božímu, N. N....

Děti! Vy jste mně prve řekly, že byste nikdy nechtěly zabít člověka. Já vám to rád věřím. Takový hrozný hřích jistě byste nechtěly spáchat ani teď, dokud jste malé, ani později, až vyrostete. Vždyť je to tak veliký hřích, že se ho dopustí jen člověk docela zlý a zkažený. Vy byste to jistě neudělaly, aspoň ne n a s c h v á l. Ale mohly byste třeba někoho připravit o život nebo o zdraví n e r a d y (ne naschvál). Jak na př.? Osmiletá Anička byla jednou v zimě sama doma s dvouletou Mařenkou. Měla dítě opatrovat, ale ona si ho nevěšimala. Najednou však se Mařenka přiblížila k rozpaleným železným kamnům a chytily se na ní šatečky. Anička sice ihned, jak uslyšela Mařenku křičet, běžela k ní a oheň na ní vodou uhasila, ale Mařenka byla už hodně popálená. Dlouho potom byla nemocná a moc bolestí vytrpěla. Chtěla Anička, aby se Mařenka tak popálila? Jistě nechtěla, neudělala jí to a sama se proto moc naplakala. A přece Anička na tom měla velkou vinu. Proč? Protože nedávala na dítě pozor, byla neopatrná a tím také hřešila. — Jiná dívka byla sama doma s malým bratříčkem a měla od maminky přísně naporučeno, aby na něj dávala pozor. Ale ta dcerka byla neposlušná a nesvědomitá. Maminku neposlechla, chlapce zavřela do světnice a šla si hrát ven mezi děti. Chlapec však ve

¹⁾ Když třeba někdy tatínek nabije svému chlapci rákoskou nebo řemenem za nějaké darebáctví, to není hřích. Tatínek ho nebije proto, aby mu udělal něco zlého, ale proto, aby se ten chlapec polepšil, aby už to darebáctví nedělal. Tomu se říká, že ho tatínek t r e s t á, a to je pro takového nehebného chlapce dobré.

světnici našel sirky, hrál si s nimi a udělal si u postele ohníček. Od ohníčka však se chytila postel a shořel i ostatní nábytek a pak i celý domek. Když pak lidé uhasili oheň, našli ve spáleništi zuhelnatělou mrtvolu chlapečka! Byla to hrozná a bolestná smrt ubohého dítěte! Ta dívka mu to ovšem neudělala — bylo to neštěstí. Ale přece měla na tom také velkou vinu, také hřešila — a čím? (*Nedávala na dítě pozor, nekonala svou povinnost.*) — Jeden větší chlapec měl opatrovat malého bratříčka. Šel si s ním na trávník blízko řeky. Tam ho posadil na trávník a dal mu míč, aby si hrál. Sám pak šel za hochy, kteří byli nablízku, a honil se s nimi. Jeho bratříček si chvíli hrál s míčem, ale pak se mu míč zakutálel až kamsi k řece. Chlapec si šel pro něj, ale jak se pro něj shýbal, uklouzl, spadl do řeky a utopil se. Ten jeho větší bratr také nechtěl, aby se dítě utopilo, ale přece také za to mohl — měl na tom vinu. Proč? ...

Tak vidíte, děti, jak musíte býti opatrné a svědomité, kdykoli opatrujete nebo budete opatrovat malá děti. Na nic se nespolehejte, ale vždycky opatrujte děti tak, jak vám to maminka nebo tatínek poručí. Viděly jste, jaké neštěstí se může státi, když chlapec nebo děvče neposlechne rodičů a při opatrování malých dětí dělá si, co chce. Kdybyste třeba vy také tak nesvědomitě opatrovaly malá děti a kdyby se jim pak stalo takové neštěstí, nic by jim už nepomohlo, kdybyste pak nad nimi plakaly a naříkaly. Tím byste jim už nevrátily ani zdraví, ani život. Tak byste špatně zachovávaly 5. přikázání Boží, neboť Pán Bůh v 5. přikázání nám také poručí, abychom p e č o v a l i o život a zdraví svých bližních.

K tomu musím ještě něco říci zvláště vám, chlapci, kteří tak rádi se bijete a házíte kamením. Však jsem vám už prve řekl, jak je to nebezpečné a jak byste při tom mohli někoho poranit nebo mu nějak uškodit na zdraví. Zvláště při házení kamením může se státi ještě něco horšího. Jeden chlapec házel kamením, ale neházel po nějakém jiném chlapci. Chtěl jen ukázat druhým dětem, jak daleko dohodí. Vzal dosti veliký kámen a hodil jím dopředu. Ale kámen se mu nějak vysmekl z ruky a místo dopředu letěl nalevo mezi domky. Tam prorazil okno jednoho domku a dopadl na hlavičku malého děťátka (novorozenátko) v kolébce a ubohé děťátko zabil! Co pak se ten chlapec naplakal, když se o tom dověděl, co bití za to dostal od tatínka, ale co to bylo všechno platno! Děťátko bylo mrtvo. Toho chlapce to pak po celý život mrzelo a trápilo, kdykoli si na to vzpomněl. Dnes si tedy, děti, udělejte opravdové předsevzetí (umiňte si): Už nikdy nebudeme nikoho bít a nikdy nebudeme házet kamením. Ale dejte pozor, abyste se také podle toho řídily. Když si takové nebezpečné věci hned od malička odvyknete, budete tím také zachovávat 5. přikázání Boží a Pán Bůh bude z vás míti radost.

Ted si, děti, ještě jednou vzpomeňte na Kaina. Proč vlastně Kain zabil Abela? (*Protože měl na Abela zlost, zlobil se na něj, h n ě v a l s e na něj.*) A proč se hněval (zlobil) na Abela? (*Protože se Abelova obět Pánu Bohu líbila, ale Kainova ne.*) Kain se napřed na Abela h n ě v a l (zlobil) a jistě mu také škaredě n a d á v a l a pak teprve ze zlosti (z hněvu) Abela zabil. Kdyby se nebyl na Abela hněval, nebyl by ho zabil. A podobně i některý chlapec napřed se na některého kamaráda pro něco rozzlobí (zlobí se, h n ě v á s e na něj), při tom mu obyčejně také n a d á v á a pak ze zlosti jej bije nebo po něm hází kamením a mohl by jej snadno kamenem poranit nebo i zabít. Proto i ten hřeší proti 5. přikázání Božímu, kdo se na někoho h n ě v á a kdo někomu n a d á v á. My si tedy také tyto hříchy připišeme k těm ostatním hříchům.

Kdo ještě hřeší proti 5. přikázání Božímu?

Kdo se na někoho hněvá (zlobí),
kdo někomu nadává.

Opakuj to, N. N. . . . Nyní opakuj všechny hříchy proti 5. přikázání Božímu, které jsou na tabuli, N. N. . . .

Nuže, děti, mějte se rády a nikdy se jeden na druhého nehněvejte! A kdybyste se přece na někoho rozhněvaly snad proto, že vám něco nedobrého řekl nebo udělal, hned mu zase odpustte a už se na něj nezlobte. Vzpomeňte si na Pána Ježíše, jak on na kříži odpustil těm, kteří jej ukřižovali a ještě se za ně modlil. A když vy také vždycky odpustíte tomu, kdo vám něco udělal, budete se podobati Pánu Ježíši a tím uděláte Pánu Bohu radost. Ještě jednou vám kladu na srdce: Mějte se rády, nehněvejte se a odpouštějte si!

Ale nyní mně řekněte, děti: Má člověk jenom tělo? (*Ne, má také duši.*) A mohl by někdo naši duši zabít nebo ji poranit nebo ji bít? (*To by nemohl.*) Proč ne? (*Protože naše duše je nesmrtelná a není ji vidět; je duch.*) To je ovšem pravda, že nikdo nemůže duši naši ani zabít, ani poranit, ani bít. A přece může zlý člověk i duši velice u š k o d i t. Povím vám příklad a na tom příkladě samy poznáte, jak může někdo uškodit duši.

Znal jsem jednoho chlapce. Jmenoval se Slávek a chodil už do 5. třídy, ale byl to chlapec nehodný. Měl malého bratříčka Toníčka. Toníčkoví nebyly ještě ani 4 roky, ale byl to s počátku moc hodný chlapec. Rád se modlíval a rád chodil s maminkou do kostela. Rodičů poslouchal a mluvil vždycky pravdu. Lháti ani neuměl. Mluvil vždycky slušně a nikomu nenadával. Nikdy také nikomu nic nevzal. Jeho duše byla ještě bez hříchu. Byla čistá a krásná a líbila se Pánu Bohu. Také tatínek a maminka měli rádi Toníčka. Měli radost, že mají tak hodného synáčka. Ze Slávka však rodičové ra-

dosti neměli. Ten kluk byl čím dál horší a pokazil dokonce i Toníka. Jednou Toník plakal, že upustil skleničku a ta se rozbila. Slávek to viděl a strašil Toníka, že mu maminka za to moc nabije. Pak ho navedl, aby řekl, že tu skleničku shodila kočka. A Toník to tak mamince řekl, protože se bál, že dostane bití. Tehdy Toníček ponejprv maminku obelhal a od té doby už lhal rodičům častěji. Kdo jej naučil lháti? . . . Jindy zase Slávek šel do cizí zahrady na hrušky a vzal Toníka s sebou. Postavil ho k plotu a řekl mu, aby se díval do zahrady. Kdyby někdo šel, ať Toník na Slávka zavolá, aby mohl utéci. Ale nikdo nešel a tak si Slávek natrhal plné kapsy a plnou čepici cizích hrušek (ukradl je). Několik hrušek dal také Toníkovi a řekl mu, aby nikomu neříkal, že byl Slávek na hruškách; kdyby o tom něco řekl, že by mu nabil. Toník měl strach ze Slávka a tak udělal všecko, co mu Slávek řekl. Ale později, až byl Toník větší, chodil lidem na hrušky také. Naučil se krásti. Kdo jej tomu naučil? Někdy také Slávek vzal s sebou Toníka na ulici mezi děti a tam chlapcům škaredě nadával a někdy mluvil také neslušně (nestydatě a sprostě). Tak se tomu Toník od Slávka naučil a potom také tak škaredě nadával a neslušně mluvil.

Tak tedy nehodný Slávek pokazil hodného Toníka. Tím však Toníkovi velice uškodil. Ale řekněte mně: Uškodil Slávek jeho tělu nebo jeho duši? . . . A když se tak Toník naučil od Slávka lhát, nadávat, neslušně mluvit a krást, byla potom duše Toníkova ještě tak čistá, krásná a Pánu Bohu milá jako dříve? *(Nebyla.)* Naopak byla hříšná. Ovšem dokud byl Toníček ještě tak malý, nepovažoval mu Pán Bůh ty jeho nedobroty za hříchy, protože tomu ještě nerozuměl. Ale když se tomu Toník od Slávka naučil, dělal to i později, až byl starší, když tomu již rozuměl. Pak ovšem to už byly hříchy a některý z nich byl snad i těžký hřích. Ale pamatujte si, děti: Když někdo pokazí duši takového dítěte, je to horší hřích než kdyby mu nabil nebo kdyby mu nevím jakou ránu udělal na těle. Víte, proč? Protože duše je vzácnější než tělo. Tělo umře, ale duše bude věčně živa a kdyby byla poskvrněna těžkým hříchem, mohla by přijíti do nebe? . . . Jednou řekl Pán Ježíš, že by bylo lépe, kdyby takovému člověku, který kazí malé děti, uvázali kámen na krk a kdyby jej hodili do moře. Proč by to bylo lepší? *(Protože by se v moři utopil a aspoň by pak už nekazil malé děti.)*

Kdyby tedy někdo kazil malé děti podobně jako ten Slávek Toníka, byl by to také hřích proti 5. přikázání Božímu. My si jej nyní připišeme k ostatním hříchům.

Kdo ještě hřeší proti 5. přikázání Božímu?

Kdo kazí malé děti.

Přečti to, N. . . . Opakuj všech 6 hříchů proti 5. přikázání Božímu, N. N. . . .

Nuže tedy, děti, nedělejte to nikdy tak jako ten nehodný Slávek. Nekazte malé děti! Naopak, dávejte d o b r ý p ř í k l a d jiným dětem, zvláště menším dětem než jste vy. Víte, jak? Třeba takto: Ty malé děti z 1. třídy ještě nevědí dobře, jak se mají chovati v kostele. Obyčejně se dívají, co dělají větší děti, a pak to dělají také tak. Proto se chovejte v kostele slušně a zbožně a všechno dělejte, jak se patří. Nešeptejte a nehrejte si v kostele! Při mši svaté buď se modlete nebo zpívejte s ostatními. Při pozdvihování a při sv. přijímání hezky klečte a bijte se v prsa tak, jak jsem vás tomu již loni učil a letos už také. Tím budete dávati menším dětem dobrý příklad a ony se budou řídit podle vás. Také doma svým menším bratříčkům a sestríčkám dávejte dobrý příklad. Modlívejte se nábožně vždy ráno i večer. Mluvte vždycky slušně a nenadávejte nikomu. Rodičů poslouchajte a řekněte jim vždycky pravdu. Učte se také pilně, co máte ze školy uloženo. Ty menší děti budou se na vás dívat a budou vás napodobovat, t. j. naučí se od vás dělat všechno tak dobře jako vy. A Pán Ježíš jistě bude z vás míti radost, když budete dávat menším dětem tak dobrý příklad. Tím také budete zachovávat 5. přikázání Boží.

Nyní si, děti, vzpomeňte, co jsme si vykládali loni o Jidášovi. Co udělal Jidáš Pánu Ježíši? (*On Pána Ježíše zradil Židům.*) Ano, Jidáš zavedl židovské vojáky do Gethsemanské zahrady, aby tam mohli Pána Ježíše svázat a odvést k soudu. Ale když se pak Jidáš dověděl, že Židé chtějí Pána Ježíše ukřižovat, pocítil ve své duši hrozné výčitky svědomí. Jeho svědomí mu stále vyčítalo, že to neměl dělati, že je to moc veliký hřích. Jidáš dokonce si myslil, že je ten hřích tak veliký, že mu ho Pán Bůh odpustiti ani nemůže. Šel tedy k Židům a hodil jim pod nohy ty peníze, které od nich dostal za zradu Pána Ježíše, ale nic mu to nepomohlo. Ani potom neměl pokoje ani ve dne ani v noci. Chodil s místa na místo, ale stále cítil ve své duši ty hrozné výčitky svědomí. Konečně přišel Jidáš k jednomu stromu a to víte, co udělal — copak? (*Na tom stromě se oběsil.*) Říkáme také, že si vzal život nebo že se zabil.

Snad jste také už slyšely, že i teď (nedávno) se některý člověk zabil, na př. že se oběsil nebo utopil nebo zastřelil.¹⁾ Ale to je

¹⁾ Zde chtějí děti někdy vykládati, co o tom vědí, ale my se do takových hovorů nepustíme, abychom nezjitřovali rány ještě nezacelené buď u některého dítěte nebo u některé místní rodiny. Řekneme dětem, aby o tom nevykládaly, že jsou to věci smutné, že o nich ani nechceme mluvit. Jestliže se při tom některé dítě rozpláče (oběsil se jeho otec, bratr a pod.), potěšíme ho asi takto: „Neplač,

také hřích proti 5. přikázání Božímu. Člověk nesmí zabít ani svého bližního, ani sám sebe. Obojí Pán Bůh zakazuje v 5. přikázání Božím. Kdo úmyslně zabije b l i ž n í h o, je vrah, kdo úmyslně zabije s e b e, je sebevrah. Ovšem je to hřích jen tehdy, když to člověk udělá ú m y s l n ě (naschvál), když na př. chce se utopit a utopí se. Jeden chlapec šel cestou podél řeky. Pojednou však chlapec uklouzl na blátivé cestě, spadl do řeky a utopil se. Byl to hřích? . . . Proč to nebyl hřích? (*Protože se ten chlapec n e c h t ě l utopit, neutopil se n a s c h v á l.*) Nebyl to tedy hřích, ale co to bylo? (*Neštěstí.*) — Já dobře vím, že nikdo z vás by se nechtěl úmyslně zabít (oběsit, utopit) a proto už dále o tom nebudeme mluvit. Ale protože je to také hřích proti 5. přikázání Božímu, připíšeme si jej na tabuli k těm ostatním hříchům.

Kdo ještě hřeší proti 5. přikázání Božímu?

K d o s á m s e b e z a b i j e (úmyslně).

Přečti to, N. . . . Opakuj s tabule všechny hříchy proti 5. přikázání Božímu, N. N. . . .

Někdy se stává, že některý člověk si nechce vzít život a ani se nezabije, ale přece si nějak ublíží na těle nebo si p o k a z í z d r a v í. Tak třeba některý chlapec, který ještě chodí do školy, k o u ř í. Dospělý muž, třeba váš tatínek nebo velký bratr může kouřit, protože už je dosti silný a jemu tedy kouření neškodí. Ale takový chlapec (školák) je ještě slabý (má slabé plíce) a proto, když kouří, škodí si na zdraví a už nebude tak dlouho živ, jako kdyby nekouřil. Měl jsem jednou ve škole chlapce, který kouřil už od 5. třídy. Rodiče jej za to trestali, i ve škole jsem jej stále napomínal, aby to nedělal, ale on si nedal říci. Bral tatínkovi tabák a doutníky nebo si je koupil, zalezl si někde, aby ho nikdo neviděl, a tam kouřil. Tím však si pokazil zdraví tak, že později dostal souchotiny a umřel, když mu bylo 16 let. Vidíte, děti: Ten chlapec mohl být živ třeba do 80 let, ale umřel tak mladý, protože kouřením sám si pokazil zdraví a ukrátil si život. Nezabil se sice najednou, ale zabíjel se pomaloučku. Čím se zabíjel? (*Tím, že kouřil, když byl ještě školákem.*) Byl to tedy také hřích proti 5. přikázání Božímu.

dítě! Já vím, že pláčeš pro tatínka, ale nesmíš zapomínat, že Pán Bůh je nejvyšší milosrdný. Já si myslím, že tatínek to asi udělal z nějaké velké bolesti (z velkého rozčilení), že ani nevěděl, co dělá. Také si myslím, že toho jistě litoval, když umíral. A tak můžeme doufat, že mu Pán Bůh odpustil. Jen se hodně často za tatínka modlívej!“

Někdy jsou okolnosti takové, že by nás to málem svádělo říci: „Jaký život, taková smrt!“ Ale to před dětmi říci nesmíme. Kněz musí se vždy vysoko povznést nad ten tvrdý život a pohybovat se před dětmi na výšinách Božího milosrdenství a křesťanské lásky.

— Avšak nejen kouřením, ale také jinak byste si mohly poškodit zdraví. Kdo na př. také si škodí na zdraví? (*Zde mohou také děti něco říci.*) Kdo je ještě malý a pije pivo, víno nebo dokonce kořalku, kdo jí nezralé ovoce, kdo pije vodu, když je uhrátý a pod. Toho všeho se tedy střežte, neboť byste tím také hřešily proti 5. přikázání Božímu. Nyní si ten hřích ještě přepíšeme na tabuli k těm ostatním.

Kdo ještě hřeší proti 5. přikázání Božímu?

Kdo si škodí na zdraví.

Přečti to, N. . . . Opakuj všechny hříchy proti 5. přikázání Božímu, N. N. . . .

Vyhýbejte se tedy, děti, všemu, čím byste si mohly uškodit na zdraví, ale naopak pečujte svědomitě o své zdraví. Když vám rodičové řeknou, co máte dělat, abyste byly zdravé, nebo když my ve škole vám poradíme něco, čím můžete zlepšit nebo posílit své zdraví, vždycky se podle toho řiďte. Tak budete pečovat i o své zdraví, a to Pán Bůh přikazuje v 5. přikázání Božím. Chce, abychom pečovali o své vlastní zdraví i o zdraví svých bližních. Když to tedy budete dělat, budete tím zachovávat 5. přikázání Boží a bude to milé Pánu Bohu.

Na konec si povíme ještě něco o zvířatech. Co myslíte, děti: Zakazuje Pán Bůh zabíjet také zvířata? (*Ne, to Pán Bůh nezakazuje.*) Proč? Protože zvířata stvořil Pán Bůh, aby byla lidem k užitku. Jak na př.? (*Maso zvířat jíme, z kůže se dělají boty, z ovčí vlny teplé látky a pod.*) Můžeme tedy zvířata zabíjet, ale ovšem, když je toho potřeba. Kdo však zvíře zabíjí (vepře, husu, kuře a pod.), musí je zabít rychle, aby se netrápilo. Bylo by hříchem, kdyby někdo úmyslně zvíře trápil. Bohužel také děti někdy trápí zvířátka. Jak třeba? (*Zde i děti samy ledaco řeknou.*) Některý zlý kluk na př. vytrhne motýlovi křidélka nebo nožičky. Ale vy si nedovedete ani představit, jak hroznou bolest pak ten motýl cítí! Cítí právě takovou bolest jako vy byste cítily, kdyby vám nějaký stroj vytrhl celou ruku nebo nohu z těla. Byla by to tak hrozná bolest, že byste hned bolestí omdlely a snad byste pak i zemřely. Že je ten motýl malý, to nevadí, ale bolest by měl stejnou jako vy. Některý kluk zase třeba trápí kočku nebo psa. Tak je tluče holí, až bolestí kňučí. Ale pamatujte si, děti: Kdo trápí zvířata, stává se ukrutným a bude také trápit (bít) lidi. Proto Pán Bůh v 5. přikázání Božím také zakazuje trápit zvířata.

Stává se také někdy, že na toho, kdo trápí zvířata, přijde Boží trest. Jeden rozpustilý kluk chodíval často kolem plotu řeznickova dvora. Tam hned za plotem byl uvázan velký řeznický pes. A toho psa kluk často škádlil. Jednou dokonce si uřízl ze šípkového keře

dlouhý prut, plný ostrých trnů a tím prutem ubohého psa tak šlehal skrz plot, až se mu trny zabodávaly do těla. Pes bolestí kňučel a vyl, ale nemohl si pomoci, protože byl uvázan. Pes však si to dobře zapamatoval. Jednou doprovázel řezníka někam na venkov a na cestě setkal se s oním klukem. Hned se na kluka vrhl a utrl mu kus tváře. Mnoho bolestí kluk vytrpěl, ale nejhorší bylo, že měl pak po celý život zohavenou (škaradou) tvář. Lidé pak říkali, že to byl trest Boží za to, že kluk tak ukrutně týral psa. Také vám, děti, by se mohlo snadno něco státi, kdybyste trápily zvířata. Kdybyste třeba škádlily nebo trápily kočku, mohla by vás nebezpečně poškrabati. Nikdy tedy netrapte zvířata, ale zacházejte i se zvířaty vždycky jemně a něžně. Pak tím více i k lidem se budete chovati jemně a něžně. A to víte, že dítě jemné a něžné (příjemné a laskavé) má každý rád a Pán Bůh ovšem nejvíce. — Ten hřích o trápení zvířat napíšeme si tedy ještě na tabuli k těm ostatním hříchům.

Kdo ještě hřeší proti 5. přikázání Božímu?

K d o t r á p í z v í ř a t a.

Nyní jsou na tabuli už všechny hříchy proti 5. přikázání Božímu. Opakuj je všechny, N. N. . . . Příští hodinu ať to všichni pěkně umíte!

Nyní budeme ještě zpytovat svědomí, zda jste se dopustily některého hříchu proti 5. přikázání Božímu. Rozumí se samo sebou, že při zpytování svědomí vynecháme první hřích a pátý. Proč p r v n í : kdo někoho zabije? (*Protože my jsme nikoho nezabily.*) A proč vynecháme p á t ý hřích: kdo sám sebe zabije? (*Kdo sám sebe zabil, je mrtev a nemůže už zpytovat svědomí.*) Budeme tedy zpytovat svědomí jen o těch ostatních 5 hříších proti 5. přikázání Božímu.“

Zbude-li čas, zpytuje katecheta s dětmi svědomí také o všech probraných přikázáních Božích. Jinak možno toto zpytování vykonati příští hodinu při opakování látky.

„Na konec se ještě pomodlíme:

Dobrotivý Bože,
jenž jsi nám život dal,
pomáhej nám také,
abychom o život svůj
i o život svých bližních
stále pečovali
a všem dobrý příklad dávali.
A m e n.“

O 6. a 9. přikázání Božím.

K této katechesi připojuji předem několik poznámek.

Vykládáme-li malým dětem 6. a 9. přikázání Boží, musíme tak činiti s náležitým zřetelem na poznatky dětské psychologie. U takových dětí není ještě probuzen pud pohlavní, a proto nemají a ani nemohou ještě míti žádného pojmu o vlastních hříších, které Bůh v 6. a 9. přikázání Božím zakazuje (nečistota, smilstvo). Z téhož důvodu ani představa čistoty jakožto ctnosti, kterou Bůh v dotyčných přikázáních nepřímou přikazuje, nemůže jim býti jasná, a proto ani nejlepší vychovatel nemůže je o ní s úspěchem poučiti. Každé poučení musí vycházeti z příslušných představ a nelze ovšem budovati na představách, které neexistují. Mluvíme o čistotě dětských srdcí, avšak tato čistota u malých dětí je jen čistota přirozená, ale není ctností ve smyslu „svatá čistota“, protože při ní není konu vůle (ochotné ovládnání pohlavního pudu dle vůle Boží). Proto také tam, kde mluvíme o čistotě dětských srdcí, je správnější mluvíti o dětské nevinnosti.

Theodor Mönnichs S. J., jeden z nejlepších katolických paedagogů a znalců dětské psychologie, praví ve spise „Zur Katechese über das 6. Gebot“, že pohlavní nezralost trvá u chlapců asi do 14. a u děvčat asi do 12. roku věku. Jest tedy jisto, že u dětí nižšího stupně (1.—3. šk. r.), kdy děti zpravidla přistupují po prvé ke stolu Páně, nelze ještě mluvíti o hříších proti čistotě ve vlastním slova smyslu a ovšem ani ne o čistotě jako ctnosti. Zde můžeme mluvíti jen o stydlivosti a nedostatku stydlivosti. Stud je ovšem mocnou ochranou proti hříchům nečistým v pozdější době, podobně jako nedostatek stydlivosti později takovým hříchům dveře otvírá. Proto musí vychovatel chrániti a pěstovati dětský stud a zabráňovati všemu, co by jej mohlo otupovati. Nedostatek stydlivosti u malých dětí zasahuje tedy také do sféry hříchů nečistých, ale jen jaksi nepřímou. Proto je-li v tom vůbec něco hříšného — zejména u dětí sedmiletých — mohou to býti jen hříchy v šední. Dětem samozřejmě neřekneme, že jsou to jen hříchy v šední, ale budeme o těch věcech mluvíti s patřičnou vážností a řekneme dětem, že jsou to věci ošklivé, že se Pánu Bohu nelíbí (protiví) a že jest tedy hříchem tak mluvíti nebo tak se chovati.

Jsou to buď nestydaté řeči, které děti obyčejně slyší od starších a po nich je papouškují, nebo nestydaté chování, když na př. děti z rozpustilosti nebo ze všetečnosti se odkrývají, když nestoudně se chovají při oblékání a svlékání nebo při veřejném koupání (koupají se úplně nahé). Kdysi jsem se domníval, že možno sem

zařaditi také *n e s t y d a t é m y š l e n k y*, ale časem jsem dospěl k přesvědčení, že názor ten u malých dětí nemá podkladu. Jestliže dospělý člověk nebo dospívající mládež (pohlavně zralá) se obírá myšlenkami nečistými, činí tak propter „*delectationem morosam*“, avšak takového impulsu u malých dětí není. Jest ovšem možno, že i takové děti myslí někdy na př. v době koupání na nahé lidské tělo nebo na jeho stydké části, ale nesmíme zapomínati, že nahé lidské tělo *per se* není ničím špatným, ale že hříšnost spočívá pouze v neovládané smyslnosti, kterou budí v člověku na tělo hledícím nebo na ně myslícím. Toho však u malých dětí není. Totéž možno sice říci také o nestydatých řečech a o nestydatém chování malých dětí, avšak zde jde o projevy a chování vnější, kterým nutno brániti a dětem je oškliviti, abychom takto pěstovali dětský stud, který v tom věku také není ještě dosti vyvinut.

Mluvíme-li k malým dětem o hříších proti stydlivosti, jde hlavně o to, abychom volili správný výraz, který by věc správně vyjadřoval a byl dětem srozumitelný. Naše Katolická prvouka (str. 95.) užívá zde slova „*nepočestně*“ (nepočestně mluvil, nepočestně jednal), avšak tento výraz nezdá se mně vhodným, protože se ho v praktickém životě málo užívá nebo vůbec neužívá. To slovo zní našemu lidu a zvláště dětem stále ještě jako nezvyklé novum, které se jaksí nemůže vžiti, ačkoli ho užíval již starý katechismus a nový jej má také. Také slova *cudný*, *necudný*, *necudnost* jsou již zastaralá a téměř se jich neužívá. Ještě tu a tam uslyšíme matku, jak volá na dítě: „Jak to mluvíš, ty necudo!“ Ale že by řekla dítěti: „Chovej se *cudně*“ nebo: „Mluv *cudně*“, to již sotva kde uslyšíme. Takových zastaralých slov měli jsme dříve zvláště v biblické mluvě více a dokonce ještě v Schusterově Biblickém dějepise z r. 1924 („*okolo třímecítma tisíců*“, „*vložil jej na hovado své*“ a j.), ale já pochybuji, že by byl někdo z nás těch slov užíval v katechesi. Přes taková slova jde život svou cestou dál a nechává je za sebou. My však nesmíme připustiti, aby šel přes ně tak, že bychom se stali dětem nesrozumitelnými, a to zvláště ve věci tak důležité jako je výchova k čistotě.

Pokud se týče výrazu, naznačujícího nedostatek stydlivosti, jest mezi lidem a zvláště mezi dětmi asi nejobvyklejší slovo „*nestydatý*“, které má sice také širší význam, ale přece jen také nedostatek studu u dětí vhodně vyjadřuje. Nejlépe však jest navykati zároveň děti hned od počátku na slova „*mravný*“ a „*nemravný*“, kterážto slova zvláště ve vzdělanějších vrstvách lidu, v novinách i v literatuře nejvíce zobecněla, a to v hodně širokém smyslu, takže do těch výrazů můžeme dobře zahrnouti také stydlivost a nestydatost dětskou. Také učitelky ve škole, pokud vím, toho výrazu užívají. V jedné třídě na př. mně řekly žákyně, že pí učitelka napomínala jednu žákyni, aby

nemluvila nemravně. Jindy zase přišla do mé třídy na měšťance ředitelka a vadila se s některými děvčaty, že nosí příliš krátké sukně, že je to nemravné. Než ať se již rozhodneme pro kterýkoli z uvedených výrazů, vždy musíme vycházeti od výrazu dětem již z domu známého, tedy ponejvíce od slova „nestydatý“. Avšak ani tohoto výrazu neužívá se všude. V Brně na př. ve významu tohoto slova užívá se slov „sprostý“, „mluviti sprostě“ a pod. Proto katecheta, jakmile přijde na nové působiště, musí co nejdříve seznámiti se s místními (dialektickými) stejnoznačnými výrazy, aby mohl ve škole z nich vycházeti a takto děti vésti k výrazům dnes obecně užívaným. Při tom klade s počátku oba výrazy paralelně vedle sebe, aby si děti navykly pohlížeti na ně jako na synonyma.

Vzhledem k delikátnosti látky musí míti katechese o 6. a 9. přikázání Božím ráz odlišný od jiných katechesí. U této katechese omezíme kontakt s dětmi na míru nejmenší nebo ho vůbec raději neuplatníme, a to zejména u děvčat, kde by se na př. katechese nezkušeného začátečníka snadno mohla rozvinouti tak, že by se pak spíše podobala tanci slona mezi porculánem. Látku probranou také s dětmi neopakujeme, leč jen po stránce pozitivní (jak se chová mravný hoch, mravné děvče?) a ani toho není třeba, zvláště tam, kde by si katecheta nebyl jist, že dovede klásti otázky s náležitým jemnocitem. Vůbec tato katechese je vlastně jen jakýsi druh didakticko-pedagogické exhorty. Je samozřejmo vzhledem k choulostivosti látky, že katechese tato na škole dívčí je pro katechetu těžší než na škole chlapecké a proto podám zde ukázkou katechese v e 2. t ř í d ě d í v ě í. Katecheta pak může dle ní vyučovati na škole dívčí i na škole smíšené, kdežto na škole chlapecké snadno si již katechesi přizpůsobí.

K a t e c h e s e .

„Dnes, děvčata, se budeme učit o 6. přikázání Božím. Jak zní 6. přikázání Boží? . . . Ale tomu slovu „Nesesmilníš“ vy byste nerozuměly, kdybych vám to nevyložil. „Nesesmilníš“ se říkalo za starých časů, když ani váš dědoušek a ani vaše babička nebyli na světě. Teď už se tak neříká. Jen v tom 6. přikázání Božím to ještě zůstalo. Ale já jsem vám už dávno řekl, jak byste to 6. přikázání Boží mohly říci také jinak, abyste tomu mohly lépe rozuměti. Řekl jsem vám to hned, jak jsme se začali učit o desateru Božích přikázání. Která si ještě pamatuje, jak byste to mohly říci jinak místo „Nesesmilníš?“ Pověz to, N. (Mohly bychom také říkat „Nebud nestydatá“.) Opakuj to, N. N. . . . Ale jak byste to mohly říkat ještě jinak,

N.? („*Nebud' nemravná.*“) Opakuj to, N. N. . . Také se může říkat „*Nebud' nepočetná*“, ale to slovo je pro vás trochu těžké.

Dnes však vám, děti, povím o tom 6. přikázání Božím ještě něco více. Jedna malá Mařenka chodila teprve do 1. třídy. Jednou si hrála venku s dětmi. Byl tam také jeden větší, ale rozpustilý kluk. Ten kluk dělal všelijaké hlouposti a při tom řekl také nějaké škaredé (neslušné) slovo. Já vám zde to slovo ani nechci říci, protože by se to neslušelo. Mařenka to škaredé slovo také uslyšela a ani nevěděla, co to je. Když pak přišla domů, řekla to neslušné slovo také před maminkou. Ale maminka se s ní hned vadila: „Jak to mluvíš, Mařenko? To slovo, cos řekla, je slovo *n e s t y d a t é*! Tak se nesluší mluvit. Pánu Bohu se to nelíbí a je to hřích!“ Ale Mařenka se dala do pláče a řekla: „Nezlob se na mne, maminko! Já jsem nevěděla, že to slovo je nestydaté.“ A maminka řekla: „Neplač tedy, Mařenko! Když jsi nevěděla, že je to slovo nestydaté, nebyl to hřích, když jsi to řekla. Ale teď, když to už víš, už to víckrát neříkej. Kdybys to i teď říkala, byl by to hřích, a lidé by o tobě říkali, že mluvíš nestydaté.“ A Mařenka slíbila mamince, že už to víckrát neřekne a opravdu to už víckrát neřekla.

Ta maminka měla pravdu, že by to byl hřích. Byl by to opravdu hřích, a to hřích proti 6. přikázání Božímu. Ovšem takových nestydatých slov je více, a malé děti obyčejně nevědí, že jsou to slova nestydatá. Ale když by vám maminka nebo tatínek řekli nebo kdybych já vám řekl ve škole nebo paní učitelka, že jsou to slova nestydatá, tedy tak už nikdy nemluvte. Byl by to hřích proti 6. přikázání Božímu. — My si nyní ten hřích napíšeme na tabuli.

Kdo hřeší proti 6. přikázání Božímu?

Proti 6. přikázání Božímu hřeší:

k d o m l u v í n ě c o n e s t y d a t é h o (nemravného).

Připsal jsem ještě do závorky „něco nemravného“. Proč jsem to tam asi napsal? Co abyste věděly? (*Že je to jedno: „něco nestydatého“ nebo „nemravného“.*)

Kdo tedy hřeší proti 6. přikázání Božímu? Opakuj, N. N. . .

Jednou v létě paní učitelka v 1. třídě řekla žákyním, aby si zítra přinesly do školy koupačky, že se budou po vyučování koupat. Paní učitelka je zavede k řece na místo, kde se děvčata smějí koupat. Tam jim ukáže, jak se mají převléci do koupaček a pak se budou v řece koupat. Paní učitelka bude na ně dávat pozor, aby nechodily daleko do řeky, aby se třeba některá neutopila. Všechny děti se těšily na koupání. Také Mařenka se těšila. Avšak druhý den po vyučování, když se už děvčata 1. třídy chystala na cestu k řece,

podívala se Mařenka do kabelky, ale koupačky tam neměla. Všechny si je přinesly, jen Mařenka je zapomněla doma! Byla by si ráda šla pro ně domů, ale nešlo to, protože měla domů daleko. Co teď? Mařenka tedy prosila paní učitelku, aby tentokrát se směla koupat bez koupaček. Řekla, že se doma vždycky koupe ve vaně bez koupaček a že jí také maminka nebo babička při tom pomáhá a ty nikdy jí neříkají, že má mít koupačky. Ale paní učitelka se usmála a řekla: „Tomu ty, dítě, nerozumíš. Když se doma koupeš bez koupaček, i když je u tebe třeba maminka nebo babička, to není nic neslušného. Doma se tak můžeš koupat. Ale tam v řece, milé dítě, to je něco jiného! Podél řeky jde cesta a tam chodívají také cizí lidé, i chlapi si tam někdy nablízku hrají. Někdo by tě tam uviděl a řekl by: „Tam to děvče, to je jakási nestyda! Ty druhé se chovají docela slušně; když se koupají v řece, mají na sobě koupačky. Ale ta tam se koupe docela nahá! Ani koupačky si neoblékla. Ona ani neví, co se sluší a patří. Jak jen se to děvče může tak n e s t y d a t ě c h o v a t!“ Když to paní učitelka Mařence pěkně vysvětlila, Mařenka už se nechtěla koupat bez koupaček. Když pak se po druhé šly koupat, už nikdy nezapomněla koupačky doma.

Vidíte, děti, ta paní učitelka dobře Mařence vyložila, že by se c h o v a l a n e s t y d a t ě (nemravně), kdyby se před cizími lidmi koupala docela vysvlečená, bez koupaček. A co myslíte, děti: Líbilo by se to Pánu Bohu? . . . Jistě by se to Pánu Bohu nelíbilo. Byl by to hřích proti 6. přikázání Božímu. Ale k tomu vám, děti, ještě něco povím.

Některé části těla se obvykle nezakrývají. Které asi? (*Hlava, krk, ruce a když chodíme bosí, také nohy.*) Ale ostatní části těla se zakrývají šatem a neslušelo by se, kdybyste je zbytečně odkrývaly nebo kdybyste někomu dovolily, aby vás zbytečně odkrýval. Ale pozor! Řekl jsem, že se to nemá dělat z b y t e ě n ě či b e z p o t ř e b y. Kdyby toho bylo potřeba, kdyby to m u s i l o býti, nebylo by to nic nestydatého a vůbec nic zlého. Tak na př. když je některá z vás nemocná, přijde k ní pan doktor a dá jí nějaké léky, aby byla zase zdravá. Ale pan doktor musí ji napřed prohlédnout, t. j. musí se jí podívat na tělo, aby poznal, jakou má nemoc. Kdyby neprohlédl její tělo, nepoznal by, jakou má nemoc a nemohl by ji léčit. Jinak to nejde. Tak to musí být a není to tedy nic zlého. Proto si ta nemocná dívka nesmí myslet, že by se chovala nestydatě, kdyby se nechala od pana doktora prohlížet. To by bylo docela v pořádku, protože to tak musí být. — Podobně také když jdete na stranu (na záchod), také si musíte odkrýt některou část těla, která jindy má býti zakrytá. Ale to také není nic nestydatého, protože to neděláte z b y t e ě n ě (bez potřeby), ale musí to býti.

Nikdy však se nesmíte odkrývatí b e z p o t ř e b y. To byste se chovaly nestydatě, byly byste nestydaté. A ještě nestydatější by byla ta dívka, která by dovolila, aby třeba nějaký rozpustilý kluk z rozpustilosti ji odkrýval nebo aby se jí dotýkal (aby na ni sahal) tak, jak se nesluší. To by ta dívka se musila bránit a musila by křičet, že to řekne tatínkovi a mamince. A opravdu by to pak musila žalovat rodičům. Však rodiče už by se o to postarali, aby byl ten rozpustilec doma nebo ve škole potrestán. Kdyby to děvčátko to udělalo tak, jak jsem řekl, nehřešilo by, protože by za to nemohlo. Ale hříchu by se dopustil ten rozpustilý kluk, který se k ní tak nestydatě choval¹⁾. Tím, že se nestydatě choval, hřešil proti 6. přikázání Božímu.

Nyní tedy, děti, už víte, že proti 6. přikázání Božímu hřeší také ten, kdo se c h o v á n e s t y d a t ě. Připíšeme si tedy tento hřích k tomu prvnímu hříchu.

Kdo ještě hřeší proti 6. přikázání Božímu?

Kdo se c h o v á n e s t y d a t ě (nemravně).

Nuže, kdo hřeší proti 6. přikázání Božímu? Opakuj oba tyto hříchy, N. N. . .

Nyní mně, děti, řekněte, jak zní 9. přikázání Boží? . . . Hned tenkrát, jak jsme se začali učit o desateru Božích přikázání, řekl jsem vám, že to 9. přikázání Boží není pro malé děti, ale že je Pán Bůh dal jen pro velké (dospělé) lidi. Ale přece jsem vám už tehdy to 9. přikázání Boží aspoň trochu vyložil, abyste věděly, co říkáte, když se modlíte desatero přikázání Božích. Pamatuje si ještě některá z vás, co Pán Bůh zakazuje v 9. přikázání Božím? (*V 9. přikázání Božím Pán Bůh zakazuje, že si žádný muž nesmí namlouvat nějakou ženu, když ona už má svého muže, když už je vdaná.*) A kdyby přece některý muž si chtěl takovou vdanou ženu namlouvat, proti kolikátému přikázání Božímu by hřešil? . . . Kdyby se pak o tom dověděli lidé, jistě by řekli: „To je nestydatost od toho muže! Copak on neví, že se to nesluší? A neví ani, že je to hřích proti 9. přikázání Božímu?“ Co by tedy tomu řekli lidé? . . . Takový muž, který by si chtěl namlouvat cizí ženu (manželku), také by se tedy choval neslušně nebo nestydatě.

Z toho vidíte, děti, že hříchy proti 9. přikázání Božímu jsou p o d o b n é jako hříchy proti 6. přikázání Božímu. Nebo můžeme také říci, že 9. přikázání Boží je p o d o b n é jako 6. přikázání

¹⁾ Obyčejně se ve výkladech této látky pro malé děti mluví o těchto věcech příliš abstraktně, jen jakýmsi kulatými slovy. To však děti, jak vím ze zkušenosti, dobře nechápou a považují pak za nestydaté i to, co nestydatým není. Proto zde o této látce mluvím poněkud konkrétněji.

Boží. Proto my se o 6. a 9. přikázání Božím budeme učití najednou. Bude to aspoň kratší. Na tabuli si k 6. přikázání Božímu přepíšeme ještě 9. přikázání Boží. Bude tam tedy nyní státi:

Kdo hřeší proti 6. a 9. přikázání Božímu?

(Ty dva hříchy zůstanou tak, jak jsou napsány.) Nuže tedy: Kdo hřeší proti 6. a 9. přikázání Božímu, N. N.? . . .

Děvčata! Kdyby snad některá z vás mluvila nestydatě (nemravně) nebo kdyby se chovala nestydatě (nemravně), hřešila by proti 6. přikázání Božímu, ale také lidé by o ní říkali, že je nestydatá, nemravná nebo nepočetná. Ale já vás znám a vím, že takovou by žádná z vás nechtěla býti (*děvčata ovšem silně přizvukují*). Když však nikdy nebudete mluvit nic nestydatého (nemravného, nepočetného) a když nikdy se nebudete chovat nestydatě (nemravně, nepočetně), budete se podobat Panně Marii a Pán Bůh z vás bude mít radost. Také lidem se to bude líbit a budou o vás říkat, že jste dívky m r a v n é (početné). Já si myslím, že vy všechny chcete býti m r a v n ý m i děvčaty. Proto vám nyní povím, j a k s e c h o v á d í v k a m r a v n á o d r á n a a ž d o v e č e r a, abyste to také tak dělaly.

Dívka mravná, když ráno vstane s postele, neběhá neoblečená po světnici a zvláště před cizími lidmi se tak neukazuje. Hned se umyje a obleče. Potom se pomodlí, posnídá a jde do školy. Na cestě se k ní někdy přidají kamarádky a ona si cestou s nimi něco vykládá. Při tom neřekne nikdy nic, co se nesluší. Někdy se k nim také přidá nějaký známý chlapec. Když je ten chlapec hodný a mravný, mohou s ním děvčátka také jít a vykládat si s ním. Ale někdy se k nim třeba přidá nějaký větší chlapec nehodný (rozpuštělý) a ten třeba řekne děvčatům něco neslušného (nestydatého). Víte, co udělá dívka mravná, když to uslyší? Hned kluka zakřikne a řekne mu: „Nemluv tak nestydatě! Myslíš, že to budeme poslouchat?“ A když kluk nepřestane tak mluvit, řekne mu mravná dívka: „Když nechceš přestat, jdi od nás pryč! My takové sprostoty nebudeme poslouchat!“ A když kluk přece nepřestane, řekne mravná dívka: „Děvčata, pojďme od něho pryč! Pospíšíme si do školy a ve škole to povíme jeho panu učiteli.“ Tak to udělá dívka mravná, a jestliže ty druhé jsou také mravné dívky, udělají to také tak. A tak jako cestou do školy chová se dívka mravná také ve škole a pak i cestou domů. Chová se tak ovšem také jindy, když ji třeba maminka někam pošle.

Když rodiče dovolí, jde dívka mravná také ven mezi děti nebo na hřiště a tam se baví s ostatními dětmi. Když však vidí, že tam někdo mluví nestydaté řeči, jde raději pryč. Odejde také, když se tam některé děti bijí nebo když klejí a škaredě si nadávají. Taková

společnost není pro mravné děvče. Kdyby tam zůstala, třeba by se také pokazila. Když však mravná dívka vidí, že děti na hřišti slušně mluví a slušně se baví, zůstane tam a také si s nimi hraje. Avšak někdy se také stane, že nějaký nehodný kluk chce na ni sáhnout nějak neslušně (tak, jak se nesluší). Ale dívka mravná si to nedá líbit. Hned takového nezbedu okřikne: „Dej mně pokoj a nechovej se ke mně tak neslušně! Copak nevíš, že se to nesluší? Jak mně nedáš pokoj, půjdu domů a povím to tatínkovi a on to řekne panu učiteli.“ Když mu to dívka tak řekne, jistě jí kluk dá pokoj a raději odejde, aby pak ve škole nedostal.

Venku (na hřišti) mravná dívka dlouho nezůstane. Zvláště tam nikdy nezůstane až do tmy, až by ji maminka musila volat. Jde domů vždycky včas. Před spaním se vždycky nábožně pomodlí večerní modlitby a pak jde spát. Ovšem také při svlékání vždy se chová slušně a mravně.

Děvčata! Ukázal jsem vám, jak se chová mravné děvče celý den od rána do večera. Tak to dělejte také vy. Když se vždycky tak budete chovat, budete hodnými a mravnými dívkami. Takové má Pán Ježíš a Panna Maria nejradši. Takové děti Pán Ježíš k sobě volal a o takových dětech řekl: „Nechte maličké přijíti ke mně a nebraňte jim, neboť takovým patří království nebeské.“ Budete pak jistě miláčky Božími a miláčky Panny Marie. Také váš anděl strážný bude z vás mít radost.

Nyní se ještě pomodlíme k andělu strážnému, aby vás chránil na duši i na těle, abyste stále byly hodnými a mravnými dívkami:

„Anděle Boží, strážce můj . . .“

Na konec katecheta zpytuje s dětmi svědomí o 6. a 9. přikázání Božím a je-li dosti času, také o ostatních již probraných přikázáních Božích.

O 7. a 10. přikázání Božím.

„Dnes se budeme učit o dvou přikázáních Božích najednou, a to o 7. a 10. přikázání Božím. Jak zní 7. přikázání Boží? . . . Jak zní 10. přikázání Boží? Tato dvě přikázání jsou podobná a proto se o nich budeme učit najednou (zároveň), aby to bylo kratší.

Že jsou ta dvě přikázání Boží podobná, o tom jsme se učili hned na podzim, jak jsme se začali učit o desateru přikázání Božích.

Vzpomeňte si na to! Když v tom 10. přikázání Božím stojí: „Aniž požádáš statku jeho,“ vzpomeňte si nejprve, čemu říkáme „statek“ nebo „majetek“. Co je to? (*To je to, co někdo má, co někomu patří.*) Jaký majetek na př. mají vaši rodiče? . . . Jaký majetek máte vy? . . . Řekly jste, že váš majetek jsou šaty, hračky, knížky a peníze, které jste od někoho dostaly. A smí vám někdo z toho vašeho majetku (statku) něco vzít neboli ukradnout? (*Nesmí.*) Proč ne? Kdo to zakazuje? (*Pán Bůh.*) V kolikátém přikázání Božím to Pán Bůh zakazuje? (*V 7. přikázání Božím.*) Jak to tam stojí? (*Nepokradeš!*) Kdyby vám někdo z vašeho majetku něco vzal, třeba korunu nebo knížku, čeho by se dopustil? (*Dopustil by se hříchu.*) Proti kolikátému přikázání Božímu by hřešil? . . . Ale některý chlapec chce jít do cizí zahrady na jablka. Chce neboli ž á d á si ta cizí jablka ukradnout. Už přelézal plot cizí zahrady, ale vtom tam uviděl zlého psa. Proto honem seskočil s plotu a utekl. Ukradl cizí jablka? Neukradl je doopravdy, ale c h t ě l (přál si, ž á d a l si) je ukradnout. A to je také hřích. Ten chlapec však nehřešil proti přikázání 7., ale hřešil proti 10. přikázání Božímu. Jak to stojí v tom 10. přikázání Božím? . . . — Vzpomeňte si také na příklad o Jiříkovi, který jsem vám na podzim vykládal. Co si jednou přinesl Jiřík do školy? (*Obrázkovou knížku.*) Kdo mu ji v přestávce chtěl ukradnout? (*Jeník.*) Ukradl mu ji doopravdy? (*Neukradl.*) Proč? (*Protože se pořád někdo díval.*) Hřešil tedy Jeník proti 7. přikázání Božímu? (*Nehřešil.*) Proč? (*Protože mu ji doopravdy neukradl.*) Neukradl, ale c h t ě l nebo žádal si mu ji ukrásti. Nehřešil tedy proti 7. přikázání Božímu, ale proti jinému přikázání Božímu. Proti kolikátému přikázání Božímu? Jak zní 10. přikázání Boží? . . .

Z toho, co jsme si nyní pověděli, už vy samy, děti, vidíte, že 7. a 10. přikázání Boží jsou p o d o b n á přikázání. Proto se o nich učíme najednou. Kdo tedy hřeší proti 7. přikázání Božímu? (*Kdo něco ukradne.*) A kdo hřeší proti 10. přikázání Božímu? (*Kdo c h c e něco ukrásti.*) Nyní ty dva hříchy napíšeme na tabuli:

Proti 7. a 10. přikázání Božímu hřeší:

K d o n ě c o u k r a d n e,

k d o c h c e n ě c o u k r á s t i.

Opakuj to, N. N. . . .

K tomu vám, děti, ještě něco povím. Znal jsem jednoho chlapce. Jmenoval se Mírek a chodil do 2. třídy. Jednou vzal Mírek ve škole spolužákovi 20 h a za to musil býti hodinu po škole. Doma si pak s pláčem tatínkovi stěžoval, že vzal jednomu chlapci j e n o m 20 h a za takovou maličkost že ho nechal p. učitel celou hodinu

po škole. Ale tatínek řekl: „To pan učitel dobře udělal. Co by z tebe bylo, kdyby sis navykl už od nynějška krásti? Těch 20 h byla ovšem maličkost, ale kdybys bral kamarádům takové maličkosti teď, dokud jsi ještě malý, navykl by sis na to a pak bys bral čím dál víc. Až budeš velký, ukradl bys třeba někde sto korun nebo ještě víc nebo zlaté hodinky. Byl by pak z tebe zloděj a zavřeli by tě do žaláře. To by byla hanba! Já bych se pak musil za tebe stydět. Za tu krádež ve škole měl bych tě také já potrestat, ale pro tentokrát ti trest prominu, protože ses přiznal a protože už tě potrestal p. učitel. Musíš mně však, Mírku, něco slíbit. Slib mně, že už nikdy nikomu nic nevezmeš, a to ani sebe-menší maličkost. Já nechci míti z tebe zloděje, ale chci míti chlapce p o c t i v é h o.“ A Mírek s pláčem tatínka odprosil, aby se na něj nehněval, a slíbil mu, že už nikomu nic nevezme. A opravdu od té doby Mírek už nikomu nic nevzal, ani peníze, ani pero, ani knížku, ani jablíčko, ani hrušku — nic, docela nic. Tak se stal z Mírka chlapec p o c t i v ý a tatínek měl z něho radost. Avšak ještě větší radost měl z něho Pán Bůh, protože Pán Bůh v tom 7. přikázání Božím také si přeje, abychom byli p o c t i v í. Když Pán Bůh v 7. přikázání Božím z a k a z u j e lidem krásti (aby nekradli), již tím také p ř i k a z u j e lidem, aby v ž d y c k y a ve v š e m byli p o c t i v í.

Řekl jsem, že Pán Bůh přikazuje lidem, aby byli poctiví v ž d y a ve v š e m. Jeden chlapec si také o sobě myslil, že je p o c t i v ý. On totiž nikomu nic neukradl, ani peníze, ani jablíčko, ani pero, ani tužku, zkrátka nic. A přece ten chlapec nebyl poctivý v ž d y c k y a ve v š e m. Jednou doma našel v zásuvce starý peníz, který vypadal jako koruna. Ukázal ho tatínkovi, ale tatínek mu řekl, že ten peníz už neplatí a proto že si za něj nemůže nic koupit, ale že si s ním může třeba hrát. Ale chlapec si myslil: „Já to udělám jinak. Stará Zelinková, co prodává třešně, je už stará a málo vidí. Zajdu k ní navečer, až se bude stmívat a dám jí ten peníz a řeknu jí, aby mně dala za korunu třešni. Ona jistě nepozná, že to není opravdovská koruna a dá mně za korunu třešni.“ A ten chlapec opravdu to tak udělal. Prodavačka nic nepoznala a dala chlapci za korunu třešni. Co myslíte, děti, byl ten chlapec poctivý? (Nebyl.) Proč nebyl poctivý? (Protože prodavačku ošidil.) On ji tedy ošidil nebo se také říká, že ji p o d v e d l o korunu. Místo opravdovské koruny dal prodavačce korunu falešnou.¹⁾ Takovému penízi, který neplatí, říkáme falešný peníz. Mohla si však prodavačka za ten falešný peníz něco koupiti? (Nemohla.) Proč? (Protože by

¹⁾ V tomto případě nebyl to vlastně „falešný“ peníz, ale v běžné mluvě se tak říká každému penízi, který neplatí.

lidé poznali, že je to falešný peníz a nic by jí za něj nedali.) Bylo to tedy tak, jako kdyby ten chlapec nedal prodavačce za ty třešně nic. On tedy vlastně ty třešně prodavačce ukradl. Byl to tedy také hřích proti 7. přikázání Božímu. Však také, když se o tom dověděl tatínek, potrestal nepoctivého chlapce, a kromě toho musil chlapec prodavačce třešně vrátit a ještě ji odprosít.

Povím vám ještě jiný příklad. Jedna mlékařka (panímáma, co prodává mléko) měla dceru Anežku. Anežka chodila už do 4. třídy a někdy také, když měla prázdnou, pomáhala mamince prodávat mléko. Jednou měla maminka moc práce a tak Anežka prodávala mléko sama. Měla už poslední konev a v té bylo ještě 10 l mléka. A tu napadlo Anežce něco nedobrého. Řekla si: „Já vím, co udělám. Naleju do konve 1 litr vody a bude z toho 11 litrů mléka. 1 litr mléka stojí 3 Kčs. Mamince dám peníze za 10 litrů mléka (30 Kčs) a 3 Kčs za ten jedenáctý litr si nechám. Však lidé ani nepoznají, že jsem tam nalila 1 litr vody.“ A tak to také Anežka udělala a za ty 3 Kčs, které jí pak zbyly, si koupila zmrzlinu. Co tomu říkáte, děti? Byla Anežka poctivá, když nalila lidem do mléka vodu? (Nebyla poctivá.) Proč? Protože ty lidi, co koupili od ní mléko, ošídila (podvedla) o 3 Kčs. Lidé pak měli mléko špatnější, protože bylo smícháno s vodou. Co stojí voda? (Nic, voda je zadarmo.) No tak vidíte, a ti lidé ten litr vody v mléce koupili také za 3 Kčs jako by to bylo samé mléko. Anežka tedy ošídila (podvedla) lidi o 3 Kčs. Mohli bychom také říci, že je o 3 Kčs okradla. Čeho se tím dopustila? ... Proti kolikátému přikázání Božímu tím hřešila? ... Takovému hříchu říká se také p o d v o d. Jak se také říká takovému hříchu? ... Jsou však ještě jináči podvody, kterých se někdy dopouštějí nepoctiví lidé, ale o těch uslyšíte, až budete větší.

Z toho, co jsem vám nyní vykládal, jste poznali, že proti 7. a 10. přikázání Božímu hřeší také ten, kdo někoho ošídí neboli podvede o peníze (o majetek). My si ten hřích nyní přepíšeme k těm prvním dvěma hříchům.

Kdo ještě hřeší proti 7. a 10. přikázání Božímu?

Kdo někoho ošídí (podvede).

Opakuj to, N. N. ... Opakuj všechny 3 hříchy, N. N. ...

Nikdy, děti, nikoho nešídte a nepodvádějte! Kdybyste to dělaly, byly byste děti nepoctivé a možná, že by z vás později byli zloději (zlodějky). A to byste jistě nechtěly. Buďte poctivými vždycky a ve všem!

Jeden chlapec šel po ulici a našel desetikorunu. Chtěl si ji nechat a těšil se, že si za ni něco koupí u cukráře. Ale vtom uviděl,

jak proti němu jde malá holčička. Stále se dívala k zemi a byla celá uplakaná. Chlapec se jí zeptal: „Proč pláčeš?“ A děvče řeklo: „Maminka mne poslala pro chléb s desetikorunou a já jsem ji cestou ztratila. Nevidíš ji někde?“ Tu chlapci hned napadlo, že ta desetikoruna, kterou našel, patří jistě tomu děvčeti. Bylo mu líto ubohého děvčete. Dal mu tedy tu desetikorunu a řekl: „Vezmi si tu desetikorunu. Já jsem ji prve našel a chtěl jsem si ji nechat. Kdybych si ji nechal, byl bych nepoctivý, ale já nechci býti nepoctivým. Na, vezmi si ji!“ Dívinka přestala plakat, s radostí si vzala desetikorunu a chlapci poděkovala. Chudinka! Tatínek jí umřel a její maminka byla chudobná a jiných peněz už neměla. Kdyby děvče nebylo přineslo domů ani chléb, ani peníze, nebyly by měly s maminkou co jíst. Proto měla dívka takovou radost, že jí poctivý chlapec tu desetikorunu vrátil. Ale také chlapec měl z toho radost. Cítil, že jej za to v duši někdo chválí. Co to asi bylo? (*Svědomy.*) To svědomí mu řeklo, že dobře udělal, když tu nalezenou desetikorunu děvčeti vrátil. Udělal tím také radost Pánu Bohu, protože Pán Bůh také poroučí, abychom byli poctiví. Ale ten chlapec si teď také umínil (udělal předsevzetí), že nikdy si nenechá to, co najde. Byl to tedy chlapec poctivý. Ale byl by býval poctivým, kdyby si byl tu desetikorunu nechal, jak napřed chtěl? (*Ne, to by byl nepoctivým.*) Proč? (*Protože ta desetikoruna nebyla jeho, ale patřila děvčeti, které ji ztratilo.*) Kdyby si ji byl chlapec ponechal, byl by si nechal c i z í m a j e t e k. Bylo by to tak, jako by byl tu desetikorunu u k r a d l. Byl by se tedy ten chlapec dopustil hříchu. Proti kolikátému přikázání Božímu by byl hřešil? . . .

A tak je to, děti, vždycky: Kdo něco najde a nechá si to, hřeší také proti 7. přikázání Božímu. My si tedy ten hřích připišeme na tabuli k těm ostatním hříchům:

K d o n ě c o n a j d e a n e c h á s i t o.

Opakuj to, N. . . . Opakuj s tabule všechny hříchy proti 7. a 10. přikázání Božímu, N. N. . . .

Děti! Vy zajisté všechny chcete býti p o c t i v ý m i. Proto když něco najdete, nenechte si to, ale vraťte to tomu, kdo to ztratil, jakó to udělal ten chlapec. Ale vy třeba nebudete vědět, kdo to ztratil a nijak se to nedovíte. Já vám tedy povím, jak to máte udělat, když něco najdete a když se nedovíte, kdo to ztratil.

Najdete třeba někde na ulici (na návsi) nebo v polích nebo v lese (v parku) něco dražšího, na př. tobolku (taštičku) s penězi, hodinky, zlatý nebo stříbrný řetízek, brožu, kabelku, deštník, knihu a pod. Když se nedovíte, kdo to ztratil, dejte nalezenou věc velebnému pánovi (třeba ve škole nebo v neděli před mší svatou

v sakristii) a řekněte mu, že jste ji našly. Velebný pán pak to ohlásí v kostele na kazatelně. V kostele bývá hodně lidí a ti pak to řeknou ještě druhým lidem. Tak se o tom doví i ten, kdo tu věc ztratil a přijde si pro ni k velebnému pánovi.¹⁾

Kdybyste však našly na ulici, v polích nebo v lese něco takového, co má jen malou cenu, na př. 20 h, padesátník nebo korunu, taková maličkost nestojí za to, aby se to ohlašovalo na kazatelně (dávalo se do novin nebo aby se o tom bubnovalo). Takovou maličkost dejte chudému (třeba žebrákovi) nebo ji dejte v kostele do schránky, kde je napsáno „Pro chudé“ nebo „Na kostel“. Z toho se pak dává chudým nebo se z toho kupuje něco do kostela. Když je někdo, kdo takovou maličkost našel, sám chudobný, může si tu maličkost také sám nechat. Ale připomínám vám ještě jednou, že tak to můžete udělat jenom tehdy, kdybyste se nedověděly, kdo to ztratil. Když nevíte, je-li něco „maličkost“ nebo ne, zeptejte se velebného pána nebo pana učitele.

Něco jiného však je, kdybyste našly něco ve škole (ve školní budově) nebo někde před školou; zvláště kdyby to bylo něco takového, co se nosí do školy, na př. knížka, sešit, pero, tužka a pod., ovšem také peníze. Vždyť takovou věc nejspíše ztratil někdo, kdo chodí do školy. To byste tedy musily odevzdat nebo ohlásit všechno, i každou maličkost. Chodily byste po třídách a všude byste se zeptaly, kdo to ztratil. Nejlépe však bude, když to řeknete p. učiteli nebo mně, a my vám poradíme, jak to máte udělat.

(Látka o nálezech se zopakuje.)

Nuže, děti! Když někdy něco najdete, udělejte to vždycky tak, jak jsem vám nyní vyložil. Takové předsevzetí si dnes udělejte. Když to tak vždycky uděláte, budete děti poctivé. Kdybyste si však nalezené věci nechaly, byly byste děti nepoctivé. A to už víte, že by to byl hřích. Proti kolikátému přikázání Božímu byste tím hřešily? . . .

Ale některé děti hřeší ještě jinak proti 7. přikázání Božímu. O tom vám také něco povím.

Některý chlapec ve škole čmárá po lavici inkoustem nebo ji řeže nožem. Tím ovšem lavici kazí nebo poškozují. Avšak je ta lavice jeho? Je to jeho majetek? *(Není.)* Čí je to majetek? Komu patří? To vy nevíte, ale já vám to povím: Všechny lavice ve škole koupila zdejší obec a proto patří obci. A když jsou lavice poškozeny nebo zničeny, musí je pak obec (pan starosta) dáti spravit nebo koupit

¹⁾ Tak to bývá obyčejem v menších místech. Ve velkých městech odevzdávají se nalezené věci na radnici nebo na policejní strážnici, odkud se pak ztracená věc obyčejně ohlásí v novinách. Zde se ovšem katecheta řídí dle místních poměrů.

nové a to stojí moc peněz. A víte, kdo to musí zaplatit? (*Obec.*) Ovšem obec, ale kdo je to ta „obec“? To jsou zdejší lidé a ovšem také vaši rodičové. Kdo tedy ve škole poškodí lavice, je to takový hřích, jako by zdejšími lidmi a tedy i vlastním rodičům ty peníze ukradl. Proti kolikátému přikázání Božímu tím tedy hřeší?

Ale někdo poškodí ještě jinak cizí majetek. Kdo na př.? (*Katecheta zde uvede různé případy za živé účasti dětí, na př.: Chlapec vytrhl spolužákovi list z Prvouky, zamazal mu inkoustem sešit nebo šaty, pokazil mu naschvál pero, rozbil někomu okno, polámal někomu stromky, děvče trhalo na cizí louce kvítka a pošlapalo trávu a pod. Postup otázek je podobný jako při poškození lavic.*)

Nejvíce by však poškodil cizí majetek, kdo by někomu zapálil dům. Dům by mu shořel a on by si pak musil postavit nový dům, a to stojí moc peněz. A ten, kdo to udělal, by mu ty peníze vlastně ukradl. Proti kolikátému přikázání Božímu by tím tedy hřešil? Já ovšem vím, že vy, děti, byste takový hrozný hřích nechtěly spáchat, aspoň jistě ne naschvál. Ale mohly byste snadno zapálit dům neradý, kdybyste si třeba hrály se sirkami (zápalkami) nebo kdybyste si udělaly ohýnek někde blízko domu nebo u stodoly. To, děti, nikdy nedělejte a ani nechoďte s hořící svíčkou nikam, kde je sláma!

Povězte mně tedy nyní ještě jednou: Proti kolikátému přikázání Božímu hřeší ten, kdo někomu něco poškodí? ... To už je poslední hřích proti 7. a 10. přikázání Božímu a my si ten hřích připsáme na tabuli k těm ostatním hříchům:

Kdo někomu něco poškodí.

Opakuj všechny hříchy proti 7. a 10. přikázání Božímu, N. N. ...

Nyní si ještě udělejte předsevzetí, že se nikdy nedopustíte žádného hříchu proti 7. a 10. přikázání Božímu a že zůstanete vždycky poctivými. Aby vám k tomu Pán Bůh pomáhal, vstaňte a pomodlete se se mnou modlitbičku (napřed já sám a pak vy se mnou): „Dobrotivý Bože, pomáhej nám, abychom vždycky zůstali poctivými a abychom každé nepoctivosti se varovali. Amen.“

Ke konci katecheta zpytuje s dětmi svědomí o 7. a 10. přikázání Božím a je-li dosti času, také o všech již probraných přikázáních.

O 8. přikázání Božím.

„Dnes se, děti, budeme učit o 8. přikázání Božím. Jak zní 8. přikázání Boží? N. ... Něco jsem vám o tom řekl už na podzim,

když jsme se začali učit o 8. přikázání Božím. Pán Bůh zakazuje, aby nikdo neříkal o svém bližním (o jiném člověku) k ř i v é s v ě d e c t v í. „Křivé svědectví“ se říkalo za starodávna (za starých časů), ale teď bychom to mohli říci také jinak, abyste tomu lépe rozuměly. Víte, jak? (*Místo „křivé svědectví“ mohli bychom také říci „lživé svědectví“.*) Ale my to přece budeme říkat také tak jako za starodávna, aby to 8. přikázání Boží znělo pořád stejně. Budeme tedy také říkat „křivé svědectví“, ale myslíte si při tom, že je to „lživé svědectví“. Co si při tom budete myslet? Cože je to? . . .

Pán Bůh tedy v 8. přikázání Božím zakazuje, aby nikdo nemluvil o druhém člověku (o bližním) nic, co není pravda. Ale nejen o bližním, nýbrž vůbec, aby nikdo nemluvil nic l ž i v é h o, aby nikdo n e l h a l. Naopak zase Pán Bůh v 8. přikázání Božím poroučí, aby každý mluvil jen p r a v d u. O Pánu Bohu jste se již učily, že mluví vždycky pravdu. Jaký je Pán Bůh proto, že mluví vždycky pravdu? (*Pán Bůh je pravdomluvný.*) Komu se tedy podobá ten, kdo mluví vždycky pravdu? . . . A víte, kdo první na světě l h a l? (*Zlý duch neboli ďábel.*) Co řekl ďábel Evě, když jednou přišla k zakázanému stromu? (*„Proč vám Pán Bůh přikázal, abyste nejedli ovoce se všech stromů v ráji?“*) Bylo to pravda? (*Nebylo. Pán Bůh jim přikázal, aby nejedli jen s p r o s t ř e d n í h o stromu, ne se všech stromů.*) Mluvil tedy ďábel pravdu? (*Ne, on lhal.*) A kdyby někdo z vás lhal, komu by se tedy podobal? . . . A já myslím, že nikdo z vás by se nechtěl podobat ďáblu, ale že všechny se chcete podobat Pánu Bohu. (*Děti obyečně přisvědčují.*) Proto mluvte vždycky jen p r a v d u a nikdy nelžete!

Nyní vám povím ještě něco více o k ř i v é m s v ě d e c t v í, abyste lépe rozuměly 8. přikázání Božímu.

Už loni jsme se učili, jak zlí Židé chtěli, aby Pán Ježíš byl ukřižován a proto jej zavedli k soudu. Jak se říkalo tomu soudu? (*Židovská velerada.*) Židé zavedli Pána Ježíše do takové veliké světlice, větší než tato třída. Tam sedělo 72 Židů a ti soudili Pána Ježíše. To byla ta židovská velerada. Když tam Pána Ježíše přivedli, pamatujete si ještě, co na něj někteří Židé žalovali? (*Žalovali, že Pán Ježíš řekl, že zboří jerusalemský chrám, t. j. chrám Páně v Jerusalemě.*) A byla to pravda? (*Ne! Pán Ježíš to neřekl.*) A když to nebylo pravda, co tedy to bylo? (*Byla to lež.*) Můžeme také říci, že ti žalobníci žalovali na Pána Ježíše l ž i v ě neboli k ř i v ě. Jak žalovali ti žalobníci na Pána Ježíše? . . . Ale byli tam ještě jiní zlí Židé a ti řekli, že je to pravda, co ti žalobníci žalovali na Pána Ježíše. Řekli, že oni to také slyšeli. Ti lidé však nic takového neslyšeli a nic nevěděli. A přece svědčili, že je to pravda, co ti žalobníci na Pána Ježíše žalovali. Protože s v ě d ě l i, říkáme jim

také svědkové. Ale byla to pravda, co ti svědkové svědčili? *(Ne, to nebyla pravda.)* Co to tedy bylo? *(Byla to lež.)* Proto můžeme také říci, že ti svědkové svědčili na Pána Ježíše lživě neboli křivě. Jak svědčili ti svědkové na Pána Ježíše? ... Tedy: Ti žalobníci na Pána Ježíše křivě žalovali a ti svědkové na něj křivě svědčili. Jak žalovali na Pána Ježíše ti žalobníci? ... A jak svědčili na Pána Ježíše ti svědkové? ... Tak vidíte, děti: Žalobníci křivě žalovali a svědkové křivě svědčili. Ale tím obojí, i žalobníci i svědkové, dopustili se hříchu proti jednomu přikázání Božímu. Víte, proti k o l i k á t é m u přikázání Božímu? *(Proti 8. přikázání Božímu.)* Jak zní 8. přikázání Boží? My si nyní ty dva hříchy proti 8. přikázání Božímu napíšeme na tabuli.

Proti 8. přikázání Božímu hřeší:

Kdo na někoho křivě žaluje,
kdo na někoho křivě svědčí.

Vy, děti, byste ještě nemohly na někoho žalovat u soudu, protože vás by tam ještě nepustili. Ale někdy děti žalují ve škole panu učiteli nebo vel. pánovi na spolužáky nebo do m a t a t í n k o v i a mamince na bratra nebo sestru. Žalují něco a není to pravda. Povím vám příklad.

Dva spolužáci, Karel a Rudolf, chodili do 3. třídy. Jednou Rudolf měl zlost na Karla a chtěl se mu nějak pomstít. Ž a l o v a l tedy ve škole p. učiteli, že ho včera Karel udeřil kamenem do hlavy. A hned se také hlásil Rudolfův kamarád Zdeněk a s v ě d ě l, že je to pravda, že on také viděl, jak Rudolf udeřil Karla kamenem do hlavy. Rudolf tedy na Karla ž a l o v a l a Zdeněk na něj s v ě d ě l. Karel však se dal do pláče a řekl, že to není pravda. Pan učitel si zavolał Rudolfa k tabuli a poručil mu, aby mu ukázal na hlavě to místo, kam ho Karel udeřil kamenem. Rudolf ukázal na jedno místo na hlavě. Pan učitel si to místo dobře prohlédl a pak si prohlédl celou hlavu. Potom se pan učitel přísně podíval na Rudolfa a řekl: „Rudolfe, kdyby tě byl Karel udeřil do hlavy, měl bys někde na hlavě krvavou ránu nebo bouli nebo aspoň modřinu, ale já jsem na celé tvé hlavě nenašel nic, docela nic, ani nejmenší známku po nějaké ráně. Tys, Rudolfe, na Karla žaloval, ale víš, jak?“ Rudolf se začervenal až po uši, sklopil hlavu a mlčel. Ale vtom již ostatní žáci zdvihali ruce a volali: „Rudolf ž a l o v a l k ř i v ě !“ Nyní se pan učitel obrátil na Zdenka a řekl: „Právě jsi slyšel, Zdenku, že Rudolf na Karla žaloval k ř i v ě, ale víš, jak tys na něj s v ě d ě l?“ Zdeněk také studem se červenal a mlčel jak zařezaný. Ale místo něho již volal

ostatní žáci: „Zdeněk s v ě d ě ě l k ř i v ě !“ Oba ti žáci, Rudolf i Zdeněk, zůstali pak za trest po škole a dostali horší známku z chování (z mravů).

Nyní mně, děti, řekněte: Proti kolikátému přikázání Božímu hřešil Rudolf, když na Karla k ř i v ě ž a l o v a l? ... A proti kolikátému přikázání Božímu hřešil Zdeněk, když na Karla k ř i v ě s v ě d ě ě l? ... Tím ovšem oba urazili Pána Boha. Chraňte se tedy, děti, abyste nikdy na nikoho křivě nežalovaly ani křivě nesvědčily. Vzpomeňte si jen, jak ten ubohý chlapec plakal, když nic neudělal a když Rudolf na něj křivě žaloval a když ještě Zdeněk na něj křivě svědčil! Jak mu to bylo líto! Však vám by to jistě také bylo líto, kdyby na vás někdo žaloval nebo svědčil a nebylo by to pravda. Proto, když někdy na někoho žalujete nebo svědčíte, řekněte vždycky jen to, co je pravda. Nikdy žádnou lež! Pán Ježíš jednou řekl: „Co chcete, aby vám lidé činili, to i vy činite jim.“ Jak to řekl Pán Ježíš? ... A chtěly byste snad, aby na v á s někdo křivě žaloval nebo křivě svědčil? ... Jistě že ne. Proto ani vy nesmíte na nikoho křivě žalovat ani křivě svědčit. K tomu však vám připomenu ještě něco. Ve škole nemáte na druhé děti žalovat hned každou m a l i č k o s t, něco takového, co nestojí ani za řeč („on mne drbl do ruky“, „on se kouká do mé knížky“, „ona se podívala dozadu“ a pod.). Takové maličkosti nemáte žalovat ani když je to pravda. Kdo žaluje hned každou maličkost, tomu pak říkají „užalovaný koláček“.

Nyní vám povím jiný příklad. Do jedné školy chodila žákyně Věra Hubatá a ta vykládala o své spolužáknyni Lidušce Poctivé, že doma bere rodičům peníze a že si za ně kupuje mlsky. Vykládala to druhým dětem ve škole i venku na ulici. Ale nebylo to vůbec pravda, byla to lež. A přece některé děti tomu uvěřily a myslely si pak o Lidušce, že opravdu doma krade peníze, že je zlodějka. Chudinka Liduška se pak o tom dověděla a moc se proto naplakala. Vždyť to bylo takové hodné a svědomité děvče! Tak jí ta pomluvačná Věra svou pomluvou ublížila!

Děti, co myslíte? Žalovala snad Věra na Lidušku křivě nebo na ni křivě svědčila? (*Děti obyčejně jsou na rozpacích.*) Já vám to tedy vysvětlím. To je, děti, tak: Kdyby byla Věra tu lež o Lidušce vykládala pí učitelce nebo mně nebo Liduščiným rodičům, tedy vůbec jejím p ř e d s t a v e n ý m, kteří by mohli Lidušku potrestat, řekli bychom, že na ni křivě žalovala. Ale těm to Věra nevykládala. Ona to vykládala druhým dětem a tak tu lež roztrušovala po městě. Lidé říkali, že Věra dělala na Lidušku k l e v e t y. Ať my budeme tomu říkat, že Věra Lidušku p o m l o u v a l a. Jak tomu budeme říkat, N.? A tak je to vždycky: Když někdo vy-

kládá lidem o svém bližním něco špatného a není to pravda (vymyslí si to), říkáme, že ho p o m l o u v á. Jak tomu říkáme, když někdo vykládá o svém bližním něco špatného a není to pravda, N.? Je to ovšem hřích a my takovému hříchu říkáme p o m l u v á. Jak říkáme takovému hříchu, N.? . . . A víte, proč je pomluva hřích? (*Protože ten, kdo pomlouvá, l ž e.*) A víte také, proti kolikátému přikázání Božímu hřeší ten, kdo někoho pomlouvá? (*Hřeší proti 8. přikázání Božímu.*)

My si nyní tento hřích připišeme k těm prvním dvěma hříchům:

K d o n ě k o h o p o m l o u v á (dělá klevety).

Opakuj všechny 3 hříchy proti 8. přikázání Božímu, N. . . .

Děti! Nikdy nikoho nepomlouvejte! Je to hřích proti 8. přikázání Božímu, ale nejen to. Takovou pomluvou byste mohly někomu velice ublížit. Vzpomeňte si jen na hodnou Lidušku, co se naplakala, když se dověděla, jak ji Věra pomlouvala. Tak i vám by to bylo líto, kdyby vás někdo pomluvil. Jak že to řekl Pán Ježíš o tom, co máme dělat lidem? („*Co chcete, aby vám lidé činili, to vy činite jim.*“) A chtěly byste snad, aby vás někdo pomlouval? . . . Jistě že ne! Tak ani vy nikoho nepomlouvejte!

Ale některý chlapec nebo děvče na nikoho křivě nežaluje, ani křivě nesvědčí, ani nikoho nepomlouvá, a přece někdy nemluví pravdu. Nemluví pravdu zase jinak. Jak na př.?

Jeden chlapec byl ve škole nehodný a zůstal pak za to hodinu po škole. Doma však neřekl rodičům, že byl po škole. Báł se, aby nedostal. Proto jim řekl, že si u jednoho kamaráda psal úlohu. Věděl ten chlapec, že to není pravda? (*Věděl*). Věděl tedy, že to není pravda, a přece to tak řekl. Proč? (*Aby nedostal, aby ho rodiče nepotrestali za to, že byl po škole.*) Ten chlapec chtěl tedy rodiče o k l a m a t. Proto jim n a s c h v á l (úmyslně) neřekl pravdu, ale lhal. Říkáme také, že své rodiče o b e l h a l. A tak si pamatujte: Kdo naschvál neřekne pravdu, aby někoho oklamal, říkáme, ž e l ž e. O kom tedy říkáme, že lže? . . . Je to ovšem hřích a takovému hříchu se říká l e ž. A vám jistě již napadlo, proti kolikátému přikázání Božímu hřeší ten, kdo l ž e. Proti kolikátému? (*Kdo lže, hřeší proti 8. přikázání Božímu.*)

My si tedy ten hřích připišeme k těm ostatním třem hříchům proti 8. přikázání Božímu.

K d o l ž e.

Opakuj všechny čtyři hříchy proti 8. přikázání Božímu, N. N. . . .

Děti! Mluvte vždycky pravdu a nikdy nelžete! I kdybyste snad něco špatného vyvedly třeba zde ve škole, my vám to spíše odpustí-

me, když se přiznáte, než kdybyste stále zapíraly. Kdo se p ř i z n á, je pravdomluvný a takovému se může spíše něco odpustit. Ale kdo z a p í r á, ten pak bývá potrestán d v o j n á s o b n ě, když se ukáže, že lhal. Bývá potrestán za to, co zlého provedl a zvláště ještě za to, že lhal. Ať se nikdo nespolehá, že jeho lež nevyjde na jevo, že nikdo nebude vědět, že lhal. Říká se: „Lež má krátké nohy, daleko nedojde.“ Tím se chce říci, že lež obvykle brzy se prozradí (vyjde na jevo) a že potom lhář neujde trestu. Také lež onoho chlapce daleko nedošla — došla jen do druhého dne. Jeden den chlapec rodiče obelhal a hned druhý den ráno potkal jeho tatínek pana učitele, který mu žaloval na jeho chlapce, že ho včera ve škole moc zlobil a že proto musil zůstat po škole. Nyní už tatínek věděl, že ho synek obelhal, a synek pak dostal doma odplatu dvojnásobnou — ovšem rákoskou (za darebáctví ve škole a za lež). Ale od té doby dobře si ten chlapec zapamatoval, že lež má krátké nohy a že daleko nedojde. Potom už nikdy nelhal.

Nyní vám ještě povím jiný příklad. Růžena Suchá, žákyně 3. třídy byla dívka lenivá a zvláště nerada psala úlohy. Jednou zase neměla úlohu. Když pak se jí paní učitelka ptala, kde má úlohu, řekla Růžena, že ji zapomněla doma. Paní učitelka jí tedy řekla, aby si šla pro ni domů. Růžena odešla, ale za chvíli se vrátila bez úlohy a řekla paní učitelce, že u nich je zamčeno, že nikdo není doma. Paní učitelka však zavolala jednu hodnou žákyni a řekla jí: „Jdi, Mařenko, k Suchým a podívej se, je-li u nich zamčeno. Růžena možná chytla špatně za kliku.“ Ale Růžena, jak uslyšela, že Mařenka má k nim jít, hned s pláčem se přiznala paní učitelce, že ji obelhala, že ona úlohu vůbec nemá, a prosila paní učitelku, aby jí to odpustila. Paní učitelka jí pak řekla: „Vidíš, Růženo, tys mne dnes dvakrát obelhala. Řeklas mně, že máš úlohu doma a nebylo to pravda. Potom zase řeklas, že je u vás zamčeno a také to nebylo pravda. Za tuto dvojí lež měla bych tě přísně potrestat. Ale protože se to stalo poprvé, a protože ty ses na konec přece přiznala, odpouštím ti pro tentokrát. Jen úlohu si zde musíš po škole napsati. Kdyby však se to stalo ještě jednou, vzkázala bych to mamince a dostala bys horší známku z chování. Pamatuj si však, že lež je hřích proti 8. přikázání Božímu, a slib mně, že už vícekrát lháti nebudeš.“ Růžena to paní učitelce slíbila a poděkovala jí, že jí odpustila. Potom už nikdy nelhala.

Vidíte, děti, že i Růžena se přesvědčila, že lež má krátké nohy a že daleko nedojde. Nečekejte však, až i vy samy se o tom přesvědčíte, ale udělejte si předsevzetí (umňte si), že budete mluvit vždycky jen p r a v d u. Tak se svou pravdomluvností budete podobat Pánu Bohu a budete zachovávat 8. přikázání Boží.

A teď si, děti, povíme ještě něco nového. Mluvili jsme dnes už o tom, jak Židé odvedli Pána Ježíše k soudu. Pamatujete si ještě, jak se jmenovala ta zahrada, ve které se Pán Ježíš modlil večer před svým utrpením? . . . Kdo tam byl s Pánem Ježíšem? . . . Kolik jich tam tedy bylo dohromady? . . . A do té Getsemanské zahrady přišli židovští vojáci na Pána Ježíše. Co mu chtěli udělat? (*Chtěli mu svázat ruce a pak ho chtěli odvést k soudu.*) Ale byli tam čtyři muži. Věděli ti vojáci, který z nich je Pán Ježíš? (*Nevěděli.*) Ale někdo s nimi šel a chtěl jim ukázat, který z nich je Pán Ježíš, aby ho mohli svázat a odvést k soudu. Tomu se říká, že chtěl Pána Ježíše z r a d i t. Víte, kdo to byl? . . . Ale Jidáš se přece jen trochu styděl Pána Ježíše zradit, protože Pán Ježíš mu prokázal mnoho dobrodiní. Proto ho chtěl zradit nějak chytrácky, t. j. tak, aby Pán Ježíš ani nepoznal, že ho Jidáš zradil. Řekl tedy vojákům: „Kterého já políbím, toho se chopte!“ Pak udělal Jidáš takový nábožný, líbezný a laskavý obličej (tvář), jako by měl Pána Ježíše kdovíjak rád. Při tom políbil Pána Ježíše a řekl: „Zdráv buď, Mistře!“ Ale Pán Ježíš hned poznal, že to Jidáš nemyslí doopravdy, že on jenom tak dělá, jako by měl Pána Ježíše moc rád a jako by jej chtěl pozdravit, ale že jej tím chtěl zradit Židům. Zkrátka: Pán Ježíš věděl, že se Jidáš p ř e t v a ř u j e. Proto mu Pán Ježíš řekl: „Příteli, nač jsi přišel? Políbením mne chceš zradit?“ Z toho vidíte, děti, jak byl Pán Ježíš d o b r ý. Jidáš ho zradil a Pán Ježíš mu ještě řekl: „Příteli!“ Ale když Jidáš viděl, že Pán Ježíš poznal jeho ošklivou p ř e t v á ř k u, odešel s hanbou s toho místa pryč.

Jak tomu tedy říkáme, když Jidáš udělal nábožný, laskavý obličej, a když se tvářil (dělal), jako by měl Pána Ježíše moc rád a jako by jej chtěl pozdravit, ale nemyslí to doopravdy, nýbrž jej chtěl tím zradit? (*Tomu říkáme, že se Jidáš p ř e t v a ř o v a l.*) Ale ten, kdo se přetvařuje, je také lhář. Obyčejný lhář lže ústy (řečí), přetvařovač lže svou tváří, obličejem a celým chováním. Jinak se tváří a jinak si myslí. Na př. některý chlapec ve škole, když se na něj nedívám, nedává pozor, šeptá, směje se a dělá hlouposti. Ale když se na něj podívám, hned udělá tak nábožný obličej a tváří se tak nevinně, jako by byl ten nejhodnější chlapec. Co dělá takový chlapec? Jak tomu říkáme? (*On se přetvařuje.*)

Řekli jsme si prve, že ten, kdo se přetvařuje, je také l h á ř. Proti kolikátému přikázání Božímu hřeší tedy ten, kdo se přetvařuje? . . . My si nyní k těm ostatním hříchům proti 8. přikázání Božímu přepíšeme ještě tento hřích:

K d o s e p ř e t v a ř u j e.

Tak už máme na tabuli všechny hříchy proti 8. přikázání Božímu.

Opakuj je všechny, N. N. . . .

Děti! Jako nemáte nikdy lháti, tak se také nemáte nikdy přetvařovati. Komu se podobá ten, kdo lže? (*Podobá se ďáblu.*) A komu se podobá ten, kdo se přetvařuje? (*Podobá se Jidášovi.*) A já myslím, že tak jako nikdo z vás by se nechtěl podobat ďáblu, tak by se nechtěl podobat ani Jidášovi. Ostatně už se kolikrát stalo, že ten, kdo se přetvařoval, sám se tím vytrestal nebo můžeme také říci, že si na sebe přivolal Boží trest. Řeknu vám příklad.

Jedna maminka měla dvě děti, Josífka a Mařenku. Josífek chodil do 3. třídy, Mařenka teprve do 2. třídy. Jednou šla maminka do trhu, ale než odešla, dala dětem přebírat misku hrachu a řekla jim: „Koupím na trhu švestky. Bude-li hrách přebraný, až se vrátím, dostanete za odměnu každý talíř švestek. Nebude-li přebraný, nedostanete nic.“ Když maminka odešla, děti přebíraly hrách, ale Josífka to brzy omrzelo. Začal se kroutit a nařikal, že ho bolí žaludek. Mařence bylo bratra líto. Dala mu tedy na lavici s postele polštář a řekla mu, aby si lehl, že ona bude hrách přebírat sama. Josífek si tedy lehl na lavici a dělal nemocného. Doopravdy mu však nebylo nic, ale nechtělo se mu přebírat hrách. Co tedy dělal Josífek? (*Přetvařoval se.*) Asi za hodinu vrátila se maminka z trhu a přinesla plný koš švestek. Hned se podívala na misku a divila se, že hrách není ještě přebrán. Ale Mařenka řekla: „Maminko, hrách není ještě přebraný, protože jsem přebírala sama. Josífka, chudáka, bolí žaludek, a proto leží na lavici. Však já ten hrách už sama přeberu.“ Maminka pochválila Mařenku, že byla tak pilná, a dala jí plný talíř krásných švestek. Jak to uviděl Josífek, který měl švestky velice rád, vyskočil s lavice a těšil se, že dostane také talíř švestek. Ale maminka řekla: „Ne, Josífku, ty nesmíš jísti švestky, když tě bolí žaludek. To bys mohl ještě víc onemocnět a třeba bys mohl z toho i umřít.“ Ale Josífek tvrdil, že teď už mu nic není, že už ho žaludek nebolí. Maminka však řekla: „Tedy dobrá, Josífku, ale přece z opatrnosti s tím počkáme ještě do zítřka. Zítra tě zavedu k lékaři a teprve jestli pan doktor uzná, že jsi už docela zdravý, dostaneš švestky.“ Nyní teprve poznal Josífek, že se svou přetvářkou dostal do pasti. A on měl švestky tak rád! Proto s pláčem se přiznal mamince, že ho ani prve nic nebolelo, že se jen tak přetvařoval, aby nemusil přebírat hrách. Prosil také maminku, aby mu to odpustila, že už se víckrát přetvařovat nebude. Maminka ho pokárala za tu přetvářku a řekla: „Protože ses přiznal, Josífku, a slibuješ polepšení, odpustím ti to, ale docela bez trestu to nebude. Musíš napřed sám přebrat hrách, který ještě není přebrán, a pak ti dám švestky, ale zatím jen tři na ochutnání. Teprve zítra dostaneš plný talíř jako Mařenku.“ Tak se tedy Josífek svou přetvářkou sám vytrestal.

Vám pak, děti, ještě jednou kladu na srdce: Nikdy nelžete a nikdy se nepřetvařujete! Buďte pravdomluvné jako váš Otec nebeský jest nejvš *pravdomluvný*.

Ještě se pomodlíme modlitbičku, aby nám Pán Bůh pomáhal zachovávat 8. přikázání Boží:

„Pane Bože, pomáhej nám,
abychom vždy pravdu mluvili
a všeliké lži se varovali. Amen.“

Na konec katecheta zpytuje s dětmi svědomí o 8. přikázání Božím a zbude-li čas, také o celém Desateru.

Nyní, když už je výklad Desatera ukončen, zpytuje katecheta s dětmi svědomí o celém Desateru častěji, zvláště ku konci hodiny, zbude-li chvílka času.

Přehled hříchů proti Desateru,

jak byly napsány na školní tabuli postupem katechesí o jednotlivých přikázáních Desatera:

1. přikázání Boží: V jednoho Boha věřiti budeš!

Proti 1. přikázání Božímu hřeší:

kdo nevěří v Pána Boha,

kdo věří v pověry,

kdo se nemodlí,

kdo se modlí roztržitě.

2. přikázání Boží: Nevezmeš jména Božího nadarmo!

Proti 2. přikázání Božímu hřeší:

kdo bere jméno Boží nadarmo,

kdo kleje,

kdo se Pánu Bohu rouhá.

3. přikázání Boží: Pomni, abys den sváteční světil!

Proti 3. přikázání Božímu hřeší:

kdo v neděli nebo ve svátek pracuje,

kdo v neděli nebo ve svátek nejde na mši svatou,

kdo se v kostele chová neuctivě.

4. přikázání Boží: Cti otce svého i matku svou,
abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi!

Proti 4. přikázání Božímu hřeší:

kdo své rodiče a učitele nectí (chová se k nim neuctivě),
kdo je zlobí a zarmucuje,
kdo je obelhává,
kdo jich neposlouchá,
kdo se posmívá starým lidem.

5. přikázání Boží: Ne zabiješ!

Proti 5. přikázání Božímu hřeší:

kdo někoho zabije (úmyslně, naschvál),
kdo někoho poraní,
kdo někoho bije,
kdo se na někoho hněvá (zlobí),
kdo někomu nadává,
kdo kazí malé děti,
kdo sám sebe zabije (úmyslně, naschvál),
kdo si škodí na zdraví,
kdo trápí zvířata.

6. přikázání Boží: Nesesmilníš (nebuď nemravný)!

9. přikázání Boží: Nepožádáš manželky bližního svého!

Proti 6. a 9. přikázání Božímu hřeší:

kdo mluví něco nestydatého (nemravného),
kdo se chová nestydatě (nemravně).

7. přikázání Boží: Nepokradeš!

10. přikázání Boží: Aniž požádáš statku jeho (bližního)!

Proti 7. a 10. přikázání Božímu hřeší:

kdo něco ukradne,
kdo chce něco ukrásti,
kdo někoho ošidí (podvede),
kdo něco najde a nechá si to,
kdo někomu něco poškodí.

8. přikázání Boží: Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému!

Proti 8. přikázání Božímu hřeší:

kdo na někoho křivě žaluje,
kdo na někoho křivě svědčí,
kdo někoho pomlouvá (dělá klevety),
kdo lže,
kdo se přetvařuje.

DOSLOV

ke katechesím o desateru Božích přikázání.

Všechny katechese, jak viděti, jsou podány postupem *i n d u k č n í m*. Vyučujeme-li indukci pravdám náboženským, musíme bráti konkrétní případy nebo příklady, ze kterých indukujeme náboženské pravdy, z pramenů zjevení Božího (z Písma svatého a z tradice). Tím nabývají náboženské pravdy rázu nadpřirozeného, neboť dotyčná náboženská pravda se tak svým postupem dětem nejen vyloží, ale zároveň je tím podán důkaz, že je Bohem zjevena. V opačném případě, kdyby se totiž braly příklady nebo zjevy z obyčejného života a z přírody, trpěl by tím nadpřirozený ráz křesťanských pravd. Poněvadž však v těchto katechesích jsou uvedeny také četné příklady ze života dětského, na kterých se také náboženské poučky názorně vysvětlují, mohl by se někdo domnívati, že tím byla uvedená nábožensko-indukční zásada porušena. Ale tomu tak není. Všechna přikázání Boží — i jako celek i jednotlivě — vyvozují se ze zjevení Božího (ze zákonodárství na hoře Sinaj) a tím je katechesím nadpřirozený ráz zachován. Dalším postupem dělí se ovšem každé přikázání v různá odvětví či jakési součástky, jak se jeví v lidském životě, na př. „Nezabiješ“: vražda, poranění bližního, sebevražda, pohoršení atd. Avšak tato „odvětví“ téhož přikázání již nevyžadují nutně, aby jejich indukční příklad byl také vzat z pramenů zjevení Božího, neboť této zásadě je učiněno zadost tím, že již dotyčné přikázání Boží samo koření ve zjevení Božím. U jednotlivých odvětví téhož přikázání jde pak hlavně o to, aby dětem byla vysvětlena názorně a prakticky tak, aby děti měly o nich *j a s n é p ř e d s t a v y*. A toho se nejsnáze dosáhne právě příklady ze života dětského, protože takové příklady malé děti nejvíce upoutají.

S protivné strany vytýká se někdy našim výkladům Desatera, že více se zabývají jejich stránkou negativní než pozitivní. To také asi bylo podnětem autoru našeho katechismu, že se v něm postavil zase na stanovisko opačné. Bez ohledu na to, jde-li o přikázání pozitivní či negativní, probírá každé přikázání pozitivně a pak teprve negativně. Tento postup však není správný, protože je nepřirozený. Při negativních přikázáních znemožňuje katechetovi vycházeti indukčně přímo z přikázání a nutí ho k nepřirozenému „skoku“ z negativa do positiva. Nejlépe řešil tuto otázku náš starý katechismus a také bývalý katechismus Kanisiův: U přikázání pozitivních byly nejprve probírány příkazy pozitivní a pak negativní

(hříchy), kdežto u přikázání negativních byl postup opačný. Že je v Desateru více přikázání negativních než pozitivních, za to nikdo nemůže. Je přece přirozeno, že zákonodárství sinajské je přizpůsobeno lidské vůli, která „post lapsum“ je více nakloněna ke zlému než k dobrému. Ostatně každý katecheta ví ze zkušenosti, že děti spíše chápou, kdo je zloděj než kdo je poctivec a spíše pochopí, kdo je pyšný než kdo je pokorný. Proto také není šťastně formulováno zpytování svědomí v naší Prvouce (čl. 82. Které hříchy mám na sobě?) Otázky jsou tam kladeny vesměs pozitivně. To je sice samo o sobě ideální, ale děti to jednak mate a jednak málo to vyhovuje dětské chápavosti.

Účelem těchto katechesí o Desateru jest připravit děti ku sv. zpovědi a proto také výsledkem indukčního postupu u každého přikázání jest jen stránka negativní, t. j. řada hříchů, pokud ovšem je mohou chápati děti nižšího stupně. Avšak přesto v každé katechesi je stejně propracována i stránka pozitivní, takže také po této stránce zcela vyhovují.

Jsou ovšem tyto katechese většinou dosti dlouhé, ale délku jejich zavinují hlavně dvě věci: náležité propracování učiva za živého kontaktu s dětmi a četné příklady z dětského života. Ale tak je to nutno, má-li pozornost dětí býti upoutána a mají-li děti mítí jasné představy. Takové katechese však, i když jsou delší, děti neunavují, ale naopak je nejen poučují a povzbuzují, ale také baví. Při nich děti nejen si nehrají a nešeptají, ale dávají stále pozor. Děti se zde pohybují stále v okruhu dětského života. Stálým kontaktem s tímto životem, kde se dětem podávají náboženské pravdy v konkrétních formách dětskému duchu nejprístupnějších, vnikají náboženské pravdy v jejich mysl i do jejich srdce přímo hravě, takřka nepozorovaně. Jestliže při tom katecheta udržuje také živý kontakt s dětmi častými otázkami, na které děti odpovídají jednak ze svých zkušeností a jednak z fondu svých posavadních náboženských vědomostí, spolupracují tím také děti na svém náboženském vzdělání a proto představy takto získané jsou jasnější a trvalejší. I když děti ani pak nedovedou vždy theoreticky vyložití na př. co je lež, pomluva a pod., přece jen hlavní nebo aspoň některé znaky těchto představ jim utkví v mysli aspoň tak, že za dané příležitosti v konkrétním případě si uvědomí: Toto je lež, toto byla pomluva a pod. To pro dětský život stačí a pro budoucnost má dítě již pevný základ. Nesmíme si ovšem nikdy mysliti, když jsme dětem něco řádně vyložili, že to děti vědí i pro budoucnost. To by byl velký omyl. Látku, kterou jsme ve škole probrali, nutno za každé vhodné příležitosti s dětmi opakovat i, neboť představy, na které nemáme příležitosti si vzpomenouti, znenáhla se zatemňují.

Kdo náležitě uváží vše, co výše řečeno, a mimo to i jednoduchou dětskou řeč, kterou katechese jsou podány, uzná zajisté, že katechese samotnou svou délkou děti 2. školního roku by nepřetěžovaly. Jde však o něco jiného. Jest totiž možno, že by na takové katechese někdy nestačil č a s. Mohl by sice katecheta některé katechese také zkrátit tím, že na některých místech, kde jsou dva souběžné příklady, by uvedl jen jeden příklad, ale to by mnoho nepomohlo. Kdyby však katechese i jinak byly zkráceny, byly by pak málo propracovány, což by ovšem bylo na újmu jasnosti představ.

Jest tedy otázka: Jak si zde pomoci? Zkrátiti katechese vůbec nebylo by rozumné již také z ohledu na budoucnost, neboť zatím ještě nevíme, jaké změny mohou nastati v osnovách v budoucnosti. Není totiž vyloučeno, že v nových osnovách bude 2. školní rok věnován pouze nebo aspoň hlavně přípravě k prvnímu přijetí svatých svátostí, k čemuž ovšem patří také výklad Desatera. Tak je to ostatně zavedeno také v některých cizozemských diecésích. Kdyby se ve 2. školním roce biblické články, které dnes v tomto ročníku zabírají mnoho času, omezily pouze na ty články, které jsou nutny k pochopení svátků církevního roku, zbylo by na přípravu k sv. svátostem tolik času, že by se mohly jak katechese o Desateru, tak i katechese o přípravě bližší probíratí nezkráceně dle této příručky. Biblické články probíraly by se hlavně v 1. a pak ve 3. školním roce, kde se příprava ke svátostem pouze opakuje. Takovou změnou osnov pro 2. školní rok by se také značně ulevilo osnovám pro 4. školní rok, kde jsou děti přetíženy hlavně tím, že je v katechismu učivo o Desateru zbytečně učeně rozškatulkováno, čímž však nemálo trpí přehled a děti z tobo mnoho nemají. Ve 4. školním roce by se pak mohlo prostě opakovati učivo o Desateru, jak bylo probráno ve 2. a 3. školním roce dle těchto katechesí, při čemž jen některé příklady příliš „dětské“ mohly by se nahraditi příklady staršímu věku přiměřenějšími a mimo to by se tam vložilo a stejným postupem by se probíralo také to, oč náš katechismus podává více (ovšem také látka pozitivní). Proto jsem také nedal před jednotlivé hříchy číslice, neboť pak by již bylo obtížnější vkládati na patřičná místa řádky nové. Ostatně číslice byly by tam celkem zbytečné a děti se tomu naučí snadněji bez číslic. Kdyby takto výklad Desatera ve 4. šk. roce byl zjednodušen, nebyl by 4. ročník tak přetížen a ostatní osnovami předepsaná látka snadno by se pak zdolala.

Zbývá ještě promluvit o tom, jak si může katecheta za n y n ě j š í c h o s n o v upravití látku o Desateru pro prvokomunikanty, aby vystačil s časem. Prostě si rozdělí látku na dva roky, t. j. na 2. a 3. školní rok a to tak, že ve 2. školním roce probere jen to nejdůležitější a pro ten ročník nejvhodnější, kdežto ostatní látku

ponechá si až pro 3. školní rok. Pranic nevadí, že při tomto postupu budou ve 2. šk. roce některé hříchy vynechány, neboť u takových dětí jde jen o hříchy všední.

Hodně času ušetří si také katecheta, jestliže při opakování neopakuje s dětmi příklady z dětského života. Takové příklady děti ovšem rády vykládají, ale zabere to mnoho času a není toho třeba. Vykládá-li katecheta příklad živě a mluvou dětem přiměřenou, děti si příklad zapamatují spíše než co jiného, takže na př. v případě pokušení (ke lži a pod.) snadno si vzpomenou na odstrašující příklad, který ve škole slyšely. Při opakování ve škole stačí, když katecheta se přesvědčí, mají-li děti správné představy o hříších proti Desateru, které byly minule probrány a ovšem také o opačných příkazech pozitivních. O tom možno se přesvědčiti i na příkladech vypravovaných, ale netřeba k tomu znovu vykládati příklad celý, leč jde-li o příklad biblický. Řeknu na př.: „Vzpomeňte si na toho chlapce, který našel desetikorunu. Jaký byl ten chlapec? (Byl poctivý.) Proč říkáme, že byl poctivý? Co udělal, když našel desetikorunu?“ Nebo jindy: „Vzpomeňme si na Josífka. Proč říkáme, že se přetvařoval?“ (On dělal, jako by ho bolel žaludek a nebylo to pravda.) Podobně postupujeme také při jiných představách. Vše ostatní — také působení na cit a vůli dětí — vykonala již správně podaná katechese.

Jelikož příklady z dětského života, které v katechesích uvádím, nemají také účel dokumentární jako na př. příklady biblické, nýbrž mají pouze dětem o b j a s ň o v a t i náboženské představy, může si je katecheta také upravit dle toho, jaké děti právě učí, na př. „dívčí“ příklad na „chlapecký“ a naopak.

V následujícím přehledu uvádím hříchy, o kterých katecheta poučí již děti 2. šk. roku. V katechesi podá ovšem také látku pozitivní, která je opakem dotyčných hříchů, jak je uvedena na příslušných místech katechesí.

Přehled hříchů proti Desateru jen pro 2. školní rok.

1. přikázání Boží: V jednoho Boha věřiti budeš!

Proti 1. přikázání Božímu hřeší:

kdo nevěří v Pána Boha,

kdo věří v pověry,

kdo se nemodlí,

kdo se modlí roztržitě.

2. přikázání Boží: Nevezmeš jména Božího nadarmo.

Proti 2. přikázání Božímu hřeší:

kdo bere jméno Boží nadarmo,
kdo kleje.

3. přikázání Boží: Pomni, abys den sváteční světil!

Proti 3. přikázání Božímu hřeší:

kdo v neděli nebo ve svátek nejde na mši svatou,
kdo se v kostele chová neuctivě.

(O práci v neděli a ve svátek zmíní se katecheta jen krátce, na př. takto: „V 3. přikázání Božím Pán Bůh přikazuje lidem, aby v neděli a ve svátek nepracovali. Jen někdy se smí v neděli a ve svátek pracovat; třeba když hoří, smí se hasit a odnášet nábytek, nebo když o žních mají lidé na poli požaté obilí suché a je vidět, že bude pršet, mohou lidé obilí svážet do stodol. Ale to se týče lidí dospělých, kteří pracují. Vás se to netýče, protože vy ještě nepracujete. Vy se také o tom budete učit, ale až budete trochu starší (ve 3. třídě). Letos zatím vám povím jen to, co také vám Pán Bůh poručí v 3. přikázání Božím.“)

4. přikázání Boží: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi!

Proti 4. přikázání Božímu hřeší:

kdo své rodiče a učitele nectí (chová se k nim neuctivě),
kdo je zlobí a zarmucuje,
kdo je obelhává,
kdo jich neposlouchá.

5. přikázání Boží: Nezabiješ!

Proti 5. přikázání Božímu hřeší:

kdo někoho zabije (úmyslně, naschvál),
kdo někoho poraní,
kdo někoho bije,
kdo se na někoho hněvá (zlobí),
kdo někomu nadává.

6. přikázání Boží: Nesesmilníš (nebuď nestydatý, nemravný)!

9. přikázání Boží: Nepožádáš manželky bližního svého!

Proti 6. a 9. přikázání Božímu hřeší:
kdo mluví něco nestydatého (nemravného),
kdo se chová nestydatě (nemravně).

(V příslušné katechesi je také odstavec o 9. přikázání Božím. I tento odstavec může katecheta ve 2. šk. roce vynechat a ponechat jej až pro 3. šk. rok. V tomto případě napíše na počátku katecheta k 6. přikázání Božímu hned také přikázání 9., jak je v tomto přehledu, a dětem jen řekne, že ta dvě přikázání jsou podobná a proto že se o nich budou učit najednou.)

7. přikázání Boží: Nepokradeš!

10. přikázání Boží: Aniž požádáš statku jeho!

Proti 7. a 10. přikázání Božímu hřeší:
kdo něco ukradne,
kdo chce něco ukrásti,
kdo něco najde a nechá si to,
kdo někomu něco poškodí.

(V katechesi při tomto bodě je také poučení o tom, jak si počínati při nálezech, když děti nevědí, komu nalezená věc patří. I toto poučení budiž ponecháno až pro 3. šk. rok. Dětem 2. šk. roku jen řekneme: „Když něco najdete a nevíte, komu to patří (kdo to ztratil), zeptejte se mne nebo pana učitele. My vám řekneme, co s tím máte dělat.“)

8. přikázání Boží: Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému!

Proti 8. přikázání Božímu hřeší:
kdo na někoho křivě žaluje,
kdo na někoho křivě svědčí,
kdo lže.

(Při tomto bodě jsou dva příklady, jeden z chlapeckého a druhý z dívčího života. V 2. šk. roce vezme se jen jeden příklad, podle toho, který je pro dotyčnou školu vhodnější.)

c) Přikázání církevní. (Katechese pro 3. šk. rok.)

Přikázání církevní ve 2. školním roce ještě netřeba probírat. Ta si ponecháme až pro 3. školní rok, ale i v tomto školním roce

stačí jen stručný výklad o p o s t u. 1. a 2. přikázání církevní bylo probráno již v katechesi o 3. přikázání B o ž í m a proti 4. přikázání církevnímu tyto děti sotva se prohřeší, leč snad jen v řídkých případech děti naprosto zanedbané a zkažené. Ale jinak, nejdou-li ani v době velikonoční ku sv. svátostem, bývá to zpravidla vinou rodičů, kteří ani v tomto věku děti ku sv. svátostem pustiti nechtějí, namítajíce, že jsou na to ještě malé. Katecheta ovšem všemožně se přičiní, aby rodičům věc vyložil a také dětem řekne, že by to byl hřích, kdyby v době velikonoční mohly jíti k sv. zpovědi a ke sv. přijímání, a kdyby jíti nechtěly. 5. přikázání církevní ovšem těchto dětí se netýká.

Zbývá tedy jen vyložití dětem 3. školního roku hlavně 3. přikázání církevní o p o s t u. Ovšem i toto přikázání vyloží katecheta dětem jen potud, pokud se těchto dětí týká. Nevykládá jim ještě o postu ujmy, ale omezí se jen na p ů s t o d m a s a, a to jen potud, pokud by tyto děti mohly vlastní vinou přikázání o postu přestoupiti. Katecheta dá dětem asi třikrát přečísti patero přikázání církevních (Prvouka čl. 69., ot. 99.) a pak jim je vyloží asi takto:

„Nyní jste si, děti, přečetly z Prvouky p a t e r o p ř i k á z á n í c í r k e v n í c h. Říkáme jim přikázání církevní, protože nám je dali papež a biskupové, a těm také říkáme c í r k e v u č í c í nebo zkrátka c í r k e v. Ale o těch c í r k e v n í c h přikázáních už vám nebudu tolik vykládat jako jsem vám vykládal o přikázáních B o ž í c h. Víte, proč? Protože u malých dětí toho není třeba, jak hned uvidíte.

Přečti ještě jednou 1. přikázání církevní, N. . . . Co se tedy poroučí v tom 1. přikázání církevním, N.? . . . Přečti 2. přikázání církevní, N. . . . Co se tedy poroučí v 2. přikázání církevním, N.? . . . Tak vidíte, děti, že v 1. a 2. přikázání církevním se nám poroučí, abychom světili také zasvěcené svátky, na př. . . . (zde za součinnosti dětí jmenuje nejbližší zasvěcený svátek) — tedy ne jenom neděle — a abychom v neděle a v zasvěcené svátky chodili na mši svatou. Ale o tom jsme se učili hned tehdy, když jsem vám vykládal o 3. přikázání Božím.

Jak zní 3. přikázání církevní? To 3. přikázání církevní teď zatím vynecháme — to si necháme až na konec.

Nyní přečti 4. přikázání církevní, N. . . . Co se nám tam poroučí? (Abychom alespoň jednou za rok se zpovídali a abychom alespoň v čas velikonoční přijali svátost oltářní.) Víte, kdy je čas velikonoční? Ten čas začne na Popeleční středu (když se v kostele dává popelec) a trvá až do svátku Nejsvětější Trojice. Ten svátek Nejsvětější Trojice je až za týden po svátcích svatodušních t. j. na I. neděli po svatodušním Božím Hodě. Ale na to vás ještě upozorním, až ten svátek se přiblíží. V té době má tedy každý katolický křesťan jíti

ke zpovědi a ke sv. přijímání. Kdo by ani v té době nešel, dopustil by se hříchu. U vás se to snad nestane. Vy už od letoška a někteří již od loňska chodíte častěji do roka ke zpovědi a ke sv. přijímání a byly jste také všechny v čas velkonoční (dle okolností: „půjдете . . .“). Kdyby však přece někdo z vás mohl jít v čas velkonoční ke zpovědi a k sv. přijímání a kdyby přece nešel (naschvál), byl by to ovšem hřích proti 4. přikázání církevnímu. Ale já si myslím, že u vás se to jistě nestane.

Přečti ještě 5. přikázání církevní, N. . . . Ale z toho vy už samy vidíte, že toto přikázání není pro malé děti.

Zbývá nám tedy ještě 3. přikázání církevní a o tom si povíme něco více. Jak zní 3. přikázání církevní? Přečti to v Prvouce, N. . . . Opakuj, N. N. . . . V tom 3. přikázání církevním se nám tedy poroučí, abychom ustanovené posty zachovávali. Ví někdo z vás, co jsou „posty“ nebo co je „půst“? (*Obyčejně se některé děti hlásí a řeknou: „Půst je v pátek. To se nesmí jísti maso.“*) Půst je tedy každý pátek a ten den nesmí se jísti maso a také ne masité pokrmy, na př. jitrnice, jelita, škvarky a pod. Kdo by v pátek jedl maso nebo masité pokrmy, dopustil by se hříchu (hřešil by) proti 3. přikázání církevnímu. Mnozí lidé mají rádi maso a chtějí je mít k jídlu každý den. Ale v pátek, jak víte, Pán Ježíš mnoho trpěl a umřel za nás na kříži. Proto z lásky k Pánu Ježíši máme si odepřít v pátek masité pokrmy a jísti jenom jídla postní, na př. jídla z mouky, vajíčka, sýr, zeleninu a pod. Ale když někdy připadne na pátek z a s v ě c e n ý s v á t e k, smí se jísti maso.

Kromě pátku je půst také ještě někdy jindy. Ví někdo z vás, kdy ještě je půst? (*Na Štědrý den, na Popeleční středu, když se dává v kostele popelec, a na Bílou sobotu ráno.*) Ale vždycky, když je půst, ať je to v pátek nebo na Štědrý den nebo na Popeleční středu nebo na Bílou sobotu ráno, smíme jísti také r y b y. To není hřích.

A nyní, děti, dejte pozor, já vám o těch postech ještě něco řeknu. Někteří lidé smejí přece někdy jísti maso, když je půst, a to v obyčejné pátky, na Štědrý den a na Popeleční středu. Proč asi? To je, děti, tak: Některý tatínek nebo maminka má třeba churavý žaludek, a proto nesnese žádné jídlo z mouky, ale maso snese. Takovým lidem obyčejně pan doktor řekne, aby jedli maso každý den. Nebo zase některý tatínek těžce pracuje v továrně nebo v lomech nebo o žních na poli a na takovou práci musí býti silný. Proto mají takoví lidé dovoleno jísti maso i když je půst. Až budete větší, budete se o tom učit více. Ale když je postní den a v některé rodině tatínek nebo maminka (bratr, sestra, dědoušek, babička) smí jísti maso, může maminka vařit masité pokrmy pro všechny. Nemůže přece vařit pro každého zvlášť. Kdybyste tedy u někoho z vás měli v pátek

nebo v jiný postní den k obědu nebo k večeři maso, můžete ho také jísti s ostatními. Tím byste nehřešily. Vy musíte jísti, co vám rodiče dají, a pak vy ani nevíte, proč se u vás v postní dny vaří maso. Jenom hleďte, abyste v postní den samy si maso nevyžádaly nebo jinak neopatřily. Kdyby třeba některý chlapec věděl, že je pátek, a přece by si vzal k svačině z komory škvarky nebo jitrničku (měli třeba po zabijačce), byl by to hřích. Takový by si pak při zpytování svědomí nakonec musil ještě odpovědět na otázku:

J e d l j s e m m a s o , k d y ž b y l p ů s t ?

(Tuto otázku katecheta ve 3. školním roce připojí na konci zpytování svědomí o Desateru.)

Děti! Já vím, že vy všechny máte rády Pána Ježíše a víte také, že Pán Ježíš právě v pátek umřel za nás na kříži. Pamatujte na to vždycky a nikdy v pátek úmyslně (naschvál) nejezte maso. Jistě z vás Pán Ježíš bude mít radost a pomyslí si o vás: „Ty děti mne mají rády! Když já jsem v pátek tolik trpěl za ně, ony si také ten den z lásky ke mně dovedou něco odepřít. Jsou to hodné děti!“

Až bude blízko Štědrý den a později Popeleční středa, povím vám ještě, proč se máme postit i v tyto dny.

Největší půst je na Velký pátek, protože právě na Velký pátek Pán Ježíš za nás umřel na kříži. Proto v ten den má se postit každý, také ti lidé, kteří v ostatní postní dny smějí jísti maso. Jenom nemocní smějí jísti maso i na Velký pátek, když jim to pan doktor předepíše.“

d) Podobenství o královské svatbě.

(O milosti posvěcující.)

„Děti, jednou vypravoval Pán Ježíš lidem o královské svatbě, a já vám dnes o té královské svatbě také budu vykládati. Dávejte tedy hezky pozor!

V jednom městě měli moc bohatého, ale také moc hodného krále, Lidé ho měli rádi. Ale ten král měl už velkého syna a ten syn měl svatbu (ženil se). A to vy samy víte, že na svatbách bývá něco dobrého. Copak asi? *(Hostina, svatební hostina!)* A tak i ten král vystrojil svému synu velkou svatební hostinu. Protože tu hostinu vystrojil král o svatbě svého syna, budeme říkat, že to byla královská svatební hostina nebo krátce: **k r á l o v s k á s v a t b a .**

Ale řekl jsem vám prve, že ten král byl moc hodný. V tom městě, kde byl králem, měl všechny lidi stejně rád. Proto pozval na svatbu všechny lidi z celého města, pozval bohaté i chudé, chromé, slepé i žebráky, hodné i nehodné. Chtěl, aby se na královské svatbě všichni měli dobře, aby se tam s ním všichni radovali. Ale král poslal také každému pozvanému hostu čisté bílé roucho svatební (bílý oděv, šaty) a poručil, aby každý v tom bílém rouchu přišel na svatbu. To roucho sahalo od krku až ke kotníkům a bylo čisté a bílé jako padlý sníh. Tak se tenkrát chodilo na královské svatby. Bez toho svatebního roucha nikdo se nesměl opovážit přijít na královskou svatbu.

Královská svatba začínala večer, a proto večer bylo již v královském paláci všechno připraveno k hostině. Byly tam veliké sály, plné světél a krásně ozdobené obrazy s květinami. Uprostřed sálů byly dlouhé stoly, prostřené bílými ubrusy a na stolech stály vázy s kyticemi a mezi nimi byly mísy a talíře, připravené k hostině.

Zatím přišli už na svatbu pozvaní hosté a zasedli ke stolům. Ale ještě dříve, než začala hostina, přišel také král. Chodil kolem stolů a prohlížel si svatební hosty. Viděl, že mají na sobě bílé svatební roucho a že jsou v tom rouchu čistí a krásní. Proto z nich měl král takovou radost a měl je tak rád, jako by všichni byli jeho děti, jako by to byli jeho synové a dcery.

Ale najednou přišel král k jednomu stolu a tam se zarazil a tvář jeho zesmutněla. A proč? Co se tam stalo? Král tam uviděl jednoho člověka, který neměl na sobě roucho svatební. Seděl tam jen ve všedních, špinavých šatech. Proto se král rozhněval a řekl mu: „Jak ses opovážil sem přijít, když nemáš na sobě roucho svatební?“ Ale ten člověk nemohl se králi nijak omluvit. On také dostal od krále bílé svatební roucho, ale on ho možná prodal a peníze promarnil (propil). Když pak byla ta královská svatba, myslil si: „Roucho svatební sice nemám, ale co! Já na svatbu přece půjdu. Vezmu si šaty, co nosím do práce. Jsou sice špinavé a odřené, ale na královskou svatbu to bude dobré.“ To si ten člověk před svatbou myslil, ale tak se přece králi nemohl omlouvat! Proto stál před králem jako němý a nevěděl, co má říci. Ale král se rozhněval a poručil služebníkům, aby tomu nehodnému člověku svázali ruce a nohy a aby jej vyvrhli ven do tmavé, studené noci. Tam potom plakal a naříkal. To byl trest za to, že krále tak hrubě urazil.

Všichni ostatní hosté zůstali na svatbě. Služebníci nosili na stoly nejvzácnější jídla a sladká vína, hudba hrála, hosté zpívali a tak se všichni radovali až dlouho do noci.“

Podobenství katecheta ještě asi dvakrát s dětmi zopakuje, aby aspoň jeho podstatný obsah znaly. Neopakuje ovšem všechno tak

podrobně, ale omezí se jen na hlavní myšlenky (kladením vhodných otázek). Při tom děti rády připomínají právě podrobnosti („Ještě ubrusy!“ „Vázy s květinami!“ „Taky muzika hrála!“ a pod.). Katecheta však jim řekne: „Při opakování už nebudeme vykládat každou maličkost. To by dlouho trvalo. Budeme opakovat jen to nejdůležitější.“ Potom katecheta pokračuje:

„To, co jsem vám nyní vykládal, vypadá jako nějaká povídka, ale není to povídka. Pán Ježíš tomu říkal „podobenství“ a my tomu také budeme říkat „podobenství“. Jak budeme té povídky říkat, N. N.? . . . A víte, proč se tomu říká p o d o b e n s t v í ? To proto, děti, že se to podobenství podobá něčemu, co se učíme v náboženství. Hned vám povím, čemu se to podobenství podobá.

Předně si povíme, komu se podobá ten k r á l. Byl bohatý a moc dobrý a hodný. Ale kdo je nejbohatší ze všech? (*Pán Bůh.*) Ano, Pánu Bohu patří celý svět. On je králem všech lidí na celém světě. Z toho tedy už samy možná poznáte, komu se ten král podobá. Komu asi? (*Ten král se podobá Pánu Bohu.*) Opakuj to, N. N. . . .

A nyní dále. Co vystrojil ten král svému synu? (*Velkou svatební hostinu, královskou svatbu.*) A podobně i Pán Bůh stvořil pro nás něco nesmírně dobrého a krásného. Ale je to něco tak krásného, že na celém světě nic tak krásného není. Svätý Pavel napsal: „Čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, to Bůh připravil těm, kteří ho milují.“ Ale my tu krásu nemůžeme vidět, dokud jsme živi, dokud jsme na světě. Teprve až umřeme, uvidíme všechnu tu krásu a budeme se z ní na věky radovati. Snad někdo z vás už ví, co to je. Copak asi? (*Obyčejně už některé děti volají: Nebe!*) Čemu se tedy podobá královská svatba? (*Podobá se nebi.*) V nebi ovšem nemají dobrá jídla a sladká vína jako na svatbě; protože v nebi nikdo nemá hlad ani žízeň. Zato však jsou v nebi radosti daleko větší a krásnější než na královské svatbě.

V nebi je taková krása a jsou tam tak veliké radosti, že si je nemůžeme ani pomyslet. Proto královská svatba se *jenom* maličko podobá nebi.

Už tedy víte, komu se podobá ten král a čemu se podobá královská svatba. Komu se tedy podobá král? A čemu se podobá královská svatba?

A nyní zase si to povíme dále. Koho pozval ten dobrý král na svatbu? (*Pozval všechny lidi v tom městě, kde byl králem.*) Chtěl tedy, aby vš i c h n i se měli dobře na královské svatbě, aby se tam všichni s ním radovali. A vidíte, děti, něco podobného činí také Pán Bůh. Pán Bůh stvořil nebe nejen pro sebe, nýbrž také pro lidi. Ale chce tam mít nejen některé lidi, nýbrž *v š e c h n y* l i d i z celého světa. Pán Bůh je králem všech lidí a má všechny lidi rád.

Proto chce, aby všichni lidé se tam na věky radovali. Můžeme také říci, že Pán Bůh v š e c h n y lidi pozval do nebe. — Které lidi Pán Bůh chce mítí v nebi? Snad jenom některé, N.?. . . Koho tedy Pán Bůh pozval do nebe, N.?. . .

Ale nyní, děti, si povíme to nejdůležitější z celého podobenství. Ten král pozval na svatbu všechny lidi z celého města, ale povězte mně: Co musil mítí na sobě každý, kdo chtěl přijítí na královskou svatbu? (*Musil mítí na sobě bílé svatební roucho.*) Ano. Bez bílého svatebního roucha nikdo nesměl přijítí na královskou svatbu. A něco podobného činí také Pán Bůh. Pán Bůh také pozval do nebe v š e c h n y lidi, ale vezme si tam jenom ty, kteří budou mítí na sobě překrásné roucho, a to roucho se jmenuje p o s v ě c u j í c í m i l o s t B o ž í. Jak se jmenuje to roucho, N. N.?. . . Ale dokud jste ještě malé, budeme zatím říkat jen m i l o s t B o ž í, aby to bylo kratší. Jak budeme říkat tomu rouchu? N. N. . . Ale proč říkáme tomu krásnému rouchu milost B o ž í? Proto říkáme milost B o ž í, že nám ji dává Pán Bůh. Jest to dar od Pána Boha, a sice nejvzácnější a nejkrásnější dar, který nám Pán Bůh může dátí.

Ta milost Boží se tedy podobá rouchu svatebnímu a dává nám ji Pán Bůh. Ale milost Boží nedává Pán Bůh našemu t ě l u, nýbrž dává ji naší d u š i. Dává Pán Bůh milost Boží našemu tělu nebo naší duši, N.?. . . A můžeme duši vidět, N.?. . . Proč ne? (*Protože nemá těla, je neviditelná.*) A když Pán Bůh dává milost Boží naší duši, nemůžeme ani tu milost Boží vidět. Také milost Boží je neviditelná, ale Pán Bůh ji dobře vidí.

Pán Bůh však také vidí, j a k á je naše duše, když má milost Boží. Vzpomeňte si: Jací byli ti hosté na královské svatbě, když měli na sobě čisté bílé roucho svatební? (*Byli čistí a krásní.*) A podobně i naše duše, když má milost Boží, je č i s t á a k r á s n á, ale ona je ještě víc: Je také s v a t á, protože taková duše nemá na sobě žádný těžký hřích. Ale vzpomeňte si ještě na královskou svatbu. Komu se líbili ti lidé na královské svatbě, když měli na sobě bílé svatební roucho? (*Líbili se králi.*) A kdo je měl rád? . . . A jak je měl král rád? (*Měl je tak rád, jako by to byly jeho děti.*) A víte, komu se líbí naše duše, když má milost Boží? (*Líbí se Pánu Bohu.*) Můžeme také říci, že je P á n u B o h u m i l á. Když tedy naše duše má milost Boží, je č i s t á, k r á s n á, s v a t á, a P á n u B o h u m i l á. Jaká je naše duše, když má milost Boží, N. N.?. . .

A když je naše duše čistá, krásná, svatá a Pánu Bohu milá, má nás Pán Bůh rád. Také ten král měl ty hosty rád, kteří měli na sobě roucho svatební. A jak je měl rád? (*Měl je tak rád, jako by to byly jeho děti.*) A když má naše duše milost Boží, má nás Pán Bůh také tak rád, jako bychom byli jeho dětmi. A opravdu, když

máme milost Boží, považuje nás Pán Bůh za své děti. Můžeme tedy říci, když máme milost Boží, že jsme d ě t k a m i B o ž í m i . Nuže tedy, čím jsme, když máme milost Boží, N. N.?...

A ještě naposledy si vzpomeňte na královskou svatbu. Kterí jenom směli přijít na královskou svatbu? (*Jen ti, kteří měli bílé roucho svatební.*) A podobně je to také u nás, chceme-li přijít do nebe. Do nebe mohou přijít jenom ti, kteří mají milost Boží. Jen ti se pak budou v nebi na věky radovati. Ten, kdo nebude mít milost Boží, nepřijde do nebe, až umře, ale bude od Pána Boha zavržen do pekla, podobně jako ten král vyhnal do tmavé, studené noci toho člověka, který neměl roucho svatební.“

Výklad podobenství katecheta s dětmi zopakuje. Později však, až bude zase řeč nebo zmínka o milosti Boží (na př. při výkladu o křtu, o svátosti pokání a pod.), bude s dětmi opakovati jen to, co se týká přímo milosti Boží. Pouze v případě, že dítě si nebude moci na něco o milosti Boží vzpomenout, vyvolá v dítěti vzpomínku na příslušnou podobnost v podobenství o královské svatbě. O milosti Boží opakujeme takto:

„Jak se jmenuje ten nejkrásnější dar, který nám Pán Bůh dává? Dává Pán Bůh milost Boží našemu tělu nebo naší duši?... Jaká jest naše duše, když má milost Boží? (*Je čistá, krásná, svatá a Pánu Bohu milá.*) Čím jsme, když máme milost Boží? (*Jsmo dět-kami Božími.*) A až jednou umřeme, kam přijde naše duše, když bude mít milost Boží?...“ *Toto nutno častěji opakovati.*

Na s t ř e d n í m s t u p n i pak, až přijdeme v katechismu ke stati o milosti Boží, budou mít děti už solidní základy nauky o milosti Boží. Dětem připomeneme, že milost Boží, o které se učily již od 2. školního roku, jmenuje se milost p o s v ě c u j í c í . Zopakujeme s dětmi ještě jednou to, čemu se až posud o posvěcující milosti Boží naučily (také podobenství o královské svatbě a jeho výklad), nauku tuto pak náležitě prohloubíme a rozšíříme dle katechismu, načež připojíme k tomu jako novum ještě nauku o milosti pomáhající. Pak si děti tuto tak důležitou nauku nebudou plést.

P o z n á m k y k u p ř e d e š l é k a t e c h e s i .

Podobenství o královské svatbě nepodal jsem integrálně tak, jak je podává sv. Matouš (22, 1—14). Chtěje soustřediti pozornost dětí na hlavní myšlenku katechese, aby co nejvíce byla v mysli jejich ujasněna a ozřejmena představa o m i l o s t i B o ž í , omezil jsem se ve vypravování a ve výkladu podobenství jen na to, co má bezprostřední vztah k milosti Boží. Zejména jsem vynechal vše, co se týče pozvaných, kteří na svatbu přijít nechtěli, aby tím pozornost dětí nebyla rozptylována. Mimo to, abych zvýšil pozornost dětí,

upravil jsem poněkud text podobenství didakticky s ohledem na raný věk těchto dětí. Jest totiž známo, že jisté kvantum homérské šíře upoutá pozornost malých dětí více než stručný, lapidární sloh evangelií.

e) O křtu svatém.

„Když Pán Ježíš vstal z mrtvých, zůstal ještě na zemi čtyřicet dní a zjevoval se svým apoštolům. Jednou se jim také zjevil na jedné hoře v zemi galilejské a řekl jim: „Jděte a učte všechny národy a křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“

Tento příběh opakuje katecheta s dětmi asi dvakrát. Avšak rozkaz Páně: „Jděte a učte . . .“ opakuji děti (jednotlivě i sborem) tak často, až to dobře umějí. Pak se zeptá katecheta ještě jednou:

„Co tedy řekl Pán Ježíš na té hoře apoštolům, N.?. . . Když jim Pán Ježíš řekl: „J d ě t e,“ kampak je asi poslal? Poslal je do celého světa, všude tam, kde bydleli lidé. Je to tak, jako by jim řekl: „Jděte do celého světa.“ Kam tedy Pán Ježíš poslal apoštoly, když jim řekl: „Jděte“, N.?. . . A co jim ještě řekl? Řekl jim: „Učte všechny národy.“ To je tak, jako by jim řekl: „Učte všechny lidi.“ Co měli tedy dělat apoštolové, až půjdou do celého světa? (*Měli učit všechny lidi.*) Ale čemu je měli učit? Snad číst, psát a počítat? To ne! Pán Ježíš jim přikázal, aby učili všechny lidi tomu, čemu učil Pán Ježíš. A čemu učil Pán Ježíš? Snad číst, psát a počítat? (*Ne!*) Pán Ježíš učil lidi, co mají věřit o Pánu Bohu a co mají dělat, aby se líbili Pánu Bohu a aby mohli přijíti do nebe. Můžeme také říci, že Pán Ježíš učil lidi křesťanskému náboženství. Proto Pán Ježíš přikázal apoštolům, aby také oni učili lidi křesťanskému náboženství. To je to náboženství, kterému také já vás učím ve škole. Co tedy přikázal Pán Ježíš apoštolům? Čemu aby učili všechny lidi (národy), N. N.?. . . A na konec jim Pán Ježíš ještě něco přikázal. Copak? (*„Křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“*) Ale tomu vy, děti, ještě nerozumíte. To je tak, jako by jim Pán Ježíš řekl: „Lijte každému na hlavu vodu a říkejte při tom: Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Co tedy měli apoštolové dělat lidem? (*Měli každému líti na hlavu vodu a říkati při tom: „Já tě křtím ve jménu Otce . . .“*) Opakuj, N. N. . .

Brzy potom Pán Ježíš vstoupil na nebesa a seslal apoštolům Ducha svatého. I rozešli se apoštolové do celého světa mezi všechny národy a všude kázali lidem o Pánu Ježíši a o křesťanském náboženství. Ti lidé byli buď židé nebo pohané. Ale mnozí z nich

uvěřili v Pána Ježíše a v křesťanské náboženství. Ty lidi potom sv. apoštolové pokřtili. Jak to dělali svatí apoštolové, když je křtili? (*Lili každému na hlavu vodu a říkali při tom: „Já tě křtím...“*) Říkáme, že ti lidé byli pokřtěni nebo že přijali svatý křest. Co přijali ti lidé, N. N.?... A když přijali svatý křest, Pán Bůh jim odpustil dědičný hřích, ale také ty hříchy, které oni sami spáchali. Co jim tedy Pán Bůh odpustil, N. N.?... Ale kromě toho jim Pán Bůh ještě něco dal. Dal jim ten nejkrásnější dar, který Pán Bůh dává naší duši. Však jsme se už o něm učili. Jak se jmenuje ten dar? (*Milost Boží.*) Co tedy dal Pán Bůh těm lidem, kteří přijali svatý křest, N. N.?... Jaká byla potom jejich duše, když měla milost Boží? (*Jejich duše byla potom čistá, krásná, svatá a Pánu Bohu milá.*) A čím byli pak? (*Byli dítkami Božími.*) A kam mohli přijíti, když měli milost Boží? (*Mohli přijíti do nebe.*) Ale ti pokřtění lidé už potom nebyli židé ani pohané, ale byli křesťané (katoličtí křesťané) jako jsme my. Čím tedy byli ti pokřtění židé a pohané? Když přijali svatý křest, byli potom ještě židé nebo pohané? (*Ne! Potom už byli křesťané.*)

Děti! Svatí apoštolové už dávno umřeli, ale přece také teď každý může být pokřtěn. Křest svatý uděluje nyní kněz (velebný pán) v kostele. Tam křtí velebný pán obyčejně už malé děti, které se právě narodily. Však jste už možná někdy viděly velebného pána, jak uděloval v kostele malému děťátku svatý křest. (*Katecheta naznačí dětem místo, kde je v kostele křtitelnice. Při tom obyčejně některé děti se hlásí, že už viděly, jak velebný pán křtí.*) Když se narodí křesťanským rodičům dítě, jdou s ním kmotříček a kmotřenka do kostela a tam u křtitelnice velebný pán to dítě pokřtí (udělí mu svatý křest). Při tom také dá tomu dítěti jméno nějakého svatého (nějaké svaté) a tomu jménu se říká křestní jméno.

Nyní si najděte v Katolické prvouce str. 84. Tam vidíte obrázek, jak velebný pán křtí malého chlapečka. (*Katecheta nejprve vyloží dětem to, co je vidět na obrázku, a pak pokračuje:*) Rodiče toho chlapečka si přáli, aby se jmenoval Stanislav. Proto velebný pán lil chlapečkovi na hlavičku vodu a při tom říkal: „Stanislave, já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Tak mu udělil velebný pán svatý křest. (Tak ho velebný pán pokřtil.) Jak pokřtil velebný pán toho chlapečka, N. N.?...

A nyní dále! Co odpustil Pán Bůh malému Stanislavovi? (*Děti obyčejně řeknou: „Pán Bůh mu odpustil dědičný hřích.“*) Odpustil mu Pán Bůh také hříchy, které Stanislav sám udělal? (*Ne!*) Proč ne? (*Protože takové děťátko ještě žádný hřích neudělalo.*) A co dal Pán Bůh Stanislavovi? (*Milost Boží.*) A jaká byla pak jeho duše?

Čím byl potom Stanislav? (*Byl dítkem Božím.*) A kdyby byl umřel, kam by byl přišel? . . . A ještě něčím se stal Stanislav na křtu svatém. Víte, čím? (*Stal se křesťanem.*)¹⁾

Děti! Jako ten Stanislav byl pokřtěn, tak jste byly pokřtěny také vy všechny hned, jak jste se narodily. Také každého (a každou) z vás zanesli do kostela ke křtitelnici a tam vás kněz (velebný pán) pokřtil. Nyní už samy můžete říci, jak vás velebný pán křtil. Pověz mně, Josefe Nováku, jak tebe velebný pán křtil? (*Velebný pán mně lil vodu na hlavu a při tom říkal: „Josefe, já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“*) A co ti Pán Bůh odpustil na křtu svatém? . . . (*Nyní mu klade katecheta i další otázky, podobně jako při křtu Stanislava.*)

Pověz mně nyní, Mařenko Tichá, jak tebe křtil velebný pán? . . . A jak tebe křtil, Václave N.? . . .“

Ale děti! O té milosti Boží, kterou jste dostaly na křtu svatém, musím vám ještě říci něco velmi důležitého. Tu milost Boží nebudete mít pořád, ale jen tak dlouho, dokud neuděláte t ě ž k ý (velký) hřích. Kdybyste se dopustily těžkého hříchu, ztratily byste milost Boží. A byla by pak vaše duše ještě čistá, krásná, svatá a Pánu Bohu milá? (*Ne!*) A jaká by asi byla? Byla by před Pánem Bohem ošklivá. A byly byste pak ještě dítkami Božími? (*Nebyly.*) A mohly byste potom bez milosti Boží přijít do nebe? (*Nemohly.*) Tak vidíte, děti, jak je to důležité, abyste těžkým hříchem neztratily milost Boží. L e h k ý m i či všedními hříchy, jaké malé děti nejčastěji mívají, byste milost Boží neztratily, ale jistě byste ji ztratily, kdybyste se dopustily nějakého hříchu těžkého (smrtného). To by se stalo tehdy, kdybyste udělaly něco moc zlého, až by vám svědomí stále vyčítalo, že to byl těžký (velký) hřích. Ale možná, že někdo z vás si myslí, že by potom mohl přijati ještě jednou svatý křest, aby zase dostal od Pána Boha milost Boží. Avšak kdo by si to myslel, ten by se moc mýlil! Víte, proč? Protože s v a t ý k ř e s t s m í m e p ř i j a t i j e n o m j e d n o u z a c e l ý ž i v o t. Kolikrát za celý život smíme přijati svatý křest, N. N.? . . . Kdo tedy už jednou byl pokřtěn, nemůže už vícekrát býti pokřtěn.“

Na to, jak byly jednotlivé děti pokřtěny, může se katecheta zepatati třeba všech dětí ve třídě, není-li jich příliš mnoho. Děti to velmi rády říkají a horlivě se na to hlásí. Ovšem otázky o účincích sv. křtu

¹⁾ Kdyby někdo chtěl vykládati dětem celý článek o křtu Stanislavově (*Katol. prvouka, čl. 71*), upozorňuji jej na jednu nesprávnost v tom článku. Tam totiž stojí, že to nově narozené dítě je „malíčký pohan.“ Lidé to sice někde tak říkají („máme pohana,“ „máme malého židáčka“), ale není to pravda. To dítě není židem ani pohanem, ale quoad religionem není prostě ničím.

nemožno klásti každému dítěti, protože by se tím katechese příliš protahovala. Stačí tak učiniti u jednoho až tří dětí. Potom katecheta pokračuje:

„Děti! Ten svatý křest, který jste přijaly, je něco m o c s v a t é h o, protože na křtu svatém dostáváme od Pána Boha milost Boží posvěcující a ta činí naši duši čistou, krásnou a zvláště s v a t o u. Proto říkáme, že k ř e s t s v a t ý j e s v á t o s t. Co je křest sv., N. N.? . . .

Kdo nařídil apoštolům, aby křtili všechny lidi? (*To jim nařídil Pán Ježíš.*) Co jim Pán Ježíš řekl? (*Pán Ježíš jim řekl: „Jděte a učte . . .“*) My tomu budeme říkat, že P á n J e ž í š u s t a n o v i l svatý křest. Kdo tedy ustanovil svatý křest? (*Sv. křest ustanovil Pán Ježíš.*) Opakuj to, N. N. . . . Kterými slovy ustanovil Pán Ježíš svatý křest? Co řekl jednou apoštolům, N. N.? . . .

Později budete se ještě učit o jiných svátostech. Všech svátostí jest s e d m, ale křest je ze všech nejprvnější. Nejprve musí člověk přijmouti svatý křest a potom teprve může přijati ty ostatní svátosti. Vy jste už přijaly sv. křest, ale letos přijmete ještě dvě svátosti. Ty dvě svátosti přijmete, až půjdete ke sv. zpovědi a ke sv. přijímání. Začneme se o nich učit již budoucí hodinu (co nejdříve).

Na konec se ještě pomodlíte modlitbičku a v té modlitbičce poděkujete Pánu Bohu za svatý křest a slíbíte Pánu Bohu, že budete věřit a dělat to, čemu se učíte v náboženství. Já vám budu předříkávat a vy říkejte za mnou:

Dobrotivý Bože!
Děkujeme ti za milost,
že jsme přijaly svatý křest.
Také ti slibujeme,

že víru křesťanskou
vždy budeme vyznávati
a podle ní se řídit.
Amen.“

(Tato modlitba je spolu také aplikací na život.)

Katechesí o křtu svatém, jak svrchu naznačena, naučí se děti téměř hravě znáti svatý křest a jeho účinky. Když pak se tato látka také ve 3. a 4. šk. roce příležitostně aspoň na 2—3 případech zopakuje,¹⁾ vžijí se děti do základní nauky o křtu svatém tak, že ji už tak snadno nezapomenou. Když pak přijdou s tímto živým fondem nejdůležitějších křestních vědomostí do 5. šk. roku, kde se již učí o křtu svatém dle katechismu, bude pak již katechetovi snadno rozšířiti tyto křestní vědomosti dětí o další nauky, jak je podává katechismus.

¹⁾ Některé dítě na př. se pochlubí katechetovi, že měli včera křtiny. Jindy zase mluví se o tom, jak Ananiáš pokřtil Šavla nebo jak sv. Cyríl a Metod na Moravě kázali a křtili a pod.

B) Příprava bližší ke svátosti pokání.

O svátosti pokání podávám dvě katechese, jednu dle pokání Marie Magdaleny a druhou dle podobenství o marnotratném synu. Já považuji za lepší tuto druhou katechesi, protože pro svou životnost, různost situací a dramatický spád děti více upoutává, takže si poznatky o svátosti pokání z tohoto podobenství vyvozované snáze zapamatují a v paměti podrží. Proto jsem také vždy jen dle ní připravoval prváčky ke svátosti pokání. Avšak tato katechese je dosti dlouhá. Proto jsem zde přidal ještě katechesi první, která je kratší, aby mohla po případě býti použita v 2. třídě. Snad by se to mohlo zařídit tak, že by svátost pokání ve 2. třídě byla probírána dle I. katechese a ve 3. třídě dle II. katechese. Ve 3. třídě by se II. katechese snáze mohla probrati, protože zde jsou děti již celkem seznámeny s jednotlivými částmi svátosti pokání a jde pouze o opakování, ovšem jiným methodickým postupem. Lze však potom i ve vyšších třídách výhodně tohoto názorného postupu používat, a to zvláště ku přípravě dětí ke zpovědi.

Na školách m ě n ě t ř í d n í c h, kde se ku přípravě ke svatým svátostem spojuje 2. školní rok se 3. školním rokem, bude ovšem nutno pro nedostatek času zůstat i už trvale při katechesi I. nebo II.

Katechese I. o svátosti pokání.

Dle pokání Marie Magdaleny.

Část přípravná.

„Povězte mně, děti, kdo nám dává milost Boží? ... Měly jste milost Boží hned, jak jste se narodily? ... Proč jste ji neměly? Co jste zdědily po Adamovi a Evě? ... Kde jste dostaly milost Boží? (Na křtu sv.) Kdo ustanovil sv. křest? ... Kterými slovy ustanovil Pán Ježíš sv. křest? Co řekl apoštolům? ... Když vy jste se narodily, zanesli vás do kostela, a kdo vás tam pokřtil? ... Jak to dělal velebný pán, když vás pokřtil? ... Co vám Pán Bůh odpustil na křtu sv.? ... A jaký vzácný dar vám Pán Bůh dal? ... Dal Pán Bůh milost Boží vašemu tělu nebo vaší duši? ... A jaká byla vaše duše, když měla milost Boží? ... Ale čím byste tu milost Boží ztratily? ... A kdyby někdo z vás milost Boží ztratil, byla by jeho duše ještě čistá, krásná, svatá a Pánu Bohu milá? ... Jaká by

byla vaše duše před Pánem Bohem? (*Ošklivá.*) A mohl by někdo bez milosti Boží přijít do nebe?

A nyní, děti, mně povzte, co myslíte: Máte ještě vy milost Boží, kterou jste dostaly na křtu svatém? (*Děti většinou říkají, že ne.*) To vy, děti, nevíte, a ani já to nevím j i s t ě. Já vás znám, že jste hodné děti, a tak si také myslím, že nikdo z vás ještě se nedopustil t ě ž k é h o hříchu (leda hříchů všedních). Proto si o vás myslím, že vy všechny máte ještě milost Boží, kterou jste dostaly na křtu svatém, ale d o c e l a j i s t ě to nevím. Docela jistě to ví jenom jeden. Kdopak? (*Pán Bůh.*) Ale i když byste měly milost Boží od křtu svatého ještě teď, přece byste ji mohly ztratiti třeba později, až budete starší. A mohly byste potom přijati svatý křest ještě jednou, abyste zase dostaly milost Boží? Proč ne? Kolikrát smíme jenom přijati svatý křest? . .

Křest svatý byste tedy už vícekrát přijati nemohly, ale mohly byste přijati j i n o u svátost, aby vám Pán Bůh odpustil hříchy a abyste zase dostaly milost Boží. Ta svátost se jmenuje svátost p o k á n í. Jak se jmenuje ta svátost? . . . Tu svátost pokání přijmete, až půjdete ke sv. zpovědi. My se o té svátosti pokání začneme dnes učit. Svátost pokání také ustanovil Pán Ježíš. Hned vám povím, jak.“

U s t a n o v e n í s v á t o s t i p o k á n í.

„Když Pán Ježíš vstal z mrtvých, byli apoštolové pohromadě v jednom domě v Jerusalemě. Byl už večer a apoštolové měli dveře zamčeny, protože se báli Židů. A tu přišel k nim Pán Ježíš zavřenými dveřmi, dechl na ně a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého! Komu hříchy odpustíte, budou odpuštěny, a komu je zadržíte, budou zadrženy.“ (*Slova tato opakuji se častěji jednotlivě i sborem tak, aby je děti znaly. Slova „Jako poslal Otec mne, tak posílám já vás“ doplň se až na středním stupni. Potom katecheta pokračuje:*)

Z toho, co řekl Pán Ježíš apoštolům, již zajisté samy jste poznaly, že jim dal Pán Ježíš nějakou moc. Řekl jim, co že mohou? (*Děti obvyklejně řeknou, že mohou lidem odpouštět hříchy.*) Že mohou lidem o d p o u š t ě t hříchy nebo také z a d r ž e t, t. j. neodpouštět. Kdyby třeba někdo se nechtěl polepšiti, tomu by hříchy neodpustili.

Dokud byl Pán Ježíš na zemi, odpouštěl lidem hříchy sám. Komu na př. odpustil? . . . Ale když později Pán Ježíš vstoupil na nebesa a seslal apoštolům Ducha svatého, odpouštěli hříchy lidem sv. apoštolové. Ti ovšem také jednou umřeli, ale po nich zdělili tu moc bis-

kupové a kněží. Je to tak jako když třeba nějací rodiče měli dům a potom umřeli. Víte, kdo po nich zdědí ten dům? (*Jejich děti.*) A po apoštolech zase zdědili moc odpouštět hříchy biskupové. Apoštolové je posvětili na biskupy a při tom jim dali také moc, že mohou lidem odpouštět hříchy. Kdo tedy zdědil od apoštolů moc odpouštět lidem hříchy? . . . Říkáme také, že biskupové jsou nástupci sv. apoštolů. Opakuj to, N. . . (*Nyní ukáže katecheta dětem obrázek biskupa, oděného rouchy biskupskými, a to buď obrázek diecézního biskupa nebo třeba obrázek svatého Mikuláše nebo jiného svatého biskupa. Pak pokračuje*):

Ale biskupů je málo. Ti jsou jenom v některých velkých městech. Ví někdo z vás, kde bydlí náš pan biskup? (*Děti na venkově to obvykle nevědí.*) Náš pan biskup bydlí v Brně a jmenuje se . . . Kde bydlí náš pan biskup? . . . Jak se jmenuje? . . . Ale pan biskup svěť k n ě z e (velebné pány) a těm při tom také dává moc, že mohou lidem odpouštět hříchy. Kněží jsou i v malých městech a jsou také v některých vesnicích, t. j. všude tam, kde je farní kostel. (*Katecheta vyloží dětem, jak je to u nich a třeba také v některé blízké vesnici.*)

N á z o r n ý p ř e c h o d k j e d n o t l i v ý m č á s t e m s v á t o s t i p o k á n í .

Když tedy třeba některý chlapec chce, aby mu Pán Bůh odpustil hříchy, ke komu musí jít? (*Musí jít ke knězi do kostela.*) Musí tedy jít do kostela. Tam v kostele u zdi je taková malá, dřevěná jakoby kaplička a té se říká z p o v ě d n í c e. Jak se jí říká? . . . Ve zpovědnici sedí kněz. Po obou stranách zpovědnice stojí nebo klečí lidé a zpovídají se knězi ze svých hříchů. Však máte zpovědnici také na obrázku v Prvouce na str. 97. Podívejte se tam! (*Katecheta vysvětlí dětem, co je na obrázku. Možno-li, zavede děti také do kostela, kde jim ukáže skutečné zpovědnice.*)

Tam k té zpovědnici si tedy ten chlapec klekne tak, jak to vidíte na obrázku (*v kostele katecheta ukáže dětem prakticky, jak se to dělá*) a zpovídá se ze svých hříchů, t. j. řekne velebnému pánovi své hříchy. Když někdo se zpovídá knězi ze svých hříchů, říká se tomu z p o v ě ě. Jak se tomu říká, když se někdo zpovídá knězi? . . .

Prve jsem vám, děti, řekl, že nám Pán Bůh odpouští hříchy v e s v á t o s t i p o k á n í, ale zpověď není celá svátost pokání. Zpověď je jenom kousek (část) svátosti pokání. Abyste přijaly celou svátost pokání, musíte před zpovědí i po zpovědi dělat

ještě něco jiného (více částí svátosti pokání). A já vám povím, co máte dělat a jak to máte dělat.“

Z p y t o v á n í s v ě d o m í.

„Nejprve si musíte vzpomínat, které hříchy jste udělaly, abyste věděly, z čeho se máte zpovídat. Ale tomu jsme se již učili. Jak se tomu říká, když si někdo vzpomíná na své hříchy? (*Tomu se říká, že z p y t u j e s v ě d o m í.*) Co je to tedy? (*To je z p y t o v á n í s v ě d o m í.*) Opakuj to, N. N. . . . Až tedy budete přijímat svátost pokání (až půjdete ke zpovědi), budete n a p ř e d zpytovat svědomí. Proto říkáme, že první část svátosti pokání se jmenuje z p y t o v á n í s v ě d o m í. Jak se jmenuje první část svátosti pokání?

Nyní si to napíšeme na tabuli, ale napíšeme si to jen krátce:

1. Z p y t o v á n í s v ě d o m í.

Budeme to však čísti takto: První částka svátosti pokání se jmenuje zpytování svědomí. Přečti to tak, N. N. . . .

Já jsem s vámi, děti, už často zpytoval svědomí, ale dnes budeme zpytovat svědomí ještě jednou.

(*Katecheta zpytuje s dětmi svědomí dle II. metody.*)

Tak zpytujte nyní svědomí také večer před spaním. Zvláště pak budete zpytovat svědomí, až půjdete ke zpovědi, t. j. aspoň dva dny před zpovědí, a to nejlépe po večerní modlitbě. Ty hříchy, na které si při tom vzpomenete, si napište na papír a pěkně se jim naučte nazpaměť, abyste je mohly ve sv. zpovědi říkat nazpaměť. Tak je to nejlepší. Nic se nebojte, že byste mohly některý hřích zapomenout. Kdybyste třeba na některý hřích ve zpovědi n e r a d y zapomněly, nic by to neškodilo¹⁾. Některé děti si při zpytování svědomí napíší hříchy na papír a potom to ve zpovědi čtou, ale po tom nic není. Když se zpovídají, je třeba v kostele trochu tma (je zamračeno) a ony to pak nemohou přečíst. Proto po tom nic není. Tak by to mohly dělat jenom ty nejhluupější děti, které si nemohou nic zapamatovat, ale takových dětí bývá málo. Děti chytřejší se to hezky naučí a pak to ve sv. zpovědi říkají nazpaměť. Tak je to nejlepší.“

¹⁾ *Toto poučení pro tento věk stačí, protože zde jde pouze o všední hříchy. Ostatní poučení (kdyby někdo zapomněl hřích t ě ž k ý nebo jej úmyslně zamlčel), dá se dětem až na středním stupni, po případě již ve 3. školním roce.*

„Nyní si vzpomeňte, děti, na Magdalenu, o které jste se již učily. Byla Magdalena hodná? (*Ne, ona byla velká hříšnice.*) Ale jednou Magdalena přece se polepšila. Jak to udělala, když se chtěla polepšiti? Na co si nejprve vzpomínala? (*Vzpomínala si na své hříchy.*) A když si vzpomínala na své hříchy, co to bylo? (*To bylo zpytování svědomí.*) Magdalena tedy nejprve zpytovala svědomí, ale ke komu potom šla? (*Šla k Pánu Ježíši do jednoho domu.*) A proč šla k Pánu Ježíši? Co chtěla od něho? (*Chtěla Pána Ježíše poprosit, aby jí odpustil hříchy.*) Co tedy udělala Magdalena, když přišla k Pánu Ježíši? (*Zde dále se už děti neptám, ale vykládám raději sám. Odpovědi dětí vyznívají zpravidla příliš suše a nesouvisle, kdežto nám musí jíti hlavně o to, abychom právě zde působili také na cit a vůli dětí.*) Ale to jste si asi už tak dobře nepamatovaly, a proto vám to další řeknu ještě jednou sám. Dejte pozor!

Magdalena klekla před Pánem Ježíšem na kolena a když si zase vzpomněla, jak svými těžkými hříchy Pána Boha urážela, bylo jí to tak líto (tak těch hříchů l i t o v a l a), že až plakala. Tak hořce plakala, že ani mluvit nemohla, a svými horkými slzami skrápěla nohy Pána Ježíše a svými krásnými, dlouhými vlasy je utírala. Při tom také nohy jeho líbala a drahou, voňavou masťou je mazala. Magdalena však svých hříchů nejen litovala, ale ona si také umínila, že už nikdy hříchy páchat nebude a že se nadobro polepší. Pán Ježíš b y l v š e v ě d o u c í, a proto viděl až do duše Marie Magdaleny. Znal její hříchy, ale viděl také, jak jich Magdalena upřímně l i t u j e a že se chce nadobro polepšiti. Proto jí Pán Ježíš řekl: „Odpouštějí se ti hříchy — jdi v pokoji!“

Co řekl Pán Ježíš Magdaleně? Co tedy odpustil Pán Ježíš Magdaleně? (*Odpustil jí hříchy.*) A proč jí Pán Ježíš odpustil hříchy? (*Pán Ježíš odpustil Magdaleně hříchy, protože svých hříchů upřímně litovala.*) A proč litovala Magdalena svých hříchů? (*Protože těmi hříchy uzazila Pána Boha.*) Říkáme také, že měla Magdalena v srdci (v duši) l í t o s t nad svými hříchy. Co také říkáme o Magdaleně? Co měla v srdci (v duši)?

A podobně jako Magdalena musíte také vy, děti, svých hříchů l i t o v a t i. Musíte také vy míti v srdci l í t o s t nad svými hříchy, ale nemusíte při tom plakat jako Magdalena. Však vy ani nemáte tak velké hříchy jako měla Magdalena. Ovšem také malými (všedními) hříchy člověk uráží Pána Boha, a proto i malých hříchů musíte litovati, t. j. musí vám býti l í t o, že jste svými hříchy urážely Pána Boha. Tu l í t o s t můžete míti třeba j e n o m v s r d c i (v duši),

t. j. musí vám býti v srdci líto, že jste svými hříchy hněvaly Pána Boha nebo že jste svými hříchy urážely Pána Ježíše, který za nás umřel na kříži. Při tom nemusíte ani nic říkat, můžete si to jen myslit. Ale přece je dobře, když Pánu Bohu také řekneme, že svých hříchů litujeme. Když to tak uděláme, říkáme, že vzbuzujeme lítost. Jak tomu říkáme, když Pánu Bohu řekneme, že litujeme svých hříchů? *(Tomu říkáme, že vzbuzujeme lítost.)*

Nyní vám, děti, ukáži, jak vy můžete vzbudit lítost nad svými hříchy. Je to taková modlitba. Ale vy jste ještě malé, a proto to bude jen docela krátká modlitbička. Vstaňte, sepněte ruce a dávejte hezky pozor! Nejprve se pomodlím vzbuzení lítosti já sám a pak zase vy se mnou. Nuže, tedy pozor!

„Můj Ježíši! Všech svých hříchů srdečně lituji, protože jsem jimi tebe urazil(a) a spravedlivého trestu zasloužil(a). Chci se opravdu polepšiti.“¹⁾

(Toto vzbuzení lítosti katecheta s dětmi nacvičí a bude se je pak s dětmi modlívatí buď samotné nebo ve spojení s Desaterem, t. j. vždy na konci Desatera. Také děti povzbudí, aby se modlily vzbuzení lítosti vždy večer po zpytování svědomí.)

Nyní mně, děti, povězte, jak se jmenuje první částka svátosti pokání. Máte to napsáno na tabuli. Pověz to, N. . . A o čem jsme se učili dnes? *(O lítosti.)* A lítost, děti, je už 2. částka svátosti pokání. Jak se jmenuje 2. částka svátosti pokání? *(Druhá částka svátosti pokání se jmenuje lítost.)* Opakuj to, N. . . Nyní si tu druhou částku svátosti pokání připíšeme pod tu první částku svátosti pokání:“

1. Zpytování svědomí.

2. Lítost.

(Opakuje se, jak se jmenuje 1. a 2. částka svátosti pokání.)

Opravdové předsevzetí.

„Vzpomeňte si, děti, ještě jednou na Maří Magdalenu. Když Magdalena klečela u nohou Pána Ježíše a když litovala tolik svých hříchů, co si také umínila? *(Umínila si, že už hříchy páchat nebude, že se nadobro polepší.)* Co si umínila Magdalena? Opakuj to, N. . . Ale Magdalena si to umínila doopravdy, t. j. ona potom opra-

¹⁾ Při poučení o lítosti na tomto stupni omezil jsem se, jak viděti, pouze na lítost dokonalou, ale toho názvu jsem nikde neuvedl. Nemělo by smyslu vykládati tak malým dětem theoreticky o lítosti dokonalé a nedokonalé. Děti by si všechno popletly a nic by z toho neměly. To se doplní až při výkladu Katechismu na středním stupni. Jen do praktického vzbuzení lítosti vložil jsem také motiv lítosti nedokonalé („a spravedlivého trestu zasloužil“).

d u se polepšila a byla čím dál hodnější. Magdalena si tedy umínila doopravdy, že se polepší. Však jsem vám to už řekl tehdy, když jsme se učili o Marii Magdaleně. Můžeme také říkat, že Magdalena si udělala o p r a v d o v é p ř e d s e v z e t í, že se polepší. Co si udělala Magdalena?

Ale také vy, děti, jste někdy urazily Pána Boha svými hříchy. Když třeba někdo lhal, má si vzít příklad z Magdaleny a má dělat něco podobného jako Magdalena, když chtěla, aby jí Pán Ježíš odpustil hříchy. Co tedy musí dělat ten, kdo lhal? (*Děti obyčejně řeknou: „Musí toho litovat.“*) A při tom si musí ještě něco umínit. Copak? (*Že už nebude lhát.*) Ale místo toho můžeme také říkat, že si musí udělati p ř e d s e v z e t í, že už nebude lhát. (Jak můžeme také říkat místo toho? (*Místo toho můžeme také říkat, že si musí udělat předsevzetí, že už nebude lhát.*)

Některý z vás třeba n e p o s l o u c h a l rodičů. Co ten si musí umíniti? (*Musí si umíniti, že už bude rodičů poslouchat.*)

Někdo třeba se n e m o d l i l ráno a večer. Jaké si musí udělat předsevzetí? (*Musí si udělat předsevzetí, že už se bude modlit ráno a večer.*)

Některý chlapec třeba n e c h o d i l v n e d ě l i a v e s v á t e k do kostela na mši svatou. Jaké si musí udělat předsevzetí?

Jeden chlapec n ě k o h o b i l. Jaké si musí udělat předsevzetí?

Tak to, děti, musíte udělat u každého hříchu, na který si vzpomenete při zpytování svědomí. U každého hříchu si musíte udělat předsevzetí, že už to nebudete dělat.

Ale k tomu vám povím ještě něco. Jeden chlapec s e h n ě v a l na spolužáka. Tak se na něj zlobil, že s ním nechtěl ani mluvit a ještě mu chtěl nabít, až ho potká někde samotného. Víte, jaké si ten chlapec musí udělat předsevzetí? (*Musí si udělat předsevzetí, že už se na toho spolužáka nebude zlobit, že se s ním zase udobří.*) Opakuj to, N. . . Zkrátka: Musí jeden druhému odpustit, co si udělali.

Jeden chlapec k r a d l. Jaké předsevzetí si musí udělat? (*že už nebude krást.*) Ale smí si nechat to, co ukradl?¹⁾ (*Ne! On to musí vrátit tomu, komu to ukradl.*) Ale on to už třeba nemá. On to ztratil nebo to bylo něco k jídlu a on to snědl. Jak mu to vrátí? (*Musí mu to zaplatit.*) Ale někdo by mu to rád vrátil nebo zaplatil, ale neví, komu. Vzal to třeba někomu cizímu nebo někde v tlačenici a tak ani neví, komu to vzal. Jak mu to tedy vrátí? (*Dá to nějakému chudákovi nebo na kostel. Třeba to dá v kostele do pokladničky pro chudé. Z toho se pak rozdávají peníze chudákům.*)

¹⁾ To už děti slyšely při výkladu 7. prikázání Božího.

Ale pamatujte si, děti: Když si uděláte předsevzetí, že se polepšíte, musíte si to předsevzetí udělat d o o p r a v d y jako Magdalena. Musíte si udělati o p r a v d o v é předsevzetí, t. j. musíte si umínit, že se d o o p r a v d y polepšíte. Kdybyste si udělaly předsevzetí, že se polepšíte, ale kdybyste potom zase lhaly, kdybyste zase spolužáky bily, kdybyste zase do kostela nechodily atd., byla by taková předsevzetí o p r a v d o v á? (Nebyla.) Jistě že ne. A taková předsevzetí by se ovšem Pánu Bohu nelíbila.

Děti! To opravdové předsevzetí, o kterém jste se dnes učily, patří také ke svátosti pokání a je to už 3. částka svátosti pokání. Kolikátá částka svátosti pokání je opravdové předsevzetí?

Nyní si napíšeme tuto 3. částku svátosti pokání pod ty dvě první částky. Aby však to nebylo tak dlouhé, napíši na tabuli jenom „předsevzetí“.¹⁾ Tedy:

1. Z p y t o v á n í s v ě d o m í.

2. L í t o s t.

3. P ř e d s e v z e t í.

Řekni nyní všechny tři částky svátosti pokání, N. . . .“

Z p o v ě ě.

„Dnes si povíme něco o sv. zpovědi. Zpověď je už čtvrtá část svátosti pokání. Je to část velmi důležitá. Víte, proč? Protože ve zpovědi nám Pán Bůh odpouští hříchy. Však už jsem vám o zpovědi dříve něco řekl. Tehdy jste se taky podívaly v Prvouce na obrázek, jak vypadá zpovědnice a jak se tam lidé zpovídají ze svých hříchů knězi. Podívejte se tam ještě teď (str. 97). Také jsem vám v kostele ukázal opravdovské zpovědnice a řekl jsem vám, jak se přikleká ke zpovědnici. Ale dnes si o sv. zpovědi povíme více. Když vám tedy nyní budu vykládat o zpovědi, dávejte hezky pozor, abyste to dobře uměly, až se budete doopravdy zpovídat.

Povězte mně, děti, co myslíte: Když Magdalena chtěla, aby jí Pán Ježíš odpustil hříchy, musila se mu také zpovídat ze svých hříchů? Musila mu také říkat své hříchy? (Zde děti bývají na rozpacích.) (Nemusila.) A víte, proč? Protože Pán Ježíš byl v š e v ě d o u c í. On viděl až do její duše, a proto dobře znal její hříchy. Věděl také, že Magdalena svých hříchů upřímně lituje a že se chce polepšit. Avšak u k n ě z e, děti, je to něco jiného. Je také kněz vševědoucí?

¹⁾ Považuji sice za lepší říkati „o p r a v d o v é předsevzetí“, ale zde ve výčtu částí svátosti pokání píši jen „předsevzetí“, aby to bylo ve shodě s Prvoukou. která má také jen „předsevzetí“ (str. 98).

(*Není.*) Proto musí hříšník knězi své hříchy povědět, aby kněz věděl, jestli mu může odpustit hříchy nebo ne. Kněz nemusí každému hříchy odpustit. Jak to řekl Pán Ježíš apoštolům? („*Komu hříchy odpustíte . . .*“) Kněz může tedy také hříchy zadržet, nemusí každému odpustit. Neodpustil by takovému, který by toho nezasloužil. Tak na př. některý chlapec by se zpovídal, že ukradl spolužákovi nůž. Kněz ve zpovědi by mu ovšem řekl, že ten nůž musí spolužákovi vrátit. Ale ten chlapec by řekl, že mu ten nůž nevrátí. Zasloužil by pak ten chlapec, aby mu kněz (zpovědník) odpustil hříchy? (*Ne, to by nezasloužil!*) Tak vidíte, děti, že se musí každý knězi ze svých hříchů vyzpovídat, aby kněz věděl, jestli mu může odpustit hříchy nebo ne.

A nyní vás, děti, naučím, jak se ta sv. zpověď koná, abyste věděly, jak se máte zpovídat. Nejprve se naučíte, co se řekne na začátku zpovědi.

Jak přijdete ke zpovědníci, kleknete si tam na stupínek, ale dokud jste ještě malé, můžete zůstatí stát. Potom, jak uvidíte, že kněz nad vámi dělá kříž, uděláte také kříž (velký). Pak řeknete potichu knězi: „Vyznávám se před Pánem Bohem, že jsem se dopustil těchto hříchů.“ Opakuj to, N. . . Nyní celá třída! . . . Máte to také v Prvouce na str. 98., č. 116. Ale přečteme si jen to, co jsme se nyní učili. Začíná to slovem „Vyznávám se . . .“ Přečti to, N. . . Jak vidíte, stojí tam jen „před Bohem,“ ale lepší je, když se řekne „před Pánem Bohem.“ Proto si před slovo „Bohem“ připište velké P. a budete to číst „před Pánem Bohem.“¹⁾ Přečti to tak, N. . . (*Katecheta napíše „před P. Bohem“ také na tabuli. Pak celou tu větu s dětmi nacvičí a řekne jim, aby si ji také doma z Prvouky opakovaly. Potom pokračuje.*)

Až řeknete zpovědníkovi „Vyznávám se před P. Bohem, že jsem se dopustil těchto hříchů“, budete říkati hříchy, na které jste si vzpomněly při zpytování svědomí. Ale, děti, nesmíte si myslet, že těch hříchů musíte mít m o c! Nebylo by dobře, kdyby třeba některý chlapec si dal napsat od maminky nějaké hříchy, aby jich měl víc. Také neopisujte hříchy jeden od druhého! To nikdy nedělejte! Ve sv. zpovědi řekněte jen ty hříchy, na které jste si samy vzpomněly, ať jich je málo nebo moc. Na tom nezáleží, k o l i k hříchů máte, ale vždycky řekněte jen to, co zlého jste o p r a v d u udělaly.

¹⁾ Vždycky s dětmi mluvíme o Pánu Bohu, vyzýváme je, aby se modlily k Pánu Bohu atd. Bylo by to tedy zvlášť pro malé děti jaksi nepřirozeno, kdyby měly právě ve zpovědi říkati jen „před Bohem.“

Jak začíná zpověď druhá a další, o tom se dětem nyní ještě nezmíníme, aby si to nepopletly. To jim povíme až po první zpovědi.

Nic více. I kdybyste nějaký hřích n e r a d y zapomněly, nic by to neškodilo.¹⁾

Avšak ve zpovědi musíte na sebe povědět i v š e c h n y své hříchy, které víte (na které si vzpomenete). N a s c h v á l nesmíte žádný hřích vynechat (zamlčet), i kdyby ten hřích byl nějaký moc zlý nebo ošklivý (škaradý). Všechno na sebe povězte a nic se nebojte a nic se nestyďte! Nemyslete si, že by se třeba velebný pán na vás hněval. Kdepak! On se proto na vás nebude hněvat. On také to n e s m í nikomu říci a ani to neřekne. Ale velebný pán si ani n e m ů ž e pamatovat, co se mu každý zpovídal. Kdepak by si mohl něco z toho pamatovat, když se mu tolik dětí zpovídá! Všecko by se mu v hlavě popletlo, kdyby na to myslel, ale on na to ani nesmí myslet. On si ty hříchy pamatuje jenom tu chvíli, pokud se některý chlapec (děvče) zpovídá. Ale jak ten chlapec dostane rozhřešení a odejde od zpovědnice, velebný pán už ani na to nemyslí a už ani o tom nic neví.

Ale může se stát, že třeba i některý z vás uslyší něco z toho, co vykládá ten chlapec, který se právě zpovídá. Abyste z toho tedy nic neslyšely, musí si stoupnout ti, kteří ještě se nezpovídají, asi dva kroky dál od zpovědnice. A kdyby přece někdo nějaký hřích ze sv. zpovědi uslyšel, nesmí to nikomu vykládat. Kdyby to přece někomu pověděl, byl by to hřích. Až se budete zpovídat, zpovídejte se pěkně p o t i c h u, ale-tak, aby to slyšel jen zpovědník, ale ne ti druzí v zadu.

A nyní, děti, pozor! Až se vyzpovídáte ze svých hříchů (až všechny hříchy knězi povíte), řekněte ještě na konec: „To jsou mé hříchy. Srdečně jich lituji a pevně si umiňuji, že se opravdu polepším.“ Opakuj to, N. N. . . . (*Katecheta to s dětmi několikrát opakuje a pak řekne:*) Máte to také v Prvouce na str. 98., odstavec 117. Přečti to, N. . . . (*Toto zakončení katecheta s dětmi nacvičí podobně jako nacvičil začátek zpovědi a pak pokračuje.*)

Potom už nebudete říkat nic, ale budete jen poslouchat, co vám velebný pán řekne potichu do ucha. On vám dá nějaké napomenutí a také se vás třeba na něco zeptá. Jestliže se vás na něco zeptá, pěkně mu odpovězte.

Na konec ještě vám velebný pán řekne, co se máte pomodlit za své hříchy. Říká se tomu také „za pokání“. Některému třeba řekne: Pomodli se za své hříchy „Otče náš“ a „Zdrávas, Maria“. Jinému možná uloží: Pomodli se za své hříchy třikrát „Otče náš“ a „Zdrávas,

¹⁾ Tyto připomínky nejsou zbytečné. Vykládala mně matka jednoho prváčka, že její chlapec s pláčem si ji stěžoval, že si vzpomněl jenom na 4 hříchy, a to že je málo! Poprosil ji tedy, aby mu na papír nějaké hříchy připsala. Matka mu jich tedy připsala ještě 6, takže jich pak měl 10. Avšak druhý den přišel chlapec ze školy domů a s pláčem vykládal matce, že kterýsi kamarád má napsaných 32 hříchů a on že jich má jenom deset! A tento případ není ojedinělý. Proto i o této věci je nutno děti i rodiče náležitě poučiti.

Maria“. Jinému třeba řekne: Pomodli se za pokání „Věřím, Boha“. Nebo někomu uloží zase něco jiného. To není vždycky stejné. To kněz každému uloží podle toho, jaké má hříchy. Ale dejte hezky pozor, abyste si zapamatovaly, co vám kněz uložil za pokání. Kdybyste dobře neslyšely, zeptejte se velebného pána a on vám to řekne ještě jednou. Kdybyste třeba neuměly tu modlitbu, kterou vám velebný pán uložil, řekněte mu to a on vám uloží jinou. Vůbec nic se nebojte na něco zeptat. Velebný pán s radostí vám poví všechno, co chcete vědět. Ale mluvte při tom jen p o t i c h u.

Až vám kněz uloží, co se máte pomodlit za pokání, pak už vám nebude říkat nic, ale sepne takhle ruce (*ukáže, jak*) a bude se nad vámi potichu modlit, aby vám Pán Bůh odpustil hříchy. A vy, jak uvidíte, že kněz sepjal ruce a že se potichu modlí, sepněte také ruce a čekejte, až velebný pán bude nad vámi dělat kříž. Za malou chvíli se velebný pán obrátí k tomu chlapci, který se právě vyzpovídal, a udělá nad ním velký kříž. Při tom ten chlapec udělá také velký kříž. (*Katecheta si zavolá jednoho chlapce, nechá jej kleknout vedle sebe a ukáže, jak se to bude dělat.*) Ale pamatujte si, děti, že ten kříž, který nad vámi kněz udělá na konci zpovědi, se jmenuje r o z h ř e š e n í. Víte, proč? To proto, že vám tím rozhřešením Pán Bůh odpustí hříchy. Jak se jmenuje ten kříž, který nad vámi udělá kněz na konci zpovědi, N. N.? . .

A nyní dále! Až dostanete na konci zpovědi rozhřešení, bude vaše zpověď ukončena. Potom vstanete, políbíte křížek na štóle (*katecheta vyloží dětem, co je štóla nebo — možno-li — ukáže jim ji*) a půjdete k oltáři. Tam si kleknete na stupínek a pomodlíte se potichu to, co vám velebný pán uložil za pokání. Až se to pomodlíte, půjdete si sednout do lavice a tam se ještě pomodlíte z modlitebních knížek modlitbu p o s v. z p o v ě d i. Také p ř e d s v. z p o v ě d í, nežli na vás přijde řada, pomodlíte se z knížek modlitbu p ř e d s v. z p o v ě d í. Proto si musíte vzít s sebou ke zpovědi modlitební knížky. Přineste si je také příští hodinu do náboženství a já vám v nich najdu a vyložím modlitby před zpovědí a po zpovědi.¹⁾

¹⁾ Katecheta se musí také postarat o dozor při zpovědi prváčků a ovšem také při sv. přijímání. Někde vezme ten úkol na sebe dobrovolně některý zbožný učitel nebo učitelka. Není-li této možnosti, učiní katecheta nejlépe, když pověří dozorem některého schopného a hodného žáka nebo žákyni nejvyššího ročníku a dá jim k tomu ovšem patřičné instrukce. Po příchodu do kostela usadí dozorce děti do lavic podle pohlaví, pak je zavádí dle potřeby ke zpovědnicím, a to tak, aby vždy na každé straně nebylo více dětí než tři. Ukáže jim také, kam se mají jít pomodlit pokání a pak zase, kam si mají sednout. Také jim pomůže hledat v knížkách modlitby před zpovědí a po zpovědi. Dbá ovšem také o to, aby děti nešeptaly a chovaly se slušně a zbožně. Je to také jakýsi začátek katolické akce u mládeže (výpomoc v duchovní správě).

(Až posud katecheta nacvičil s dětmi formule zpovědní a vyložil jim theoreticky postup při zpovědi. Avšak tyto theoretické poučky musí býti také vtěleny v praktická cvičení, aby se děti uměly dobře zpovídat. Jinak by si to aspoň s počátku stále pletly.)

Katecheta postaví na stupeň před tabuli židli a sedne si na ni. Pak si zavolá 4 děti a postaví na každou stranu 2. Je-li třída smíšená, postaví na jednu stranu hochy a na druhou stranu děvčata. Potom řekne dětem):

Děti! Myslete si, že tato židle je zpovědnice a že já sedím ve zpovědnici. Pak si myslete, že tyto děti zde se mně budou zpovídat. Napřed se bude zpovídat N. na pravé straně a až ten bude hotov, potom se zase bude zpovídat N. na levé straně. A tak to půjde pořád dál. Vždycky jeden na pravé straně (*ukazuje*) a pak druhý (druhý) zase na druhé straně. Ale pamatujte si, děti, že to nebude o p r a v d o v s k á sv. zpověď, protože zde u mne ještě nebudete říkat h ř í c h y. Hříchů budete říkat až teprve v kostele, až se budete doopravdy zpovídat. Potom teprve to bude opravdovská zpověď. Zde ve škole budete říkat jenom to ostatní, co se říká ve sv. zpovědi, ale hříchů mně tady říkat nebudete. Zde se budete jen tak cvičit, abyste to potom v kostele dobře uměly. Nyní tedy už začneme!

(Katecheta se obrátí k dítěti na pravici a řekne): Klekni si a až nad tebou udělám kříž, udělej také kříž. Ale tento kříž, to nebude ještě rozhřešení. Rozhřešení bude až na konci zpovědi. Tímto křížem na začátku ti velebný pán dá požehnání, aby ses dobře zpovídal. Ukaž tedy, jak to dovedeš! *(Katecheta udělá nad dítětem kříž a dítě zároveň také. Pak řekne katecheta: „Nyní řekni, co se říká na začátku zpovědi.“ Dítě: „Vyznávám se Pánu Bohu . . .“ Katecheta: „A co teď budeš říkat?“ Dítě: „Hříchů.“¹⁾ Katecheta: „A co řekneš potom?“ Dítě: „To jsou mé hříchů . . .“ Katecheta: „Potom ti dá kněz napomenutí a řekne ti, co se máš pomodlit za pokání. Až ti už nebude nic říkat, sepne takhle ruce a bude se potichu modlit (učiní tak). A ty teď sepni ruce také a čekej na rozhřešení.“ (Za chvílečku dává katecheta dítěti „rozhřešení“ a upozorní je, že má také udělati kříž. Dítě udělá kříž.) Katecheta: „A co teď budeš dělat?“ Dítě: „Políbím stólu a půjdu k oltáři se pomodlit.“ Katecheta: „Udělej to!“ (Dítě to udělá a katecheta řekne ještě všem): „Jak uvidí ten, co je na druhé straně (*ukazuje tam*), že ten, co se právě zpovídal (*ukáže tam*), dostává rozhřešení, hned si také*

¹⁾ Katecheta může zde také sám, ale jen při prvním a snad i druhém dítěti vyjmenovati asi 8—10 dětských hříchů, ale připomene dítěti a ovšem také ostatním dětem, že to nejsou jeho opravdovské hříchů, ale že je říká jen proto, aby děti věděly, jak asi mají se z hříchů zpovídat.

klekne, aby byl připraven, až mu kněz bude dávat požehnání. Potom bude dělat všechno tak jako ten první.“

(Potom se kněz obrátí na levou stranu k druhému dítěti a pak zase k dalšímu na pravé straně atd., při čemž ovšem celý postup se opakuje. Rozdíl jest jen v tom, že katecheta čím dál méně do toho mluví nebo jen malým pokynem či náznakem dítěti pomůže, až konečně katecheta většinou mlčky koná to, co činí kněz ve zpovědnici a dítěti řekne jen to nejnnutnější. Děti ovšem také dělají pak již všechno většinou samy bez připomínky. Při rozzhřešení katecheta řekne: „Rozhřešuji tě od hříchů tvých ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ To proto, aby si tím děti připomínaly obsah a význam rozzhřešení.

Po ukončení cvičení prvních čtyř dětí řekne katecheta ostatním *prváčkům*: „Děti! Budoucí hodinu zase si sem zavolán 4 jiné děti a ty se budou také tak cvičit ve zpovědi jako ty dnešní. A tak to budem dělat pokaždé v náboženství, a to vždycky na začátku hodiny (hned po modlitbě), až to budete všechny umět. Ale vy ostatní, kteří budete sedět v lavicích, dávejte pozor a dívejte se vždycky na nás, jak to zde děláme, abyste to pěkně uměly, až vás sem zavolám.¹⁾

Na konec si povíme ještě něco. Hned na začátku, když jsem vám začal vykládat o zpovědi, řekl jsem vám, že zpověď je také částka svátosti pokání, a to částka čtvrtá. Kolikátá částka svátosti pokání je zpověď, N. N.?...

Nyní si tedy tu čtvrtou částku svátosti pokání připsíme k těm ostatním třem částkám:

1. Z p y t o v á n í s v ě d o m í.

2. L í t o s t.

3. P ř e d s e v z e t í.

4. Z p o v ě ě.

Opakuj nyní všechny 4 částky svátosti pokání, N. N....

Doma si ještě opakujte, co se říká na začátku zpovědi a na konci zpovědi.“

¹⁾ Katecheta si k tomu zavolá nejprve děti nejschopnější, pak ty, které samy se hlásí a nakonec děti méně schopné. Jde totiž o to, aby děti méně schopné delším pozorováním dětí nadanějších snáze se tomu naučily. Rozumí se samo sebou, že nemusí býti na každé straně „zpovědnice“ právě 2 děti. Je-li prváčků málo, může býti na každé straně třeba jen jedno dítě. Ale katecheta má si to zaříditi tak, aby mu to cvičení vydrželo až do dne zpovědi. Takto si děti stále oživují postup zpovědních úkonů, takže pak při skutečné zpovědi budou to již dobře uměti. Kdyby se to nacvičilo asi ve 2—3 hodinách najednou, děti by to pak do dne zpovědi zapoměly a pletly by si to.

Děti! Dnes se budeme učit ještě o poslední části svátosti pokání a ta se jmenuje d o s t i u č i n ě n í . Abyste to však lépe pochopily, budu vám napřed něco vykládat.

Znal jsem jedno děvčátko. Jmenovalo se Božena a chodilo do 3. třídy. Jednou odpoledne přišla Božena ze školy domů o jednu hodinu později než jindy. Zůstala po škole, protože byla nehodná, ale mamince se nechtěla přiznat, že byla po škole, aby nedostala. Když se jí maminka ptala, kde byla tak dlouho, řekla: „Ale, maminko, kamarádky pořád chtěly, abych si s nimi venku hrála a tak jsem si s nimi hrála.“ Tak Božena maminku obelhala! Ale maminka se brzy dověděla od druhých děvčat, že Božena byla po škole a že tedy maminku obelhala. Když pak druhý den přišla Božena ze školy domů, maminka se s ní moc vadila. Řekla jí: „Tak tys mne, Božko, obelhala! Dověděla jsem se od druhých děvčat, že sis hrála venku s kamarádkami! Tak drže jsi maminku obelhala! To jsem si od tebe nezasloužila! Proto tě už nechci ani vidět a až pojedu zase do B. k babičce, víckrát tě už s sebou nevezmu.“ Potom se maminka od Boženy odvrátila a šla do kuchyně. Božena se dala do pláče. Bylo jí líto, že svou lží maminku tak rozhněvala. Šla tedy za ní do kuchyně a s pláčem ji prosila: „Maminko, prosím tě, odpusť mně to, že jsem tě obelhala. Já už to víckrát neudělám a také ve škole budu vždycky hodná, abych už nezůstala po škole.“ A tak Božena pořád maminku prosila a při tom usedavě plakala. Když tedy maminka viděla, že Božena tolik toho lituje, že ji obelhala a že se chce opravdu polepšit, odpustila jí a už se na ni nehněvala. Z toho měla Božena velkou radost a chtěla mamince nějak vynahradit to, že ji včera rozhněvala. Chtěla mamince udělat ně c o d o b r é h o , aby maminka z toho měla radost. Vzala džbán a donesla mamince vodu do kuchyně. Potom zase donesla z kůlny dříví a pak vzala hadr a utírala prach na nábytku. Potom vzala koště a šla zametat dvůr. Jindy jí musila maminka o všechno říkat, musila ji do práce honit, ale dnes Božena to všechno dělala ráda a bez říkání. A když už nevěděla, co dobrého by měla ještě mamince udělat, šla a zeptala se jí: „Maminko, neměla bych jít něco koupit ke kupci? Já bych tak ráda šla!“ Maminka jí tedy dala peníze, aby šla koupit cukr. Božena pak s radostí odběhla. Když Božka odešla ke kupci, myslila si maminka: „Ta naše Božka chce mně tu včerejší lež zase trochu vynahradit tím, že teď pro mne zase ráda dělá něco dobrého. Ona mně tím chce dáti d o s t i u č i n ě n í .“ Co tím chtěla Božena mamince dáti? Jak se tomu říká? (*Dostiučinění.*) Opakuj to slovo, N. N. . . .

A nyní si vzpomeňte, děti, samy na sebe, že i vy to jistě také tak děláváte, když jste někdy tatínka nebo maminku rozhněvaly a oni vám pak odpustili. (*Děti obyčejně příkyvuji a některé také samy vykládají o takovém „dostiučinění“ z vlastní zkušenosti a ještě více o svých sourozencích.*) Nuže tedy, když i vy to tak někdy děláte jako ta Božena, jak tomu také můžeme říkat? (*Dostiučinění.*) Co tím tedy dáváte svým rodičům za to, že jste někdy byly nehodné a oni vám pak odpustili, N.? . .

Ale také Magdalena dělala něco podobného, když jí Pán Ježíš odpustil hříchy. Měla z toho velkou radost, ale dobře si pamatovala, že dříve svými hříchy Pána Boha moc urážela. Proto si umínila, že teď za to bude zase dělat mnoho dobrého (dobrých skutků), aby Pánu Bohu dělala radost. Nikdy už nepáchala hříchy, ale hodně a nábožně se modlila a chudým lidem dávala almužny (peníze, jídlo, šaty). Ráda chodila na kázání Pána Ježíše a vždycky dělala to, k čemu Pán Ježíš lidi napomínal. Když pak Židé Pána Ježíše ukřižovali, Magdalena šla za Pánem Ježíšem až na horu Kalvarii. Tam stála pod křížem s Pannou Marií a se svatým Janem a moc naříkala a plakala o Pána Ježíše. Tak ho měla ráda! Když potom Pán Ježíš umřel, Magdalena doprovázela jeho mrtvé tělo až do hrobu. Pak Magdalena ještě se dvěma jinými nábožnými ženami nakoupila vonných mastí a chtěla v neděli brzy ráno pomazati jimi tělo Pána Ježíše. Avšak když nábožné ženy přišly ke hrobu, povězte už samy, co tam uviděly, N.? . .

A tak Magdalena za to, že dříve byla nehodná, po celý svůj život jen dobré skutky konala, aby těmi dobrými skutky Pánu Bohu dělala radost. Co tím tedy za své hříchy Magdalena činila? Jak tomu říkáme, N. N.? . . Komu činila Magdalena dostiučinění? (*Pánu Bohu.*) Můžeme také říkat, že Magdalena za své hříchy d á v a l a Pánu Bohu d o s t i u č i n ě n í. Jak to můžeme také říkat, N.? . .

Avšak také vy, děti, jste svými hříchy urážely Pána Boha a proto také vy musíte za své hříchy dáti Pánu Bohu nějaké d o s t i u č i n ě n í. Musíte za své hříchy vykonati něco dobrého. Ale Pán Bůh je nejvyšší dobrotivý. On nežádá od vás nějaké veliké skutky dobré. Pán Bůh se spokojí i s maličkým dobrým skutkem, třeba i s nějakou krátkou modlitbou, Pán Bůh i z té vaší modlitby bude mít radost, ale musíte se ji pomodlit hezky n á b o ŝ n ě. A já myslím, že nyní vy samy už víte, jak tomu budeme říkat, když se pomodlíte za své hříchy nějakou modlitbu. Jak tedy tomu budeme říkat, N.? Ale to dostiučinění, t. j. tu modlitbu nebo více modliteb vám uloží kněz na konci sv. zpovědi. Řekne třeba: „Pomodli se z a s v ě h ř í c h y Otčenáš a Zdravas, Maria.“ Nebo řekne: „Pomodli se z a p o k á n í . . .“ To je jedno: „za pokání“ nebo „za své hříchy“.

Mělo by se vlastně říkat „za dostiučinění“, ale to by bylo moc dlouhé. Však jsme se o tom už také učili, když jsem vám vykládal, jak se máte zpovídat. Jen se potom to dostiučinění pěkně pomodlete na stupni před oltářem. Ale pomodlete se je n á b o ž n ě, aby z vás měl Pán Ježíš radost. Však se Pán Ježíš na vás bude dívat ze svato-
stánku.

Nyní tedy, děti, už víte, čemu říkáme ve svátosti pokání d o s t i u č i n ě n í. To už je poslední částka svátosti pokání. 4 částky svátosti pokání už máme na tabuli napsány. Kolikátá částka svátosti pokání je tedy dostiučinění? . . . Připíšeme si tedy to dostiučinění k těm ostatním 4 částkám sv. pokání.

Ke svátosti pokání náleží 5 částek:

1. Z p y t o v á n í s v ě d o m í.
2. L í t o s t.
3. P ř e d s e v z e t í.
4. Z p o v ě ě d.
5. D o s t i u č i n ě n í.

Katecheta to s dětmi nacvičí a pak jim řekne, že těchto 5 částí (dohromady se jmenuje s v á t o s t p o k á n í. Pak pokračuje):

„A nyní si, děti, ještě naposledy vzpomeňte na Magdalenu. Když Magdalena klečela před Pánem Ježíšem, když tak upřímně svých hříchů litovala a udělala si opravdové předsevzetí, že se polepší, co jí řekl Pán Ježíš? („Odpouštějí se ti hříchy — jdi v pokoji!“) Co jí tedy odpustil Pán Ježíš? (Pán Ježíš jí odpustil hříchy.) A tak i vám, děti, odpustí Pán Ježíš hříchy, až přijmete svátost pokání. Jakmile vám dá kněz ve zpovědi rozhřešení, budou vám hříchy odpuštěny. Ale Pán Ježíš řekl také Magdaleně: „Jdi v pokoji!“ Měla tedy potom Magdalena ve své duši pokoj. Proč? Protože svědomí už jí nedělalo výčitky, už jí žádné hříchy nevyčítalo. Magdalena nyní věděla, že Pán Bůh se už na ni nehněvá, ale že ji má rád jako své dítě. Magdalena byla pak opravdu dítětem Božím (dcerou Boží). A vy zajisté samy už víte, jaký překrásný dar měla od Pána Boha, když byla dítětem Božím. Jak se jmenuje ten dar? (Milost Boží.) Můžeme také říkat: milost Boží p o s v ě c u j í c í. A jaká byla duše její, když měla milost Boží posvěcující? (Duše její byla čistá, krásná, svatá a Pánu Bohu milá.) Ale také vaše duše, děti, dostane ve svátosti pokání od Pána Boha milost Boží. Jaká tedy bude potom duše vaše? . . . Ale já si myslím, že mnohé z vás nebo snad vy všechny jste si zachovaly milost Boží ještě od křtu svatého, že jste ji snad

rozškým hříchem ještě neztratily. Jestliže tedy půjdete ke sv. zpovědi a budete mít milost Boží ještě od křtu svatého, dostanete pak ve zpovědi ještě více milosti Boží. Potom bude vaše duše ještě čistější, ještě krásnější, ještě světlejší a Pánu Bohu milejší.

Z toho vidíte, děti, jak vzácná je svátost pokání a jak si jí máte vážit. Až tedy budete po prvním sv. přijímání, chodívejte pak rády a často také samy ke sv. zpovědi a ke sv. přijímání. O sv. přijímání ovšem se budete teprve učit, ale já vám už dnes vřele kladu na srdce, abyste rády a často chodily ke sv. zpovědi a ke sv. přijímání. Tím budete dělat radost Pánu Ježíši a budete miláčky Božími.

Na konec se ještě pomodlíme k Pánu Bohu, abyste s jeho pomocí zbožně a dobře svátost pokání přijaly. Napřed se tu modlitbu pomodlím já sám a potom vy se mnou. Vstaňte a sepněte ruce:

Pane Pože! Bomáhej nám, abychom dobře a zbožně přijaly svátost pokání, abychom hříchů svých litovali, dobře se zpovídali a opravdově se polepšili. Amen.“

Některý den také katecheta dětem vyloží modlitby před zpovědí a po zpovědi (zač v nich prosí, zač děkuje a pod.). Pak jim sám každou modlitbu z knížek přečte pomalu, s patřičnými pomlčkami, s citem a s náležitým přízvukem. Po katechetovi ať také děti podobně modlitby čtou, a to nejen ve škole, ale ať také doma se v tom cvičí. Děti druhého školního roku namnoze ještě dosti špatně čtou. Ale i když katecheta v kostele se s dětmi tyto modlitby hlasitě modlí, přece jen je třeba, aby se v tom i děti samy cvičily. V této věci musí si děti záhy navyknouti jisté samostatnosti již také proto, že mají pak i samy častěji choditi ku sv. svátostem.

Poslední hodinu před zpovědí vyzve také katecheta děti, aby doma odprosily rodiče.

Katechese II. o svátosti pokání.

Dle podobenství o marnotratném synu.

(Nejprve se proberou dle katechese I. stati: Část přípravná, Ustanovení svátosti pokání a Náznorný přechod k jednotlivým částem svátosti pokání. Na tuto poslední stat pak navazuje katechese II.)

„Děti! Abychom věděli, jak máme přijímati svátost pokání, vypravoval Pán Ježíš lidem takový příběh (povídku), který se podobá svátosti pokání. A protože se podobá svátosti pokání, říkáme tomu příběhu podobenství. Jak říkáme tomu příběhu? Proč mu tak říkáme?... A sice jest to podobenství o marnotratném synu. V tom příběhu (v té povídce) se totiž vy-

kládá o jednom marnotratném synovi. O kom se vykládá v tom příběhu? Já vám nyní to podobenství o marnotratném synovi také budu vykládat. Až je budete uměti, potom vám ukáži, v čem se to podobenství podobá svátosti pokání. Tedy poslouchejte!

Byl jeden bohatý a dobrý otec. Byl rolníkem (sedlákem) a měl velký statek (pěkný dům a moc polí). A ten otec měl dva syny. Jeden byl starší a druhý byl mladší, ale nebyli oba stejní. Ten starší syn byl hodný, poslouchal tatínka a rád mu pomáhal dělat na polí. Byl nábožný, pilný a zbytečně neutrácel peníze. Ten mladší syn také nebyl zlý, ale přece nebyl tak hodný jako ten starší. Neraď pracoval, ale rád utrácel peníze a kupoval si mlsky. Pořád byl doma nespokojen a chtěl jít do světa, t. j. někam daleko do jiné země. Myslíl si, že tam by se měl lépe než doma. Proto jednou řekl svému otci: „Tatínku, dej mně polovici statku, která mně patří, a já půjdu do světa.“ Ale jak to, děti? Jeho otec měl statek. Ale mohl se snad ten statek rozkrojit na dvě polovice a mohl si ten mladší syn tu jednu polovičku vzít s sebou do světa? To by ovšem nešlo. Ale ten mladší syn si myslil: „Kdyby otec umřel, zdědili bychom jeho statek my dva, já a můj bratr. Statek bychom pak třeba prodali a o peníze bychom se rozdělili. Každý z nás by dostal polovici peněz. Ale tatínek by mně tu polovici peněz mohl dát raději hned. Však on má dost peněz a nemusí ani statek prodat.“ Proto mladší syn řekl otci: „Tatínku, dej mně polovici statku, která mně patří, a já půjdu do světa.“ Ale otec, jak to uslyšel, zarmoutil se nad tím. Věděl, že jeho syn nebude se mít ve světě dobře, že tam všechny peníze utratí a potom že se bude mít zle. On však měl rád i mladšího syna a nepřál mu, aby se mu vedlo zle. Proto mu to otec vymlouval: „Copak bys chodil kamsi do světa! Doma se máš dobře, najíš se a máš všechno, čeho potřebuješ. Pracovat budeš musít všude, ale jistě se v cizí zemi nebudeš mít tak dobře jako doma. Zůstaň tedy raději doma u tatínka a nechod nikam!“ Ale mladší syn si nedal říci a pořád jen prosil tatínka o peníze. A tak mu konečně otec ty peníze dal. Dal mu tolik peněz, co by stála polovička statku. Když syn dostal peníze, zaradoval se a myslil si: „Teď se budu mít dobře! Má dost peněz a nebudu musít nic dělat.“ Potom šel do světa. Dobrý jeho otec ještě za ním volal, aby se vrátil, ale on se nevrátil.

A tak šel mladší syn pořád dál a dále, až přišel do jednoho velkého města. Tam chodil jen po zábavách a po hospodách, kupoval si dobrá jídla a sladká vína, jedl a pil a dobře se měl. A protože nic nedělal a jenom nadarmo utrácel peníze, říkáme mu m a r n o t r a t n ý s y n. Ale v těch hospodách a na těch zábavách uviděli marnotratného syna někteří mladíci, kteří byli zlí a docela zkažení. Ti mladíci jak viděli, že marnotratný syn má moc peněz, hned se

k němu přidali a chodili s ním. Chválili ho, jak je hodný, jak umí hezky vykládat, jak umí krásně zpívat a jak pěkně tancuje. Marnotratnému synovi se to líbilo. On si myslel, že ti kamarádi to myslí doopravdy, že ho mají tak moc rádi, ale zatím oni ho tak chválili jen proto, aby marnotratný syn také jim kupoval dobrá jídla a vína, aby za ně platil. A tak marnotratný syn platil také za ně jídla a víno, platil hudebníkům, zkrátka utrácel s nimi peníze. A ještě k tomu ti nehodní kamarádi naváděli marnotratného syna, aby dělal všelijaké špatné věci a tak ho nadobro pokazili.

Ale když marnotratný syn nějaký čas se svými kamarády utrácel peníze, nakonec všechno utratil a viděl, že už nemá nic! Co teď? Myslel si, že nyní ti přátelé (kamarádi), za které on platil, zase jemu pomohou, že oni teď zase budou platit za něj. Ale zmýlil se v nich nadobro! Jak ti přátelé uviděli, že marnotratný syn už nemá peníze, víte, co udělali? Jeden za druhým od něho odcházeli, až marnotratný syn zůstal sám! Víte, jak říkáme takovým přátelům? Byli to falešní přátelé. Ti falešní přátelé jej tedy opustili a marnotratný syn nakonec zůstal sám, sám v širém světě bez peněz a bez přátel, opuštěn nadobro! Teď teprve viděl, co udělal, když neposlechl tatínka a odešel z domu. Nezůstalo však jenom na tom, že už neměl peněz a že ho falešní přátelé opustili, ale bylo ještě hůře.

V té zemi, kde byl marnotratný syn, toho roku nic se lidem na polích neurodilo, protože bylo pořád sucho a obilí nevyrostlo. A co bylo potom, když se na polích nic neurodilo? Byla bída a hlad! Lidé neměli mouky ani na chleba. Kdo si chtěl koupit chleba, dostal za moc peněz jen malý kousek chleba a ještě musil prosit. A marnotratný syn neměl docela nic, protože všechny peníze utratil. Měl velký hlad, ale nemohl si nic koupit. Co měl nyní dělat? Měl se vrátit domů? To se styděl a také se bál, že by ho tatínek vyhnal. Chtěl tedy raději někam jít do služby.

Chodil po vesnicích od domu k domu a všude prosil, aby ho některý hospodář (sedlák) vzal do služby za čeledína (za pacholka) nebo aspoň za pasáka. Všude prosil jako žebrák, ale dlouho nemohl žádnou službu nalézt. Lidé mu říkali: „Nemůžeme tě vzít do služby. Nic se nám neurodilo a my sami nemáme co jíst.“ Ale konečně přece jeden sedlák ho vzal do služby, ale marnotratný syn musel u něho dělat to nejhorší, co nikdo nechtěl dělat — musil pásti vepře (prasata). Za takovou službu se tenkrát lidé styděli, a proto nikdo to nechtěl dělat. Takhle pásti ovečky nebo kravičky, to ano, ale vepře? Ti se pořád vají v hnoji a v kalužinách a rypákem rozrývají zem! Byla to tedy ošklivá služba, a ten sedlák měl těch vepřů celé stádo. Ale marnotratný syn s radostí tu službu vzal. Těšil se, že teď se aspoň nají, když bude ve službě — takový měl hlad! Těšil se, ale

myslíte, děti, že se tam najedl? Nenajedl se! Ten hospodář byl velký lakomec. Marnotratnému synovi nic neplatil a ani mu nedal pořádně najíst. Dával mu jen málo jídla a jenom to nejhorší, co už druzí nechtěli jíst. A někdy mu nedal k obědu nebo k večeři nic! Děti, vy si nedovedete ani pomyslit, co ten marnotratný syn vytrpěl hladu! Jak se mu vedlo zle! Když se tak někdy na ty vepře díval, jak žerou z koryta, myslíval si: „Ó, kéž bych si mohl vzít toho, co mají ti vepři!“ Kdyby se byl směl najísti s těmi vepři z koryta, byl by si myslil, že je jako na hodech (na hostině). Ale nesměl si s nimi vzít. Z toho vidíte, děti, jak veliký hlad měl marnotratný syn, jak mu bylo zle. A tak kdyby tam v té službě byl zůstal, byl by měl čím dál větší hlad. A víte, děti, co by se mu na konec bylo stalo? Byl by umřel hladem! Ale marnotratný syn hladem neumřel. A proč neumřel? On si ještě včas umínil, že přece se vrátí domů k tatínkovi, že ho pěkně odprosí a slíbí mu, že se polepší. Snad ho otec nevyžene.

Jednou, když marnotratný syn pásl vepře, sedl si na kámen a přemýšlel (*aby výjev působil na děti trvalejším dojmem, sedne si při tom katecheta ke stolku, podepře si hlavu jako by on byl tím marnotratným synem, a mluví s cítem*): „Co jsem já to udělal? Otce svého jsem opustil, rozhněval jsem jej, peníze, co mně dal, jsem utratil — a teď tady hladem se trápím!“ Opakuje, co si řekl ten marnotratný syn, N. N.... On si tedy vzpomínal, co udělal zlého (jakých hříchů se dopustil). Jak se tomu říká, když si někdo vzpomíná, co udělal zlého? . Co dělal marnotratný syn? (*Zpytoval svědomí.*¹⁾ Ale když marnotratný syn si na ty hříchy vzpomněl, bylo mu líto, že ty hříchy spáchal. Řekl si: „Proč jsem já těmi hříchy svého dobrého otce rozhněval? Proč jsem raději nezůstal doma? Tam v domě otce mého i ten poslední nádeník dobře se nají a já, jeho syn, musím se tady hladem trápit!“ Co tedy řekl marnotratný syn, když si vzpomněl na své hříchy? Opakuje to, N. N.... Z toho je vidět, že marnotratnému synovi bylo něčeho líto. Čeho mu bylo líto? (*Že páchal hříchy.*) A proč mu jich bylo líto? (*Že těmi hříchy rozhněval svého otce.*) Co měl tedy marnotratný syn ve svém srdci? (*Lítost.*)

Potom marnotratný syn si řekl: „A já vím, co udělám! (*Katecheta vstane!*) Vstanu a půjdu k otci svému, kleknu před ním na kolena a řeknu: „Otče, zhřešil jsem proti nebi a proti tobě! Už ne-

¹⁾ Pojem „zpytování svědomí“ byl dětem vyložen theoreticky i prakticky už při výkladu Desatera. Děti to tedy již znají.

jsem hoden býti tvým synem, ale udělej mne aspoň posledním nádeníkem v domě svém.“ Co si potom řekl marnotratný syn? Opakuje to, N. N. . . . Marnotratný syn si tedy umínil neboli předsevzal, že se vrátí k otci, že se ke všemu přizná a že se nadobro polepší. Jak tedy tomu můžeme říkat, když si to všechno marnotratný syn umínil neboli předsevzal? Co to bylo? (*To bylo předsevzetí.*¹⁾) Ale on si to předsevzal (umínil) doopravdy, on si udělal opravdové předsevzetí, že už bude hodný a že bude doma pracovat třeba jako poslední nádeník. A co si marnotratný syn předsevzal (co si umínil), to také udělal. Zahnal vepře domů, vzal hůl a vydal se na cestu k otci.

Cesta byla daleká. Marnotratný syn vypadal jako nějaký tulák. Byl roztrhaný a bosý. Ten lakomý hospodář mu nic neplatil, a tak si marnotratný syn nemohl ani koupit nové šaty, když ty staré šaty, které měl z domu, byly už celé roztrhané. Proto jen se strachem a pomalu se blížil k domovu. Čím více se blížil k domu svého otce, tím více se bál. Co si asi myslel marnotratný syn? Myslel si: „Když jsem odcházel z domu, dostal jsem od tatínka tolik peněz a měl jsem na sobě krásné šaty a pěknou obuv. A teď se vracím domů jako tulák, roztrhaný a bosý! Co mně řekne tatínek? Odpustí mně, co jsem udělal? Nevyžene mne? Vezme mne do svého domu aspoň za nádeníka? A jestli mne tatínek vyžene, co potom si počnu?“ Hrůzou mu vlasy vstávaly, když na to pomyslel.

Však marnotratný syn již uviděl zdaleka otcovský dům, kde prožil nejkrásnější léta svého dětství. V marnotratném synovi byla, jak se říká, malá dušička. Jak to všechno teď dopadne? Ale vtom se otec podíval z okna, uviděl svého mladšího syna a poznal ho, třebaže vypadal jako žebrák, roztrhaný a bosý, bledý a hubený. Ale ten otec byl tak dobrý, že mu šel ještě naproti! A když se potkali, tu ten marnotratný syn padl před otcem na kolena, sepal ruce a řekl: „Otče, zhřešil jsem proti nebi a proti tobě! Už nejsem hoden býti tvým synem ale udělej mne aspoň posledním nádeníkem v domě svém.“ Když marnotratný syn řekl tatínkovi: „Zhřešil jsem proti nebi (t. j. proti Pánu Bohu) a proti tobě,“ tím se otec přiznal, že zhřešil. Můžeme také říkat, že se svému otci zpovídal. Bylo to tedy jako zpověď (podobalo se to zpovědi). A dále řekl marnotratný syn svému otci, že není hoden (že ani nezaslouží), aby byl zase jeho synem, ale že chce za své hříchy dělat něco dobrého, že bude doma dělat třeba tu nejtěžší nádenickou práci. Tomu zase se říká dosti učinění.

¹⁾ Také pojmy „litosť“ a „předsevzetí“ jsou už dětem aspoň částečně známy z přípravy vzdálenější.

Když otec viděl, že marnotratný syn svých hříchů lituje, že se přiznal a že se chce polepšit, všechno mu o d p u s t i l. Zdvihl ho se země, objal jej kolem krku a na čelo jej políbil. Když pak otec viděl, že jeho syn je tak otrhaný a bosý, zavolal služebníka, který právě stál ve dveřích jeho domu, a poručil mu, aby přinesl z domu nějaké pěkné, nové šaty, novou obuv a zlatý prsten. Otec pak syna do toho oblékl a prsten mu dal na prst. Nyní byl syn v těch nových šatech a s tím prstenem zase tak hezký jako býval dříve, dokud z domu neodešel. Ale za nádeníka ho tatínek nepřijal, on nežádal od něho tak velké dostiučinění. Přijal jej zase za syna a spokojil se tím, když mu bude mladší syn také pomáhat při práci jako mu pomáhal starší syn. Potom jej otec zavedl do svého domu. Měl z něho radost, že se chce polepšit a že bude hodným. Měl z něho takovou radost, že dal zabít tučné tele a vystrojil hostinu. Na tu hostinu pozval pak také své přátele, sousedy a známé. Proč asi? Aby byla větší radost. Když se jich raduje více, je ta radost větší. Jakmile začala hostina, byl už večer. Všichni se na té hostině radovali, jedli, pili sladké víno a zpívali.

Ale děti! Když už se všichni na hostině radovali, starší syn nebyl právě doma a on o tom všem ani nevěděl. Kdepak asi byl? Byl na poli. Pracoval na poli od rána až do večera a teprve večer šel domů. Když už přicházel k domu svého otce, slyšel tam jakési veselí, jak tam zpívají, hudba hraje a talíře cinkají. „Copak je to u nás?“ myslil si. „Vždyť je tam jako o svatbě a my přece u nás žádnou svatbu nemáme!“ A tak se rozmýšlel, má-li tam jít nebo ne. Ale vtom vyšel z domu jejich služebník a starší syn se ho tedy zeptal: „Copak je to tam u nás?“ A ten služebník mu řekl: „Ty ani ještě nevíš, co se stalo? Tvůj mladší bratr se vrátil z ciziny, kde všechny peníze prohýřil, a tvůj otec má z jeho návratu takovou radost, že dal zabít tučné tele a vystrojil hostinu.“ Ale starší syn, jak to uslyšel, zlobil se, že tatínek takovému marnotratníkovi, který všechno promarnil (propil), ještě vystrojil hostinu. Proto si sedl před domem na lavičku a nechtěl jít dál. Ale ten služebník to doma řekl otcí, a tak potom otec sám vyšel ven za starším synem a řekl mu: „Pojď se s námi také radovat! Tvůj mladší bratr se vrátil.“ Ale starší syn řekl otcí: „Podívej se, tatínku! Já jsem vždycky byl s tebou, nikdy jsem od tebe neodešel a nikdy jsem nepromarnil tvých peněz, s tebou jsem vždycky pracoval, poslouchal jsem tě, a tys mně nikdy nedal zabít ani kůzlátko, abych se mohl radovati se svými přáteli. Ale když tento tvůj mladší syn všechny peníze prohýřil v cizí zemi se špatnými kamarády a teď jako tulák se vrátil domů, tys mu dal ještě zabít tučné tele a vystrojiti hostinu! Proto se nemohu s vámi radovat.“ Ale dobrý jeho otec mu řekl: „Milý synu, tys byl vždycky

se mnou, se mnou ses radoval, se mnou ses rmoutil. Co bylo mé, to bylo tvé. Ale tento tvůj mladší bratr byl jako ztracen a nyní je zase nalezen, byl jako mrtev a nyní jakoby zase ožil. On se chce polepšit a chce býti tak hodný jako jsi ty. Proto se musíme z toho radovat!“ Nyní teprve starší syn pochopil, když se někdo polepší, že se musíme z toho radovat. Proto se už nehněval, ale šel do svět-nice mezi ostatní. Tam bratra pěkně přivítal, posadil se vedle něho ke stolu a radoval se také. Z čeho se radoval? . . .

(Vypravování o podoběnství zabere asi jednu hodinu. Následující hodinu se příběh opakuje. Při opakování se může vynechat epizoda se starším synem. Dětem se řekne, že to už budeme vynechávat, aby to nebylo tak dlouhé. Ke znázornění svátosti pokání není to již tak nutné. — Katecheta opakuje s dětmi příběh, ale při tom zvláště zdůrazňuje ty partie, které znázorňují jednotlivé částky svátosti pokání. Při tom dává také dětem účelné otázky. Jest to spolu také příprava na další hodiny, kdy bude dětem podáván výklad podoběnství. Výklad podoběnství se tím pak nejen urychlí, ale děti si také potřebné pojmy lépe zapamatují, ježto tyto pojmy jim nebudou vyloženy najednou, ale povlovně, s předcházející přípravou. Mimo to při vlastním výkladu podoběnství možno pak již počítati s větší součinností dětí, čímž ovšem práce bude pro děti zajímavější a pro katechetu radostnější. Při opakování postupuje tedy katecheta takto:)

Děti! Dnes budeme si opakovati podoběnství o marnotratném synu, které jsem vám minule vykládal. Vypravuj N. . . *(Vypravuje ovšem po částkách více dětí, ne pouze jedno, které má dobrou „vyřídilku“.* Jakmile se dospěje tam, jak marnotratný syn o hladu a v bídě pásl vepře, zasáhne katecheta do dalšího postupu účelnými otázkami: *Co by se bylo stalo marnotratnému synovi, kdyby byl zůstal v té službě? (Byl by umřel hladem.) A umřel hladem? . . . Proč neumřel hladem? (Protože ještě včas se vrátil k otci a polepšil se.) Jak začalo jeho polepšení? . . . Tomu jeho polepšení můžeme říkat také pokání, protože právě to jeho polepšení se podobá svátosti pokání. Co si řekl marnotratný syn? . . . Nač si tedy vzpomínal? (Vzpomínal si na své hříchy.) A jak se tomu říká, když si někdo vzpomíná na své hříchy? (Tomu se říká zpověď a svědomí.) — Co potom si řekl marnotratný syn? . . . Čeho mu bylo líto? . . . Proč mu těch hříchů bylo líto? (Protože těmi hříchy rozhněval svého dobrého otce.) Co měl tedy marnotratný syn ve svém srdci? (Lítost.) — Co potom si řekl marnotratný syn? . . . Co si tím umínil či předsevzal? (Že se tatínkovi ke všemu přizná a že se polepší.) Jak se tomu říká, když si to marnotratný syn tak umínil či předsevzal? (Tomu se říká předsevzetí.) — Co potom udělal marnotratný syn? Kam šel? . . . Co řekl svému otci? („Otče, zhrěsil jsem*

proti nebi a proti tobě!“) Jak se tomu také může říkat, když se marnotratný syn svému otci p ř i z n a l, že zhřešil? (*Z p o v ě d.*) — A co ještě řekl marnotratný syn svému otci? („*U ž n e j s e m h o d e n b ý t i t v ý m s y n e m, a l e u d ě l e j m n e a s p o ň p o s l e d n í m n á d e n í k e m v d o m ě s v ě m.*“) Proč chtěl býti u tatínka třeba nádeníkem? (*Za to, že hřešil, že promarnil tolik peněz se špatnými kamarády.*) Jak se tomu říká, když někdo za své hříchy dělá něco dobrého? (*Tomu se říká d o s t i u č i n ě n í.*) — A co udělal otec? Vyhнал marnotratného syna? (*Nevyhнал ho, ale všechno mu o d p u s t i l.*) Proč mu odpustil? . . . A co mu d a l otec? . . . A proč na konec otec vystrojil hostinu a proč se radoval se svými přáteli? . .

(*V dalších hodinách vyloží se p o d r o b n ě dětem, v č e m se podobenství o marnotratném synu podobá svátosti pokání.*)

Děti! Doposud jsme si vypravovali příběh čili podobenství o marnotratném synovi. Ten příběh již umíte. Také jsem vám už řekl, proč se tomu příběhu říká p o d o b e n s t v í. Proč? (*Protože se podobá svátosti pokání.*) Dnes vám tedy ukáži, v č e m se to podobenství podobá svátosti pokání. Dávejte tedy pozor!

Slyšely jste v tom podobenství, že byl jeden bohatý a dobrý otec. Komu asi se podobá ten otec? Ten otec se podobá Pánu Bohu. A čím se podobá Pánu Bohu? Ten otec byl bohatý. Ale kdo je ze všech nejbohatší? (*Pán Bůh.*) Co patří Pánu Bohu? (*Pánu Bohu patří celý svět.*) Ale ten otec byl také dobrý. A kdo je nejvýš dobrý nebo dobrotivý? . . . Proto se ten bohatý a dobrý otec podobá Pánu Bohu.

Nyní budeme hledat v tom příběhu další podobnosti. Ten otec měl dva syny: staršího hodného a mladšího marnotratného. Také Pán Bůh, náš nebeský Otec má syny a dcery, neboť on jest Otcem všech lidí a my všichni jsme jeho dětmi. Ale jsou všichni lidé na světě stejní, jsou všichni hodní? (*Všichni nejsou hodní.*) Na světě jsou lidé hodní neboli d o b ř í (ti, kteří mají milost Boží) a lidé zlí neboli h ř í š n í c i (ti, kteří nemají milost Boží). A nyní samy povězte: Kterému synovi toho bohatého otce podobají se lidé hodní (dobří)? (*Podobají se synovi staršímu.*) A kterému synovi podobají se lidé zlí (hříšníci)? (*Ti se podobají synovi mladšímu, marnotratnému.*) Můžeme tedy říci: Každý hodný člověk podobá se synovi staršímu (hodnému) a každý hříšník podobá se synovi marnotratnému. Opakuj to, N. . . Ale děti, musíte tomu dobře rozumět. Dokud byl marnotratný syn doma u tatínka, nebyl sice tak hodný jako ten starší syn, ale byl také dost hodný a tatínek ho měl také rád. On teprve v té cizí zemi od špatných kamarádů se pokazil a stal se hříšníkem.

Nyní půjdeme dále. Když marnotratný syn odcházel z domu svého otce, copak mu dal otec? (*Dal mu moc peněz zlatých a stří-*

brných.) Jaký tedy byl ten syn, když měl tolik peněz? Byl chudobný? *(Ne, byl bohatý.)* A k tomu ještě byl hezký, měl na sobě krásné šaty a vypadal dobře. Líbil se tatínkovi i ostatním lidem. — A podobně je to také s námi. Copak dostal každý z nás od Pána Boha na křtu sv.? *(Milost Boží.)* A ta milost Boží podobá se tomu bohatství, které dostal od svého otce marnotratný syn. Dostala tu milost Boží naše duše nebo naše tělo? *(Naše duše.)* Jaká byla naše duše, když dostala od Pána Boha milost Boží? *(Byla čistá, krásná a svatá.)* Komu se líbila? *(Líbila se Pánu Bohu.)* — A nyní dále! Dokud ten syn byl ještě doma u tatínka, dokud se ještě ve světě nezkazil, měl ho otec rád jako svého syna, neboť každý otec má rád svého syna, je-li ten syn hodný. — A podobně je to také u nás, když máme milost Boží. Za koho nás Pán Bůh považuje, když máme milost Boží? *(Za své děti.)* Čím tedy jsme, když máme milost Boží? *(Jsme dětmi Božími.)* — Kdyby ten mladší syn ty peníze nebyl prohrál a kdyby se ve světě nebyl pokazil; ale kdyby byl přišel domů v pořádku, tatínek by jej byl zase rád uviděl a byl by jej přivítal jako svého milého syna. A tak také Pán Bůh pořád má nás rád (miluje nás) jako své děti, dokud máme milost Boží, dokud jsme ji neztratili.

Ale co udělal mladší syn s penězi, které mu otec dal? Peníze prohrál se špatnými kamarády. Tatínek se to jistě dověděl od lidí, že jeho mladší syn v té cizí zemi prohrál peníze se špatnými kamarády a že se od nich nadobro pokazil. Jistě se tatínek nad tím trápil a styděl se za něho. Když pak marnotratný syn pásl vepře a měl při tom bídu a hlad, když byl vyhublý a bledý, roztrhaný, bosý a špinavý, byl potom ještě tak hezký jako býval doma u tatínka? Ne! Nebyl docela nic hezký a bylo ošklivo se na něj podívat. A co myslíte, děti: Považoval jej otec ještě za syna, když byl takový nezdárný a zkažený, a k tomu ještě tak roztrhaný, bosý a špinavý? Ne! Tatínek už ho ani nepovažoval za syna. Kdyby ho byl někde potkal, ani by se nebyl k němu hlásil a nebyl by řekl lidem, že je to jeho syn. — A nyní dejte pozor! Jako ten marnotratný syn utratil peníze, které mu dal otec, podobně i hříšný člověk ztratil vzácný dar, který dostala jeho duše od Pána Boha. Víte, jak se jmenuje ten vzácný dar? *(Milost Boží.)* A čím ji ztratil hříšný člověk? *(Ztratil ji iťězkým hříchem.)* A je potom jeho duše ještě čistá, krásná a svatá, když už nemá milost Boží? . . . Jaká je před Pánem Bohem? *(Je ošklivá, Pánu Bohu protivná.)* Je potom takový člověk ještě dítětem Božím? . . .

A nyní, milé děti, ještě důležitou otázku: Kdyby ten marnotratný syn byl zůstal v té službě, co by se mu bylo stalo? *(Byl by umřel hladem.)* Podobně je tomu také u člověka, který ztratil milost Boží.

Kdyby zůstal pořád v těžkém hříchu, bez milosti Boží, co by se s ním na konec stalo? Kdyby umřel, kam by přišel? . . . Může někdo bez milosti Boží přijíti do nebe? . . . Tak vidíte! Ten marnotratný syn byl by umřel t ě l e s n ě hladem, a kdyby člověk zůstal pořád bez milosti Boží, byl by po smrti zavržen do pekla. A to je horší než smrt. Ale umřel ten marnotratný syn? . . . Co on udělal? (*Ještě včas se navrátil k otci a polepšil se.*) A právě to jeho polepšení se podobá svátosti pokání. Kdo přijme svátost pokání, je to tak, jako by se vrátil k nebeskému Otci. Dostane od Pána Boha milost Boží, je zase dítkem Božím a může přijíti do nebe.

Nyní se podíváme, jak se začal polepšovat marnotratný syn. Co si řekl jednou, když pásl vepře? Řekl si: „Co jsem já to udělal? Otce svého jsem opustil, rozhněval jsem jej, peníze, co mně dal, jsem utratil — a teď tady hladem se trápím!“ (*Nacvičit!*) Nač si tedy vzpomínal marnotratný syn? (*Vzpomínal si na své hříchy.*) Jak se tomu říká, když si někdo vzpomíná na své hříchy? (*Tomu se říká z p y t o v á n í s v ě d o m í.*) Když tedy marnotratný syn se chtěl polepšit, zpytoval napřed svědomí. Tím začalo jeho polepšení. A podobně také vy, když chcete přijati svátost pokání, musíte napřed zpytovat svědomí. Ale o tom jsme se už dříve učili a to tedy již umíte. Ale protože musíme n a p ř e d zpytovat svědomí, říkáme také, že zpytování svědomí je první částka svátosti pokání. My si to teď napíšeme na tabuli:

1. Z p y t o v á n í s v ě d o m í.

Budeme to říkat takto: První částka svátosti pokání je zpytování svědomí. Opakuj to, N. N. . . .

A teď se podíváme, která jest druhá částka svátosti pokání. Co potom dělal marnotratný syn? Co si řekl? Řekl si: „Proč jsem já těmi hříchy svého dobrého otce rozhněval? Proč jsem raději nezůstal doma? Tam v domě otce mého i ten poslední nádeník dobře se nají a já, jeho syn, musím se tady hladem trápít!“ (*Nacvičit!*) Jak bylo marnotratnému synovi, když si vzpomněl na své hříchy? (*Bylo mu líto, že ty hříchy spáchal.*) Můžeme také říci, že marnotratný syn svých hříchů litoval (měl v srdci lítost nad svými hříchy). Jak můžeme také říci, N. N. . . . Co měl marnotratný syn v srdci? A proč litoval marnotratný syn svých hříchů? Litoval jich proto, že svými hříchy rozhněval svého dobrého otce. Opakuj to, N. . . . — A něco podobného musíte učiniti také vy, když chcete přijati svátost pokání. Když při zpytování svědomí

si vzpomenete na své hříchy, musí vám také býti něčeho líto. Musíte také něčeho **l i t o v a t i**. A čeho musíte litovati? (*Musíme litovati svých hříchů.*) Ano, musí vám býti líto, že jste ty hříchy udělaly. A proč vám těch hříchů musí býti líto? Proč jich musíte litovati? Vzpomeňte si na marnotratného syna! Jako marnotratný syn litoval svých hříchů proto, že těmi hříchy rozhněval svého dobrého otce, tak podobně i my musíme svých hříchů litovati proto, že jsme svými hříchy rozhněvali (urazili) nebeského Otce, že jsme svými hříchy urazili Pána Boha. Proč litoval svých hříchů marnotratný syn? N. . . . A proč my musíme svých hříchů litovati? N. . . . Také bychom mohli svých hříchů litovat proto, že jsme za ty hříchy zasloužili trestů Božích. To by byla také dobrá lítost. Ale lítost vždycky musí býti v **s r d c i** (v duši). Musí nám toho být v srdci opravdu líto.

Nyní vám ještě povím, jak byste mohly Pánu Bohu říci, že litujete svých hříchů. To uděláte tím, že se nábožně pomodlíte třeba tuto modlitbu: „Můj Ježíši! Všech svých hříchů srdečně lituji, protože jsem tebe urazil a spravedlivého trestu zasloužil. Chci se opravdu polepšiti.“ (*Nacvičí se.*) Když se tuto modlitbu pomodlíme, říkáme také, že **v z b u z u j e m e l í t o s t** nad svými hříchy. Jak tomu říkáme, když se tuto modlitbu pomodlíme? N. N. . . . Ale nemusíte to říkat ani nahlas, ani potichu. Můžete si to také jen myslet. Ale hlavní věcí jest, aby vám to v srdci bylo líto, že jste svými hříchy urážely Pána Boha.

Jen si vzpomeňte, děti, co vám všechno Pán Bůh dal a co vám dává každý den! (*Děti za pomoci katechetovy vypočítávají různé důkazy Boží dobroty.*) A vzpomeňte si také na Pána Ježíše, co on všechno za nás trpěl, aby nás vykoupil, abychom mohli přijíti do nebe. Co trpěl Pán Ježíš za nás? . . . Tak vidíte, děti, a vy za tak velikou dobrotu Boží a za to všechno, co dobrý Pán Ježíš za vás trpěl, ještě jste Pána Boha urážely svými hříchy! Ó, dejte si na sebe lepší pozor, abyste dělaly a mluvily jenom to, co se Pánu Bohu líbí. A když jste přece nějakým hříchem Pána Boha urazily, litujte toho upřímně a polepšete se. Také vzbuzujte rády lítost nad svými hříchy. Vzbuzujte lítost nejen, až půjdete ke sv. zpovědi, ale vzbuzujte lítost také každý den večer, než půjdete spat. Pověz ještě jednou, jak vzbudíš lítost nad svými hříchy? N. N. . . .

Děti! Hned jak jsme se začali učit o lítosti, řekl jsem vám, že lítost je také částka svátosti pokání. A nyní vy samy zajisté už víte, kolikátá. Kolikátá částka svátosti pokání je lítost? (*Druhá částka.*) Teď si tedy tu druhou částku svátosti pokání připišeme k té první částce:

1. **Z p y t o v á n í s v ě d o m í.**
2. **L í t o s t.**

Ale to není ještě všechno o svátosti pokání. Když marnotratný syn si vzpomněl na své hříchy a když jich litoval, co potom si umínil? Co si řekl? Řekl si: „A já vím, co udělám! Vstanu a půjdu k otci svému, kleknu před ním na kolena a řeknu: Otče, zhřešil jsem proti nebi a proti tobě! Už nejsem hoden býti tvým synem, ale udělej mne aspoň posledním nádečníkem v domě svém.“ (*Nacvičí se.*) Marnotratný syn si tedy umínil (předsevzal), že se vrátí k otci, že se ke všemu přizná a vůbec, že se nadobro polepší. Jak se tomu říká, když si někdo umíní, že se doopravdy polepší? (*Opravdové předsevzetí.*) Také můžeme říkat jen krátce: předsevzetí. Však o tom jsme se také již učili, když jsme se učili o desateru přikázání Božích. — A vidíte, děti, takové předsevzetí si musíte udělati také vy, až budete přijímat svátost pokání (až půjdete k sv. zpovědi). Co si tedy musíte umíniti? Jako ten marnotratný syn si umínil, že se vrátí k otci, podobně i vy si musíte umínit, že se vrátíte k nebeskému Otci, t. j. že zase budete poslouchati Pána Boha (přikázání Božích) a že už nebudete se dopouštět hříchů. To si nyní povíme podrobněji. Co si tedy musí umíniti ten, který lhal? Ten, kdo se ráno a večer nemodlil? ... Ten, který nechodil v neděli a ve svátek do kostela na mši svatou? ... Ten, který neposlouchal rodičů a učitelů? ... Ten, který mluvil nemravně (nestydatě)? ... A tak u každého hříchu si musíte umínit (udělat předsevzetí), že už těch hříchů se nedopustíte.

Ale když si to všechno umíníte, přece by to ještě nebylo celé opravdové předsevzetí. U některých hříchů si musíte umínit ještě něco zvláštního. Když třeba některý chlapec ukradl spolužákovi peníze (na př. 1 korunu) nebo nějakou věc (na př. nůž), co si ten chlapec musí umíniti? (*Děti obyčejně řeknou: Že už víckrát nic neukradne.*) Ano, ale to by bylo málo. On si také musí umíniti, že ty peníze nebo ten nůž vrátí zase tomu, komu to vzal. A musí to opravdu vrátit. Kdyby to nevrátil, Pán Bůh by mu hříchy neodpustil. Ale kdyby třeba ty peníze už neměl (utratil je), jak je vrátí? Může je vraceti také po částkách (po něčem), až třeba nějaké peníze dostane. Ale jak vrátí ten ukradený nůž, když jej třeba už nemá (ztratil jej)? Musí jej spolužákovi zaplatit nebo mu koupit nový nůž. — Může se však státi, že toho člověka okradeného ani nezná (vzal to cizímu) nebo se ten člověk někam odstěhoval, a on neví, kam. Jak v tomto případě vrátí ukradenou věc? Dá to třeba nějakému žebrákovi nebo sirotkovi. Jsou-li to peníze, může to také dát do pokladničky v kostele, kde je napsáno „Pro chudé“ nebo „Na kostel“. Přitom si ten chlapec myslí, že vrací to, co ukradl. A tak si pamatujte, děti: Když

vrátíte to, co jste ukradly nebo si to aspoň umíníte doopravdy, to patří také k opravdovému předsevzetí.

Ale k opravdovému předsevzetí patří ještě něco. Kdyby třeba někdo z vás se hněval (zlobil by se) na spolužáka, ale d o o p r a v d y, t. j. tak, že by s ním nechtěl ani mluvit a chtěl by se mu nějak pomstít (nabit mu), víte, co takový chlapec si musí umíniti? Musí si umíniti, že tomu spolužákovi odpustí, co mu udělal, a že se už na něj nebude zlobit. Co si takový chlapec musí umínit? N. . .

A když některý z vás třeba chodil se špatnými kamarády, kteří ho kazili (učili ho krást, nemravně mluvit a pod.), víte, co takový chlapec si musí umínit? (*Musí si umínit, že už s nimi nebude chodit.*) A to také patří k opravdovému předsevzetí. Opakuj tedy, co všechno si musí umíniti ten, kdo činí opravdové předsevzetí? N. N. . .

A to p ř e d s e v z e t í je také částka svátosti pokání. Kolikátá už je to částka? (*Třetí částka.*) Nyní si tedy tu třetí částku svátosti pokání také připíšeme na tabuli. Aby to bylo kratší, napíši jen „předsevzetí“:

1. Z p y t o v á n í s v ě d o m í.

2. L í t o s t.

3. P ř e d s e v z e t í.

Která je 3. částka svátosti pokání? N. . . Opakuj všechny tři části svátosti pokání, N. N. .

Nyní půjdeme dále a podíváme se zase na marnotratného syna. Když si marnotratný syn umínil, že se vrátí k tatínkovi, že se ke všemu přizná a že se polepší, co potom udělal? Šel k otci svému, padl před ním na kolena a řekl: „O t ě e, z h ř e š i l j s e m p r o t i n e b i a p r o t i t o b ě! U ž n e j s e m h o d e n b ý t i t v ý m s y n e m, a l e u d ě l e j m n e a s p o ň p o s l e d n í m n á d e n í k e m v d o m ě s v ě m.“

Děti! V tom, co řekl marnotratný syn svému otci, jsou dvě věci, t. j. dvě další částky svátosti pokání. Nejprve mu řekl: „O t ě e, z h ř e š i l j s e m p r o t i n e b i a t o b ě!“ (*Nacvičí se.*) Marnotratný syn se tedy tatínkovi p ř i z n a l. Nic se nevymlouval, nesváděl to na jiné, ale upřímně se přiznal, že zhřešil, že spáchal mnoho zlého. Tomu přiznání se může také říkat z p o v ě ě. Jak se tomu přiznání může také říkat? N. . . Komu se zpovídal marnotratný syn? (*Zpovídal se otci.*) — Také my se musíme zpovídat, když přijímáme svátost pokání. A komu bychom se měli vlastně zpovídat? (*Pánu Bohu.*) Proč Pánu Bohu? Protože jsme svými hříchy urazili Pána Boha. Ale Pána Boha nevidíme a tak bychom ani nevěděli, zda nám Pán Bůh hříchy odpustil nebo ne. Proto Pán Ježíš ustanovil někoho jiného, abychom se mu zpovíдали místo Pánu

Bohu, ale to už víte. Komu dal Pán Ježíš moc odpouštět hříchy? Na koho přešla ta moc od apoštolů? (*Na biskupy a kněze.*) Komu se tedy musíme zpovídati? (*Biskupovi nebo knězi.*) Obvykle se zpovídáme knězi. Hříšník jde do kostela a tam ve zpovědnici se zpovídá ze svých hříchů knězi (potichu mu řekne své hříchy). Kněz mu pak na místě Božím odpustí hříchy (dá mu rozhřešení).

Ale nyní si povíme, z jakých hříchů se musíte zpovídat. Musíte se zpovídat ze všech těžkých hříchů. Ze všech nízkých (lehkých) hříchů byste se nemusily zpovídati, kdybyste věděly jistě, že jsou všední. Ale děti obvykle nevědí, které hříchy jsou těžké a které všední. Proto se zpovídejte ze všech hříchů, na které jste si vzpomněly při zpytování svědomí. Já si myslím, že vaše hříchy jsou asi jen lehké, protože vy jste ještě malé a vy sotva jste udělaly něco tak moc zlého, že by to byl hřích těžký. Já ovšem docela jistě to nevím — to ví jenom Pán Bůh. Ale tak to obvykle bývá u malých dětí.

Avšak třeba až budete větší nebo už dospělí, udělá někdo z vás také hřích těžký (smrtelný). Takový těžký hřích nesmíte pak ve sv. zpovědi naskládat zamlčet (vynechat). Kdyby někdo těžký hřích ve zpovědi vynechal a rad, kdyby na něj ve zpovědi zapomněl, co myslíte, děti: Byla by taková zpověď platná, byla by také dobrá? . . . Byla by také dobrá, protože on ten těžký hřích ve zpovědi nezamlčel a naskládal. On za to nemůže, že ten hřích ve zpovědi zapomněl. Jenom až půjde podruhé ke sv. zpovědi, zpovídá se také z toho zapomenutého hříchu a kněz řekne, že minule na ten hřích zapomněl. — Ale hůře by bylo, kdyby někdo ve zpovědi nějaký těžký hřích zamlčel a naskládal (úmyslně). Tomu by Pán Bůh nic neodpustil a celá jeho zpověď by byla neplatná (špatná). Ba on by se tím dopustil ještě nového těžkého hříchu, kterému říkáme svatozář. Aby to zase napravit, musil by ještě jednou tu zpověď opakovat a také z toho zamlčeného hříchu se zpovídati.

Nyní mně však, děti, řekněte, proč asi by některý chlapec chtěl zamlčet nějaký těžký hřích? Proč to nechce říci? (*On se třeba bojí nebo se stydí.*) Ale proč se někdo bojí nebo proč se stydí? Protože ten hřích je moc velký nebo ošklivý. On si třeba myslí, že by se ten velebný pán na něj hněval nebo že by to někomu řekl. Avšak ten kněz (zpovědník) to nesmí nikomu říci a ani se nesmí proto na něj hněvat. Také se to ještě nikdy nestalo a ani nestane. To by ani Pán Bůh nedopustil. Kněz si to ani nemůže pamatovat, když tolik dětí zpovídá. I kdyby si chtěl na něco ze zpovědi vzpomenout, všechno by se mu v hlavě popletlo. Kněz na to myslí jenom tu chvíli, když se ten hříšník (chlapec nebo děvče) zpovídá. Ale

jak odejde hříšník od zpovědnice, kněz už o tom nic neví a ani na to nemyslí. Kdyby třeba některý chlapec šel ke sv. zpovědi ke mně a kdyby se mně zpovídal něco hodně zlého (na př. že mně nadával), myslíte, že bych se směl proto na něj zlobit? Ale kdepak! Ani pomyšlení! Jestliže jsem toho chlapce měl rád předtím, než se zpovídal, musel bych jej mítí stejně rád i po sv. zpovědi. Z toho, děti, vidíte, že by se ten chlapec bál nebo styděl docela zbytečně. Proto také vy se, vždycky zpovídejte ze všech hříchů, na které jste si vzpomněly, i z těch nejhorších. Nic se nestyďte a nic se nebojte!

(Příklad o sv. Janu Nepomuckém může se sice dětem říci již ve 3. školním roce, ale lépe se hodí až pro střední stupeň, kde už děti také znají něco z dějin. — Kdo použije této II. katechese pro prváčky (2. školní rok), může zatím vynechati výklad o těžkých hříších ve zpovědi a o zamlčování těžkých hříchů. Praktická cvičení zpovědi může s dětmi konati dle příslušných odstavců Katechese I.)

A teď mně, děti, řekněte ještě jednou: Jak se tomu říká, když se hříšník zpovídá ze svých hříchů knězi? (Tomu se říká zpověď.) A to je zase jedna částka svátosti pokání. Kolikátá už? (Čtvrtá.) Připíšeme si tedy tu čtvrtou částku na tabuli:

1. Z p y t o v á n í s v ě d o m í.
2. L í t o s t.
3. P ř e d s e v z e t í.
4. Z p o v ě ě d.

Jak se jmenuje 4. částka svátosti pokání? N. . . Jak se jmenují všechny 4 části svátosti pokání, které jsme si už na tabuli napsali? N. . .

Nyní, děti, nám zbývá ještě poslední částka svátosti pokání. Podívejme se zase nejprve na marnotratného syna. Když marnotratný syn klečel před svým otcem a když se mu vyznal, že hřešil, co mu řekl potom? Řekl mu: „Už nejsem hoden býti tvým synem, ale udělej mne aspoň posledním nádeníkem v domě svém.“ (Nacvičí se.) Proč asi chtěl marnotratný syn býti nádeníkem v domě svého otce? Proč chtěl tak těžkou práci konat? Chtěl udělati něco dobrého za své hříchy, za to, že tolik peněz promarnil a přitom tolik hříchů spáchal. Jak se tomu říká, když někdo koná za své hříchy něco dobrého? Tomu se říká d o s t i u č i n ě n í. Opakuj to, N. N. . . Marnotratný syn nabízel svému otci velké dostiučinění, chtěl dělati za své hříchy těžkou nádenickou práci. Ale jeho otec byl tak dobrý a milosrdný, že ani nežádal od svého syna tak veliké dostiučinění. Spokojil se

jen s malým dostiučiněním, t. j. tím, že ten mladší syn bude pomáhati tatínkovi při práci tak jako mu pomáhal starší syn. Nepřijal ho do svého domu za nádeníka, ale přijal ho zase za syna.

A tak jako ten marnotratný syn činil dostiučinění za své hříchy, podobně také my musíme činiti d o s t i u č i n ě n í za své hříchy. Také my musíme vykonati něco dobrého, nějaký dobrý skutek za to, že jsme Pána Boha svými hříchy urazili. Ale také od nás Pán Bůh nežádá nějaké veliké dostiučinění t. j. nějaké veliké dobré skutky. Pán Bůh je nejvšš dobrotivý a milosrdný a také u nás se spokojí jen malým dobrým skutkem, na př. tím, že se za své hříchy nábožně pomodlíme nějakou modlitbu. A tu modlitbu vám velebný pán ve sv. zpovědi sám uloží. Řekne vám na konec třeba: „Pomodli se z a s v ě h ř í c h y . . .“ Někdy také řekne: „Pomodli se za p o k á n í . . .“ Kdyby řekl: „Pomodli se za dostiučinění . . .“, to by bylo moc dlouhé slovo. Tu uloženou modlitbu nebo ty uložené modlitby musíte se pak hned po sv. zpovědi nábožně pomodliti před oltářem.

Jak se jmenuje to, co vám kněz ve sv. zpovědi uloží za vaše hříchy? A toto dostiučinění je také částka svátosti pokání, a to už částka poslední. Kolikátá tedy? (*Pátá.*) Nyní si ji přepíšeme ještě k těm ostatním částkám:

Ke svátosti pokání náleží 5 částek:

1. Z p y t o v á n í s v ě d o m í.

2. L í t o s t.

3. P ř e d s e v z e t í.

4. Z p o v ě ě.

5. D o s t i u č i n ě n í.

Jak se jmenuje pátá částka svátosti pokání? N. . . . Teď si zopakujeme všech pět částek svátosti pokání. Kolik částek náleží ku svátosti pokání? N. N. . . .

Na konec se ještě podíváme, co dělal ten o t e c, jak se zachoval k mladšímu synovi, když se k němu vrátil a chtěl se polepšit. Vyhnal ho? Jak víte, nevyhnal, ale naopak byl k němu velmi dobrotivým a milosrdným. Však to už víte. Co udělal otec, když mladší syn před ním klečel, když se ke všemu přiznal a slíbil, že se polepší? (*Otec ho pozdvihl se země, objal ho kolem krku, políbil ho na čelo a všecko mu o d p u s t í l.*) Opakuj to, N. N. . . . A něco podobného učiní Pán Bůh také nám, když my přijmeme svátost pokání, když se vyzpovídáme.) Copak n á m Pán Bůh o d p u s t í ? (*Pán Bůh nám odpustí hříchy.*) Opakuj to, N. . . . A které hříchy vám Pán Bůh

odpustí? *(Ty hříchy, které jsme spáchali po křtu sv.)* Opakuj to, N.... Kněz vám dá ve zpovědi na konec rozehřešení a tím se vám hříchy odpustí.

Ale podívejme se ještě jednou na toho dobrého otce. On svému mladšímu synovi nejen všechno odpustil, ale on mu také něco dal. Copak mu dal pěkného? *(Dal mu nové šaty, pěknou obuv a zlatý prsten.)* Opakuj to, N. N.... A jaký byl ten syn, když mu otec to všechno oblékl? Byl potom ještě tak nehezký a ošklivý? *(Ne! Byl zase tak hezký a čistě oblečený jako býval dříve, dokud neodešel z domu.)* Opakuj to, N.... Mladší syn potom zase se každému líbil. A víte, děti, komu nejvíce se líbil? *(Nejvíce se líbil tatínkovi.)* Opakuj to, N.... A vidíte, děti, podobně i Pán Bůh dává naší duši ve svátosti pokání (ve sv. zpovědi) něco velmi krásného. Víte, co jí dává? *(Pán Bůh dává naší duši milost Boží.)* Opakuj to, N. N.... A jaká je naše duše, když má milost Boží? *(Je zase tak čistá, krásná a svatá jako byla po křtu sv.)* Opakuj, N. N.... A komu se líbí naše duše, když má milost Boží? N....

Mnohé děti mají milost Boží už před sv. zpovědí. Které asi? Ty děti, které se ještě nedopustily těžkého hříchu. Mají jenom všední hříchy. Takové děti mají tedy milost Boží ještě od křtu sv. Ale když jdou ke sv. zpovědi, dostanou od Pána Boha ještě více milosti Boží. Jejich duše je potom ještě čistější, ještě krásnější, ještě světlejší a Pánu Bohu milejší. Jaká je jejich duše, když dostanou od Pána Boha ještě více milosti Boží? N. N....

Také jste slyšely, děti, že ten marnotratný syn chtěl býti u svého otce třeba posledním nádeníkem. Přijal ho otec za nádeníka? *(Ne. Přijal ho zase za syna.)* — Podobně Pán Bůh, když přijmeme zbožně svátost pokání, také znovu nás přijímá za své syny a dcery. Jsme zase pak dětmi Božími. Čím jsme pak zase? N....

Nyní ještě opakujte: Co nám Pán Bůh odpouští ve svátosti pokání? ... Co dává naší duši? Jakápak je naše duše, když má milost Boží? ... Čím jsme potom zase? ...

Tak jste se, děti, už naučily, jak máte přijímati svátost pokání. Však tu svátost už brzy přijmete a to po prvé ve svém životě. Přijměte tu svátost zbožně a važte si jí, neboť v ní dostanete velké milosti od Pána Boha. Na konec se ještě pomodlíme k Pánu Bohu, abyste s jeho pomocí dobře a zbožně tu svátost přijaly. Napřed se tu modlitbu pomodlím sám a potom vy se mnou. Vstaňte a sepněte ruce:

„Pane Bože! Pomáhej nám, abychom dobře a zbožně přijali svátost pokání, abychom hříchů svých litovali, dobře se zpovídali a opravdově se polepšili. Amen.“

(Poslední a nejdůležitější partie tohoto podobenství (provedení podobenství) je zde vypracována dopodrobna (speciálně pro každou z pěti částek svátosti pokání), ale v praxi je lépe podati ji dětem ve dvojím provedení:

1. Nejprve provedení všeobecné či celkové. Při tom se podá ohledně svátosti pokání jen to nejnutnější, a opakováním se příliš nezdržujeme, tak abychom byli za hodinu hotovi. Jde totiž nejprve hlavně o to, aby děti měly před sebou celkový obraz provedeného podobenství. Je to vlastně jen v y s v ě t l e n í podobenství.

2. Pak teprve se podá dětem provedení speciální (podrobné) tak, jak je podává tato katechese ve své poslední partii. Při tomto provedení musí se věnovati každé z pěti částí svátosti pokání asi 1 hodina, aby se to dobře nacvičilo.

Snad se bude někomu zdáti, že je zde nakupeno mnoho látky na dobu poměrně krátkou. To by se však mohlo říci jen v případě, kdyby byla zanedbána příprava vzdálenější. Bude-li však probána příprava vzdálenější dle těchto katechesí, bude dětem již dosti známa většina představ nutných k pochopení svátosti pokání (zpytování svědomí, lítost, předsevzetí), čímž pak postup při bližší přípravě se urychlí).

Příprava k prvnímu sv. přijímání.

A) Příprava vzdálenější.

(Spolu eucharistická výchova dětí 1. škol. roku.)

Účelem vzdálenější přípravy k prvnímu sv. přijímání jest, aby děti již od 1. škol. roku při každé vhodné příležitosti znenáhla byly poučovány o přítomnosti Krista Pána v nejsv. svátosti oltářní, aby takto v jejich mladé duši již záhy byla rozněcována posvátná touha po sv. přijímání. Až pak děti ve 2. škol. roce půjdou k prvnímu sv. přijímání, nebude již pro ně toto sv. přijímání něčím zcela novým, cosi jako „*deus ex machina*“, nýbrž zapadne již organicky do celé jejich náboženské výchovy. Příležitost ku přípravě vzdálenější naskytne se nám dosti často již v 1. škol. roce a to jednak při výkladu bibl. článků z N. zákona a jednak při některých liturgických úkonech církevního roku.

a) Vzdálenější příprava při výkladu biblických článků.

1. Pastýřové u jeslí.

Když tento příběh dětem vyložíme a s nimi jej zopakujeme, podáme ku konci dětem tuto aplikaci na život:

„Děti! Možná, že si některé z vás myslí: „Ó, ti pastýřové měli štěstí! Oni se mohli na Ježíška dívat, mohli se mu klanět a mohli se k němu modlit! Jak bych byl rád, kdybych také já se tak mohl Ježíškovi klanět a k němu se modlit!“ Ale, milé děti, nemyslete si, že vy se nemůžete Ježíškovi klanět jako ti pastýřové. To vy také můžete, a hned vám povím, jak.

Když jste někdy v neděli ráno na mši sv. nebo odpoledne na požehnání, všimněte si, že na oltáři v prostředku jsou taková pěkná pozlacená dvířka. Ta dvířka někdy velebný pán otevře, a když je otevře, je tam vidět takovou bílou, hezkou jako kapličku. My té kapličce říkáme s v a t o s t á n e k. Jak říkáme té kapličce? N. N. . . A z toho svatostánku vyndá velebný pán takovou krásnou nádobu. Vypadá jako slunce a je pozlacená. Říkáme jí m o n s t r a n c e.

(Zde se ukáže dětem obraz monstrance nebo aspoň malý obrázek z ceníku.) Jak říkáme té nádobě? N. N. . . . Uprostřed monstrance (ukáže na obraze) je kulaté sklíčko a za tím sklíčkem je tenký, bílý, kulatý jako chlebiček. Ale to není opravdový chlebiček, on jenom tak vypadá. My tomu chlebičku říkáme s v a t á h o s t i e. Jak říkáme tomu chlebičku? N. N. . . . A v té sv. hostii je ukrytý Ježíšek, syn Boží. Ale Ježíšek nebyl pořád maličký, on potom vyrostl a byl velký. Lidé mu pak říkali P á n J e ž í š. A tak my také budeme říkat, že v té sv. hostii je ukrytý Pán Ježíš. Kdo je ukrytý v té sv. hostii? . . .

Vy tam Pána Ježíše nevidíte, ale on vás dobře vidí. Vidí vás, když je na oltáři v monstranci, ale on vás také vidí, když je monstrance uzavřena ve svatostánku. Pán Ježíš (někdy řekneme také „Ježíšek“, ale jen v 1. škol. roce) vás vždycky vidí a má z vás radost, když pěkně před oltářem klečíte a k němu se modlíte. Kdybyste však v kostele šeptaly nebo kdybyste se tam smály, zarmoutily byste Ježíška a on by vás neměl rád. Vždycky, když vidíte na oltáři stát monstranci se sv. hostií, musíte k l e č e t. Tak se budete Pánu Ježíši k l a n ě t. Když je monstrance uzavřena ve svatostánku, můžete také stát nebo sedět, ale vždycky se chovejte v kostele uctivě (slušně). Nikdy v kostele nemluvte a nedělejte hlouposti. Když půjdete kolem velkého oltáře, vždycky uprostřed pěkně poklekněte a pokloňte se Pánu Ježíši (*katecheta ukáže, jak*). Také když přijdete do kostela a chcete si stoupnout k oltáři, vždycky napřed poklekněte a pokloňte se Pánu Ježíši. Potom teprve si stoupněte. (*Možno-li, zavede katecheta děti do kostela a ukáže jim to prakticky.*) Tak z vás bude mít Pán Ježíš radost a rád vás vyslyší, když ho budete o něco prosit.“

(V této katechesi ještě pomlčíme o svátostném požehnání a o malých sv. hostiích. To si necháme zase na jiné příležitosti. Vždy je lépe soustřediti pozornost dětí pouze na j e d n u novou představu. Podáme-li dětem více nových představ n a j e d n o u, snadno si to pak děti poptou a mají představy nejasné.)

2. S v. t ř i k r á l o v é u j e s l i č e k.

Zde ke konci vypravování opakujeme s dětmi *mutatis mutandis* stejnou aplikaci jako při klanění pastýřů a k tomu přidáme další myšlenku. Na konec totiž řekneme dětem:

„Děti! Povězte mně ještě jednou: Co přivedlo sv. tři krále až do Betlema k Ježíškovi? Co jim ukazovalo cestu k němu? (*Hvězda.*)

A v kostele před velkým oltářem vidíte něco podobného. Všimly jste si už, že tam od stropu něco visí na řetízku? Co je to? (*Děti obvykle volají: „Tam visí taková červená lampa a v té pořád hoří světýlko!“*) Ano, děti, v té lampě stále hoří světlo, ve dne i v noci. My tomu světlu říkáme „v ě č n ě s v ě t l o“. Jak říkáme tomu světlu? . . . Proto mu tak říkáme, že p o ř á d hoří, jako by hořelo v ě č n ě. Svíčky v kostele se rozžijí jenom n ě k d y, ale věčné světlo hoří p o ř á d, ve dne i v noci. Ale všimněte si také, že to věčné světlo hoří jenom před v e l k ý m (hlavním) oltářem. Víte, proč? To proto, abychom si vzpomněli, že na velkém oltáři ve svatostánku je Pán Ježíš ve sv. hostii. Proč hoří před velkým oltářem věčné světlo? Nač si máme vzpomenout, když tam to světlo vidíme?

Ale v kostele (po stranách) jsou také m a l é oltáře. Hoří tam také věčné světlo? (*Ne, tam nehoří.*) A proč asi tam nehoří? (*Tam není ve svatostánku Pán Ježíš.*) Proto, děti, jen před velkým oltářem poklekněte, když k němu přijdete nebo když jdete kolem něho. Před malými oltáři nemusíte klekat.

Když se podíváte před velkým oltářem na věčné světlo, vzpomeňte si vždycky, že na oltáři ve svatostánku je Pán Ježíš a že stále se na vás dívá. Pak jistě si dáte hezky pozor, abyste v kostele nešeptaly, ale abyste se tam chovaly uctivě a zbožně.“

3. Ježíš, přítel dítek.

Vypravujíc dětem tento příběh, vyložíme jim, jak Pán Ježíš měl rád malé děti, jak jim žehnal (dával jim požehnání), aby byly zdravé, aby se jim nestalo něco zlého, a zvláště aby se nepokazily od nehodných dětí, aby byly pořád hodné, a až umřou, aby přišly do nebe. K tomu pak připojíme aplikaci:

„A ty děti měly velkou radost, že jim Pán Ježíš žehnal (že jim dával požehnání). Ale já vím, že také vy, děti, byste si přály, aby Pán Ježíš také vám žehnal, aby také vám dal své požehnání. Vy ovšem nevíte, že Pán Ježíš dává požehnání také vám. Hned vám povím, kdy a jak.

Až budete v neděli v kostele na mši sv., všimněte si, že na konci mše sv. velebný pán otevře svatostánek, vyndá z něho monstranci se sv. hostií a postaví ji na oltář. Pak lidé zazpívají nábožnou píseň a velebný pán se pomodlí krátkou modlitbu k Pánu Ježíši. Potom velebný pán půjde k oltáři, vezme monstranci, obrátí se k vám a tou monstrancí udělá kříž nade všemi lidmi v kostele a ovšem také nad vámi. (*Katecheta ukáže, jak.*) Tak velebný pán dá požehnání všem lidem v kostele, tedy také vám. Ale to požehnání

dá vám velebný pán ne snad jenom rukou, nýbrž monstranci se sv. hostií. Kdo vám tedy bude vlastně žehnat? Jistě ten, kdo je skrytý ve sv. hostii v monstranci. Kdo je to? (*Pán Ježíš.*) Tak vidíte, děti, že i vám Pán Ježíš žehná, když jste v kostele na mši svaté. Jako žehnal Pán Ježíš těm hodným dětem ve Svaté zemi, tak žehná také vám, abyste byly zdravé, aby se vám nestalo něco zlého, abyste se nepokazily od zlých dětí, abyste byly pořád hodné, a až umřete, abyste přišly do nebe. — A podobně také o p o l e d n e, když jdete n a p o ž e h n á n í, žehná vám kněz od oltáře monstranci se sv. hostií. Žehná vám tedy zase Pán Ježíš skrytý ve sv. hostii.

Chodte tedy rády zvláště v neděli ráno do kostela na mši sv. a také odpoledne na požehnání. A když uvidíte, jak velebný pán od oltáře vás žehná monstranci, vždycky si vzpomeňte, že vám dává požehnání sám Pán Ježíš, jako žehnal těm dětem ve Svaté zemi. Ale přitom se musíte také Pánu Ježíši k l a n ě t. Musíte hezky klečet, hluboce se uklonit, bít se v prsa a potichu říkat: „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“ (*Katecheta jim to prakticky ukáže a s dětmi to nacvičí.*) Tak z vás bude mít radost Pán Ježíš a vy si vždycky odnesete z kostela domů jeho požehnání.“

4. Poslední večeře Páně.

Tato událost je pro nás hlavní příležitostí k poučení dětí 1. škol. roku o nejsv. svátosti oltářní. Vyložíme dětem nejprve, jak dva učedníci připravili k večeři beránka velkonočního, jak Pán Ježíš se svými apoštoly beránka velkonočního jedl a jak apoštolům umýval nohy. Pak pokračujeme:

„Když Pán Ježíš umyl apoštolům nohy, odvázal si zástěru a sedl si zase doprostřed stolu mezi apoštoly. Potom Pán Ježíš vzal do ruky chléb, požehnal jej, lámal, podával apoštolům a řekl: „Vezměte a jezte, toto jest tělo mé.“ Jak to řekl Pán Ježíš? N. N. . . . A sv. apoštolové vzali a jedli. Co jedli sv. apoštolové? (*Děti obyčejně řeknou: chléb!*) Pozor, děti! Dokud Pán Ježíš neřekl nad chlebem: „Toto jest tělo mé“, byl to chléb. Ale když Pán Ježíš řekl: „Toto jest tělo mé“, to už potom nebyl chléb, ale bylo to něco jiného. Co to bylo? (*Tc bylo tělo Pána Ježíše.*) Co tedy jedli apoštolové? (*Jedli tělo Pána Ježíše.*) Když Pán Ježíš řekl nad chlebem: „Toto jest tělo mé“, proměnil tím chléb ve své tělo. Ale to tělo Pána Ježíše vypadalo i dále jako by to byl chléb. Mělo takovou podobu jako chléb, takovou barvu jako chléb, a mělo i takovou chuť jako by to byl chléb. Pán Ježíš to proto tak udělal, aby apoštolové mohli jeho tělo jísti. Co tedy jedli apoštolové? (*Jedli tělo Pána Ježíše.*) Ale

protože to tělo Pána Ježíše vypadalo jako chléb — mělo způsobu jako chléb — budeme říkat: *Apoštolové jedli tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba.* Jak tomu budeme říkat? *..(Proměnění chleba v tělo Pána Ježíše se zopakuje.)*

Potom vzal Pán Ježíš do rukou kalich s vínem (*takový, jako má velebný pán na oltáři v kostele*), požehnal jej, podal apoštolům a řekl: „Vezměte a pijte, toto jest krev má.“ Jak to řekl Pán Ježíš? ... A svatí apoštolové vzali kalich a pili z něho. Co pili sv. apoštolové? (*Zde už některé vtipnější dítě řekne, že pili krev Pána Ježíše, ale většinou děti řeknou, že pili víno.*) Ale jak mohli apoštolové pít z toho kalicha víno, když Pán Ježíš řekl: „Toto jest krev má?“ Co bylo potom v kalichu? (*Byla tam krev Pána Ježíše.*) Co tedy pili apoštolové? (*Pili krev Pána Ježíše.*) Když Pán Ježíš řekl nad kalichem: „Toto jest krev má,“ proměnil tím víno ve svou krev. Ale ta krev Pána Ježíše vypadala i dále jako by to bylo víno. Měla takovou barvu jako víno a takovou chuť jako víno. Pán Ježíš to proto tak udělal, aby apoštolové mohli jeho krev pít. Co tedy pili apoštolové z kalicha? (*Pili z kalicha krev Pána Ježíše.*) Ale protože ta krev Pána Ježíše vypadala jako víno — měla způsobu jako víno — budeme říkat: *Apoštolové pili krev Pána Ježíše pod způsobou vína.* Jak to budeme říkat? ... (*Zopakuje se proměnění vína v krev Pána Ježíše a pak obojí proměnění.*)

Na konec řekl Pán Ježíš apoštolům: „To číňte na mou památku!“ Co řekl na konec Pán Ježíš apoštolům? ... Potom mohli apoštolové také místo Pána Ježíše proměňovati chléb a víno v tělo a krev Pána Ježíše. Kdo dal apoštolům takovou moc? (*Pán Ježíš.*) Ale také každý kněz proměňuje chléb a víno v tělo a krev Pána Ježíše, když v kostele slouží mši sv. Kněz zase tu moc zdědil od apoštolů. Ale o tom si povíme více až někdy jindy.“

5. Pán Ježíš vstoupil na nebesa.

Když jsme vyložili dětem, jak Pán Ježíš vstoupil na nebesa, pokračujeme aplikací na život:

„Když Pán Ježíš vstoupil na nebesa, byli jeho apoštolové s počátku smutni, že toho dobrého Pána Ježíše už nebudou mít mezi sebou, že už s ním nebudou chodit po Svaté zemi. Ale potom si vzpomněli, že jim Pán Ježíš při poslední večeři řekl, že mohou proměňovati chléb v tělo Pána Ježíše a víno v jeho krev. A tím se sv. apoštolové velice potěšili a řekli si: „Tak my přece budeme mít Pána Ježíše mezi sebou! To je dobře! On nebude mezi námi v té podobě, jak s námi chodíval, ale bude mezi námi pod způsobou chleba.“

Však my jsme se již o tom také učili, když jsem vám vykládal o poslední večeři Pána Ježíše. Ale také jindy už několikrát jsme si o tom něco pověděli. Vzpomeňte si na monstranci! Co je v monstranci za tím kulatým sklíčkem? (*Svatá hostie.*) Ano, ale místo „sv. hostie“ můžeme také říkat, že je tam tělo Pána Ježíše. Ale to tělo Pána Ježíše je živé a oslavené, takové, s jakým vstoupil Pán Ježíš na nebesa. Můžeme také říkat, že v monstranci je Pán Ježíš pod způsobou chleba. Kdo je tedy v monstranci? (*V monstranci je Pán Ježíš pod způsobou chleba.*) Opakuj to, N. N. . . . Když řekneme, že v monstranci je svatá hostie, je to dobře, a když řekneme, že je tam Pán Ježíš pod způsobou chleba, je to také dobře. Ale my obvykle to říkáme ještě jinak. Říkáme, že v monstranci je nej-
s v ě t ě j š í s v á t o s t o l t á ř n í. Jak říkáme obvykle? Co je v monstranci? (*Je tam nejsvětější svátost oltářní.*) Opakuj to, N. N. . . . A tak to budeme nyní vždycky říkat. Budeme nyní tedy říkat, že v monstranci (ve svatostánku) je nejsvětější svátost oltářní.

Děti! Slyšely jste dnes, že sv. apoštolové, když Pán Ježíš vstoupil na nebesa, potěšili se tím, že Pán Ježíš zůstane pořád mezi nimi v nejsv. svátosti oltářní pod způsobou chleba. A tak i vy buďte rády, že máte Pána Ježíše pořád nablízku. Kde ho máte nablízku? (*V kostele ve svatostánku.*) Proto rády chodte za ním do kostela a tam před oltářem nábožně se k němu modlete. Pán Ježíš bude z vás mít radost.“

b) Vzdálenější příprava při liturgických úkonech.

1. B o ž í h r o b.

„Budoucí týden v pátek budeme si vzpomínati, jak Pán Ježíš umřel za nás na kříži. Tomu pátku se říká Velký pátek. Jak se říká tomu pátku? . . . Byl někdo z vás třeba loni s maminkou na Velký pátek v kostele? (*Některé děti přisvědčují.*) A copak jste tam viděly? (*Někdy některé děti řeknou, že tam viděly Boží hrob, nebo že viděly v hrobě Pána Ježíše.*) Ano, děti, tak to bude v kostele i letos na Velký pátek. Uvidíte tam (*naznačí se, k d e*) takový pěkný, okrášlený oltář, a tomu oltáři se říká B o ž í h r o b. Jak se říká tomu oltáři? Tam dole až u země uvidíte v hrobě mrtvého Pána Ježíše. Ale to není opravdovský Pán Ježíš. To jest jenom namalovaný Pán Ježíš nebo jeho socha, udělaná ze dřeva. Ta socha mrtvého Pána Ježíše nebo jeho obraz je tam jen proto, abychom si vzpomněli, že ten den navečer byl mrtvý Pán Ježíš už v hrobě.

Ale až budete na Velký pátek u Božího hrobu, podívejte se také nahoru. Tam nahoře mezi květinami a mezi hořícími svíčkami uvidíte monstranci. Bude zakryta průhledným závojem (jako mívají nevěsty o svatbě), a za tím závojem v monstranci někdo bude. Však vy už víte, kdo tam bude. Kdo tam bude? (*Bude tam Pán Ježíš.*) Ano, děti, tam bude Pán Ježíš skrytý, ale opravdovský Pán Ježíš, živý a oslavený, takový, jako je v nebi. Ale pod jakou způsobou bude Pán Ježíš v monstranci? (*Pod způsobou chleba.*) Jak říkáme Pánu Ježíši, když je pod způsobou chleba? (*Děti obyčejně řeknou „sv. hostie“, ale některé už také řeknou „svátost oltářní“ nebo „nejsv. svátost oltářní“.* Katecheta zase děti poučí, že je to jedno.

Když tedy víte, že Pán Ježíš bude v Božím hrobě v nejsv. svátosti oltářní živý a oslavený, musíte se tam Pánu Ježíši klanět. Jak se mu budete klanět? . . . Všimněte si také ostatních lidí, kteří budou u Božího hrobu. Všichni budou klečet a budou se potichu modlit (budou se Pánu Ježíši klanět). Tak to dělejte také vy! Smíte u Božího hrobu šeptati? . . . Smíte se tam smát nebo strkat se? . . . To by byl hřích a Pán Ježíš by se na vás hněval. U Božího hrobu musí být hezky tichoučko. Já se, děti, těším, že u Božího hrobu se budete chovat tak, jak jsem vám dnes řekl: tiše, slušně a nábožně.“

2. V z k ř í š e n í.

„Hned druhý den po Velkém pátku bude Bílá sobota. Co bude druhý den po Velkém pátku? . . . A na Bílou sobotu odpoledne o hod. bude v kostele velká slavnost. Té slavnosti se říká „Vzkříšení“. Jak se říká té slavnosti? . . . O Vzkříšení bude plný kostel lidí. Přijďte tam také vy, děti! Některá děvčátka budou tam za družičky (a někteří chlapci za mládenečky). Která z vás, děvčátka, máte doma bílé šatečky, poproste maminku, aby vás také vypravila za družičku. Je to krásné, když můžete jít v průvodě tak blízko Pána Ježíše v bílých šatečkách. (*Tam, kde jsou zavedeni mládenečci, vyzve katecheta podobně také chlapce.*) Na Bílou sobotu se budeme všichni těšit na Vzkříšení.

A nyní vám, děti, povím, jak se to Vzkříšení bude konat. Velebný pán s ministranty přijde k Božímu hrobu. Tam sundá s Božího hrobu zakrytou monstranci s nejsvětější svátostí oltářní a postaví ji na oltář. Potom odkryje monstranci, t. j. sundá s ní ten krásný bílý závoj. Pak budou zpěváci zpívat pěknou píseň, aby se Panna Maria radovala, že Pán Ježíš vstal z mrtvých. Potom velebný pán vezme monstranci, obrátí se s ní k lidem a zazpívá, že Pán Ježíš vstal z mrtvých, aby se všichni lidé z toho radovali. Pak velebný pán s mon-

strancí pod baldachýnem (*dětem se vysvětlí, co to je, nebo se jim ukáže obrázek*) půjde z kostela ven a také ostatní lidé půjdou v průvodě s ním (*dětem se řekne, k u d y*). Před knězem s nejsvětější svátostí půjdou družičky (a mládenceři) a před nimi ostatní děti. Pročpak asi půjdou tak blízko před Pánem Ježíšem děti? To proto, že Pán Ježíš má nejradši děti, ale ovšem jen, jsou-li hodné.

Za knězem s nejsv. svátostí půjdou v průvodě velcí lidé. Cestou pak budou zvonit zvony, hudba bude hrát a lidé budou zpívat nábožnou píseň. Na některých místech průvod se zastaví a velebný pán dá všem lidem požehnání nejsv. svátostí. Přitom všichni kleknou a budou se klanět Pánu Ježíši. Také vy se musíte klanět Pánu Ježíši v nejsv. svátosti. Jak uvidíte, že kněz dává lidem monstranci požehnání, hned si klekněte a klaněte se Pánu Ježíši.

Na konec se průvod vrátí zase do kostela, ale už ne k Božímu hrobu, nýbrž k velkému oltáři. Od velkého oltáře dá velebný pán ještě jednou lidem požehnání monstranci.

Nyní mně ještě, děti, povězte: Kdo je v monstranci? . . . Kdo vám tedy bude žehnat (dávat požehnání)? . . . Ano, děti, Pán Ježíš v nejsv. svátosti vám bude žehnat na průvodě i v kostele podobně jako žehnal těm hodným dětem ve Svaté zemi. Když tedy Pán Ježíš půjde s vámi v průvodě a bude vám žehnat, co nesmíte dělat na průvodě ani v kostele? . . . Jak se tam musíte chovat?“.

3. Slavnost Božího těla.

„Budoucí týden ve čtvrtek bude svátek Božího těla. Budeme si vzpomínat, jak Pán Ježíš při poslední večeři ustanovil (dal nám) nejsv. svátost oltářní. Budeme se z toho radovat a Pánu Ježíši za to děkovat. Ten den bude podobná slavnost jako byla o Vzkříšení, jenže bude ještě krásnější než o Vzkříšení. Budeme té slavnosti říkat „Slavnost Božího těla“ nebo zkrátka „Boží tělo“. Jak budeme té slavnosti říkat? . . .

Také o Božím těle vyjde z kostela průvod s nejsv. svátostí (s monstranci) podobně jako to bylo na Vzkříšení, ale ten průvod nebude až odpoledne, nýbrž bude hned ráno. Napřed bude v kostele mše svatá o hod. Na tu mši svatou přijdete do kostela také a nečekejte někde venku, až bude průvod.

Po mši svaté vezme velebný pán do rukou monstranci ověncenou kvítím a pod baldachýnem vyjde z kostela ven do města. (*O družičkách a o uspořádání průvodu promluvíme k dětem podobně jako před Vzkříšením.*) Průvod potom půjde po městě (po dědině, po návsi), ale zastaví se na čtyřech místech (*dětem se řekne, k d e*).

Tam budou postaveny oltáře podobné jako jsou v kostele. Ty oltáře budou pěkně okrášleny kvítím a po obou stranách budou státi stromky (břízky). U každého oltáře se průvod zastaví a velebný pán postaví monstranci na oltář. Potom se bude velebný pán modlit k Pánu Bohu, aby se nám na polích urodilo hodně obilí a brambor, aby bylo v zahradách hodně ovoce a zeleniny, a aby nás Pán Bůh ochraňoval ode všeho zlého. U každého oltáře budou také zpěváci zpívat nábožné písně. Na konec pak vezme velebný pán s oltáře monstranci, obrátí se k lidem a dá jim monstranci požehnání. Kdo vlastně vám bude v monstranci žehnat? . . . A co vy budete při tom dělat? . . . Takové to bude u každého oltáře.

Od posledního oltáře půjde průvod zase zpátky do kostela. V kostele velebný pán postaví monstranci na oltář, pomodlí se k Pánu Ježíši a na konec ještě jednou dá lidem požehnání monstrancí. Kdo vám bude v té monstranci žehnat? . . . Co budete při tom dělat? . .

Nyní si ještě povíme, jak se musíte chovat na průvodě o Božím těle. Kdo půjde s námi také v průvodě? Koho ponese velebný pán v monstranci? (*Ponese Pána Ježíše pod způsobou chleba.*) Co tedy nesmíte na průvodě dělat? Smíte tam mluvit? Smíte se tam hádat? . . . Smíte se tam smát? . . . Smíte se strkat a vybíhat z řady? . . . Koho byste tím zarmoutily? . . . Jak se tedy budete na průvodě chovat? (*Slušně a nábožně.*) Dělejte tedy o Božím těle všechno tak, jak jsme si to dnes pověděli, a Pán Ježíš vás bude míti rád.“

4. M š e s v a t á .

Jakési minimum poučení o mši svaté dá katecheta dětem 1. škol. roku hned na začátku školního roku hlavně proto, aby děti věděly, jak se mají v kostele chovat. Řekne jim asi toto: „Děti! Když jste někdy ráno v kostele, vidíte tam u oltáře velebného pána v moc krásných šatech. Copak asi ten velebný pán u oltáře dělá? To vy ovšem ještě nevíte, ale já vám to povím: Velebný pán slouží mši svatou. Opakuj to, N. N. . . Mše svatá, děti, to je něco moc svatého, ale o tom se budete učit, až budete větší. Dnes vám zatím řeknu, jak se máte v kostele při mši svaté chovat. V kostele nesmíte mluvit ani se smát, ani si hrát, ani se strkat. To by se Pán Bůh na vás hněval. V kostele se musíte chovat vždycky slušně a zbožně. Hezky se dívejte na oltář. Dívejte se také, co dělají velké děti (dětí z 5. třídy, děti z měšťanské školy), a co ony dělají, dělejte to také tak. Když třeba velké děti stojí, stůjte také, když si kleknou, klekněte si také. Když uvidíte, že velké děti se bijí třikrát v prsa, bijte se také třikrát v prsa (katecheta ukáže dětem, jak).“

Dobře jest také vybrati z nejvyšších ročníků několik hodných dětí (třeba 2 chlapce a 2 děvčata), které všechny posvátné úkony pěkně dělají, a postaviti je jako vzor na místo, kam děti dobře vidí, třeba ke mřížce nebo do presbytáře (hochy na stranu chlapeckou a děvčata na stranu dívčí), a malým dětem říci, aby v kostele dělaly všechno tak, jak to dělají ty vzorné děti. Posloužilo by to dobře nejen dětem nejmenším, ale i větším.

Později, nejlépe asi 14 dní před prvním sv. přijímáním dětí 2. školního roku, dá katecheta dětem 1. školního roku o mši sv. poučení poněkud větší se zvláštním zřetelem k p o z d v i h o v á n í. Katecheta ukáže dětem velký obraz kněze sloužícího mši sv. (na př. Svobodův nebo Schumacherův). Nemá-li velký obraz, ukáže jim aspoň tři obrázky mše sv. v Katolické prvouce, str. 10—12. Nejprve jim ukáže obrázek na str. 10. (str. 11. zatím zakryje), a za součinnosti dětí je upozorní na oltář a vše to, co na něm jest viděti. Potom řekne:

„A teď se podívejte, děti, kdo to zde stojí u oltáře. (To je velebný pán.) Ano, to je velebný pán, ale místo toho můžeme také říkat, že u oltáře stojí k n ě z. Kdo stojí u oltáře? Jak vidíte, má ten kněz na sobě takové krásné šaty (krásná roucha), ale ty šaty má na sobě jen když je r á n o u oltáře. Jindy je nenosí. Ale co dělá ten kněz u oltáře? Už jsem vám o tom něco řekl hned na začátku školního roku. Pamatoval si to někdo? Co dělá kněz ráno u oltáře? (Slouží mši svatou.) Opakuj to, N. N. . . . Také jsem vám tehdy řekl, že mše sv. je něco moc svatého. Ale j a k slouží kněz mši sv.? Tomu vy, děti, byste ještě nerozuměly. Tomu se budete učit, až budete větší. Dnes vám povím aspoň něco o tom, jak slouží kněz mši sv.

Jak zde vidíte, má kněz na oltáři kalich a takovou velkou, tlustou knihu. Z té knihy čte o Pánu Ježíši a modlí se z ní za všechny lidi a také za vás, děti. Kněz modlí se za vás, aby vás Pán Bůh ochraňoval, abyste dělaly jenom to, co se líbí Pánu Bohu, a abyste se dostaly do nebe. Do kalicha si kněz nalije víno a trochu vody. Na oltáři má také takový bílý, kulatý, tenký chlebiček. Vidíte? Právě jej drží na malém, pozlaceném talířku. Kněz má tedy na oltáři chléb a víno jako měl Pán Ježíš na stole při poslední večeři.

Někdy také kněz při mši sv. zpívá. Když kněz slouží mši sv., hrají obyčejně varhany a lidé v kostele zpívají. Někdy zpívají jenom zpěváci na kůře (to je tam, kde jsou varhany).

Ale najednou asi uprostřed mše sv. přestanou varhany hrát a lidé přestanou zpívat. V kostele je hezky tichoučko. Všichni lidé klečí a také vy si musíte kleknout. (Vždycky dělejte v kostele to, co dělají velcí lidé nebo větší děti.) — Potom kněz vezme do ruky

ten bílý, kulatý chléb, požehná ho a řekne nad ním potichu to, co řekl Pán Ježíš při poslední večeři nad chlebem. Kněz to řekne místo Pána Ježíše. Ale o tom jsme se již učili. Co tedy řekne kněz nad chlebem? Kdo si to pamatoval? . . . („*Vezměte a jezte, toto jest tělo mé.*“) A co se stane, když to kněz řekne? (*Ten chléb se promění v tělo Pána Ježíše.*) Pod jakou způsobou? . . . (*Pod způsobou chleba.*) Co je to tedy potom? Je to ještě chléb? . . . (*Ne, to už není chléb.*) Co je to tedy? (*To je tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba.*) Jak se jinak může říkat? . . . (*Nejsvětější svátost.*) Jak ještě jinak? . . . (*Sv. hostie.*) Kněz pak poklekne před sv. hostií a pozdvihuje ji vzhůru, aby se všichni lidé Pánu Ježíši ve sv. hostii klaněli. A všichni lidé se podívají na sv. hostii, pak se hluboce ukloní a jak ministrant zvoní, bijí se třikrát v prsa a říkají potichu: „Bože, buď milostiv mně hříšnému (hříšné)!“ Také vy se tak klanějte Pánu Ježíši, ale říkejte ta slova jenom potichu nebo si to jen myslete. (*Katecheta ukáže dětem prakticky, jak se mají klanět.*) Teď ukažte, jak se budete klanět! . . . (*Katecheta ukáže dětem na str. 11. obrázek pozdvihování.*)

Potom zase kněz vezme do ruky kalich s vínem, požehná ho a zase nad ním řekne to, co řekl Pán Ježíš při poslední večeři nad kalichem. Co tedy řekne kněz nad kalichem? . . . („*Vezměte a pijte, toto jest krev má.*“) A co se stane, když to kněz řekne? . . . (*To víno se promění v krev Pána Ježíše.*) Je potom v kalichu ještě víno? (*Ne, je tam krev Pána Ježíše.*) Pod jakou způsobou? . . . (*Pod způsobou vína.*) Kněz pak hned poklekne před krví Pána Ježíše a pozdvihne kalich vzhůru. Proč pozdvihuje kalich? Aby se lidé klaněli krvi Pána Ježíše. A všichni lidé se zase podívají na kalich, pak se hluboce ukloní a jak ministrant zvoní, zase třikrát se bijí v prsa a říkají potichu: „Bože, buď milostiv mně hříšnému (hříšné)!“ Také vy se tak klanějte! Dělá se všechno tak, jako když se pozdvihuje sv. hostie. Ukažte tedy, jak se budete klaněti krvi Pána Ježíše při pozdvihování kalicha! . . . (*Ještě praktičtější je, vezme-li si katecheta do školy zvonek a při „pozdvihování“ zvoní.*)

A nyní si děti, pamatujte: Když kněz při mši sv. pozdvihuje sv. hostii a potom kalich s krví Pána Ježíše, tomu se říká p o z d v i h o v á n í. Jak se tomu říká, když kněz při mši sv. pozdvihuje sv. hostii a potom kalich s krví Pána Ježíše? (*Tomu se říká pozdvihování.*) Opakuj to, N. N. . . .

Když je při mši sv. po pozdvihování, potom zase hrají varhany a lidé zpívají až do konce mše sv. Brzy po pozdvihování je ještě s v. p ř i j í m á n í, ale o tom si něco povíme až zase jindy.“

5. O prvním sv. přijímání dětí 2. školního roku.

(Co o tom povíme dětem 1. školního roku.)

„Vzpomeňte si, děti, jak jsme se učili o poslední večeři Pána Ježíše. Když Pán Ježíš proměnil chléb ve své tělo, komu potom podal to své tělo? (*Podal je apoštolům.*) A co udělali apoštolové? . . . (*Apoštolové jedli tělo Pána Ježíše.*) Ano, děti, ale místo „jedli“ můžeme také říkat, že apoštolové přijímali tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba. A když apoštolové přijímali tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba, můžeme tomu říkat „s v. p ř i j í m á n í“. Jak tomu můžeme říkat, když apoštolové přijímali tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba? (*Sv. přijímání.*) Opakuj to, N. N. . . .

Také v kostele chodívají lidé ke sv. přijímání, a to při mši sv. Minulý týden jsem vám pověděl něco o mši sv. a zvláště o p o z d v í h o v á n í. Sv. přijímání bývá brzy po pozdvihování. Jistě jste už někdy v kostele viděly, jak někteří lidé jdou až blízko k oltáři a tam si kleknou ke mřížce. Potom k nim přijde od oltáře kněz a dává jim do úst na jazyk něco bílého, kulatého. Vám, děti, už asi napadlo, co to je. Kdo z vás ví už, co to je? . . . (*Některé děti řeknou „sv. hostie“, jiné „tělo Pána Ježíše“, jiné „nejsvětější svátost“.*) To je, děti, jedno. Může se říkat svatá hostie nebo nejsv. svátost nebo tělo Pána Ježíše. Kněz tedy podává lidem tělo Pána Ježíše, a lidé tělo Pána Ježíše přijímají (požívají, polknou). Když lidé přijímají tělo Pána Ježíše, to je sv. p ř i j í m á n í. Co je to, když lidé přijímají tělo Pána Ježíše? . . . Ale ke sv. přijímání mohou jít jenom ti, kteří mají čistou duši.

Děti! Tuto neděli půjdou ke sv. přijímání děti 2. třídy (ty, které chodí do školy už 2. rok). Ty děti ještě nebyly u sv. přijímání. Ony tedy půjdou v neděli ke sv. přijímání p o n e j p r v. To bude jejich p r v n í sv. přijímání a ty děti se na to už dlouho těší. Těší se, že ponejprv přijmou Pána Ježíše do svého srdce (do své duše). To bude v kostele velká slavnost.

V neděli ráno o hodině půjdou ty děti od školy v průvodu do kostela. V rukou ponesou svíčky a děvčátka budou mít většinou bílé šatečky. U dveří kostela je uvítá velebný pán a zavede je k oltáři. Tam se postaví děti pěkně do řádků, na jednu stranu chlapci, na druhou stranu děvčata.

Potom bude velebný pán sloužiti mši sv. Při mši sv. budou děti zpívat a budou se modlit, aby zbožně a uctivě přijaly tělo Pána Ježíše, aby se Pánu Ježíši v jejich srdci líbilo.

Brzy po pozdvihování všechno v kostele se utiší a velebný pán od oltáře se obrátí k dětem a bude k nim mít promluvu (krátké

kázání). Po té promluvě kněz vezme kalich se sv. hostiemi a bude dětem ukazovat jednu malou sv. hostii. Přitom bude třikrát říkat: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rcí slovem a uzdravena bude duše má.“ Děti to budou říkat s ním. Zároveň se budou také klanět Pánu Ježíši a třikrát se budou bít v prsa. Potom velebný pán půjde s kalichem k dětem a podá každému na jazyk tělo Pána Ježíše, a děti tělo Pána Ježíše přijmou (polknou). Až bude po sv. přijímání t. j. až všechny děti tělo Pána Ježíše přijmou, budou se zase modlit. Budou děkovati Pánu Ježíši, že k nim přišel, a budou ho prosit, aby u nich stále zůstal a aby je ochraňoval.

Děti! Taková bude v neděli slavnost prvního sv. přijímání. Jděte také v neděli do kostela na tu slavnost a v kostele si všeho všimněte. Zvláště si všimněte, co bude dělat kněz u oltáře a jak budou děti přijímat tělo Pána Ježíše. Však vy za rok také půjdete k prvnímu sv. přijímání a budete mít také takovou slavnost! Vy jistě už od nynějška se na to těšíte, ale budete se ještě více těšiti, až uvidíte, jaká je to krásná slavnost, když jdou děti ponejprv ke sv. přijímání.“

P o z n á m k y.

Uvedené eucharistické katechese pro 1. školní rok nejsou míněny tak, aby děti všechno, co jim v nich katecheta pověděl, musily u m ě t ě i. Toho by ani všechny děti tohoto věku nebyly schopny. Nelze přece očekávati, že by všechny tyto děti dovedly si zapamatovati slovo „monstrance“ nebo celý postup o slavnosti Božího těla a pod. Není to však ani vlastním účelem eucharistických katechesí v 1. školním roce. Stačí úplně, budou-li děti věděti, že ve svatostánku je přítomen svátostný Spasitel, budou-li si dále vědomy, že se mu musí klanět a bude-li v srdcích jejich vzbuzena posvátná touha po sv. přijímání. Není ani třeba dětí z toho zkoušeti. Doporučuji jen zeptati se jich po liturgických úkonech, co všechno v kostele nebo na průvodě viděly, a na to navázati eucharistický rozhovor. Podá-li však katecheta dětem tyto katechese tak, jak jsou zde podány, a hlavně vzbudí-li o ně zájem a součinnost dětí příslušnými otázkami a názorem, přesvědčí se, že si aspoň většina dětí z nich odnese mnohem více než sám očekával, a co je minimálním účelem těchto eucharistických katechesí.

B) Příprava bližší k prvnímu sv. přijímání.

Ú v o d.

„Děti! Doposud jsme se učili o svátosti pokání. Ale dnes vám začnu vykládat zase o druhé svátosti, kterou máte také brzy přijati. Však vy o té druhé svátosti také už víte něco od loňska. Jak se jmenuje ta svátost? (*Děti obyčejně řeknou: „sv. přijímání.“*) Ano, děti, půjdete brzy ponejprv ke sv. přijímání a v tom sv. přijímání budete přijímati samého Pána Ježíše. Proto je to také svátost, a to ze všech svátostí nejsvětější. Ale proč říkáme, že je to svátost nejsvětější? To proto, děti, že je v ní Pán Ježíš, a Pán Ježíš je nejsvětější. Proč říkáme, že ta svátost je nejsvětější? . . . Také jsem vám již loni řekl, kde je ta nejsvětější svátost uschována. Kde je uschována? . . . (*Na oltáři ve svatostánku.*) Ta svátost je tedy uschována na oltáři, a proto budeme té svátosti říkat „nejsvětější svátost oltářní.“ Jak budeme té svátosti říkat? . . . Proč jí říkáme svátost nejsvětější? . . . Proč jí říkáme svátost oltářní?“

U s t a n o v e n í n e j s v ě t ě j š í s v á t o s t i o l t á ř n í.

„Dnes vám, děti, povím, jak Pán Ježíš tu nejsvětější svátost oltářní ustanovil. Bylo to večer před tím dnem, kdy Pán Ježíš umřel za nás na kříži. Který to byl den? Jak se jmenuje? . . . (*Velký pátek.*) A jak se jmenuje ten den před Velkým pátkem? . . . (*Zelený čtvrtek.*) My křesťané říkáme teď tomu dnu Zelený čtvrtek, ale tenkrát ve Svaté zemi nebyli ještě křesťané. Byli tam jen Židé a ti tomu dnu říkali „Den beránka“. Proč asi tomu tak říkali? Protože ten den v každé rodině jedli k večeři beránka velkonočního. A kdopak ten den také jedl beránka velkonočního? A s kým jedl Pán Ježíš beránka velkonočního? . . . A kde ho se svými apoštoly jedl? (*V jednom domě v Jerusalemě.*)

Pán Ježíš měl v Jerusalemě nějakého známého pána, který tam měl dům, a v tom domě bylo velké večeřadlo (jídlna). A nyní vypravujte již samy, jak Pán Ježíš ten den poslal napřed dva učedníky do Jerusalema, aby tam přichystali k večeři beránka, jak Pán Ježíš pak se svými apoštoly jedl beránka a jak jim umýval nohy.“ (*Děti za pomoci katechety vypravují, co si o tom pamatovaly z dřívějšíka, načež katecheta pokračuje:*)

„Když Pán Ježíš umyl apoštolům nohy, odložil zástěru a nádobu s vodou a sedl si zase ke stolu mezi apoštoly. (*Katecheta ukáže dětem obraz poslední večeře Páně.*) A nyní Pán Ježíš učinil to nejdůležitější: Ustanovil nejsvětější svátost oltářní. Vy už jste sice o tom slyšely loni i letos, ale já vám to nyní povím ještě jednou, abyste to ještě lépe věděly, když budete už brzy tu nejsvětější svátost přijímati. Poslyšte tedy, jak Pán Ježíš tu nejsvětější svátost oltářní ustanovil.

Pán Ježíš vzal do ruky chléb, požehnal jej a podal jej apoštolům a řekl: „Vezměte a jezte, toto jest tělo mé.“ Jak to řekl Pán Ježíš? N. N. . . . A svatí apoštolové vzali a jedli. A nyní přemýšlejte, děti: Co jedli sv. apoštolové? . . . (*Jedli tělo Pána Ježíše.*) Už to tedy nebyl chléb, ale bylo to tělo Pána Ježíše. Co se tedy stalo v tom okamžiku, když Pán Ježíš řekl: „Vezměte a jezte, toto jest tělo mé?“ Co tím učinil Pán Ježíš? . . . (*Pán Ježíš tím proměnil chléb ve své tělo.*) Ale to tělo Pána Ježíše nevypadalo tak, jako vypadalo tělo Pána Ježíše, které měl na zemi (jako vypadal Pán Ježíš). To by ho apoštolové nebyli mohli jísti. Bylo to tělo Pána Ježíše, ale to tělo mělo takovou podobu, takovou barvu a takovou chuť, jako by to byl chléb. Jakou tedy podobu mělo tělo Pána Ježíše? Jako co? . . . (*Jako chléb.*) Jakou mělo barvu? . . . Jakou mělo chuť? . . . A ta podoba chleba, barva chleba a chuť chleba dohromady se jmenuje *z p ů s o b a c h l e b a*. Jak se jmenuje ta podoba, barva a chuť chleba dohromady? . . . Budeme tedy říkati: Svatí apoštolové jedli tělo Pána Ježíše pod *z p ů s o b o u c h l e b a*. (*Proměnění chleba v tělo Páně se zopakuje.*)

Potom vzal Pán Ježíš kalich s vínem (takový jako má velebný pán v kostele na oltáři), požehnal jej, podal jej apoštolům a řekl: „Vezměte a pijte, toto jest krev má.“ Jak to řekl Pán Ježíš? N. N. . . . A svatí apoštolové vzali kalich a pili z něho. A nyní zase přemýšlejte: Co pili svatí apoštolové? . . . (*Pili krev Pána Ježíše.*) Již to tedy nebylo víno, ale byla to krev Pána Ježíše. Co se tedy stalo v tom okamžiku, když Pán Ježíš řekl nad vínem: „Vezměte a pijte, toto jest krev má?“ Co tím učinil Pán Ježíš? . . . (*Pán Ježíš tím proměnil víno ve svou krev.*) Ale ta krev Pána Ježíše nevypadala tak jako vypadá krev. To by ji nebyli mohli apoštolové píti. Byla to krev Pána Ježíše, ale ta krev vypadala i dále jako víno. Měla takovou barvu a takovou chuť jako víno. Jakou barvu měla ta krev? Jako co? . . . Jakou měla chuť? . . . A ta barva vína a ta chuť vína dohromady se jmenuje *z p ů s o b a v í n a*. Jak se jmenuje ta barva vína a ta chuť vína dohromady? (*Proměnění vína v krev Páně se zopakuje.*)

Na konec řekl Pán Ježíš apoštolům: „To činite na mou památku!“ Co řekl na konec Pán Ježíš apoštolům? N. N. . . . Co tedy těmi slovy Pán Ježíš poručil apoštolům? Poručil jim, aby na jeho památku dělali to, co dělal Pán Ježíš při poslední večeři, t. j. aby také proměňovali chléb a víno v tělo a krev Pána Ježíše. Pán Ježíš jim dal takovou moc, aby to také mohli dělati. Tomu se říká, že Pán Ježíš **u s t a n o v i l** nejsvětější svátost oltářní.“

Co j e s t s v á t o s t o l t á ř n í ?

„Děti! Z toho, čemu jste se nyní učily, můžete už také poznati, co je to ta svátost oltářní. Slyšely jste, že pod způsoby chleba a vína je něčí tělo a krev. Čí je to tělo a krev? . . . (*Je to tělo a krev Pána Ježíše.*) Ano, ale místo „tělo a krev P á n a J e ž í š e“ budeme to říkat ještě lépe. Budeme říkat „tělo a krev J e ž í š e K r i s t a“. Když se vás tedy zeptám: „Co je svátost oltářní?“ odpovzte: „S v á t o s t o l t á ř n í j e t ě l o a k r e v J e ž í š e K r i s t a p o d z p ů s o b a m i c h l e b a a v í n a.“ Opakuj to, N. N. . . A nyní všechny! . . Máte to také v Prvouce na str. 99., otázka 119. Přečti tu otázku, N. N. . . . Tomu se dobře naučte!“

P ř e c h o d k e m š i s v a t é .

„Slyšely jste, děti, že Pán Ježíš při poslední večeři poručil apoštolům, aby také proměňovali chléb a víno v jeho tělo a v jeho krev. Svátí apoštolové ovšem uposlechli Pána Ježíše, a když Pán Ježíš vstoupil na nebesa, proměňovali oni chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista. Svátí apoštolové ovšem později zemřeli, ale po nich zdědili tu moc b i s k u p o v é a k n ě ž í. Od koho zdědili biskupové a kněží tu moc, že mohou proměňovati chléb a víno v tělo a v krev Ježíše Krista? . . . (*Od svatých apoštolů.*) Je to něco podobného jako v rodině. Když někteří rodičové měli dům a později umřeli, víte, kdo po nich zdědil (dostal) ten dům? . . . (*Zdělily ho jejich děti.*) A podobně po svatých apoštolech zdědili tu moc proměňovati chléb a víno v tělo a v krev Pána Ježíše biskupové a kněží. Kteří tedy po svatých apoštolech zdědili tu moc? . . . (*Biskupové a kněží.*) Může tedy i každý kněz, (velebný pán) proměňovati chléb a víno v tělo a v krev Ježíše Krista. Ale když byl Pán Ježíš na zemi, tehdy ještě nebyly kostely. Proto Pán Ježíš proměňoval chléb a víno v jednom domě na stole. Ale teď už máme na to kostely a v kostelích místo stolů jsou krásné oltáře. Proto kněz neproměňuje

chléb a víno v tělo a v krev Pána Ježíše na stole, nýbrž v kostele na oltáři. A víte ještě, jak se tomu říká, když kněz v kostele na oltáři proměňuje chléb a víno v tělo a v krev Ježíše Krista? Však jsem vám o tom něco pověděl loni i letos na začátku školního roku. Jak se tomu říká? ... (*Tomu se říká mše svatá.*)

Letos vám povím o mši svaté více, než jsem vám pověděl loni. Když kněz slouží mši svatou, proměňuje při ní chléb a víno v tělo a v krev Ježíše Krista, ale kromě toho koná při mši svaté ještě jiné posvátné úkony (obřady), čtení a modlitby, ale o tom všem vám letos ještě nebudu vykládat. O tom se budete učit, až budete větší. Letos vám povím o mši svaté zatím jen to nejdůležitější, zvláště o pozdvihování a o přijímání.“

O mši svaté. Pozdvihování.

„Když přijdete v neděli ráno o hod. nebo ve všední den o hod. do kostela, uvidíte u oltáře kněze, jak slouží mši svatou. Kněz slouží mši svatou vždycky jen ráno, ne odpoledne. Když loni jsem vám začal vykládat o mši svaté, podívaly jste se nejprve v Prvouce na obrázky, jak kněz slouží mši svatou. Letos už máte každý svou Prvouku. Vytáhněte si ji a nalezněte si tam obrázek na str. 10. (*str. 11. se zatím zakryje*). Nyní mně povězte, co všechno vidíte na tom obrázku. Co je tohle? ... (*Oltář.*) Co je toto zde? ... (*Svatostánek.*) Co je toto? ... (*Kalich.*) Do kalicha si kněz nalije víno a trochu vody. To mu přinese zde tento ministrant. A co je toto? ... (*To je taková tlustá kniha.*) Ano, ale my té tlusté knize říkáme „mešní kniha“. Jak říkáme té tlusté knize? ... A kdo stojí uprostřed oltáře? Kdo je to? ... (*To je kněz.*) A co dělá ten kněz? ... (*Slouží mši svatou.*) Jak vidíte, má na sobě zvláštní krásné šaty. Těm krásným šatům říkáme roucha bohoslužebná. Jak říkáme těm šatům? ... Taková bohoslužebná roucha má na sobě kněz jenom když slouží mši svatou, protože mše svatá je něco moc svatého. Do školy nebo na ulici je nemůže nosit. Nyní se podívejte, co drží kněz v rukou. Co je to? ... (*Takový malý talířek.*) Ten talířek je pozlacený a jmenuje se paténá. Jak se jmenuje ten pozlacený talířek? ... A co je na té paténě? ... (*Je tam takový bílý, tenký, kulatý chlebiček.*) Má tedy kněz na oltáři chléb a víno jako měl Pán Ježíš na stole při poslední večeři.

Z té mešní knihy čte kněz při mši svaté o Pánu Ježíši a také se z ní modlí za všechny lidi i za vás, děti. Kněz modlí se za vás, aby vás Pán Bůh ochraňoval, abyste vždycky dělaly jenom to, co se líbí Pánu Bohu, a abyste se jednou dostaly do nebe. — Někdy také

kněz při mši svaté zpívá. Když kněz slouží mši svatou, hrají obyčejně varhany a lidé v kostele zpívají nábožné písně nebo se modlí z knížek. Někdy zpívají jenom zpěváci na kůře (tam, kde hrají varhany).

Ale najednou asi uprostřed mše svaté přestanou varhany hrát a lidé přestanou zpívat. V kostele je pěkně tichoučko. Všichni lidé klečí a také vy si musíte kleknout.

Zatím co lidé potichu klečí, vezme kněz do rukou ten bílý, tenký, kulatý chléb. Tomu chlebu říkáme také *h o s t i e*, ale ne *s v a t á* hostie. Teprve potom, až bude ta hostie proměněna v tělo Pána Ježíše, budeme jí říkat svatá hostie. Tak tedy tu hostii nebo ten chléb kněz požehná a řekne nad ním potichu to, co řekl Pán Ježíš při poslední večeři nad chlebem. Kněz to řekne místo Pána Ježíše. Ale o tom jsme se již učili. Co tedy řekne kněz nad chlebem? Kdo si to pamatoval? ... (*„Vezměte a jezte, toto jest tělo mé.“*) A co se stane, když to kněz řekne? ... (*Ten chléb se promění v tělo Pána Ježíše.*) Pod jakou způsobou? ... (*Pod způsobou chleba.*) Co je to tedy potom? Je to ještě chléb? ... (*To je tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba.*) Jak se jinak může říkat? ... (*Svatá hostie.*) Jak ještě jinak se může říkat? (*Nejsvětější svátost oltářní.*) Někdy také jí říkáme *v e l e b n á s v á t o s t*. Jak jí také někdy říkáme?

Když kněz promění chléb v tělo Pána Ježíše, napřed sám před ním poklekne a pak pozdvihne svatou hostii vzhůru, aby také lidé v kostele se jí klaněli. A všichni lidé se podíívají na svatou hostii, pak se hluboce ukloní a jak ministrant třikrát zvoní, bijí se třikrát v prsa a modlí se potichu: „Bože, buď milostiv mně hříšnému (hříšné). Také vy se tak klanějte Pánu Ježíši, ale říkejte ta slova jenom potichu nebo si to jen myslete. Já jsem to s vámi již cvičil, ale potom to s vámi nacvičím ještě jednou, abyste to všechny dělaly docela dobře. Zatím se podíívejte v Prvouce na obrázek na str. 11., jak kněz pozdvihuje svatou hostii a jak se jí lidé klanějí. (*Děti se dívají na obrázek, při čemž jim katecheta ukáže, čeho si zvláště mají všimati.*)

Hned po pozdvihování svaté hostie vezme kněz do rukou kalich s vínem, požehná ho a zase nad ním říká to, co řekl nad kalichem Pán Ježíš při poslední večeři. Co tedy řekne kněz nad kalichem? ... (*„Vezměte a pijte, toto jest krev má.“*) A co se stane, když to kněz řekne? ... (*To víno se promění v krev Pána Ježíše.*) Je potom v kalichu ještě víno? ... (*Ne, je tam krev Pána Ježíše.*) Pod jakou způsobou? ... (*Pod způsobou vína.*) — Kněz pak hned poklekne před krví Pána Ježíše a pozdvihne kalich vzhůru. Proč pozdvihuje kalich? ... (*Aby se lidé klaněli krvi Pána Ježíše.*) A všichni lidé zase se podíívají na kalich, pak se hluboce ukloní a jak ministrant třikrát

zvoní, zase třikrát se bijí v prsa a říkají potichu: „Bože, buď milostiv mně hříšnému (hříšné).“ Také vy se tak klanějte! Dělá se všechno tak jako když se pozdvihuje sv. hostie.

A nyní si děti, pamatujte: Když kněz při mši svaté p o z d v i h u j e svatou hostii a potom kalich s krví Pána Ježíše, tomu se říká p o z d v i h o v á n í. Jak se tomu říká, když kněz při mši svaté pozdvihuje svatou hostii a potom kalich s krví Pána Ježíše? (Tomu se říká pozdvihování.) Opakuj to, N. N.“

Cvičení adorace při pozdvihování.

Když katecheta poučil děti theoreticky o pozdvihování, nacvičí s nimi prakticky, jak se mají klanět velebné svátosti při pozdvihování. Za tím účelem upraví si předně stůl ve třídě jak možno nejpěkněji a vůbec zařídí a dělá všechno tak, aby cvičení se dělo co nejdůstojněji. Všechno nepotřebné se stolu odstraní a možno-li, pokryje ho bílým ubrusem. Na stůl pak si položí model velké hostie z tvrdého papíru a dětem řekne, že to není hostie opravdovská (chléb), ale že je to jen podoba hostie, vystřihnutá z papíru.¹⁾ Doprostřed stolu postaví katecheta také model kalicha nebo aspoň nádobu podobnou kalichu (čajovou sklenici, vázu na květiny). Dětem katecheta vysvětlí, že nemůže do školy nosit opravdovský kalich z kostela, ale že použije aspoň této nádoby, aby si tedy při tom myslely, že je to kalich. Potom katecheta pokračuje:

„Děti! Už jsem vám několikrát ukázal, jak se máte klanět velebné svátosti a viděl jsem v kostele, že už to dost pěkně umíte. Ale dnes se budete zvláště cvičit, jak se máte klanět velebné svátosti při p o z d v i h o v á n í. Nebude to ovšem opravdovské pozdvihování, protože já zde nebudu proměňovat chléb v tělo Pána Ježíše ani víno v krev Pána Ježíše. Bude to jen takové cvičení. — Nejprve vyjděte z lavic a klekněte si do řad před lavicemi nebo i vedle lavic. (Za vedení katechety děti tak učiní.)

A nyní, děti, dejte pozor! Myslete si, že klečíte v kostele právě před pozdvihováním, když už varhany přestaly hrát a lidé přestali zpívat. Také si myslete, že tento stůl je jako oltář a že zde na tom oltáři je chléb a v kalichu víno. Pak si myslete, že já u toho stolu jako u oltáře sloužím mši svatou a že právě bude pozdvihování. Já budu dělati všechno tak, jako by to bylo opravdovské pozdvihování a také vy se při tom klanějte tak, jako by to bylo opravdovské

¹⁾ Nikdy nemá katecheta za účelem názoru ukazovati ve škole dětem skutečnou nekonsekrovanou hostii. Některé děti si to snadno popletou a doma pak vykládají, že jim velebný pán ve škole ukazoval velebnou svátost!

pozdvihování. Však jsem vám prve vykládal, jak se to dělá. Budeme to tak dělat proto, abyste se dobře naučily klaněti se nejsvětější svátosti oltářní při pozdvihování. — V kostele při pozdvihování je kněz obrácen k vám zády, ale já se k vám obrátím obličejem, abych viděl, zda se umíte dobře klanět. Slova „Bože, buď milostiv mně hříšnému“ říkejte při tomto cvičení všichni společně a hlasitě, abych viděl, zda to říkáte dobře. Ale v kostele při opravdovském pozdvihování to říkejte vždycky jen potichu nebo si to jen myslíte. Nuže, tedy pozor! Začneme.“

Katecheta vezme model hostie a řekne nad ním vážně a pomalu, ale tak, aby to děti slyšely: „Vezměte a jezte, toto jest tělo mé.“ Pak poklekne a pozdvihuje model hostie. Děti se klanějí a bijí se v prsa, při čemž katecheta si všímá, dělají-li všechno dobře. Potom vezme katecheta model kalicha a mutatis mutandis činí zase všechno tak, jako při pozdvihování hostie, a děti ovšem zase tak se klanějí. Ještě názornější by bylo, kdyby také některý chlapec (nejlépe ministrant) při tomto cvičení zvonil jako se zvoní při skutečném pozdvihování.

Pak připomene katecheta dětem, které v něčem pochybily, jak to mají dělat, načež, je-li třeba, cvičení se opakuje tolikrát, až to děti dobře umějí.

O mši svaté dále. Přijímání.

Katechese o pozdvihování a cvičení adorace mohou být probrány v jedné nebo ve dvou hodinách. V následující hodině pak katecheta pokračuje:

„Vzpomeňte si, děti, jak jsme se učili o poslední večeři Pána Ježíše. Když Pán Ježíš proměnil chléb ve své tělo, komu potom podal to své tělo? . . . (Podal je apoštolům.) A co udělali apoštolové? . . . (Apoštolové jedli tělo Pána Ježíše.) Ano, děti, ale místo „jedli“ budeme říkat, že apoštolové „přijímali“ tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba. A když apoštolové přijímali tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba, můžeme tomu říkat „přijímání“ nebo „s v. přijímání“. Jak tomu můžeme říkat, když apoštolové přijímali tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba? Co to bylo? . . . Ale ovšem, také to bylo svaté přijímání, když apoštolové pili z kalicha krev Pána Ježíše pod způsobou vína.

Avšak při poslední večeři Pán Ježíš řekl také apoštolům: „To čiňte na mou památku!“ Co jim tím Pán Ježíš poručil? Snad jenom to, aby proměňovali chléb a víno v tělo a v krev Pána Ježíše? Nejen to, ale poručil jim také, aby také lidem podávali tělo a krev Pána Ježíše k požívání tak jako Pán Ježíš je podával apošto-

lům. Pán Ježíš také n á s miluje převelikou láskou, a proto také chce do n a š e h o srdce vstoupiti. A to se stane, když požíváme čili p ř i j í m á m e jeho tělo a krev ve svátosti oltářní. Koná se to také v kostele při mši svaté a my tomu říkáme p ř i j í m á n í (svaté přijímání). Jak tomu říkáme, když při mši svaté přijímáme tělo a krev P. Ježíše? Řekni to slovo, N. N. . . .

A nyní vám, děti, povím, jak se to svaté přijímání při mši svaté koná. Minulý týden jsem vám pověděl už něco o mši svaté a zvláště o p o z d v i h o v á n í. Když je při mši svaté po pozdvihování, tu kněz zase se modlí z té velké mešní knihy, varhany zase hrají a lidé dále zpívají nábožnou píseň. Potom za malou chvíli je s v a t é p ř i j í m á n í.

Napřed přijímá kněz tu velkou svatou hostii, kterou při pozdvihování proměnil v tělo Pána Ježíše a pak pozdvigoval. Vezme svatou hostii do ruky, hluboce se ukloní, bije se třikrát v prsa a říká: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má.“ (*Katecheta říká hlasitě ta slova, skloněn nad stolem jako u oltáře, a bije se třikrát v prsa. Pak učiní gesto, jako by přijímal tělo Páně.*) Při klanění ministrant třikrát zvoní. Také všichni lidé v kostele při tom zvonění hluboce se ukloní, bijí se třikrát v prsa a říkají potichu zároveň s knězem: „Pane, nejsem hoden . . .“. Při tom také vy, děti, kdykoliv jste v kostele na mši svaté, říkejte tu modlitbu při přijímání kněze s ostatními, ale potichu¹⁾. — Potom kněz ještě přijímá z kalicha krev Pána Ježíše pod způsobou vína. Tomuto svatému přijímání, t. j. když k n ě z při mši svaté přijímá tělo a krev Pána Ježíše, říká se p ř i j í m á n í k n ě z e.

Nyní si najdete v Prvouce str. 12. Tam vidíte přijímání kněze, ak kněz přijímá tělo a krev Pána Ježíše. (*Děti se podívají na obrázek.*)

Hned po přijímání kněze bude p ř i j í m á n í l i d u a také v a š e svaté přijímání, až půjdete ponejprv ke svatému přijímání. Lidé, kteří mají čistou duši (byli u sv. zpovědi), přijdou k oltáři a tam si kleknou k zábradlí (ke mřížce) a čekají, až jim kněz přinese sv. hostii. Také vy si k tomu zábradlí kleknete, až půjdete ke svatému přijímání. Dnes zatím jenom někteří (asi deset) si klekněte před lavicí (na stupeň) a dělejte všechno tak, jako byste šli ke sv. přijímání. To proto, abyste to uměly, až půjdete ke svatému přijímání doopravdy. Také já budu dělat všechno tak, jako bych podával vám i ostatním lidem sv. hostii, ale místo sv. hostie budu mítí v ruce jen papírové kolečko a místo kalicha budu mítí jen kalich

¹⁾ Tato modlitba musí býti dětem vyložena a s dětmi nacvičena již tehdy, když byl probírán čl. 39. O setníkovi v Kafarnaum. Kdyby se to dělo až při výkladu o mši sv., byla by tím pozornost dětí příliš rozptýlena.

napodobený (ne opravdovský). Bude to jen takové cvičení, abyste se tomu naučily. Nuže tedy pozor!

Až bude při mši svaté po přijímání kněze, otevře kněz svatostánek a vyndá z něho takový velký kalich, zakrytý bílým pláštěčkem. Tomu velkému kalichu říkáme *c i b o r i u m*. Jak říkáme tomu velkému kalichu? N. N. . . . Ale dokud jste ještě malé, můžete místo ciborium říkat také jen *k a l i c h*. V tom kalichu jsou malé sv. hostie a ty malé sv. hostie jsou tam uschovány pro ty lidi, kteří půjdou ke svatému přijímání, tedy také pro vás. Ty malé sv. hostie vypadají asi takto (*katecheta ukáže dětem malé papírové kolečko, ale řekne jim, že to kolečko je jenom z papíru, že to tedy není opravdovská sv. hostie*).“

Katecheta pak pokračuje ve výkladu a analogicky jako při cvičení adorace při pozdvihování provází svůj výklad příslušnými posvátnými úkony, ale opakováním a opravováním dětí se příliš nezdržuje, aby děti měly o této části mše sv. nerušenou představu. To učiní teprve v následující hodině při opakování. Tato část mše sv. má totiž tolik posvátných úkonů a vyžaduje také na straně dětí tolik úkonů, že zde nelze oddělit od sebe stránku theoretickou a praktickou, mají-li děti mít o věci správný názor. — Katecheta vykládá dětem dále:

„Když kněz vyndal ze svatostánku ten velký kalich (ciborium) a postavil ho na oltář, obrátí se k vám a dá vám ještě jednou rozhřešení. Vy při tom rozhřešení udělejte velký kříž. (*Stane se tak.*) Potom se kněz obrátí zase k oltáři, poklekne před velebnou svátostí, vezme do ruky kalich (ciborium), obrátí se k vám, bude vám ukazovati sv. hostii a řekne: „Ejhle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa!“ Při těchto slovech podívejte se na sv. hostii a pak se hluboce ukloňte. Potom kněz řekne třikráte: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má.“ Při tom ministrant třikráte zvoní a všichni lidé v kostele říkají ta slova potichu zároveň s knězem a bijí se při tom v prsa. Také vy to tak dělejte. „Pane, nejsem hoden . . .“ se říká obvykle potichu, ale dnes to říkejte nahlas, abych viděl, zda to umíte. Také to budete říkat nahlas, až půjdete ponejprv ke sv. přijímání.

Nyní vám to ukáži ještě jednou celé, a vy při tom dělejte a říkejte to, co jsem vám právě řekl. (*Obřady se opakují od „rozhřešení“.*)

Katecheta pak vykládá dětem dále: „Potom jde kněz se sv. hostií k tomu prvnímu, který klečí na této straně (*ukáže, kde*). Ten zvedne hlavu, otevře ústa a jazyk položí na spodní pysk a trochu ven z úst (*katecheta ukáže, jak*). Při tom mu dá ministrant pod bradu pěkný tácek, aby sv. hostie nespadla na zem, kdyby třeba knězi nějak vypadla z ruky. Potom kněz položí tomu prvnímu

chlapci sv. hostii na jazyk. A ten chlapec hned, jak přijme sv. hostii, hluboce se klaní Pánu Ježíši, bije se třikrát v prsa a myslí si v duchu: „Ježíši, tobě jsem živ! Ježíši, tobě umírám! Ježíši, tvůj jsem živý i mrtvý. Amen.“¹⁾ Pak podá kněz svatou hostii druhému, třetímu atd., a každý dělá při tom všecko tak, jako ten první. Sv. hostii nechte na jazyku změkhnout a pak ji polkněte. Kdyby se vám snad nahore v ústech přilepila, musíte ji odlepnout j a z y k e m, ne prstem! Také nesmíte sv. hostii kousat — to by byl hřích! Každý, kdo už sv. hostii polkl, pomodlí se pak ještě z knížek modlitbu po sv. přijímání. Až kněz podá tělo Páně všem, vrátí se zase k oltáři, uschová ciborium do svatostánku a ukončí mši svatou.

Které modlitby se budete modlit při vašem prvním svatém přijímání, to vám ještě řeknu později a ty modlitby s vámi nacvičím.

Teď si najděte v Prvouce str. 101. Tam vidíte na obrázku, jak kněz podává dětem i ostatním lidem při sv. přijímání tělo Páně. Řekl jsem „tělo Páně“. Tak se totiž také může říkat místo „tělo Pána Ježíše“. Je to jedno a tak je to kratší. (*Děti se podívají na obrázek.*)

A nyní, děti, pozor! Udělám s vámi zkoušku, abych viděl, dovedete-li už při sv. přijímání dělat a říkat všecko, jak se patří. Ovšem až já přijdu k vám s kalichem, nebudu mít v ruce opravdovskou sv. hostii, ale jen toto papírové kolečko. Také vám je nedám na jazyk, ale jenom tak naznačím, jako bych vám podával sv. hostii. Udělám každému z vás nad kalichem křížek tím papírovým kolečkem a vy hned zavřete ústa, hluboce se ukloníte a budete se bít třikrát v prsa. — Nuže, tedy začneme a sice ještě jednou od „rozhršení“.

(Katecheta pak dělá všechno tak, jak naznačil, ale opravováním a upozorňováním dětí příliš se nezdržuje, aby tím netrpěl přehled obřadů sv. přijímání. Po skončení ukázky obřadů sv. přijímání katecheta pokračuje:)

„Děti! Minulý týden jsme se učili, jak kněz slouží mši svatou a nejvíce o p o z d v i h o v á n í. A dnes jsme se učili zase dále o mši svaté a nejvíce o p ř i j í m á n í. Ale pročpak asi jsme se učili o pozdvihování a o sv. přijímání nejvíce? To proto, děti, že pozdvihování a přijímání jsou n e j h l a v n ě j š í částí mše sv. Které jsou nejhlavnější části mše sv.? . . . (*Nejhlavnější části mše sv. jsou pozdvihování a přijímání.*) Opakuj to, N. N. . . . (*Nacvičí se.*) — Místo „pozdvihování“ říká se také „proměňování“. Víte, proč?

¹⁾ Protože si prváci tato slova často pletou se slovy „Pane, nejsem hoden . . .“, je lépe říci dětem, aby se po sv. přijímání zatím jen třikrát bily v prsa. Teprve později (ve 3. šk. roce) se také ty adorační invokace s nimi nacvičí.

Protože před pozdvihováním kněz proměňuje chléb a víno v tělo a v krev Pána Ježíše. Ale dokud jste ještě malé, můžete říkat jenom „p o z d v i h o v á n í“. Však velcí lidé obvykle také říkají jen „pozdvihování“. Opakujte tedy ještě jednou: Které jsou nejhlavnější části mše sv.? N. N. . . . A nyní všichni! . . .“

Cvičení adorace a posvátných úkonů při přijímání.

Při opakování předešlé katechese v následující hodině katecheta nejprve ukáže dětem, jak mají přiklekat na stupeň před tabulí, v jakém pořádku mají z lavic přicházet a po „přijímání“ zase se vracet do lavic. Pak provede katecheta cvičení přijímání jako v předešlé katechesi, ale při tom hlavní péči věnuje úkonům dětí, aby všechno správně dělaly. Proto při cvičení dobře si všímá chyb, chyby opravuje a cvičení opakuje třeba i několikrát, až všechno dobře jde. Mimo to má se toto cvičení opakovat ještě jednou bezprostředně před prvním sv. přijímáním a to nejlépe v kostele před oltářem po zpovědi prvních.

Jak je přítomen Kristus Pán ve svátosti oltářní.

„Děti! Dnes vám povím, jak je Kristus Pán přítomen v nejsvětější svátosti oltářní. Řekl jsem „Kristus Pán“. Pamatujte si, že místo „Pán Ježíš“ můžeme také říkat „Kristus Pán“ nebo „Ježíš Kristus“. Jak můžeme také říkat místo Pán Ježíš? N. N. . . . To je jedno, protože všechna ta jména jsou jména Syna Božího. — Nuže tedy, jak je přítomen Kristus Pán v nejsv. svátosti oltářní?

Minulý týden jsem vám vykládal, že kněz při mši sv. přijímá tu velkou sv. hostii, kterou předtím proměnil a pozdvihoval, ale ostatní lidé v kostele a tedy i děti že přijímají malé sv. hostie. To je, děti, tak: Když kněz před pozdvihováním proměňuje tu velkou hostii, má na oltáři také mnoho malých hostií a nade všemi řekne místo Pána Ježíše: „Toto jest tělo mé.“ A tak se všechny ty hostie — i ta velká, i ty malé — promění v tělo Krista Pána. Ty malé svaté hostie kněz potom uschová do svatostánku. Pro koho je tam uschová? . . . Uschová je tam pro ty lidi, kteří půjdou ke sv. přijímání a tedy i pro vás. Kdyby byly všechny sv. hostie velké, vešlo by se jich do ciboria málo. Ale je to docela jedno, ať přijímáme velkou sv. hostii nebo malou. I v té malé sv. hostii je celý Kristus Pán. A nejen to! Kdyby třeba někdo z vás nepřijal ani c e l o u

sv. hostii, ale třeba jen maličký kousíček sv. hostie, přijal by také celého Pána Ježíše. Pán Ježíš je přítomen i v tom nejmenším kousíčku sv. hostie a je tam přítomen celý jako Bůh i jako člověk. Může to tak Pán Ježíš udělat? (*Může.*) A proč to může tak udělat? Jaký je Pán Ježíš proto, že může všechno udělat? (*Pán Ježíš je všemohoucí.*)

Také jste slyšely, že při mši sv. kněz napřed přijímá tělo Páně pod způsobou chleba (sv. hostii) a potom ještě pije z kalicha krev Páně pod způsobou vína. Avšak ostatní lidé přijímají tělo a krev Páně jen pod způsobou chleba. Také vy budete přijímati tělo a krev Pána Ježíše jenom pod způsobou chleba (jen sv. hostii). Víte, proč? Protože ve sv. hostii pod způsobou chleba je také krev Pána Ježíše. Není tedy zapotřebí, abyste ještě zvlášť pily krev Páně z kalicha¹). Abyste však samy poznaly, že pod způsobou chleba (ve sv. hostii) opravdu musí býti také krev Krista Pána, povíme si o tom více.

Napřed mně povězte, kde je nyní Pán Ježíš? ... (*Je v nebi.*) A jaké má v nebi tělo? Živé nebo mrtvé? ... (*Živé.*) Ano, děti, Pán Ježíš má v nebi tělo živé a ještě k tomu oslavené (takové jako měl, když vstal z mrtvých). Proto i tělo Pána Ježíše ve sv. hostii musí býti také živé a oslavené. A když tělo Krista Pána ve sv. hostii je živé, co v něm také musí býti? ... (*Děti obyčejně řeknou, že v něm musí býti také duše.*) To je pravda: V živém těle musí býti také duše. Ale v živém těle musí býti ještě něco jiného. Když se někdy říznete do těla — třeba do prstu — co z něho vyteče? (*Krev.*) Ano, děti, krev, a to živá krev. Co je tedy také ve sv. hostii, když je tam živé tělo Pána Ježíše? ... (*Je tam také živá krev Pána Ježíše.*) Pán Ježíš je tedy ve sv. hostii přítomen celý. Je tam jeho živé tělo, jeho živá krev i jeho duše. Je tam jako Bůh i jako člověk. — Když je tedy ve sv. hostii také krev Pána Ježíše, musíme potom krev Pána Ježíše přijímati ještě zvlášť z kalicha? ... (*Nemusíme.*) Nemusíme a také ji z kalicha nepřijímáme (nepijeme). Toho už není zapotřebí.

K tomu však vám, děti, povím ještě něco. Kdyby u sv. přijímání všichni lidé přijímali krev Páně také z kalicha, byly by při tom také všelijaké obtíže. Víte, jaké? Když je někdy u přijímání moc lidí — třeba dětí — mohl by někdo o druhého zavadit a krev Páně by se mu mohla z kalicha vylíti na šaty nebo na zem. Tím by však krev Pána Ježíše byla velice zneuctěna. — Nebo zase někdo má třeba kolem úst nějakou vyrážku (stroupky) a druhý by

¹) Toto stačí pro 2. šk. rok. Následující vývody o tom, že pod způsobou chleba je přítomna také živá krev Ježíše Krista a vůbec celý Ježíš Kristus, lépe se hodí až pro 3. šk. rok.

nechtěl po něm z kalicha pít, aby to také nedostal. Proto katoličtí křesťané raději krev Krista Pána z kalicha nepijí, když toho není zapotřebí. Spokojí se s tou krví Páně, která je ve sv. hostii pod způsobou chleba. Je to docela jedno.

Jenom kněz u oltáře, když slouží mši sv., přijímá napřed tělo Páně pod způsobou chleba (velkou sv. hostii) a potom ještě krev Páně z kalicha pod způsobou vína. To proto, aby to bylo docela tak, jako při poslední večeři. Ale u kněze není při tom prázdných obtíží. On je u oltáře sám a tak nikdo o něj nemůže zavaditi, když pije krev Páně z kalicha. Také se kněz při mši svaté nemusí báti, že by od někoho mohl dostat nemoc, protože on pije z kalicha docela sám.“

Opakování o sv. přijímání pro 3. školní rok.

„Teď si, děti, o tom svatém přijímání ještě krátce všechno zopakujeme. Kdo při mši sv. přijímá napřed tělo Páně? . . . Pod jakou způsobou? . . . A co potom přijímá kněz z kalicha? . . . Pod jakou způsobou budete potom vy přijímati tělo Páně? . . . Budete vy také přijímati krev Krista Pána pod způsobou vína z kalicha?

Proč ne? Jaké je to tělo Pána Ježíše ve sv. hostii? Je živé nebo mrtvé? . . . A když je živé, co v něm také musí býti? . . . (*Živá krev.*) Když tedy přijmete tělo Pána Ježíše pod způsobou chleba, co v něm také přijmete? . . . (*Také krev Pána Ježíše.*) Je tedy zapotřebí, abyste přijímaly krev Páně ještě také z kalicha? . . . Kdyby lidé pili krev Páně také z kalicha, co by se třeba mohlo při tom státi? . . . A co by se mohlo státi, kdyby třeba někdo měl kolem úst nějakou vyrážku (stroupy) a kdyby pil krev Krista Pána také z kalicha? . . .“

Co působí svaté přijímání?

„Děti! Až posud jste se učily o nejsvětější svátosti oltářní, jak Pán Ježíš při poslední večeři tuto svátost ustanovil, pak jste se učily také o tom, jak kněz slouží mši sv. a zvláště o pozdvihování a o sv. přijímání. Ale dnes vám budu vykládat o něčem, co je pro vás ze všeho nejdůležitější. Vy půjdete už brzy také ke sv. přijímání. Půjdete ke sv. přijímání ponejprv. Bude to tedy vaše první sv. přijímání. A o tom vám budu nyní vykládati. Povím vám nejprve, jaké vzácné dary dostanete od Pána Boha ve sv. přijímání. Když to budete věděti, pak jistě ještě více se budete těšiti na svaté přijímání.

Vy, děti, nedovedete si ani pomyslet, jaké štěstí bude pro vás to první svaté přijímání! Bude to váš nejkrásnější den. Víte, kdo v ten den přijde k vám, kdo přijde poprvé do vašeho srdce (do vaší duše) ve sv. přijímání? . . . Přijde do vašeho srdce sám Ježíš Kristus, Syn Boží, Vykupitel světa, nejvyšší Pán nebes i země! A co vám přinese Kristus Pán, když ho přijmete ve sv. přijímání? Přinese duši vaši ty nejkrásnější dary, ty nejvzácnější milosti.

Až půjdete ke sv. přijímání, budete už mít posvěcující milost Boží. Bez milosti Boží ani byste nesměly jít ke sv. přijímání. Proto půjdete napřed den předtím ke sv. zpovědi. Co vám Pán Bůh odpustí ve sv. zpovědi? . . . A co dostane vaše duše ve sv. zpovědi? . . . (*Dostane milost Boží.*) Jaká bude pak vaše duše, když bude mít milost Boží? . . . (*Bude čistá, svatá, krásná a Pánu Bohu milá.*) Ale potom, až přijmete ve sv. přijímání tělo Pána Ježíše, milost Boží se ve vaší duši ještě rozmnoží. Pak budete mít ještě více milosti Boží. A víte, jaká potom bude vaše duše (po sv. přijímání)? . . . Bude ještě čistější, ještě světlejší, ještě krásnější a ještě Pánu Bohu milejší. Jaká bude vaše duše po sv. přijímání? N. N. . .

Pán Ježíš bude přebývat ve vašem srdci a bude vás chránit, abyste neudělaly nějaký těžký hřích. Čeho vás bude Pán Ježíš chránit? Co abyste neudělaly? N. N. . .

Pán Ježíš vám bude také pomáhat, abyste byly pořád hodné a abyste se k němu dostaly do nebe. K čemu vám bude Pán Ježíš pomáhat? Jaké abyste pořád byly? . . . A kam abyste se dostaly? .

Až budete mít Pána Ježíše v srdci, můžete ho také prosit, aby vás chránil ode všeho zlého, na př. od nemoci nebo od neštěstí. (*Ať děti samy řeknou nějakou nemoc nebo neštěstí, které by je mohlo potkat.*) Až tedy budete mít v srdci Pána Ježíše, zač ho také můžete prosit? Od čeho, aby vás chránil? . . . Také můžete prosit Pána Ježíše, aby vám hodně dlouho ve zdraví zachoval tatínka a maminku. Zač ještě můžete prosit Pána Ježíše při sv. přijímání? Koho aby vám hodně dlouho ve zdraví zachoval?

Když budete Pána Ježíše za ty milosti nábožně prosit (nábožně se k němu modlit), on vás jistě vyslyší. Víte dobře, že Pán Ježíš má rád malé děti a rád tedy vyslyší i jejich modlitby. Však později vám ještě řeknu, jak se budete modlit před sv. přijímáním i po sv. přijímání.“

Na svaté přijímání musíme se dobře připravit.

„Minulou hodinu jsem vám, děti, připomněl, jak vzácný host přijde do vašeho srdce ve sv. přijímání a jaké dary a milosti vám

přinese. Děti! Kdyby tak k vám do vašeho bytu chtěl přijít nějaký vzácný host, třeba pan biskup, co byste asi udělali u vás doma ještě dříve než by k vám přišel? Jistě byste se na tu návštěvu připravili. A jak byste se na ni připravili? Kdyby podlaha ve světnici byla špinavá nebo zamazaná, co by asi maminka napřed udělala? . . . (*Podlahu by umyla.*) A proč by maminka světnici umyla? Jaká aby byla? . . . (*Aby byla čistá.*) Ano, ale to by bylo ještě málo. Jistě byste také chtěli, aby se p. biskupovi u vás líbilo. Proto byste světnici nejen umyli, aby byla čistá, ale také byste ji ozdobili (okrášlili), aby byla krásná (hezka). A čím asi byste světnici okrášlili? (*Zde děti samy uplatňují své nápady: na stůl by daly pěknou pokrývku a vázu s kyticí, na okna pěknější záclony a pod.*) Vaše světnice by pak byla čistá a krásná. Také vaši rodičové i vy jistě byste se také umyli a hezky učesali a oblékli byste si sváteční šaty. Tak byste se všichni u vás na návštěvu p. biskupa připravili.

Ale, milé děti, do vašeho srdce má přijít host ještě mnohem vzácnější než je pan biskup, host ze všech nejvzácnější. Kdo k vám má přijít? Sám Ježíš Kristus, Syn Boží, nejvyšší Pán nebes i země. Co tedy musíte udělati také vy, aby se Pánu Ježíši ve vašem srdci líbilo? . . . Musíte se také na příchod Pána Ježíše ve sv. přijímání dobře připravit. A jak se připravíte na sv. přijímání? Připravíte na sv. přijímání svou duši nebo své tělo? . . . Pán Ježíš přijde sice do vaší duše (do vašeho srdce), ale duše přebývá v těle, ona jest spojena s tělem. Proto musíte pro Pána Ježíše připravit obojí, duši i tělo. Duše však jest přednější. Proto si nejprve povíme něco o tom, jak připravíte ke sv. přijímání svou duši.“

Příprava duše (srdce).

„Děti! Minule jsem vám řekl, že si dnes povíme něco o tom, jak připravíte ke sv. přijímání svou duši. Nuže tedy, jaká musí být vaše duše, abyste mohly jít ke sv. přijímání? Vzpomeňte si, děti, jaká by musila být vaše světnice, kdyby do vašeho příbytku měl přijít nějaký vzácný host, třeba pan biskup. Jaká by musila být světnice? . . . (*Čistá a ozdobená.*) A podobně i vaše duše musí být čistá a ozdobená, když ve sv. přijímání má do vaší duše přijít sám Syn Boží, Ježíš Kristus. Jaká tedy musí být u sv. přijímání vaše duše? N. N. . . .

Předně tedy musí vaše duše být čistá. Avšak co musí mít vaše duše, aby byla čistá (aby neměla na sobě hříchy)? . . . (*Musí mít milost Boží.*) A ve které svátosti dostanete milost Boží? (*Ve svátosti pokání.*) Kterou svátost tedy přijmete ještě před sv.

přijímáním? . . . (*Svatost pokání.*) Ano, ale můžeme také říci krátce, že den před sv. přijímáním půjdete ke sv. zpovědi. Kam půjdete den před sv. přijímáním? N. N. . . . Co vám Pán Bůh odpustí ve sv. zpovědi? . . . (*Pán Bůh nám odpustí hříchy.*) A co vám dá Pán Bůh ve sv. zpovědi? . . . (*Dá nám milost Boží.*) A jaká bude vaše duše, když budete mít milost Boží? . . . (*Bude čistá, svatá, krásná a Pánu Bohu milá.*) Hlavně ovšem č i s t á (bez hříchu). A co myslíte, děti: Směl by někdo jít ke sv. přijímání, kdyby neměl milost Boží, t. j. kdyby měl na duši t ě ž k ý hřích? . . . (*Ne, ne, to by nesměl!*) A kdyby někdo přece se opovážil jít ke sv. přijímání s nějakým těžkým hříchem, velice by tím urazil Pána Boha a dopustil by se ještě nového těžkého hříchu. Ale to by udělal jenom nějaký zlý člověk. Z vás, děti, by to jistě nikdo neudělal. Pravda, že byste to neudělaly? . . . (*Ne, ne, ne!*) Ostatně takové malé děti mívají obvykle jenom všední hříchy, a to víte, že všedními hříchy byste milost Boží neztratily. A kdyby snad přece někdo z vás měl na duši hřích t ě ž k ý (kdyby udělal něco hodně zlého), jistě by se z něho vyzpovídal a měl by potom také milost Boží. Více vám o tom povím, až budete větší. (*O čistotě duše se opakuje.*)

Již jsme si tedy pověděli, že ke sv. přijímání musíme svou duši připravit předně tak, aby byla č i s t á. Ale prve jsem vám také řekl, že ke sv. přijímání musíte svou duši připravit ještě jinak. Vaše duše musí býti u sv. přijímání především č i s t á, ale jaká ještě musí býti? Kdo si to pamatoval? (*Naše duše musí býti také o z d o b e n á.*) Opakuj to, N. N. . . . Ale jak ozdobíte svou duši, aby se v ní (ve vašem srdci) P. Ježíši líbilo? Ozdobíte ji snad také květinami a obrazy jako tu světlici? . . . (*Ne, to by nešlo!*) To by ovšem nešlo, ale vy ozdobíte svou duši něčím mnohem krásnějším než jsou květiny a obrazy. Ozdobíte svou duši (své srdce) p o b o ž n o s t í (nábožností). Hned vám povím, jak.

Vytáhněte si zpěvníky „Cestu k věčné spáse“ a najděte si tam str. . . . Tam jsou modlitby, které se budete modlit před sv. přijímáním. Ty modlitby si přečteme a já vás upozorním, co je v nich krásného a Pánu Bohu milého.“ (*Nyní katecheta přečte každou modlitbu nebo odstavce modlitby nejprve sám, a to pěkně, pomalu, s citem a patřičným přízvukem. Pak poví dětem krátký obsah dotyčné modlitby nebo odstavce, načež jej dá čísti dětem. Při tom dbá toho, aby děti četly modlitby nejen správně, ale také s citem a náležitým přízvukem. Dětem pak uloží, aby si také doma tyto modlitby četly, aby se je pak před sv. přijímáním uměly pěkně a nábožně modlit.* — V odstavci „Naděje“ bude dobře, když katecheta vepíše dětem do knížek místo slova „uštědříš“, které se dětem špatně vyslovuje, raději slovo „dáš“. — Potom katecheta pokračuje:)

„Tak vidíte, děti, jak jste se nyní těmi modlitbami pěkně k Pánu Bohu pomodlily. A když se tyto modlitby n á b o ž n ě pomodlíte, tím o z d o b í t e svou duši (své srdce)¹⁾ p o b o ž n o s t í. Vaše duše bude pak nejen č i s t á (bez hříchu), ale také p o b o ž n á. Pán Ježíš pak jistě bude mít radost, když do takové duše vstoupí, neboť duše čistá a pobožná je Pánu Ježíši nejmilejší.

Tak připravíte dobře ke sv. přijímání s v o u d u š i (své srdce).“

Příprava těla.

„Děti! Minule jsme se učili, jak máte připravit ke sv. přijímání svou d u š i. Avšak vy máte nejen duši, ale také t ě l o. A proto i tělo musíte připravit ke sv. přijímání. Nuže tedy, jak připravíte své tělo na příchod Pána Ježíše do vašeho srdce?

Kdybyste na př. vedly nějakého hosta — třeba strýčka z Prahy — z nádraží k vám do bytu, jak byste to udělaly? Bylo by slušné, kdybyste se tlačily napřed do dveří a kdybyste hosta nechaly vzadu? ... (*Ne, to by se neslušelo!*) Koho byste tedy pustily napřed? ... (*Napřed bychom pustily hosta.*) Tak vidíte. A podobně to musíte udělati také při sv. přijímání, až do vašeho srdce přijde host nejvzácnější, sám Ježíš Kristus. Slušelo by se tedy, kdybyste napřed přijaly do svého těla (do žaludku) snídání a kdybyste teprve p o t o m přijímaly tělo Pána Ježíše v nejsvětější svátosti oltářní? ... (*Ne, to by se neslušelo!*) No tak vidíte. Tím byste Pána Ježíše urazily. Komu tedy musíte dáti přednost při sv. přijímání? ... Co tedy musíte ten den n a p ř e d přijímati? ... (*Napřed tělo Pána Ježíše.*) Řekl jsem „ten den“. Kdy začíná nový den? ... (*Začíná od půlnoci.*) Nesmíte tedy ten den, t. j. od půlnoci před sv. přijímáním ničeho jísti ani pít. Od které chvíle nesmíte před sv. přijímáním ničeho jísti ani pít? ... Kdyby však někdo z vás na to zapomněl a kdyby před sv. přijímáním něco snědl nebo kdyby se napil, musil by mně to povědět a já bych mu pak řekl, co má dělat. Ale ten den už by nemohl jíti ke sv. přijímání. Musil by pak jíti některý jiný den. Proto dejte si před sv. přijímáním pozor, abyste od půlnoci už ničeho nejedly ani nepily. Teprve po sv. přijímání můžete něco snísti nebo se napít a ovšem také snísti.

Avšak své tělo musíte připravit ke sv. přijímání nejen tím, že ten den od půlnoci nebudete ničeho jísti ani pít. Musíte své tělo ke sv. přijímání připravit ještě jinak. A jak? Kdyby k vám měl přijíti

¹⁾ Zde je dobře výrazů „duše“ a „srdce“ užívati střídavě, aby si děti znenáhla zvykly, že je to v duchovním smyslu jedno. Dětem se to ovšem také výslovně připomene.

na návštěvu pan biskup, očekávaly byste jej špinavé, neučesané, v šatech roztrhaných a špinavých? . . . (*To ne!*) Jistě že ne. Co byste tedy udělaly? . . . (*Pěkně bychom se umyly, učesaly a oblékly bychom si sváteční šaty.*) Ano, tak se to patří. Co tedy uděláte, když k vám ve sv. přijímání chce přijít host nejvzácnější, sám Syn Boží Ježíš Kristus?

Jak upravíte své tělo? Také se čistě umyjete, učešete a obléknete si nejpěknější šaty, které máte. Děvčata si oblékají obyčejně k prvnímu sv. přijímání šaty bílé, ale to nemusí být. Pán Bůh se nedívá na šaty, jsou-li bílé nebo jinačí, ale dívá se na vaše srdce, je-li čisté a pobožné. Také nemusíte mít nové šaty, jak si snad někdo z vás myslí. Můžete mít i staré šaty, zcela chudičké i zašíváné, ale čisté. Však Ježíšek v jesličkách měl také jen chudičké plenčičky. Z toho si nic tedy nedělejte, kdybyste měly jen chudobné šatičky a třeba i zašíváné. Jen o to dbejte, aby vaše šaty byly čisté a aby nebyly roztrhané. Když vaše srdce bude při tom čisté a pobožné, budete Pánu Ježíši stejně milé, jako kdybyste měly na sobě ty nejkrásnější šaty.

A vy, děvčátka, poproste každá maminku, aby vám nedávala k sv. přijímání tuze krátké šatičky. Vaše šatičky mají sahati aspoň trochu pod kolena, nejenom nad kolena. To by se k sv. přijímání neslušelo. Také nemáte mít docela nahá ramena. U vašich šatů mají být také rukávy nebo aspoň krátké rukávy až po loket.¹⁾

Nyní si ještě jednou zopakujeme všecko o tom, jak připravíte ke sv. přijímání své tělo.“ (*Opakuje se o přípravě těla.*)

Obnovení křestního slibu.

„Děti! Vykládali jsme si posledně, jak musíte připravit ke sv. přijímání svou duši i své tělo, aby se Pánu Ježíši ve vašem srdci líbilo a aby vám přinesl hojně svých milostí. Připravte se tedy dobře ke sv. přijímání a dělejte všechno tak, jak jsem vám řekl. Nyní však vám k tomu ještě něco povím.

Když jste se narodily, zanesli vás do kostela, a copak jste tam přijaly? Kterou svátost? (Svatý křest.) Však o tom jste se už také učily. Tehdy však a to ještě dříve než vás velebný pán pokřtil, slíbili za vás vaši kmotrové (kmotříček a kmotřenka), že se odříkáte zlého ducha, jeho pýchy a jeho skutků, t. j. slíbili za vás, že se nedáte svádět od zlého ducha, že nebudete pyšné a že nebudete hřešiti. Co slíbili za vás vaši kmotrové? Také za vás slíbili, že

¹⁾ Upozornění o dívčích šatech řídí se samozřejmě zřetelem na právě panující módu, která se mění.

budete věřiti všechno, čemu učí naše církev katolická a že se podle toho vždycky budete řídit (t. j. slíbili za vás také, že budete věřiti všechno, co se teď učíte v náboženství a že budete živý tak, jak se v náboženství učíte). Co tedy za vás ještě slíbili kmotrové? . . . A tomu se říká, že kmotrové za vás složili k ř e s t n í s l i b. Jak se tomu říká? Co za vás kmotrové složili? . . .

Ale teď mně, děti, povzte, proč za vás ten křestní slib složili kmotrové? Proč jste ho nesložily vy samy? . . . *(To jsme ještě ne-uměly mluvit!)* Ale nyní jste už dosti velké a mluvit už také umíte. Můžete tedy už také samy křestní slib složit nebo — jak se říká — křestní slib o b n o v i t i. Proto již od starodávna je krásný zvyk, že děti před svým prvním sv. přijímáním obnovují křestní slib. Také vy obnovíte před prvním sv. přijímáním křestní slib. Hned vám povím, jak.

Až budete klečet před oltářem a až se pomodlíte všechny modlitby před sv. přijímáním, pak nastane pro vás okamžik nejkrásnější: Budete po prvé přijímati tělo Páně! Ale napřed ještě, než vám začnu podávati tělo Páně, obrátím se od oltáře k vám a budu míti k vám krátké kázání neboli p r o m l u v u. Po té promluvě pak hned obnovíte křestní slib. Já vám totiž dám několik otázek a vy na ty otázky budete odpovídati, podobně jako vaši kmotři odpovídali za vás u křtitelnice. Budu se vás tedy ptáti a vy odpovídejte, jak vám po každé otázce napovím:

Děti!

Odříkáte se zlého ducha? *(Odříkáme.)*

I vši pýchy jeho? *(Odříkáme.)*

I všech skutků jeho? *(Odříkáme.)*

Věříte v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země? *(Věříme.)*

Věříte v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, narozeného a ukřižovaného? *(Věříme.)*

Věříte v Ducha svatého, Utěšitele a Posvětitel? *(Věříme.)*

Věříte ve svatou církev obecnou, svatých obcování, hříchů odpuštění, těla vzkříšení a život věčný? *(Věříme.)*

Slibujete, že budete vždycky zbožnými, hodnými a poslušnými dětmi? *(Slibujeme.)*

Tak vidíte, děti, nyní jste vlastně již obnovily křestní slib. Zopakujeme si to ještě jednou. *(Křestní slib se zopakuje.)*

Po křestním slibu bude pak vaše první sv. přijímání. Při sv. přijímání dělejte a říkejte všechno, jak jste se tomu učily. Tělo Páně přijměte zbožně a uctivě.“

Díkůvzdání po svatém přijímání.

„Po sv. přijímání, až polknete tělo Páně, musíte ještě Kristu Pánu poděkovati za tu velkou milost, že přišel do vašeho srdce. Budete jej také prositi za různá dobrodiní, za potřeby duše a těla a zvláště, aby s vámi stále zůstával. A to všechno zase máte ve zpěvníčkách „Cesta k věčné spáse“ na str. 232. Tam jsou modlitby po sv. přijímání. Já také tyto modlitby vám vyložím a pomodlím se je s vámi zde ve škole, abyste pak v kostele pěkně se je uměly modlit.“

(Katecheta i tyto modlitby s dětmi nacvičí a vyloží jim je podobně jako modlitby před sv. přijímáním. Zde však jsou některé výrazy a obraty pro malé děti trochu těžké, ale ty katecheta dětem ve zpěvníčku snadno upraví, a sice takto:

V 2. odstavci místo „nevyslovitelnou“ napíše „nevýslovnou“. — Ve 3. odstavci přetrhne slova „účinkem této nejsv. svátosti po celý život i v hodinku smrti“. — V posledním odstavci přetrhne slova „uznáš-li ve své nevyzpytatelné prozřetelnosti splnění jich prospěšným pro mne“. Tento dodatek je vlastně zbytečný, protože u každé prosebné modlitby se předpokládá.)

Bezprostředně před sv. přijímáním a při sv.
přijímání.

(Pokyny a rady pro katechetu.)

V poslední hodině před slavností prvního sv. přijímání oznámí katecheta dětem postup jednotlivých úkonů a pořádek jak u zpovědi (obyčejně v sobotu odpoledne), tak i v neděli u sv. přijímání.

Předně se musí katecheta postarati o přiměřený dozor. Nejlépe ovšem je, převezme-li dozor některý kněz (je-li více kněží ve farnosti) nebo z ochoty některý učitel nebo učitelka. Tam, kde není těchto možností, požádá katecheta o tuto službu některého zbožného muže nebo raději některou zbožnou a ovšem i schopnou ženu nebo dívku. Ženy malým dětem lépe rozumějí než muži. Je-li dětí mnoho, mohou býti dozorkyně dvě, jedna pro chlapce a druhá pro děvčata. Kde by však ani této možnosti nebylo, může katecheta ustanoviti za dozorkyně jednu nebo dvě zbožné žákyně z nejvyššího ročníku školy. Katecheta musí ovšem dáti dozorkyním náležité instrukce. Přesný postup a program slavnosti má dáti dozorkyním také písemně. — Poněvadž v největším počtu farností budou asi tuto

funkci konati ženy nebo dívky, budu v následujícím mluvit jen o dozorkyních.¹⁾

Ke zpovědi sejdou se děti v určenou hodinu dle místních poměrů buď přímo v kostele nebo se sejdou ve škole a odtud je dozorkyně zavede do kostela. Tam je posadí do lavic odděleně dle pohlaví a pomůže jim nalézt v knížkách modlitbu před zpovědí, kterou se děti mají potichu z knížek modlit, dokud na ně nepříjde řada, a podobně i modlitbu po zpovědi, až dítě po vykonaném pokání se vrátí do lavice. Děti toho věku ovšem ještě špatně čtou, ale jde také o to, aby si děti záhy zvykly na tyto modlitby. Mimo to děti v lavicích nebudou tak šeptati, když budou zabráný do čtení modliteb.

Ke zpovědnicím zavede dozorkyně děti jen po třech na každou stranu zpovědnic — na jednu stranu chlapce a na druhou děvčata — a tento počet dětí tam pak doplňuje. Je dobře, když je u zpovědnice jen málo dětí, ježto tak se děti snáze udrží v klidu. — Dítě, které je nejbližší u zpovědnice, pokud jiné dítě před ním ještě se zpovídá, má stát aspoň dva kroky dále od zpovědnice.

Po zpovědi děti hned neodcházejí, ale počkají ještě v kostele, aby ještě na místě mohla být zopakována zkouška, jak budou děti při sv. přijímání před oltářem seřazeny, jak budou řada za řadou přistupovati ke stolu Páně a jak po sv. přijímání zase budou odcházeti dozadu. Při tomto cvičení mají také fungovati dozorkyně. Je-li třída smíšená, postaví se na jednu stranu chlapci, na druhou stranu děvčata, a to tak, aby mezi nimi zůstala „ulička“, kterou budou děti po přijímání zase odcházeti dozadu. Tam si kleknou děti s pravé strany zase za poslední řadu pravé strany a děti s levé strany za poslední řadu levé strany, zatím co řady dětí, které ještě tělo Páně nepřijaly, se pošunují kupředu. Týž pořádek — s uličkou uprostřed — musí býti ovšem zachován i tehdy, jsou-li u přijímání pouze děti jednoho pohlaví. V tom případě postaví se polovice dětí napravo a druhá polovice nalevo.

V neděli o slavnosti prvního sv. přijímání sejdou se děti v ustanovenou hodinu obyčejně ve škole. Katecheta však požádá předem správce školy o dovolení, protože jinak v neděli bývá škola zavřena. Po případě mohou se děti shromáždit u školy nebo také u kostela. Vůbec v této věci jest se řídit dle místních poměrů a zvyklostí. Katecheta pak a je-li více kněží ve farnosti, také ostatní kněží s ministranty a křížkem přijdou dětem ke škole nebo aspoň kus cesty naproti a zavedou je v průvodu do kostela. Není-li to možno, přivedou dozorkyně děti ke dveřím chrámovým a odtud pak kněží s ministranty a křížkem uvedou je do kostela před oltář, a tam je

¹⁾ Tato výpomoc v duch. správě náleží také do oborů činnosti Katolické akce.

dozorkyně seřadí tak, jak výše bylo naznačeno. Mezi řadami mají býti takové mezery, aby děti mohly pohodlně klečeti.

Děti obyčejně si nesou v průvodě svíce, ale tyto svíce nyní, kdy jsou protokomunikanti tak malí, ani cestou ani v kostele se nerozžijají. Děti stojíce nebo klečíce v řadách mohou si položit svíčky vedle sebe na zem.

Dozorkyně mají také mít u sebe několik kostek cukru a lahvičku žaludečních kapek pro případ, že by některému dítěti bylo nevolno od žaludku následkem nezvyklé lačnosti. Ještě lépe by bylo zvláště při větším počtu dětí, kdyby byla u dětí ještě jedna dozorkyně, která by měla na starosti pouze tuto zdravotní stránku dětí.

Jakmile je vše v kostele připraveno, vejde k oltáři kněz a slouží mši sv. Mše sv. má býti jen tichá, aby se slavnost příliš neprotahovala. Při mši sv. s počátku hrají varhany a děti zpívají nějakou eucharistickou píseň, ale snadnou a dětem přiměřenou, na př. „Pojď k Spasiteli“.

Po pozdvihování již varhany nehrají a děti se modlí modlitbu před s v. přijímáním. Tuto modlitbu možno se modliti trojím způsobem, a to:

a) Dozorkyně předřikává dětem hlasitě jednotlivé věty modlitby a děti je po ní opakují. Tento způsob nedá mnoho cvičení, ale je méně vhodný.

b) Děti modlí se modlitby zároveň s dozorkyní in continuo (bez předřikávání). Tento způsob modlení je pěknější, ale nutno to ve škole dobře nacvičiti.

c) Nejpeknější a u prváčků nejdojemnější a nejpůsobivější je takový způsob modlitby, kde každé dítě samo — jedno za druhým, jak vedle sebe klečí — modlí se hlasitě (ostatní děti potichu) a s citem část nebo odstavec modlitby (odstavce Víra, Naděje atd.). Úvodní odstavec („Nejdobrotivější Ježíši...“), jelikož je delší, rozdělí se ve dvě části (I. část až ke slovům „Ó můj Ježíši“) a dá se nejschopnějším dětem. Nejkratší odstavce dají se dětem méně schopným. Ostatní děti modlí se zase díkyvzdání po přijímání. Kdyby bylo dětí více, mohou se přidati ještě jiné vhodné modlitbičky, které se dotyčným dětem přidělí a připojí se k ostatním modlitbičkám buď před přijímáním nebo po přijímání dle toho, kam se svým obsahem lépe hodí. Některé takové modlitbičky uvádím ku konci v „Dodatku“.

Tento způsob modlení je však možno zařídit jen tam, kde není mnoho dětí, aby se dostalo na všechny děti. Kdyby bylo dětí mnoho, trvalo by modlení příliš dlouho nebo by musil katecheta vybrati k hlasitým modlitbám pouze nejschopnější děti, čímž by však děti opominuté byly zarmouceny a také jejich rodičové by to těžce nesli.

Je ovšem samozřejmo, že tento způsob modlení musí býti ve škole dobře nacvičen. V kostele musí děti klečeti vedle sebe v témž pořádku, v jakém jdou za sebou jejich modlitbičky, aby snáze zachovaly stanovený postup modliteb. Mimo to také dozorkyně musí stále sledovati postup jednotlivých modlitbiček, aby mohla v čas potřeby některému dítěti napovědět začátek, kdyby třeba dítě v rozčilení nezpozorovalo, že už na ně přišla řada.

Po modlitbách před sv. přijímáním je přijímání kněze, načež kněz se obrátí k dětem a má k nim p r o m l u v u. Promluva má býti krátká, ale srdečná a povzbudivá. Zde netřeba již věroučného poučování o nejsv. svátosti, protože kněz vše, co o této svátosti mohl dětem říci, řekl jim už ve škole. K promluvě připojí se hned o b n o v e n í k ř e s t n í h o s l i b u. Pak podává kněz tělo Páně dětem a po nich také ostatním lidem, kteří toho dne přistupují ke stolu Páně.¹⁾

Jakmile již všechny děti přijaly tělo Páně a kněz uzavřel ciborium do svatostánku, pomodlí se dozorkyně s dětmi modlitbu po sv. přijímání a modlitbu odpustkovou („Ejhle dobrý a přesladký Ježíši“), ku které se připojí ještě Otčenáš a Zdravas Maria. Slavnost ukončí se něžnou modlitbičkou k Ježíškovi, kterou se děti modlí společně:

Můj Ježíšku zlatý
tam v nebeské říši,
kéž andílci Tvoji
modlitbu mou slyší!
Ať maminku chrání
a tatínka sílí
a vlast naši brání
Tví andílci bílí!
Ať hodné má děti
a pokoj zde svatý.
Tu modlitbu splň mi,
můj Ježíšku zlatý!

*

Příští pak hodinu ve škole upozorní katecheta děti na chyby, které při zpovědi nebo při sv. přijímání snad zpozoroval, a vyzve děti, aby chodily ke sv. přijímání častěji.

¹⁾ Předcházející neděli při ohlašování prvního sv. přijímání s kazatelny má kazatel vyzvat rodiče, aby se svými dětmi také přistoupili ke stolu Páně.

Modlitbičky, které by se mohly připojiti k modlitbám před nebo po sv. přijímání:

Za to, že jsi nás objímal,
žehnal a sladký chléb nám dal,
za nás žes umřel, Bůh a Pán,
za každou z drahých pěti ran:
Chvála Ti, sláva, hosana!
Naše jsi krása,
naše jsi spása,
záchrana.

Ježíši, tichý a pokorný srdcem,
učíš, aby srdce mé srdci Tvému se podobalo.
Sladké Srdce Ježíšovo, buď láskou mou!
Srdce Ježíšovo, planoucí láskou k nám,
zapal srdce naše láskou k Tobě!

Sláva, chvála a velebení B. Srdci Ježíšovu!
Nejsvětější Srdce Ježíšovo, důvěřuji v Tebe!
Ó přesladké Srdce mého Ježíše,
dej, abych Tě víc a více miloval!

Dík, Srdce Páně, Tobě
buď za vše dary Tvé,
zvláště že mne nyní k sobě
Tvá láska vlídně zve
a tělem Tvým mne sytí
a krví napájí,
bych mohl svatě žíti,
spět ctností ku ráji.

(Pro dítě méně schopné.)

Ježíšku můj,
v Tebe věřím,
v Tebe doufám,
Tebe nejvíc miluji,
co jsem zlého učinil,
lituji, ach, lituji!

K častějšímu sv. přijímání povzbudí katecheta děti asi takto:

„Děti! V neděli jste byly u prvního sv. přijímání. Přijaly jste Pána Ježíše do srdce čistého, protože jste měly milost Boží. Tak se Pánu Ježíši ve vašem srdci jistě líbilo. Slyšely jste také, že má Pán Ježíš malé děti ze všech nejradši a že má rád také vás, ovšem jste-li hodné. Kristus Pán stále přebývá v kostele ve svatostánku, touží po vás a těší se na vás. Jistě si tedy Kristus Pán zaslouží, abyste také vy jemu ukázaly, že ho máte rády a že mu chcete dělat radost. A víte, jak uděláte Pánu Ježíši radost? . . . Největší radost mu uděláte, když budete pořád hodné a když se nespokojíte jen tím, že jste přijaly tělo Páně ponejprv v neděli, ale když nyní budete chodit ke sv. přijímání č a s t ě j i. Chtěly byste chodit ke sv. přijímání častěji? (*Děti obvykle živě přisvědčují.*)

Z toho, děti, vidím, že máte rády Pána Ježíše, když ho chcete často přijímati do svého srdce. Však i někteří (mnozí) velcí lidé chodí ke sv. přijímání často. Všimněte si jich, až budete v neděli v kostele na mši sv. Někteří lidé chodí ke sv. přijímání každý den, někteří chodí každou neděli nebo aspoň každý první pátek nebo každou první neděli v měsíci. (*To katecheta blíže vysvětlí na běžícím právě měsíci nebo na příštím měsíci.*) A mezi těmi, kteří chodí ke sv. přijímání často, uvidíte také školní děti z vyšších tříd, chlapce i děvčata. (*Jsou-li to děti velmi hodné, může je katecheta také jmenovat.*)

Z takových dětí má Pán Ježíš jistě největší radost, a také vy uděláte takovou radost Pánu Ježíši, když budete chodit často ke sv. přijímání. Nejlépe by bylo, kdybyste mohly chodit ke sv. přijímání každý den, ale to by u vás asi nešlo, protože ve všední den míváte školu. Snídat byste mohly až po mši sv. (po sv. přijímání) a to byste pak možná přišly pozdě do školy. To by mohlo být jen v takové všední dny, kdy máte prázdnou. Ale mohly byste chodit ke sv. přijímání každou neděli nebo aspoň jednou za měsíc, t. j. každou první neděli v měsíci. (Na školách přespolečných se ovšem tyto poznámky přizpůsobí poměrům.)

Avšak, děti, zvláště teď, když jste po prvním sv. přijímání, bylo by Pánu Ježíši zvláště milé, kdybyste po celý měsíc každou neděli šly ke sv. přijímání nebo aspoň po dvě neděle za sebou. Já si to přeji hlavně proto, abyste si odnášely od sv. přijímání hodně milostí, aby vás Pán Ježíš chránil těžkého hříchu a abyste byly čím dál hodnější. Ale to už nebude taková slavnost jako byla v neděli. Taková slavnost bývá jenom, když jdou děti ke sv. přijímání

p o n e j p r v. Když tedy půjdete příští neděli zase ke sv. přijímání, půjdete ke sv. přijímání při mši sv. tak jak chodí velcí lidé nebo ty větší děti.

Také už nemusíte jít znova ke sv. zpovědi. Když jste se vyzpovídaly minulou sobotu, stačí vám ta zpověď na celý měsíc. Mohly byste tedy nyní chodit ke sv. přijímání třeba každý den. Těprve za měsíc byste zase šly ke sv. zpovědi, kdybyste i potom chtěly chodit častěji ke sv. přijímání. Ale to já vám po každé řeknu, kdy zase máte jít ke zpovědi. Takové malé děti za tak krátkou dobu obvykle neudělají těžký hřích a tak zůstávají v milosti Boží. To se stane jen málokdy, že by takové děti jak jste vy v tak krátké době udělaly těžký hřích a že by tím ztratily milost Boží. Ale ovšem kdyby přece někdo z vás udělal něco moc zlého a kdyby si myslel, že je to t ě ž k ý hřích, musil by se ještě před sv. přijímáním vyzpovídat. Každou neděli před mší sv. sedí ve zpovědnici kněz (kněží) a lidé se tam chodí zpovídat. Kdo by si tedy myslel, že udělal těžký hřích, šel by také ke zpovědnici se vyzpovídat. Ale vaše hříchy bývají obvykle jenom v š e d n í, a to víte, že všedními hříchy neztratíte milost Boží. Proto můžete jít ke sv. přijímání i se všedními hříchy. Jenom vám musí být líto, že jste i těmi všedními hříchy Pána Boha hněvaly. Pán Bůh vám pak ty všední hříchy odpustí ve sv. přijímání.

Ale děti, které chcete jít v neděli zase ke sv. přijímání, řekněte to také doma rodičům a zeptejte se jich, můžete-li jít v neděli zase ke sv. přijímání. Když jim řeknete, že byste rády šly a že se na sv. přijímání těšíte, oni zajisté vám to dovolí. Ale kdyby tatínek nebo maminka přece řekli někomu z vás, že nemá jít v neděli zase nebo že si nepřejí, aby chodil ke sv. přijímání tak často, musil by jich poslechnout. Ten by potom šel v neděli jen do kostela na mši sv. a ku sv. přijímání by nešel. Ani já vám neporoučím, abyste šly v neděli zase ke sv. přijímání nebo abyste chodily častěji. Byl bych ovšem rád, kdybyste šly. Však už jsem vám prve řekl, proč bych byl rád. Proč bych byl rád, abyste šly zase v neděli ke sv. přijímání? A proč bych byl rád, abyste chodily ke sv. přijímání častěji? . . . Co abyste si odnášely od sv. přijímání? . . . (*Hodně milostí.*) A zvláště č e h o aby vás Pán Ježíš chránil? Co abyste neudělaly? . . . (*Těžký hřích.*) A jaké abyste byly? . . . (*Čím dál hodnější.*)

Já si tedy jenom přeji, abyste šly v neděli zase ke sv. přijímání, ale nikomu to neporoučím a nikoho k tomu nenutím. Kdo nechce, nemusí jít. Kdyby někdo chodil častěji ke sv. přijímání jen z donucení nebo jen proto, že já si to přeji, z toho by Pán Ježíš ani neměl radost. Bude mít radost jen z toho, kdo půjde ke sv. přijímání jen proto, že má rád Pána Ježíše a že chce u sv. přijímání

dostati od Pána Ježíše hodně milostí a zvláště aby ho Pán Ježíš chránil těžkého hříchu.

Ale k tomu si, děti, ještě pamatujte: Průvod ze školy do kostela už v neděli nebude. To bývá jenom u prvního sv. přijímání. V neděli půjde každý do kostela hned z domu tak jak chodíváte vždycky v neděli. — Ani svíčku si do kostela už neberte. Svíčku si nosívali děti jen k prvnímu sv. přijímání, ale ani to by nemuselo býti. Je to jen takový zvyk. — Také poproste maminku, aby vám ráno dala snídani teprve, až přijdete z kostela. Proč to? . . . Co nesmíte před sv. přijímáním? . . .

A vy, děvčátka, která půjdete v neděli zase ke sv. přijímání, nesmíte si myslit, že máte zase přijít v bílých šatečkách. Takový zvyk je také jen u prvního sv. přijímání, ale řekl jsem vám už, že ani u prvního sv. přijímání nemusíte mítí bílé šaty. Každá si mohla vzítí takové šaty, jaké má, jen když jsou čisté a nejsou roztrhané. A tak i v neděli ke sv. přijímání si oblecete šaty, jaké vám maminka dá. Obvykle si berou děvčata takové šaty, jaké nosívaly v neděli do kostela.

Všechny, které půjdete v neděli zase ke sv. přijímání, přijďte do kostela ráno o . . . hod. (*katecheta určí dobu asi čtvrt hodiny před mší sv., respektive před kázáním*) a vezměte si s sebou modlitební knížky (zpěvníky). Já tam už na vás budu čekat a řeknu každému, kam si má stoupnout. Také vám pomohu hledat v knížkách (ve zpěvníku) modlitby před sv. přijímáním a po sv. přijímání. Ty modlitby budete se teď modlívat už samy potichu jako ty starší děti. Ale kdyby třeba někdo něco nevěděl, ať se mne zeptá. Já každému rád všechno povím.“

Takové povzbuzení a poučení — ovšem už jen krátce — dá katecheta dětem také před následujícími nedělami nebo svátky, kdykoli půjdou ke sv. přijímání. Bude jim je dávat a bude jim v kostele věnovat pozornost tak dlouho, až si děti zvyknou všechno konat správně a samostatně. Nemůže-li katecheta sám věnovati se dětem v kostele, požádá o tuto službu jiného kněze nebo dozorce (dozorkyni).

Další častější sv. přijímání těchto dětí zařídí katecheta dle nabytých zkušeností a dle místních poměrů. Přitom ovšem vezme také ohled na různé okolnosti, jako zdraví dítěte, počasí, vzdálenost od kostela a podobné, aby snad nežádal od těchto dětí více než rozumně od nich žádati lze.

V těchto katechesích jsem se snažil náboženské učivo podávat dětem tak, aby jednak děti byly upoutány zajímavostí předmětu a formy katechese, a jednak aby vzhledem ku svému pudu po činnosti byly ve stálém kontaktu s katechetou a aby touto součinností spolupracovaly na své náboženské výchově. Tak dítě nejen naslouchá výkladu katechety a je odváděno od nepozornosti, šeptání a hravosti, ale předmět katechese přímo prožívá, budujíc takto ve své duši pevné základy svého náboženského vzdělání a náboženského života.

Abych naznačeného cíle dosáhl, nemluvím nikde k dětem čistě abstraktně, ale řídě se všude postupem indukčním stavím všechny náboženské pravdy a poučky na konkrétní podklad názoru (podobností, příklad, liturgický úkon, obraz). Mimo to kladu dětem často otázky dle průměrných schopností tohoto věku, aby na ně samy dávaly správnou odpověď a to jednak z vlastní zkušenosti, a jednak z dřívějšího náboženského vyučování. Zde je ovšem nutno vědět, co asi takovým dětem může být známo, aby jim katecheta nedával otázky, které by neodpovídaly schopnostem, zkušenostem a vědomostem sedmiletých dětí. A to samozřejmě působí nemalé obtíže mladým, ještě nezkušeným katechetům, pro které tato příručka hlavně je určena. Abych jim usnadnil tyto obtíže, kladu v těchto katechesích dětem otázky čtvera druhu, a to:

a) Otázky, na které můžeme očekávat správnou odpověď ne-li ode všech, tedy aspoň od valné většiny dětí. Za takovou otázkou následuje jen několik teček (...) jako očekávání odpovědi, ale není připojena v závorce žádná odpověď. Pouze někdy dal jsem zde do závorky také pravděpodobnou odpověď dětí, jak jsem ji slyšával za své dlouholeté katechetské praxe, ale jen proto, abych na ni mohl navázati další výklad.

b) Otázky, na které by snad mohly odpověděti jen děti nejschopnější. Za každou takovou otázkou následuje také několik teček na znamení, že se má popřáti dětem několik vteřin na rozmyšlenou. Nedá-li žádné dítě správnou odpověď a není-li možno dostati od dětí správnou odpověď ani vhodně volenými pomocnými otázkami, řekne katecheta odpověď sám, a to odpověď takovou, jakou by asi některé schopnější dítě tohoto věku pravděpodobně dalo. A tuto odpověď podávám za zmíněnými několika tečkami v závorce. Jde totiž také o to, aby nezkušený katecheta nežádal od tak malých dětí odpověď **a b s o l u t n ě** správnou, t. j. takovou, která by obsahovala **v š e c h n y** znaky žádané odpovědi. Od dětí tohoto věku musíme se spokojiti také odpovědí **r e l a t i v n ě** správnou

(relate ad aetatem puerorum), t. j. odpovědí, která obsahuje třeba jen h l a v n í z n a k dotyčné představy, ale ovšem takový, který její podstatu vystihuje a odlišuje ji od každé jiné podobné představy.

Od didaktické zásady, aby děti ve škole odpovídaly na danou otázku celou větou, v novější době se již částečně upouští, a to jednak proto, že se tím maří čas a jednak i proto, že v životě se obvykle tak neděje. Matka se zeptá synka: „Kam jdeš, Jeníku?“ A chlapec odpoví zpravidla jen: „Do kostela.“ (Neřekne: „Já jdu do kostela.“) A přece se ve škole učil, že se má odpovídat celou větou. Sám život tedy takový požadavek ignoruje. Škola ovšem má pro to důvody gramatické (žáci se tím cvičí v řeči), ale v náboženství, kde je vyučovacích hodin tak málo, jde také o to, aby se nemařil drahocenný čas. Proto i já v těchto katechesích uvádím v závorkách někdy odpověď dětí také jen jedním nebo dvěma slovy, ale vždy tak, aby slova vyjadřovala podstatu věci.

c) Někdy kladu za sebou otázky dvě. Za první otázkou ještě nenásledují tečky, nýbrž teprve za připojenou otázkou druhou, na kterou tedy teprve očekávám odpověď dětí. To činím v takovém případě, kde z výkladu náboženské poučky logicky plyne otázka, která sice per se je lehká, ale pro malé děti je jaksi nezvyklá a tedy těžká. Proto připojuji k ní ještě druhou otázku, která dětem správnou odpověď usnadňuje. Mezi účinky sv. přijímání řekl jsem na př. dětem: „Pán Ježíš bude vás chrániti, abyste neudělaly nějaký těžký hřích.“ Z toho jsem logicky vyvodil otázku: „Čeho vás bude Pán Ježíš chránit?“ Otázka tato je sice lehká, ale obrat „chrániti něčeho“ je malým dětem nezvyklý. Proto hned (bez teček) připojuji druhou („usnadňující“) otázku: „Co abyste neudělaly?“ Na tuto otázku pak se zdvihá již celý les dětských ruček.

d) Někdy je poučka složitá, a proto také otázka z ní vyvozená je složitá a vyžadovala by ovšem také složitou odpověď. To však působí malým dětem obtíže. Proto kladu sice v takovém případě nejprve otázku složitou, jak logicky plyne z vyložené náboženské poučky, ale neočekávám na ni ještě odpověď (nekladu za ni tečky), nýbrž hned otázku rozložím v její myšlenkové součástky a připojuji dvě nebo více otázek jednoduchých, na které pak děti snadno odpovídají. Vykládaje na příklad o účincích sv. přijímání, řekl jsem dětem: „Pán Ježíš bude vám pomáhati, abyste byly pořád h o d n é a abyste se dostaly d o n e b e.“ Z tohoto výkladu plyne složitá otázka: „K čemu vám bude Pán Ježíš pomáhati?“ Avšak na tuto otázku nečekám odpověď, nýbrž hned ji rozložím a připojuji dvě otázky jednoduché: „Jaké abyste pořád byly?“ . . . „A kam abyste se dostaly?“ . . . Na otázky takto zjednodušené odpovídají pak správně obvykle všechny děti. —

Na konec vracím se ještě jednou k tomu, o čem jsem mluvil již v „předmluvě“ k těmto katechesím. Jest to otázka, nejsou-li tyto katechese přece jen příliš dlouhé pro děti 2. školního roku. Sám přiznávám, že dlouhé jsou, ale indukční katechese vždy jsou delší než katechese dedukční. Není však v našich poměrech dosti času, aby mohly býti náležitě probrány a dětmi prožity. Nemohu za to, že nejsme tak šťastni jako na příklad na farních školách amerických, kde mají děti náboženství zpravidla každý den první hodinu dopoledne. Tam by učivo dle těchto katechesí snadno mohlo býti probráno. My však jsme bohužel chudí a chudí vaří z vody.

Bylo by sice možno probrati přípravu k prvnímu přijetí svatých svátostí mnohem kratěji, ale pouze dedukcí, na příklad výkladem otázek maličkého Katechismu Jorjova. I když taková příprava vzhledem k dětské nevinnosti se stanoviska dogmatického a vůbec církevního také stačí, přece jen náboženské pravdy pouhou dedukcí dětem podávané neproniknou náležitě duši dítěte a zůstanou více méně jen na povrchu paměti. Mimo to dedukční postup děti málo upoutává, takže děti si při něm rády hrají a šeptají, a katecheta se namáhá nadarmo. Probere-li takto nějakou partii a zeptá-li se pak na něco příští hodinu, děti to buď vůbec už nevědí nebo jen tu a tam některé dítě se hlásí. Neví-li něco dítě, katecheta si prostě pomůže tím, že to za dítě řekne sám. To pak ovšem není metoda, nýbrž pouze „metoda“. Mám o tom své zkušenosti.

Že dítě při postupu dedukčním si neodnáší do dalšího života dostatečný základ náboženského vzdělání a náboženské výchovy, jest pochopitelné. Mně však při těchto katechesích šlo také o to, aby si děti z přípravy protokomunikantské odnesly do dalšího života již také pevný základ, na kterém by i v dalších ročnících školy mohla býti bezpečně stavěna budova jejich náboženské výchovy.

Naznačený široký cíl, který jsem vytyčil těmto katechesím, má ovšem také jistou „vinu“ na jejich délce. Avšak i když jsou tyto katechese dosti dlouhé, přece jen délka jejich pro 2. školní rok značně se zkrátí, přihlédneme-li k těmto skutečnostem:

1. V těchto katechesích nejsou jen skutečné vypracované katechese. Jest tam také mnoho poznámek a vysvětlivek a některé celé partie pro katechetu.

2. Některé katechese jsou určeny již pro 1. školní rok jako vzdálenější příprava ku sv. svátostem. Jsou to hlavně katechese o dobru a zlu (o hříchu) a 10 příležitostných eucharistických katechesí pro 1. školní rok (eucharistická výchova dětí 1. školního roku). Jak známo, je v 1. školním roce více času než v ostatních ročnících.

Probere-li tedy katecheta tyto katechese příležitostně již v 1. školním roce, bude tím značně usnadněna a urychlena bližší příprava ku sv. svátostem ve 2. školním roce.

3. Jako bližší přípravu ku svátosti pokání podávám v těchto katechesích dvojice katechese, a to katechese dle pokání Marie Magdaleny a katechese podle podobenství o marnotratném synu. Pro prváčky (2. školního roku) použijeme ovšem jen jedné z těchto katechesí.

4. Některé partie jsou určeny až pro 3. školní rok, jak na dotyčných místech je poznačeno.

5. Zvláště důležitá pro přípravu prváčků je tato úvaha: Dekret „Quam singulari“ žádá od protokomunikantů pouze jisté minimum znalostí náboženství. Práví totiž: „Znalost náboženství, jaká se na dětech vyžaduje, aby se přiměřeně k prvnímu přijímání připravily, pozůstává v tom, aby tajemství svaté víry každému ke spáse naprosto nutná, svým duševním schopnostem přiměřeně pochopily, aby dále posvátný chléb rozeznaly od obyčejného chleba sloužícího k pokrmu tělesnému, a aby ke stolu Páně přistupovaly s tou nábožností, jakou jejich věk s sebou přináší.“

To, co je v Dekretě vyjádřeno slovy „Tajemství sv. víry každému ke spáse naprosto nutná“, je vlastně totéž, čemu my říkáme „Šestero pravd základních“, a tomu se u nás podle našich osnov naučí děti většinou již v 1. školním roce.

Avšak k Dekretu kromě „Krátkého výkladu“ je připojen také „Nástin katechismu“ pro prváčky. Tento „Nástin katechismu“, který v době vydání dekretu napsal Msgr. Dom. Jorio, tajemník „Posvátné kongregace svátostí“, není sice dlouhý (má jen 4½ str.), ale přečteme-li si jej pozorně, shledáme, že toho, co „Posv. kongregace svátostí“ žádá od protokomunikantů, není přece jen tak málo. Kromě krátkého katechismového poučení o nejsv. svátosti a o sv. přijímání vybízí autor v poznámkách učitele, aby děti poučil také o ustanovení nejsv. svátosti a o mši sv., o přítomnosti Ježíše Krista v nejsv. svátosti, o návštěvách nejsv. svátosti před svatostánkem, o nutnosti naprosté lačnosti před sv. přijímáním, o častějším přijímání nejsv. svátosti, o milosti a ctnosti, jakož i o přípravě k sv. přijímání a díkůčinění. Mimo to uvádí „Nástin“ všech pět částí svátosti pokání a v poznámce vybízí učitele, aby děti o jednotlivých těchto částech poučil, aby jim vyložil, co je hřích těžký a lehký podle desatera přikázání a podle hlavních hříchů, a aby s maličkými vzbudil lítost.

„Nástin katechismu“ připojený k dekretu „Quam singulari“ tedy žádá značné rozšíření a prohloubení těch nejnutnějších nábo-

ženských vědomostí prváčků, které žádá dotyčný dekret přímo. Považuji to však za zcela správné, mají-li děti jíti ke sv. přijímání s náležitou dispozicí. Proto jsem tyto katechese tvořil nejen na základě dekretu „Quam singulari“, ale také dle toho, co žádá od prváčků Joriův „Nástin katechismu“. Ježto však dedukci považuji pro nižší stupeň za málo účinnou, tvořil jsem je ovšem i n d u k c í a proto jsou poněkud dlouhé. Ale vzhledem k našim poměrům (málo hodin ve 2. šk. roce) může si každý katecheta věc usnadnit takto:

Netřeba ve 2. šk. roce probírat tuto látku tak, jak se probírá normálně t. j. jednu hodinu něco probrat a příští hodinu děti z toho zkoušeti. Na to by ovšem čas nestačil. Může však katecheta podávat dětem tyto katechese prostě b e z z k o u š e n í. Obvyklé zkoušení bude u nich částečně nahrazeno jednak zajímavostí podání (všude názor) a jednak stálým kontaktem katechety s dětmi (otázky a odpovědi, časté opakování). Takovým způsobem osvojí si děti z potřebných náboženských vědomostí jistě mnohem více, než co Dekret od nich žádá. A nejen že si je osvojí. Ony budou myšlenky katechesí spolu prožívati a budou na své náboženské výchově spolupracovati. Snad nedovedou ani potom formálně vyjádřiti všecko tak, jak by si bylo přáti, protože takové děti mívají ještě chudou zásobu slov a obrátů, ale poznatky, city a snahy čerpané z katechesí zůstanou již jejich duševním majetkem a projeví se v čas potřeby nebo za dané příležitosti. Rozhodně budou moci, jak žádá Dekret „přistupovati k nejsv. svátosti s takovou pobožností, které dítě ve svém věku jest schopno“.

V Joriově „Krátkém výkladu dekretu“ stojí také, že papež Pius X. učinil z prvního přijímání z á k l a d c e l é h o k a t e c h i s m u, t. j. základ rozumové a mravní výchovy dítek k životu křesťanskému. A právě tento z á k l a d měl jsem na mysli, když jsem psal tyto katechese. Představuji si to takto:

Látka probraná svrchu naznačeným způsobem ve 2. školním roce doplní se ve 3. školním roce ještě těmi partiemi, které jsou tam označeny pro 3. školní rok, a ostatní látka se zopakuje a upevní (zde se už také zkouší). Tak si odnese již žactvo 1. stupně jistý pevný fond náboženských vědomostí, na jehož základě může katecheta také v ostatních ročnících školy obecné i měšťanské stavěti dále budovu náboženské výchovy mládeže.

Zvláště dobré služby prokáží tyto katechese žactvu 4. a 6. školního roku, kde dle našich osnov se probírají příkázání Boží a církevní. Z vlastní zkušenosti i ze svých inspekci vím, jaké obtíže působí zde katechetovi přílišné rozškatulkování a nepřehlednost látky III. části našeho Katechismu. Probírání učiva vleče se do nekonečna a katecheta zpravidla nemůže být s touto látkou do

konce roku hotov. Bude-li katecheta i v těch třídách prikázání Boží a církevní opakovati dle těchto katechesí, při čemž místo příkladů příliš „dětských“ použije příkladů staršímu žactvu přiměřenějších a na měšťanské škole zvláště ze života dospělých, prohloubí-li toto učivo a vloží-li kromě toho do katechesí stejnou methodou i to, co je v Katechismu navíc (svatokrádež, přísaha, slib, čistota a hříchy proti čistotě, lichva a j. — vše po stránce pozitivní i negativní), bude s touto látkou poměrně brzy hotov. Děti pak si z toho odnesou solidní mravně-náboženské vědomosti a směrnice jednak pro život a jednak pro zpytování svědomí.

Podobně i v těch školních ročnících (u nás v 5. a 7. školním roce), kde se probírá látka o milosti a svátostech, může katecheta učivo o milosti posvěcující, o křtu, o pokání a o nejsvětější svátosti s dětmi opakovati dle těchto katechesí a vložit do nich také to, co je v Katechismu navíc, a k tomu ovšem probrati ještě ostatní svátosti. Tím způsobem bude i zde látka probrána rychleji a také s větším užitkem, protože žactvo bude aspoň podstatné učivo o zmíněných třech svátostech již znáti, a katecheta bude se moci více věnovati těm otázkám, které až posud probrány nebyly nebo byly probrány jen málo (o milosti pomáhající, o kmotrech křestních, o křtu krve a žádosti, o lítosti dokonalé a nedokonalé, o tajemství zpovědním, o mši sv. a j.) a ovšem také svátostem posud neprobraným.

Rozumí se samo sebou, že ve všech katechesích opakovaných v rozsahu učiva 2. a 3. školního roku bude nutno také formulaci otázek a odpovědí přizpůsobiti vyspělejšímu věku žactva (aspoň tam, kde formulace je příliš „dětská“).

Pokud se týče přípravy žactva ku sv. svátostem v pozdějších ročnících školy, bude dobře, jestliže katecheta také zachová v podstatě týž postup jako ve 2. a 3. školním roce, ovšem s patřičným zřetelem na věk žactva. Zvláště vřele doporučuji přípravu dětí ku svátosti pokání dle podobenství o marnotratném synu (na školách dívčích třeba dle pokání Marie Magdaleny). Nebude však třeba i v pozdějších letech dáti vykládati vždy znovu celé podobenství o marnotratném synu nebo událost o Marii Magdaleně. Tím by se ztrácelo mnoho času. Stačí jen vždy otázkou vyvolati onen úsek podobenství nebo události, na který chceme navázati příslušnou část svátosti pokání a o té s dětmi pohovořiti. Při tomto tak názorném postupu mládež tak snadno nezapomene, že ke svátosti pokání patří nejen zpověď, jak lidé se mnohdy domnívají (a nevěrci nám vytýkají), nýbrž i ostatní čtyři části svátosti pokání.

O B S A H

	Strana
Předmluva	III
Příprava k prvnímu přijetí svátosti pokání	7
A) Příprava vzdálenější	7
a) Katechese o dobru a zlu, o lítosti a o dobrém předsevzetí v 1. a 2. šk. r.	7
b) Desatero přikázání Božích .	15
Úvodní katechese o Desateru .	15
O 1. přikázání Božím	19
Zpytování svědomí	24
O 2. přikázání Božím	29
O 3. přikázání Božím	33
O 4. přikázání Božím	39
O 5. přikázání Božím	46
O 6. a 9. přikázání Božím	56
O 7. a 10. přikázání Božím	63
O 8. přikázání Božím	69
Přehled hříchů proti Desateru, jak byly napsány na školní tabuli postupem katechesí o jednotlivých přikázáních Desatera	77
Doslov ke katechesím o desateru Božích přikázání	79
Přehled hříchů proti desateru Božích přikázání jen pro 2. šk. rok	82
c) Přikázání církevní (pro 3. šk. rok)	84
d) Podobenství o královské svatbě (o milosti posvěcující)	87
Poznámky ku předešlé katechesi	91
e) O křtu sv.	92
B) Příprava bližší ke svátosti pokání	96
Katechese I. o svátosti pokání (dle pokání Marie Magdaleny)	96
Část přípravná	96
Ustanovení svátosti pokání	97
Názorný přechod k jednotlivým částem svátosti pokání	98
Zpytování svědomí	99
Lítost	100
Opravdové předsevzetí	101
Zpověď	103
Dostiučnění	109
Katechese II. o svátosti pokání (dle podobenství o marnotratném synu)	112

	Strana
Příprava k prvnímu sv. přijímání	130
A) Příprava vzdálenější. (Spolu eucharistická výchova dětí	
1. šk. roku.)	130
a) Vzdálenější příprava při výkladu biblických článků	130
1. Pastýřové u jeslí	130
2. Sv. tři králové u jesliček	131
3. Ježíš, přítel dětí	132
4. Poslední večeře Páně	133
5. Pán Ježíš vstoupil na nebesa	134
b) Vzdálenější příprava při liturgických úkonech	135
1. Boží hrob	135
2. Vzkříšení	136
3. Slavnost Božího těla	137
4. Mše sv.	138
5. O prvním sv. přijímání dětí 2. šk. roku. (Co o tom povíme dětem 1. šk. roku.)	141
B) Příprava bližší k prvnímu sv. přijímání. Úvod	143
Ustanovení nejsv. svátosti oltářní	143
Co jest svátost oltářní	145
Přechod ke mši sv.	145
O mši sv. Pozdvihování	146
Cvičení adorace při pozdvihování	148
O mši sv. dále. Přijímání	149
Cvičení adorace a posvátných úkonů při přijímání	153
Jak je přítomen Kristus Pán ve svátosti oltářní	153
Opakování o sv. přijímání pro 3. šk. rok	155
Co působí sv. přijímání?	155
Na sv. přijímání musíme se dobře připravit	156
Příprava duše (srdce)	157
Příprava těla	159
Obnovení křestního slibu	160
Děkuvzdání po sv. přijímání	162
Bezprostředně před sv. přijímáním a při sv. přijímání. (Pokyny a rady pro katechetu.)	162
Dodatek	166
Časté sv. přijímání	167
Methodické poznámky	170

JAN STANĚK

DĚTI ŽÁDALY SOBĚ CHLEBA...

Vzdálenější a bližší příprava k prvnímu přijetí sv. svátostí

Vydalo nakladatelství Brněnské tiskárny v Brně v dubnu 1946

Vytiskla Brněnská tiskárna v Brně, Starobrněnská ul. 19/21

Cena Kčs 54.—